

Województwo
Śląskie

Załącznik nr 1. do Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa
Śląskiego

Diagnoza strategiczna

Katowice 2023

Dokument opracowany przez:

Referat Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego (RCAS)

Departament Rozwoju i Transformacji Regionu

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

tel. 32 77 44 040

e-mail: rcas@slaskie.pl

ul. Ligonía 46; 40-037 Katowice

www.slaskie.pl

SPIS TREŚCI

Diagnoza społeczna województwa śląskiego	4
Sytuacja ludnościowa regionu	4
Ruch naturalny	8
Migracje	10
Prognozy demograficzne.....	11
Uwarunkowania i potencjały rynku pracy województwa śląskiego.....	14
Sytuacja ekonomiczna mieszkańców województwa śląskiego.....	14
Wykształcenie młodych pracowników	17
Bezrobocie.....	20
Kierunki przyszłości	24
Diagnoza stanu oświaty w województwie śląskim	26
Wychowanie przedszkolne	26
Szkoły podstawowe	31
Szkoły ponadpodstawowe.....	39
Szkolnictwo wyższe.....	58
Kształcenie ustawiczne	75
Kadry systemu edukacji.....	79
Wymiana międzynarodowa	86
Doradztwo zawodowe i współpraca z pracodawcami.....	91
Potrzeby jednostek samorządu terytorialnego w zakresie systemu edukacji.....	94
Nauka zdalna podczas Covid-19.....	102
Mniejszości narodowe	107
Spis wykresów, rysunków, tabel i map	110

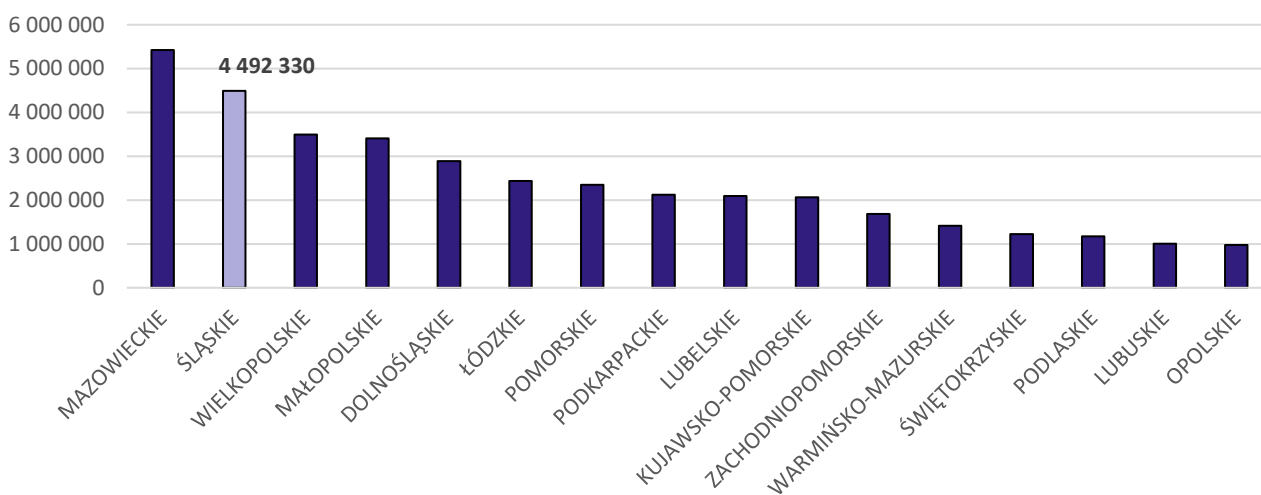
Diagnoza społeczna województwa śląskiego

Sytuacja ludnościowa regionu

Województwo śląskie zajmuje obszar 12 333 km², tj. 3,9% powierzchni kraju, co daje 14. miejsce wśród wszystkich regionów Polski, przed województwami świętokrzyskim i opolskim. Województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym regionem Polski (76,5% ludności miejskiej) o najwyższej w kraju gęstości zaludnienia (364 osób/km², przy średniej krajowej 122 osoby/km²).

Region zamieszkuje 4,5 mln osób, co stanowi 11,7% ludności Polski. Pod względem liczby ludności województwo znajduje się na drugim miejscu w kraju po województwie mazowieckim (14,2%). Zagadnienia związane z demografią mają swoje odzwierciedlenie we wszystkich zjawiskach społeczno-gospodarczych przebiegających na danym obszarze.

Wykres 1. Liczba ludności w województwach Polski w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Ponadto o specyfice województwa śląskiego mówi wskaźnik udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności. Region pod tym względem zajmował pierwszą pozycję ze wskaźnikiem wynoszącym 76,5%, przy średniej dla Polski wynoszącej 59,9%.

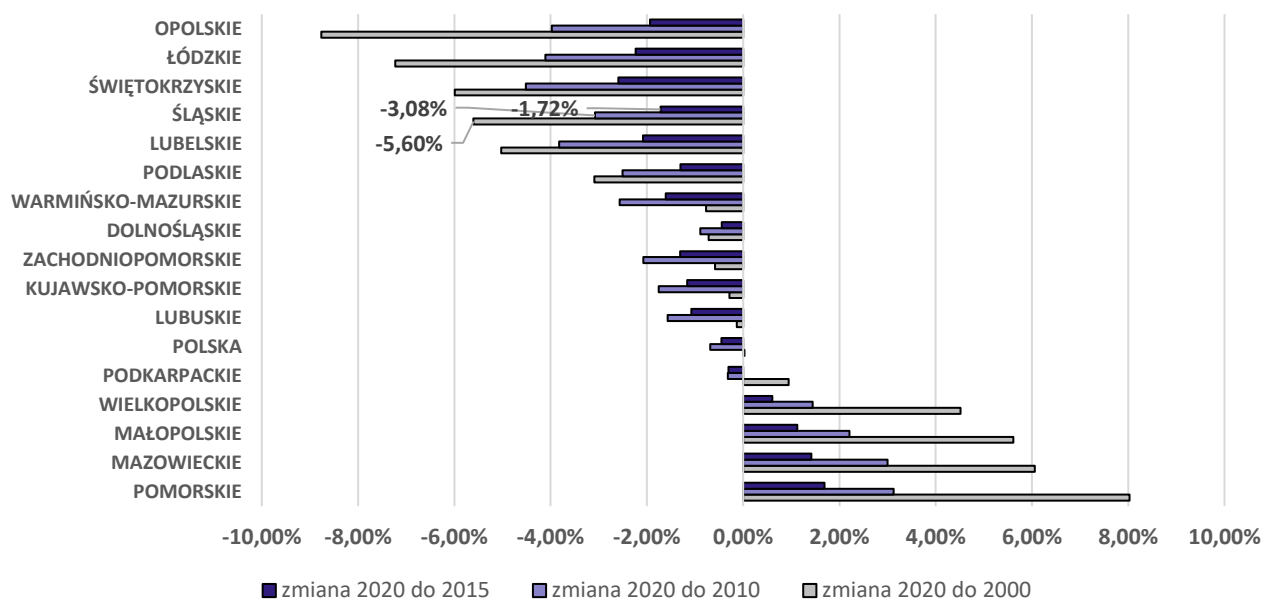
Analizując przestrzennie rozkład liczby ludności, najwięcej osób zamieszkuje subregion centralny, bo aż 60% mieszkańców (przy powierzchni wynoszącej 45,1% województwa śląskiego), natomiast w pozostałych subregionach wielkości udziału mieszkańców są zbliżone i nie przekraczają 15%.

W województwie śląskim, tak jak i w całym kraju, udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców był większy aniżeli mężczyzn i wyniósł w 2020 r. 51,8%. Wskaźnik feminizacji wskazuje, iż w województwie śląskim na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet, a wielkość ta kształtowała się na takim samym poziomie jak wskaźnik dla Polski.

W województwie śląskim zjawisko depopulacji, czyli spadku liczby ludności, widoczne jest od dłuższego czasu. Z roku na rok liczba mieszkańców województwa maleje, w okresie od 2000 do 2020 roku spadek wyniósł 5,6%. Region jest na czwartej pozycji pod względem ujemnej procentowej zmiany liczby ludności wśród województw, tj. za województwem opolskim (- 8,8%), łódzkim (-7,2%) i świętokrzyskim (-6,0%).

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

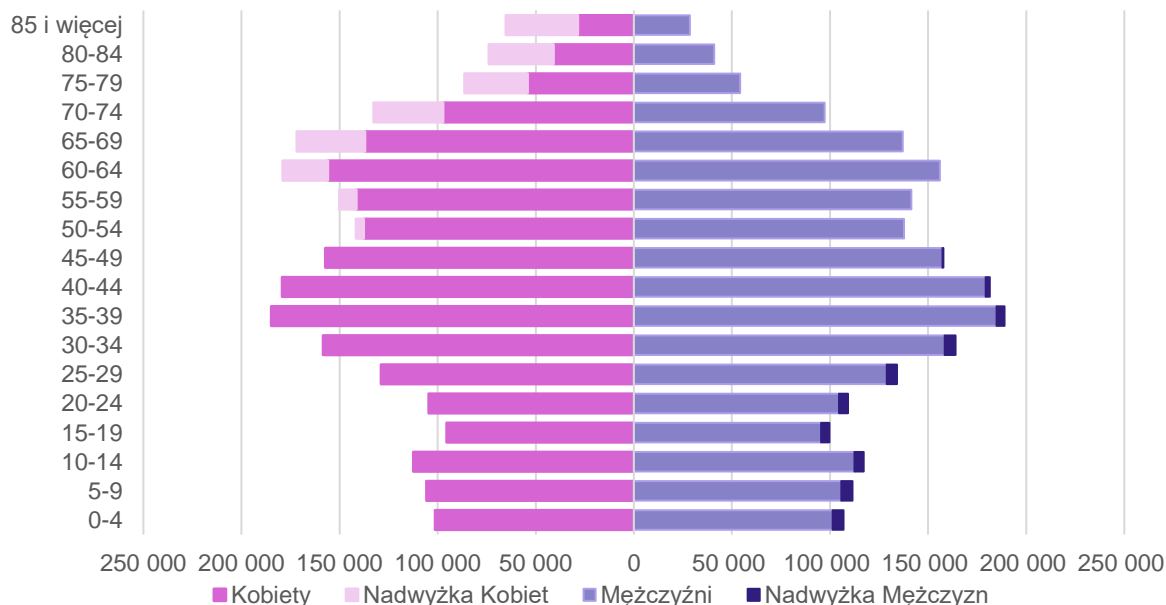
Wykres 2. Zmiana liczby ludności w województwach i Polsce w latach 2000-2020, 2010-2020, 2015-2020 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najliczniejszą grupą wiekową była ludność w wieku produkcyjnym, tj. w wieku zdolności do pracy¹. Analizując układ piramidy ludności wskazać można dwie grupy wiekowe, które dominują pod względem udziału liczby osób - jest to grupa kobiet i mężczyzn w wieku 35-39 (w roku 2014 był to przedział 30-34 lata) oraz 60-64 (w roku 2014 był to przedział 55-59 lat), urodzonych w czasie tzw. wyżu demograficznego. Analizując kształt piramidy wieku zauważyć można brak wyraźnie zarysowanego kolejnego wyżu demograficznego. Wyraźnie widać natomiast największy udział osób w wieku produkcyjnym i zarysowującą się tendencję zwiększania się liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

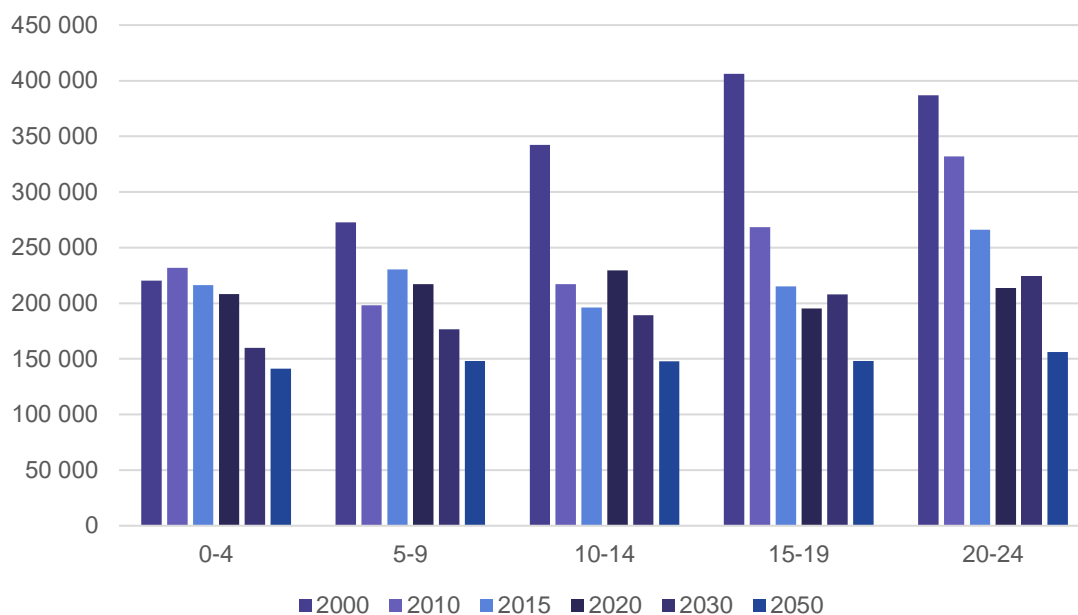
Wykres 3. Piramida ludności województwa śląskiego wg stanu na 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

¹ Dane wg podziału administracyjnego na dzień 31 XII. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Wiek mobilny – grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku 18-44 lata, wiek niemobilny – grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku: mężczyźni 45-64 lata, kobiety 45-59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej.

Wykres 4. Ludność w wieku do 24 roku życia w województwie śląskim.

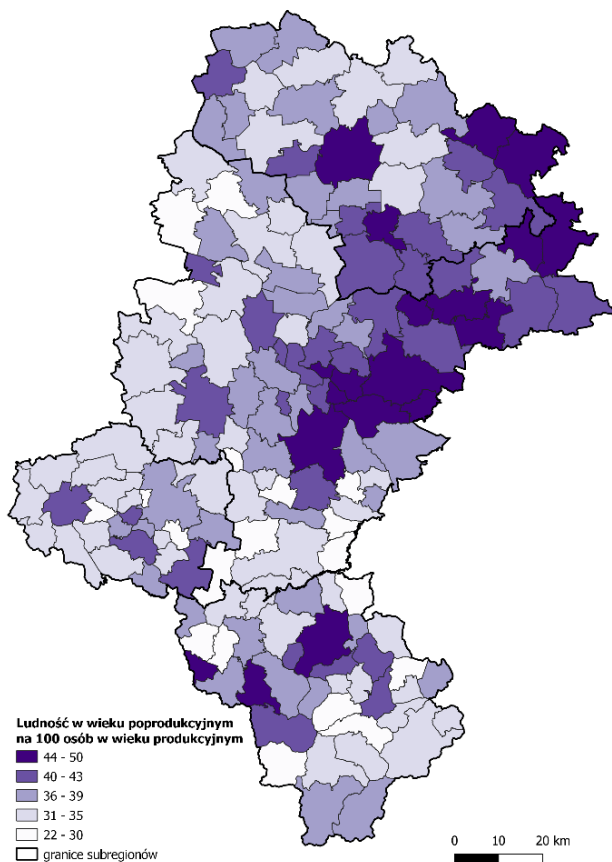
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Na przestrzeni ostatnich lat rośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym. W województwie śląskim liczba osób w wieku poprodukcyjnym przyrasta szybciej niż średnio w kraju.

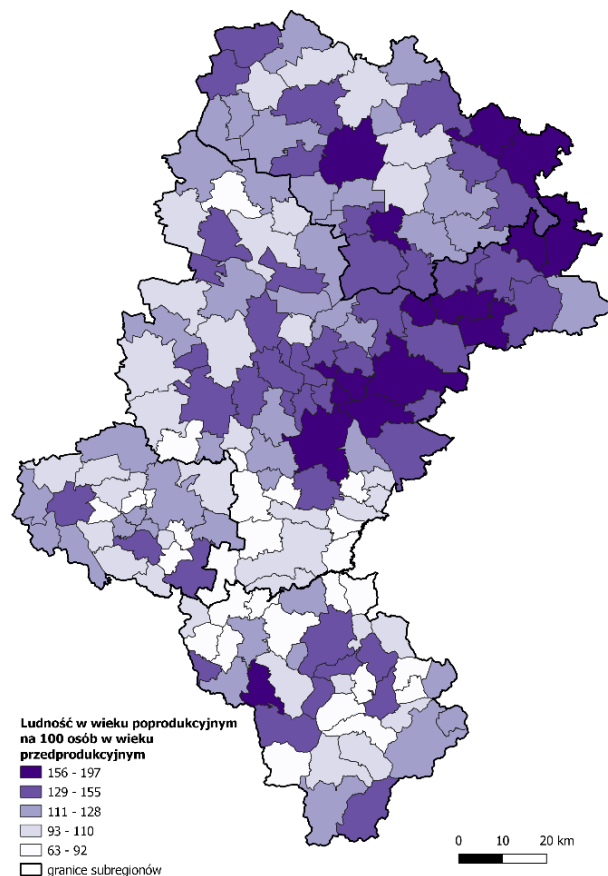
Niekorzystnym odzwierciedleniem powyższych tendencji są wskaźniki obciążenia demograficznego. Wartość wskaźnika ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2020 r. wyniosła 40,2 (średnia krajowa 37,5). Zjawisko to w układzie przestrzennym rozkłada się stosunkowo równomiernie, przy czym można wskazać obszary o większym natężeniu, tj. północno-wschodnia część województwa śląskiego oraz wschodnia część metropolii górnośląskiej.

Niekorzystną sytuację demograficzną jeszcze bardziej podkreśla wskaźnik obciążenia demograficznego określający liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Wskaźnik ten dla województwa śląskiego w 2020 r. osiągnął wartość 138,1 (średnia dla kraju 122,8) co oznacza większy przyrost osób w wieku poprodukcyjnym niż osób w wieku do 18 lat.

Mapa 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2020 r.

Mapa 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym) w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

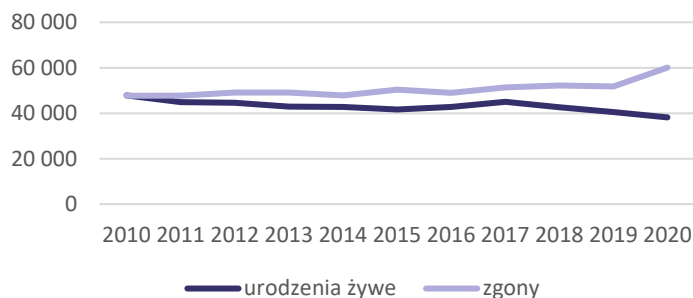
Utrzymująca się tendencja wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy równoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, będzie miała poważne implikacje gospodarcze i społeczne. Na ten stan rzeczy nakłada się równocześnie stały wzrost przeciętnej długości trwania życia.

W regionie przeciętna długość trwania życia zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn jest niższa aniżeli liczona dla całego kraju. Jednocześnie należy zauważyć postępujący wzrost przewidywanego życia wśród obu płci. W 2020 roku przeciętna długość życia wynosiła w województwie śląskim dla kobiet 80 lat (Polska 80,7 lat) a dla mężczyzn 72,3 lat (Polska 72,6 lat). Wydłużającą się długość życia należy uznać za pozytywną zmianę wskazującą m.in. na poprawę jakości życia, na którą składa się wiele elementów, takich jak m.in.: jakość opieki medycznej, warunki życia, jakość środowiska.

Ruch naturalny

Niekorzystne tendencje demograficzne w województwie śląskim są potęgowane przez złe wyniki w zakresie ruchu naturalnego ludności. W latach 2000-2020 liczba zgonów notowanych w województwie śląskim była wyższa od liczby urodzeń żywych. Jedynie w 2010 r. liczba urodzeń była wyższa od liczby zgonów. Natomiast w 2019 roku stan pogorszyła sytuacja związana z panującą epidemią Covid-19 powodująca nadmierną liczbę zgonów.

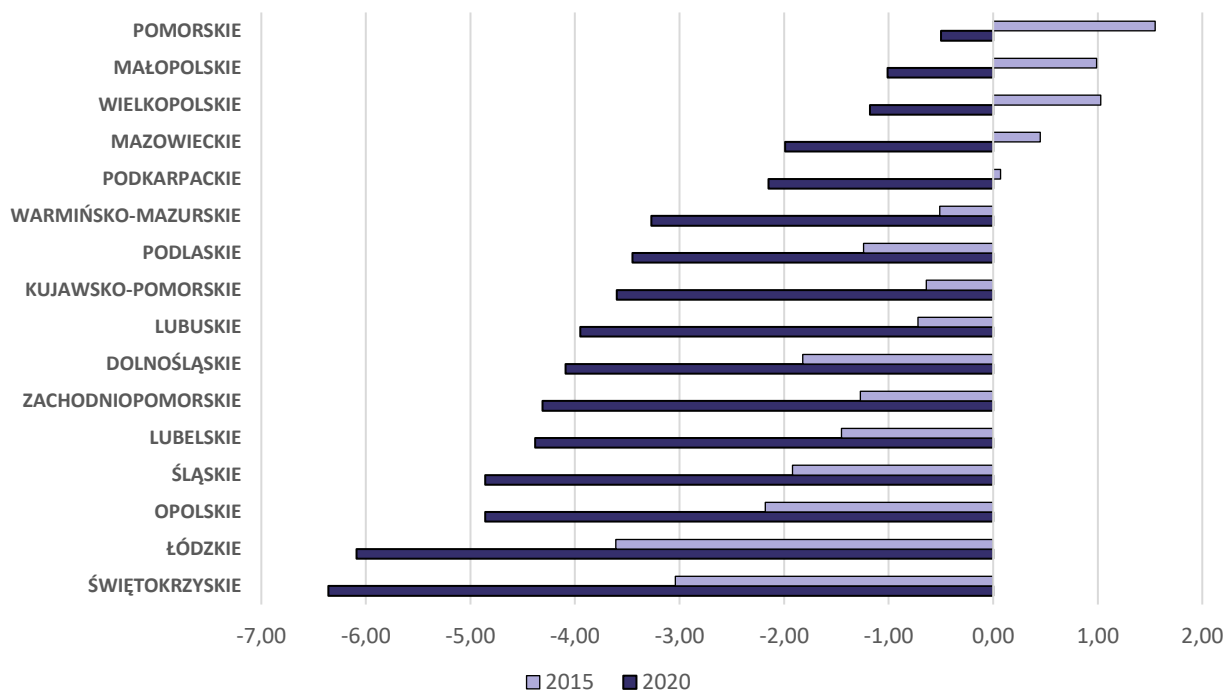
Wykres 5. Urodzenia i zgony w województwie śląskim w latach 2010-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

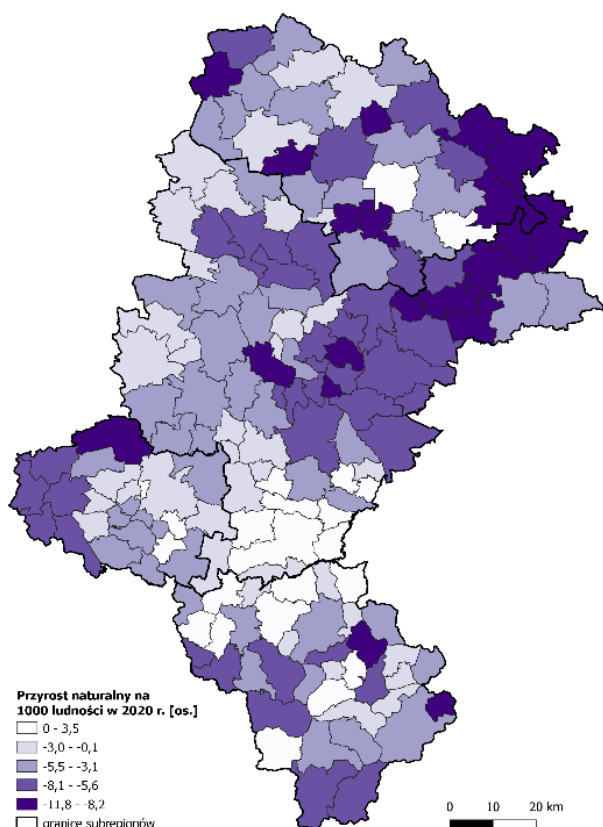
W 2020 roku wszystkie województwa miały ujemny przyrost naturalny, a na tę sytuację wpływ miała sytuacja epidemiologiczna. Równocześnie województwo śląskie ma jeden z najgorszych wskaźników przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców wynoszący -4,9 (na równi z województwem opolskim, gorsze wartości osiągnęły natomiast województwa: łódzkie -6,1; świętokrzyskie -6,4), przy średniej dla Polski wynoszącej -3,2.

Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 osób w województwach i Polsce w 2015 i 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 3. Przyrost naturalny w gminach województwa śląskiego w 2020 r.

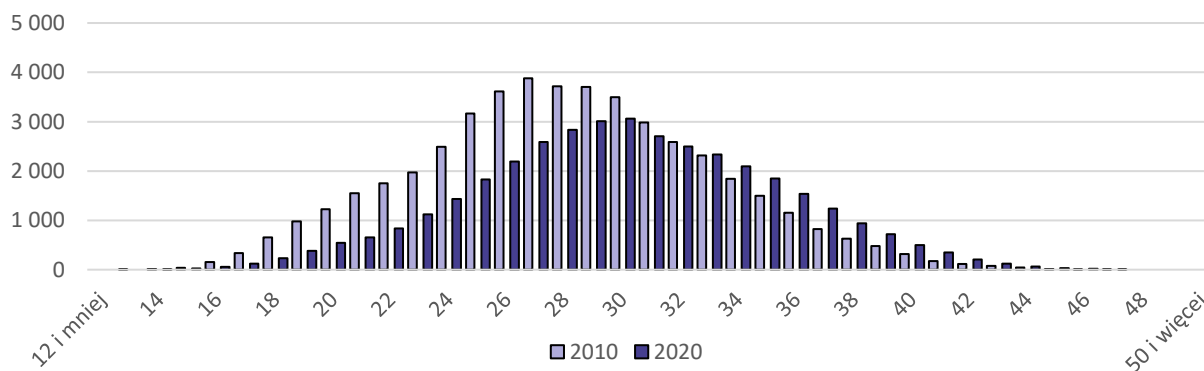
Analizując zjawisko w układzie przestrzennym wskazać należy, iż północno-wschodnia część województwa (subregion północny, oraz wschodnia część subregionu centralnego) wykazują niekorzystne wartości wskaźnika przyrostu naturalnego w odniesieniu do liczby mieszkańców, natomiast południowa część województwa (południowe gminy subregionu centralnego, północne gminy subregionu południowego oraz wschodnia część subregionu zachodniego) charakteryzują się dodatnim przyrostem naturalnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Omawiając zjawiska demograficzne istotnym zagadnieniem jest wiek kobiet rodzących dzieci. Szczyt urodzeń w 2020 r. przypadł na wiek równy 30 lat (średnio w Polsce 29). Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt przesunięcia wieku, w którym kobiety rodzą dzieci – w 2002 r. najwięcej dzieci w województwie śląskim rodziły kobiety w wieku 25 lat, w 2010 roku było to 27 lat. Decyzja o posiadaniu dzieci często odkładana jest na później. Wpływ na to mogą mieć różne czynniki, zarówno ekonomiczne, jak i zmiana uwarunkowań społecznych (świadomość macierzyństwa, budowanie pozycji zawodowej itp.).

Analizując współczynnik dzietności należy wskazać na ubytek ludności w Polsce. Wartość ta w 2020 r. dla Polski wynosiła 1,378 i odbiega od wartości 2,1, która to zapewnia prostą zastępowalność pokoleń (co nie oznacza demograficznego rozwoju, jedynie stagnację). Dla województwa śląskiego wartość ta jest niższa niż średnia dla kraju i wynosi 1,324.

Wykres 7. Urodzenia według wieku matki w województwie śląskim.

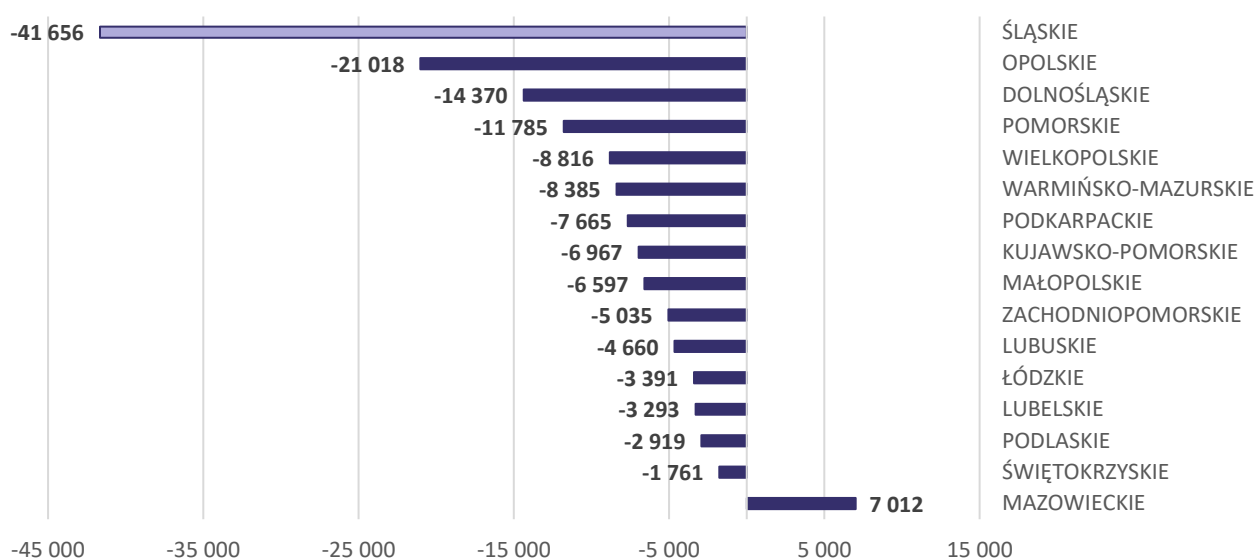
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Migracje

Problemem województwa śląskiego w odniesieniu do sytuacji demograficznej jest także odpływ migracyjny ludności. Skumulowane za okres 2005-2020 saldo osób w wieku produkcyjnym (osoby z tej grupy wiekowej stanowią zdecydowaną większość migrantów), które zdecydowały się na migrację zagraniczną na pobyt stały wyniosło w województwie śląskim ponad 41,6 tys. osób. Był to zdecydowanie największy odpływ ludności spośród wszystkich województw w kraju.

Drugi po województwie śląskim region to województwo opolskie, który stracił ponad 21 tys. mieszkańców w wyniku migracji zagranicznych w analizowanym okresie. Dodatkowo saldo migracji zagranicznych zanotowało tylko jedno województwo, a mianowicie mazowieckie (ponad 7 tys. osób przybyło w wyniku migracji zagranicznych).

Wykres 8. Skumulowane saldo migracji zagranicznych osób w wieku produkcyjnym wg województw w lata 2005-2020.

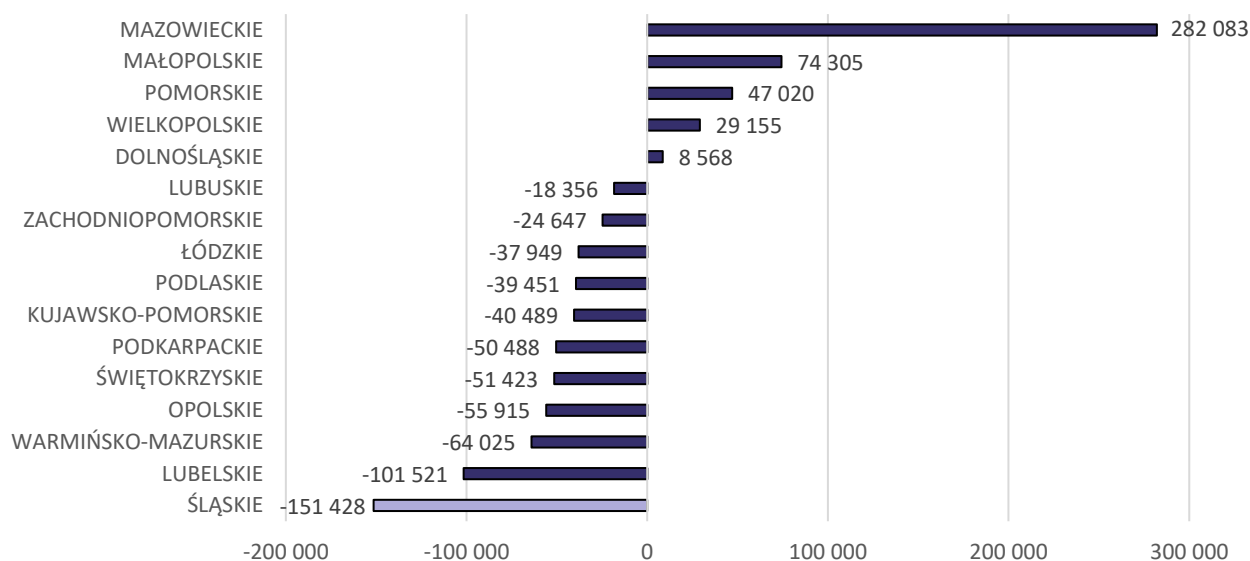

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Województwo śląskie cechuje jeden z największych strumieni odpływu ludności z miast na obszary wiejskie. Od 2005 r. w granicach województwa śląskiego ponad 61 tys. osób zmieniło miejsce zamieszkania z miasta na wieś. Wartości salda migracji wewnątrzwojewódzkich wskazują na tendencję polegającą na przenoszeniu się ludności miejskiej na tereny mniej zurbanizowane.

Analizując ruchy migracyjne wewnątrz kraju można stwierdzić, że województwo śląskie nie jest zbyt atrakcyjnym kierunkiem osiedlania się dla mieszkańców pochodzących z innych regionów. Saldo migracji międzywojewódzkich w 2020 r. wynosiło dla województwa śląskiego -3,3 tys. osób, natomiast skumulowane saldo za okres 2000-2020 to -68,2 tys. osób. Największy odpływ migracyjny z województwa śląskiego w analizowanym okresie następuje w kierunku województwa małopolskiego - ponad 63 tys. osób (średnio około 3003 osób rocznie) i mazowieckiego - ponad 33 tys. mieszkańców (średnio około 1589 osób rocznie). Największy napływ ludności w latach 2000-2020 do województwa śląskie odnotowano z województwa małopolskiego - prawie 42 tys. osób (średnio 1987 osób rocznie) i opolskiego – ponad 18 tys. mieszkańców (średnio 863 osoby rocznie).

Wykres 9. Skumulowane saldo migracji w latach 2000-2020.²

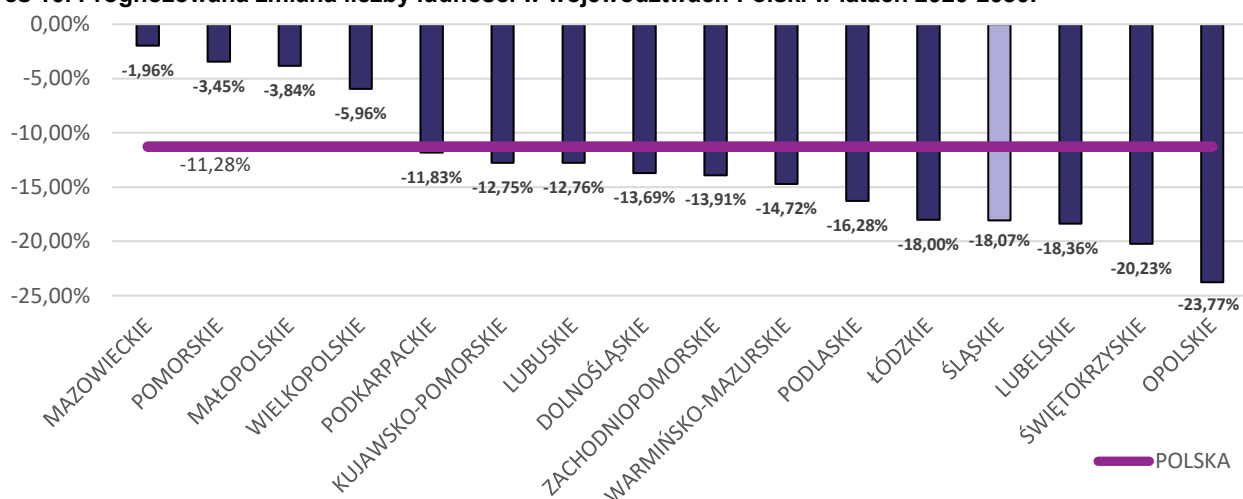
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Województwo śląskie jest regionem, który w wyniku ruchów migracyjnych utracił największą liczbę mieszkańców w okresie ostatnich lat. Skumulowane saldo migracji za okres 2000-2020 wyniosło dla województwa śląskiego ponad –151,4 tys. osób, podczas gdy drugie pod tym względem województwo lubelskie utraciło -101,5 tys. osób.

Prognozy demograficzne

Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku liczba ludności w województwie śląskim względem roku 2020 zmniejszy się o 18,07%, czyli o niecałe 812 tys. osób. Wielkość ta analizowana w wartościach bezwzględnych jest najwyższa w kraju. Natomiast prognozowany ubytek ludności w wartościach względnych jest wyższy tylko w województwach: lubelskim, świętokrzyskim i opolskim.

Wykres 10. Prognozowana zmiana liczby ludności w województwach Polski w latach 2020-2050.

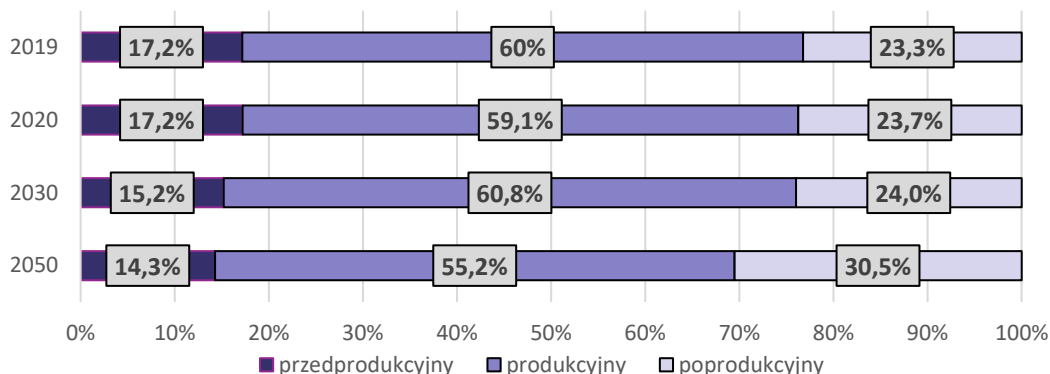
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

² Brak danych dotyczących migracji zagranicznych za 2015 r.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Prognozowane zmiany analizowane w układzie miasto-wieś wskazują na zdecydowany prognozowany spadek liczby ludności obszarów miejskich. Do roku 2050 liczba ludności w miastach spadnie o 22,3%, czyli o 764,4 tys., tymczasem ludność obszarów wiejskich zmniejszy się o 4,5%, tj. o ok. 47,3 tys. W wyniku zmian w liczbie ludności zmieni się wskaźnik urbanizacji województwa - z 76,5% w roku 2020 spadnie do 72,5% w roku 2050.

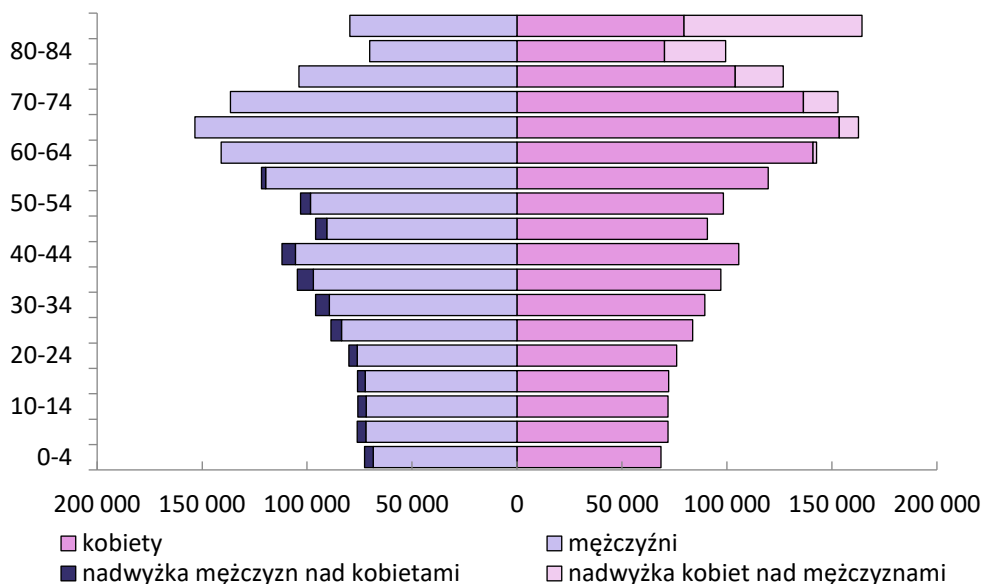
Wykres 11. Prognozowane zmiany ludności wg funkcjonalnych grup wiekowych (udział w %) w województwie śląskim do roku 2050.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W sposób niekorzystny zmieni się również struktura grup wiekowych. Zmniejszy się udział osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym, natomiast wyraźnie wzrośnie udział grupy poprodukcyjnej - wartość ta zmieni się z 23,7% w 2021 r. do 30,5% w 2050 r. Skutkować to będzie zapewne koniecznością pojawienia się nowej infrastruktury i usług dla najstarszej grupy mieszkańców województwa. Równocześnie będzie to miało duże konsekwencje gospodarcze.

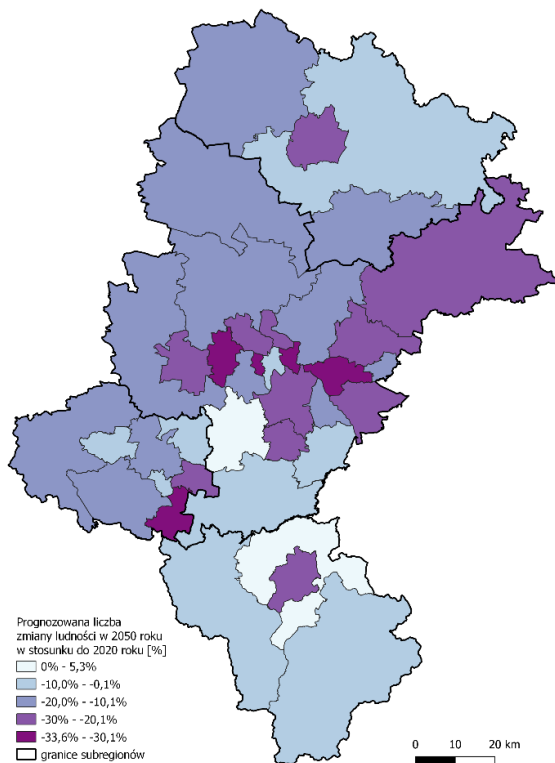
Wykres 12. Piramida ludności dla województwa śląskiego w roku 2050.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W strukturze wiekowej mieszkańców w 2050 r. zauważa się wyraźnie wyż demograficzny, który obejmować będzie osoby w wieku 60-74 lata (obecni 30-latkowie), nie widać natomiast kolejnego wyżu będącego następstwem opisanego wyżej. Zauważa się wprawdzie niewielki wzrost liczby ludności w wieku 35-44, jednak są to bardzo małe wzrosty. Struktura piramidy staje się coraz bardziej typowa dla społeczeństw starzejących się.

Mapa 4. Prognozowana zmiana liczby ludności w powiatach województwa śląskiego w 2050 r. w stosunku do 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Analizując zróżnicowanie wewnętrzne województwa największy prognozowany spadek liczby ludności dotyczy Jastrzębia-Zdroju (-33,6%), niewiele mniejszy Sosnowca (-33,2%). Wzrost liczby ludności prognozowany jest tylko w dwóch powiatach województwa – bielskim (o 5,3%) oraz mikołowskim (1,1%).

Należy jednak podkreślić, iż w wartościach bezwzględnych największy spadek liczby ludności dotyczyć będzie Katowic (ponad 82 tys. mieszkańców). Depopulacja dotyczyć będzie w szczególności powiatów grodzkich. Poza pięcioma powiatami grodzkimi są to spadki o ponad 20 tys. mieszkańców.

W przypadku powiatów ziemskich średni spadek liczby ludności wyniesie 8,5%. Największy spadek, zarówno w wartościach względnych, jak i bezwzględnych, odnotuje powiat zawierciański (spadek o 20,0%, tj. ponad 23 tys. mieszkańców).

Uwarunkowania i potencjały rynku pracy województwa śląskiego

Sytuacja ekonomiczna mieszkańców województwa śląskiego

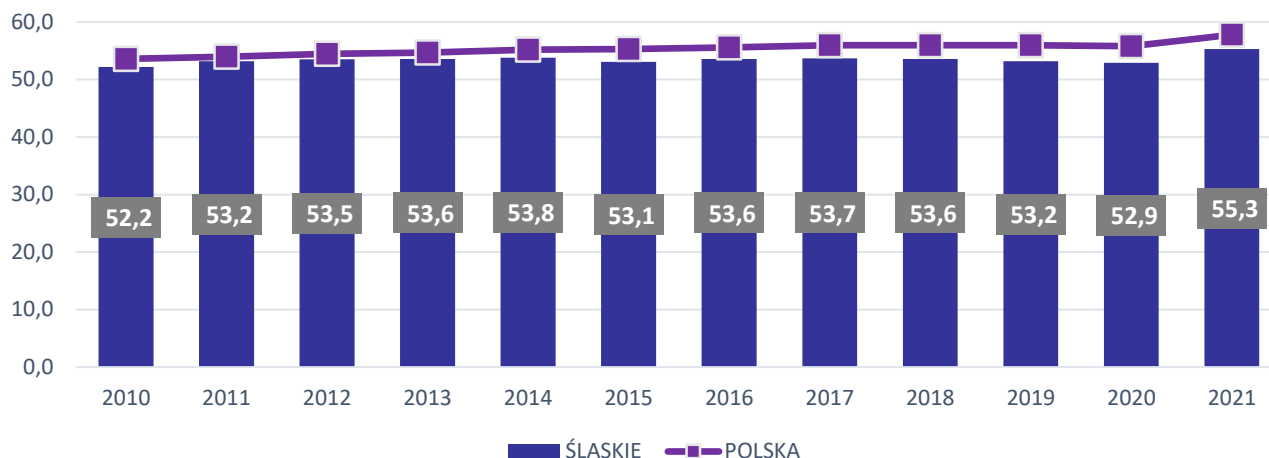
Sytuacja ekonomiczna silnie oddziałuje na procesy edukacyjne. Ludzie w trudnej sytuacji ekonomicznej mają mniejsze możliwości zdobywania wykształcenia, które z kolei jest potrzebne do poprawy sytuacji ekonomicznej. Ubóstwo utrudnia wzmocnienie kapitału edukacyjnego nie tylko w wymiarze monetarnym, w którym brak pieniędzy jest przeszkodą w dostępie do edukacji, lecz także w wymiarze psychicznym, w którym trudna sytuacja finansowa osoby obniża jej motywację do nauki oraz możliwości poznawcze. Inną istotną przeszkodą wytwarzaną przez deprivację materialną jest zjawisko dziedziczenia biedy i kapitału kulturowego, w którym wykształcenie nie stanowi istotnego celu w życiu jednostki. Pomyślność i umiejętność radzenia sobie w życiu jednostki i rodziny są powiązane z ich pozycją ekonomiczną oraz kapitałem edukacyjnym i kulturowym.

Trwające od lat procesy restrukturyzacyjne nie zmieniły znacząco dotychczasowej struktury gospodarki województwa śląskiego, którą wciąż charakteryzuje **znaczny udział sektora wydobywczego oraz wysokie uzależnienie lokalnych rynków pracy od przemysłów tradycyjnych**. Region charakteryzuje się wysokim udziałem w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto (drugie miejsce po województwie mazowieckim), a także silną pozycją w odniesieniu do wartości PKB na 1 mieszkańca (4. miejsce w kraju po województwach: mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim). Pomimo relatywnie wysokiej pozycji gospodarki regionu na tle kraju, zauważa się stopniowe obniżanie tempa rozwoju – udział regionu w tworzeniu krajowego PKB od kilkunastu lat stale maleje, a poziom rozwoju mierzony wartością PKB per capita pokazuje, że przewaga rozwojowa nad innymi regionami zmniejsza się. Według szacunkowych danych GUS dotyczących kształtowania się wartości PKB w regionach w 2020 r. województwo śląskie było jednym z trzech województw, które zanotowały spadek wartości wytwarzanego PKB względem roku 2019.

Rynek pracy województwa śląskiego charakteryzuje wysoki udział przemysłu w strukturze przeciętnego zatrudnienia. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie śląskim w 2021 roku wyniosło prawie 771,6 tys. osób (12,2% przeciętnej liczby zatrudnionych w kraju), co plasowało region na 3. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim i wielkopolskim). Województwo w 2021 roku charakteryzowało się wysokim udziałem pracujących w przemyśle, ich udział w ogóle pracujących wyniósł 39,2% i był wyższy od wyniku dla całego kraju o 5,4 pp. Osoby pracujące w sektorze usług stanowiły w ogóle pracujących w regionie 58,1%, co z kolei było wynikiem wyższym od ogólnopolskiego o 3,0 pp. Kategoria osób pracujących w rolnictwie stanowiła tylko 2,7% (wynik dla Polski wyniósł 11,2%).

Innym wyróżnikiem województwa śląskiego jest niska aktywność ekonomiczna ludności. W 2021 roku liczba biernych zawodowo w regionie wyniosła 1 587 tys. osób, co stanowiło drugi wynik w kraju pod względem liczby osób (1. pozycja – województwo mazowieckie: 1 641 tys. osób) oraz najwyższy udział w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym – 42,9% (2 pozycja – województwo podkarpackie: 43,3%). Zdecydowaną większość biernych zawodowo, bo aż 72,8%, stanowiły osoby w wieku 50 lat i więcej. W grupie biernych zawodowo najliczniejsze kategorie stanowią osoby z najniższym wykształceniem: zasadnicze zawodowe (29,6%), gimnazjalne i niższe (24,1%), oraz policealne i średnie zawodowe (24,0%). W 2021 roku 1 961 tys. osób zaliczano do osób aktywnych zawodowo, co plasowało województwo śląskie wśród regionów charakteryzujących się mniejszym udziałem osób aktywnych zawodowo w ogóle ludności (9. pozycja w kraju).

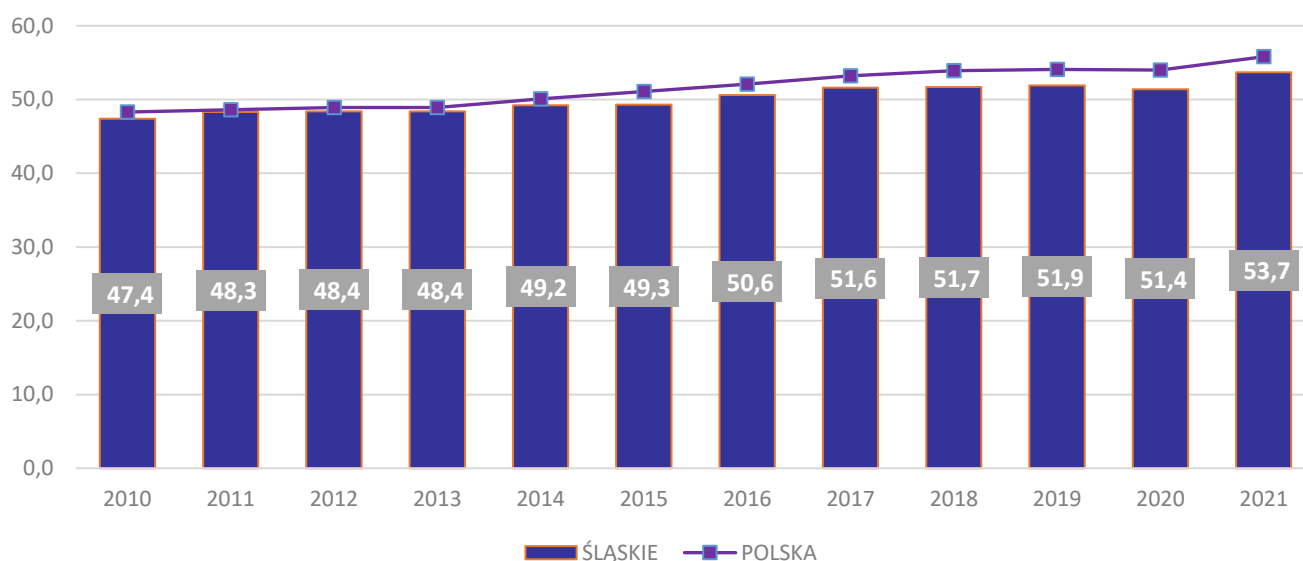
Wykres 13. Wskaźnik aktywności zawodowej województwa śląskiego w latach 2010-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Niekorzystnie prezentuje się współczynnik aktywności zawodowej³ w województwie śląskim, który od lat przyjmuje jedną z najniższych wartości w kraju. W 2021 roku wskaźnik kształtował się na poziomie 55,3% (2,5 pp. mniej niż na poziomie kraju) i był 14. wynikiem w odniesieniu do pozostałych regionów. W ciągu 12 lat odnotowano wzrost wskaźnika o 3,1 pp., jednak przez cały badany okres wskaźnik ten jest niższy od poziomu krajowego.

Wykres 14. Wskaźnik zatrudnienia województwa śląskiego w latach 2010-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Równocześnie wskaźnik zatrudnienia⁴ w 2021 roku kształtował się na poziomie 53,7%. Taka wartość wskaźnika plasowała województwo śląskie o 2,1 pp. poniżej wartości dla kraju i jest to 12. wynik wśród regionów, jednakże wartość wskaźnika zatrudnienia w latach 2010-2021 wzrosła o 6,3 pp.

W województwie śląskim w 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 5 450,86 zł, co stanowiło 98,7% adekwatnego wynagrodzenia dla Polski i był to 5. wynik w kraju. W regionie najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto cechowało powiat grodzki Jastrzębie-Zdrój i wyniosło 8 377,01 zł (151,7% adekwatnego wynagrodzenia w Polsce). Średnią krajową przekraczały jeszcze wynagrodzenia 4 miast w województwie i były to: Katowice, Gliwice, Jaworzno i Dąbrowa Górnicza. Najniższe przeciętne

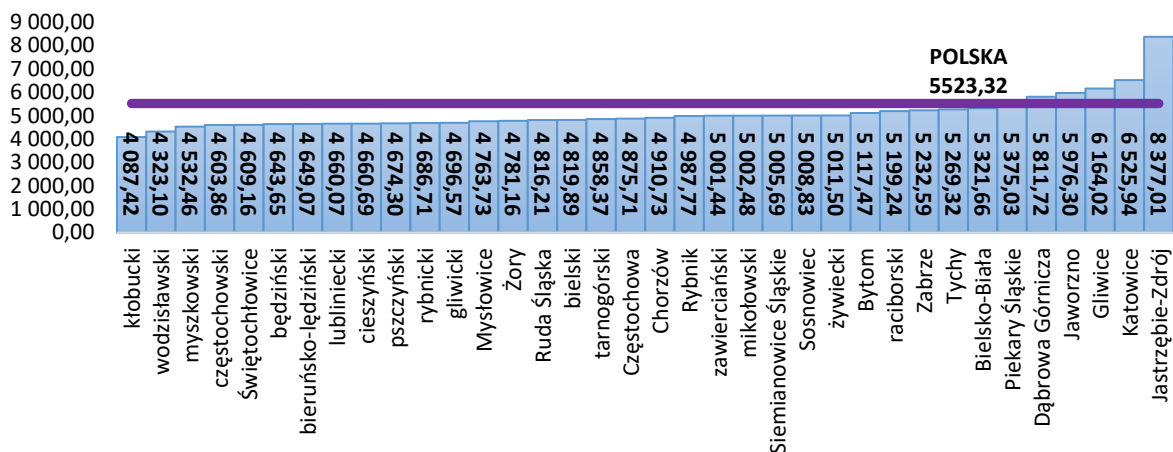
³ Procentowy udział aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności w wieku 15-89 lat.

⁴ Procentowy udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15-89 lat.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęli mieszkańcy powiatu kłobuckiego z wartością 4 087,42 zł, co stanowiło 74% wyniku ogólnokrajowego. Wartość wynagrodzenia niższą niż 85% ogólnokrajowego notowało jeszcze 10 innych powiatów (wodzisławski, myszkowski, Świętochłowice, częstochowski, będziński, bieruńsko-lędziński, lubliniecki, cieszyński, pszczyński i rybnicki).

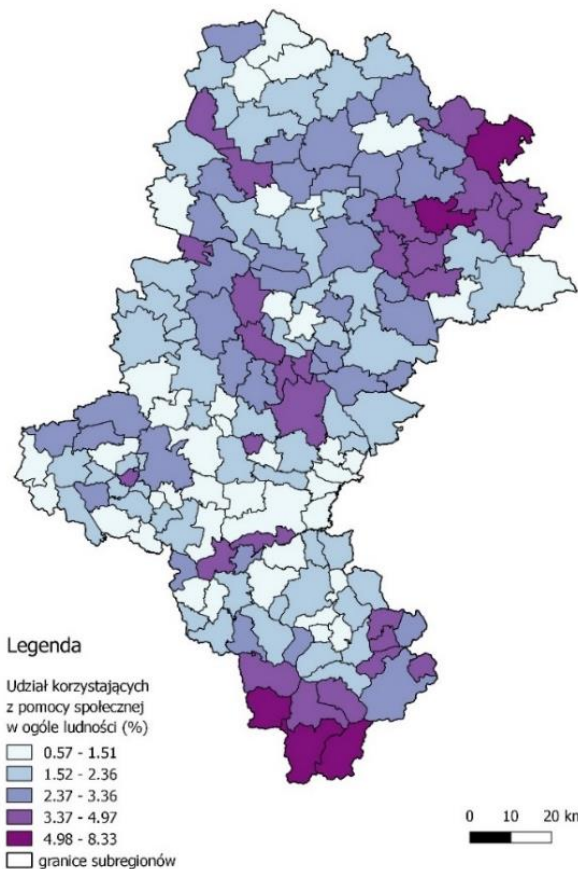
Wykres 15 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiatach województwa śląskiego na tle Polski w 2020 r.

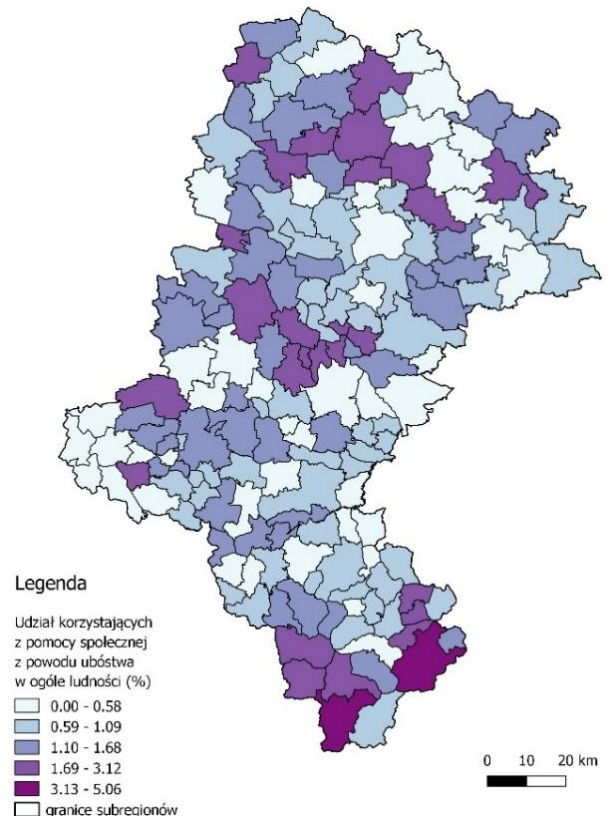
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W przypadku wskaźnika zagrożenia ubóstwem przy uwzględnieniu dochodów z transferów socjalnych sytuacja województwa śląskiego na tle kraju prezentowała się w 2020 r. dobrze. Wartość wskaźnika wyniosła 9,5 % i było to najniższe wskazanie wśród wszystkich polskich regionów. Jednakże województwo jest terytorialnie zróżnicowane pod względem korzystania z zasobów pomocy społecznej. Największy udział osób w rodzinach korzystających z pomocy w ogóle ludności był notowany w 2021 r. w niektórych gminach w centrum województwa, na północnym wschodzie oraz na południu regionu, przy czym najsilniej zjawisko dotyczyło obszary peryferyjne i przygraniczne. Najwyższą wartość wskaźnika osiągnęły Ujsoły, gmina w powiecie żywieckim (8,33%), a udział w wysokości 5% przekroczyły jeszcze: na południu województwa Rajcza w powiecie żywieckim i Istebna w powiecie cieszyńskim oraz na północy regionu Koniecpol w powiecie częstochowskim i Niegowa w powiecie myszkowskim. Z kolei ten sam wskaźnik, tylko uwzględniający wyłącznie korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa największe wartości przyjmuje dla gmin Rajcza (5,06%) i Jeleśnia (4,55%), obie znajdujące się w powiecie żywieckim. Udział 3% przekracza jeszcze w przypadku dwóch miast w centrum regionu, tj. Siemianowic Śląskich i Bytomia.

Mapa 5. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w ogóle ludności w gminach województwa śląskiego w 2021 r.

Mapa 6. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle ludności w gminach województwa śląskiego w 2021 r.

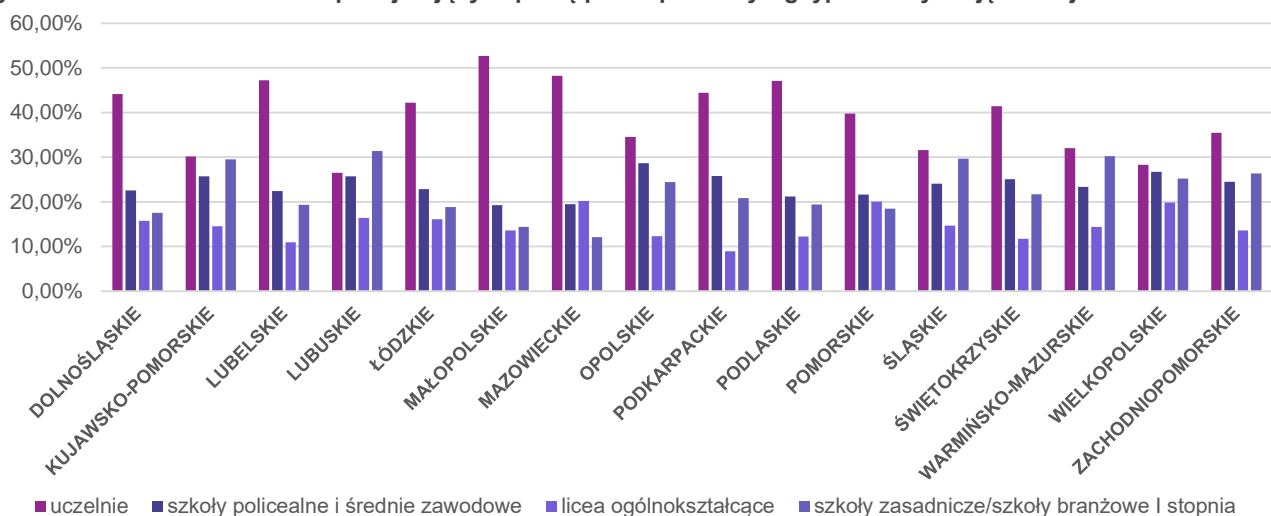

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS w Katowicach.

Wykształcenie młodych pracowników

W 2020 r. po raz pierwszy pracę w województwie śląskim podjęło ponad 12,5 tys. absolwentów szkół. W każdym z regionów dominującą grupą osób rozpoczynających swą aktywność na rynku pracy byli absolwenci uczelni wyższych.

Wykres 16. Udział absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy wg typu szkoły w ujęciu wojewódzkim w 2020 r.

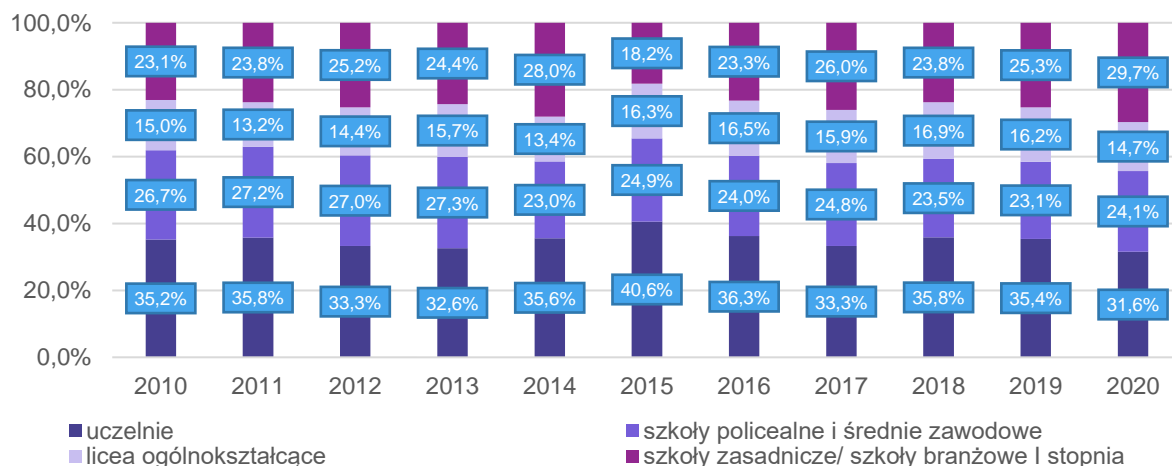

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

W województwie śląskim udział absolwentów uczelni (31,6%) podejmujących pracę po raz pierwszy w 2020 r. był niższy od poziomu krajowego o 9,0 pp. i był to jeden z najniższych wyników wśród wszystkich regionów w kraju (13. pozycja wśród województw). Aktywnością na rynku pracy w województwie śląskim w 2020 r. cechowali się absolwenci zasadniczych szkół zawodowych i branżowych. Swoją pierwszą pracę podjęło 3,7 tys. absolwentów tych szkół. Ich udział był 3. najwyższym wynikiem wśród wszystkich regionów i był o 9,7 pp. wyższy od poziomu krajowego.

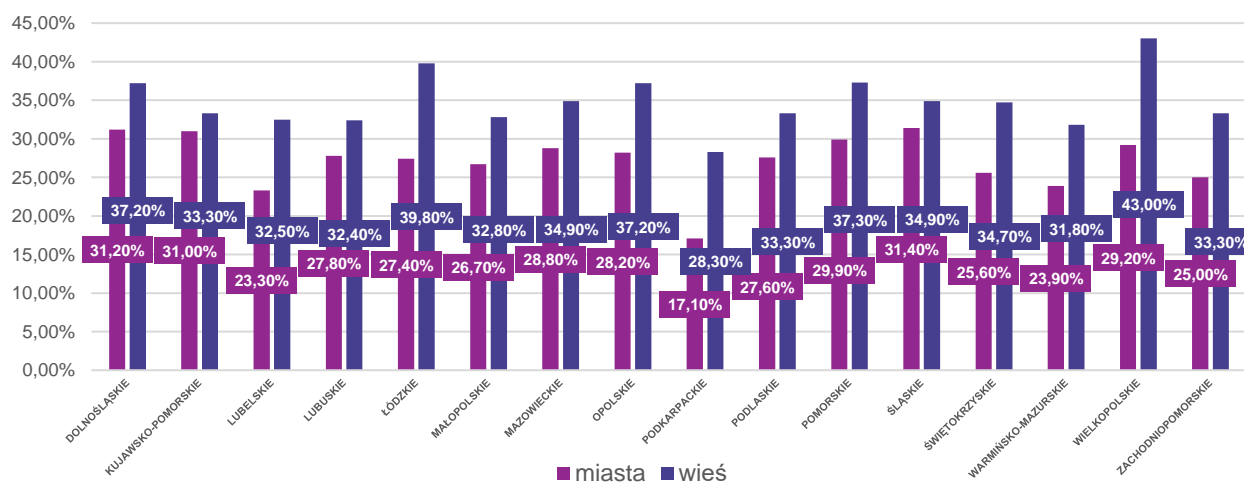
Wykres 17. Udział absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy wg typu szkoły w województwie śląskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Na przestrzeni ostatniej dekady (lata 2010-2020) tendencja zatrudnienia przez pracodawców młodych osób w województwie śląskim była zróżnicowana pod względem typu ukończonej przez nich szkoły. Do 2019 r. zaobserwować można było zdecydowaną przewagę (o ponad 10 pp. od pozostałych grup) podjęcia po raz pierwszy pracy przez absolwentów uczelni wyższych. W roku 2020 udział absolwentów szkół zasadniczych zawodowych i branżowych podejmujących pracę po raz pierwszy był najwyższy w przeciągu całego dziesięciolecia i wyniósł 29,7%. Tendencja wzrostowa podjęcia pracy absolwentów zasadniczych szkół zawodowych i branżowych utrzymuje się od 2018 r. na rzecz malejącego udziału podejmowania pracy przez absolwentów uczelni wyższych. Warty podkreślenia jest jednak fakt, iż liczba absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy maleje. Od 2017 r. liczba ta spadła o ponad 5,7 tys. osób.

Wykres 18. Współczynnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15-24 lata w 2020 r.

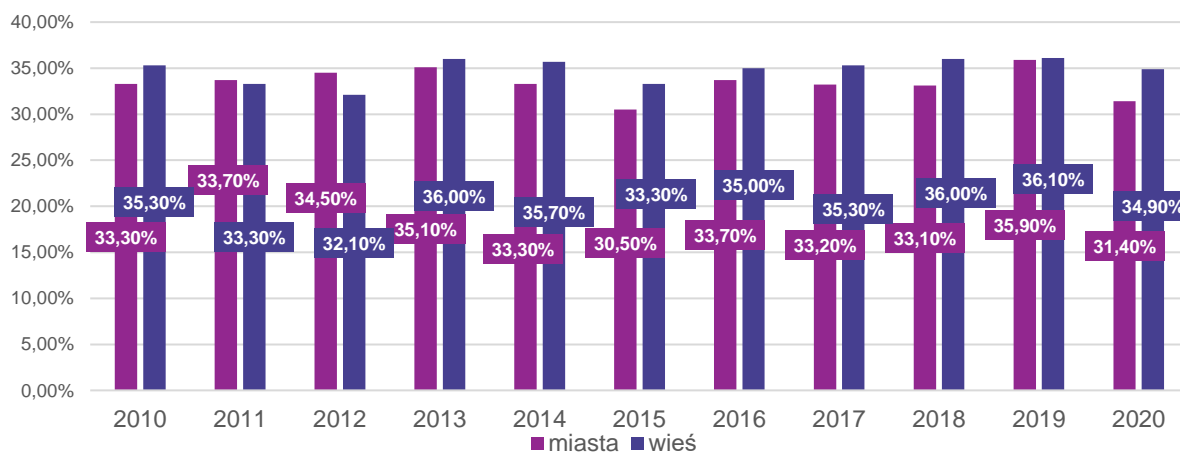

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Województwo śląskie w 2020 r. wyróżniało się w kraju najwyższym wskaźnikiem aktywności ekonomicznej młodych osób (w wieku 15-24) w miastach wynoszącym 31,4%.

Wykres 19. Współczynnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15-24 lata w województwie śląskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Od 2015 roku w województwie śląskim wskaźnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15-24 lata miał tendencję rosnącą. Przyczynił się do tego rosnący trend wśród młodych osób łączenia etapu dalszego kształcenia i doskonalenia (m.in. okresu studiowania) z podejmowaniem pracy zawodowej. Wyjątkiem był rok 2020, w którym to aktywność ekonomiczna młodych osób w miastach spadła o 4,5 pp., natomiast we wsiach o 1,2 pp. Niewątpliwym wpływem na spadek aktywności ekonomicznej w 2020 r. miało pojawienie się pandemii koronawirusa sars-cov-2 i idące za tym spowolnienie gospodarcze.

Bezrobocie

W 2020 r. województwo śląskie było 2 regionem w kraju pod względem najniższego współczynnika liczby zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym, wynoszącym 3,29% (najniższa wartość: dolnośląskie – 2,78%).

Wykres 20. Stosunek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w 2020 roku do liczby osób w wieku produkcyjnym.

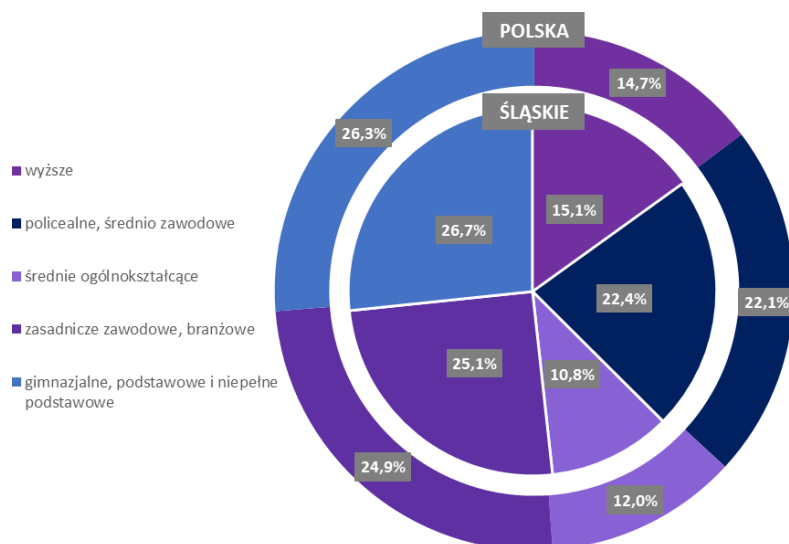

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

W regionie najwyższy współczynnik bezrobotnych w 2020 r. odnotowano wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, wynoszący 0,88%, zaś najniższy dla osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym - 0,35%. Województwo osiągnęło w kraju drugą najniższą wartość współczynnika bezrobocia wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, a także zasadniczym zawodowym i branżowym (najniższe współczynniki: województwo wielkopolskie). Współczynnik bezrobocia osób z wykształceniem wyższym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym osiągnął trzecią najniższą wartość spośród wszystkich regionów.

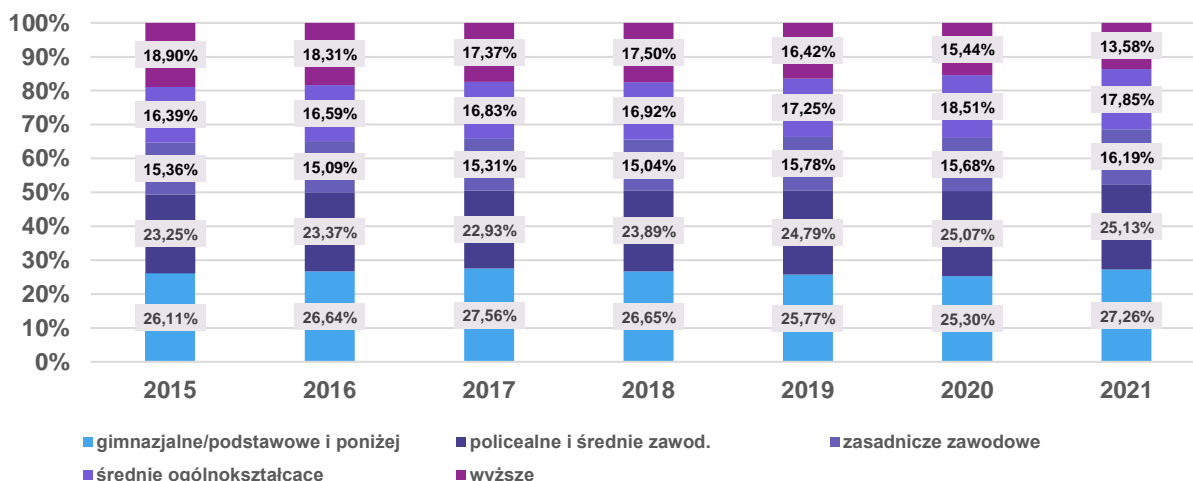
Wykres 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Udział zarejestrowanych bezrobotnych w podziale na poziom wykształcenia osób jest zbliżony do średnich dla całego kraju. Wyróżniającą się grupą są jednak bezrobotni z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Województwo śląskie osiągnęło 2. najniższy udział tych osób w liczbie bezrobotnych spośród całego kraju (najniższy udział: dolnośląskie 10,7%).

Wykres 22 Udział bezrobotnych do 30 roku życia w podziale na poziom wykształcenia w województwie śląskim.

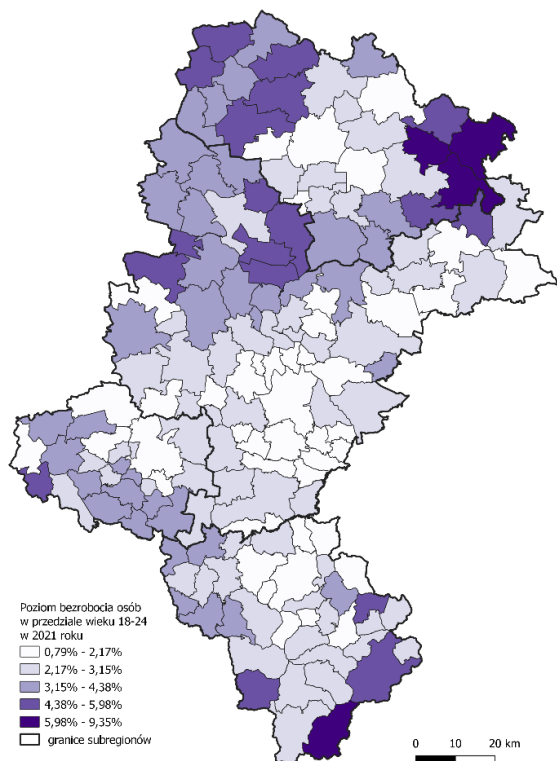

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Od 2015 r. całkowita liczba młodych bezrobotnych systematycznie zmniejszała się. W 2021 r. w regionie było prawie 15,8 tys. zgłoszonych młodych bezrobotnych, gdzie ich liczba w 2015 r. była ponad dwa razy większa i wynosiła 38,2 tys. osób. Na przestrzeni 6 lat znacząco (o 5,3 pp.) spadł udział młodych bezrobotnych posiadających wyższe wykształcenie. Największy wzrost udziału bezrobotnych

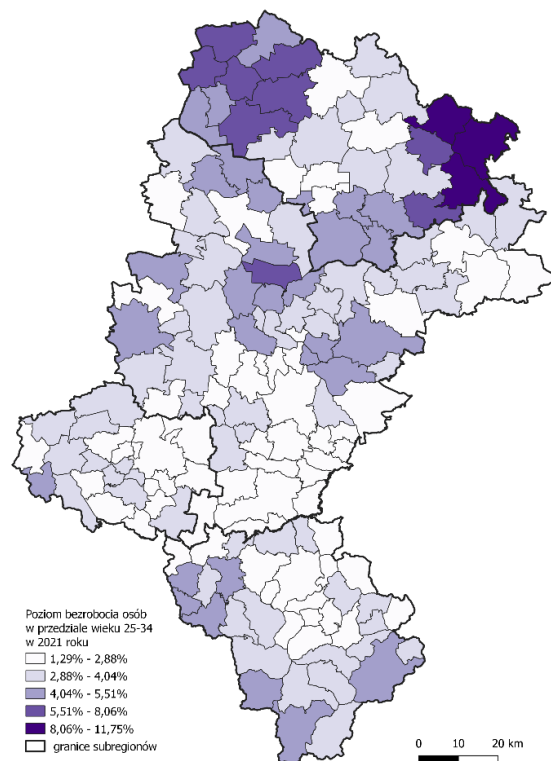
w analizowanym okresie uzyskała grupa młodych osób z wykształceniem policealnym i średnio zawodowym (wzrost o 1,9 pp.).

Mapa 7. Poziom bezrobocia osób w wieku 18-24 w gminach województwa śląskiego w 2021 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Mapa 8. Poziom bezrobocia osób w wieku 25-34 w gminach województwa śląskiego w 2021 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Najwyższy średni poziom bezrobocia młodych osób w grupach wiekowych 18-24 oraz 25-34 w województwie kształtował się w gminach wiejskich (średnia grupy 18-24: 4,01%; średnia grupy 25-34: 5,12%) i miejsko-wiejskich (średnia grupy 18-24: 4,58%; średnia grupy 25-34: 6,04%) subregionu północnego. Były to wyniki nawet dwukrotnie wyższe od pozostałych subregionów. W subregionie północnym różnica pomiędzy gminami miejskimi a gminami wiejskimi w grupie wiekowej kształtowała się na poziomie około 1 pp. W innych subregionach różnice te kształtowane były na poziomie 0,1-0,5 pp. Najniższym poziomem bezrobocia młodych osób w przedziale wiekowym 18-24 odznaczały się gminy miejskie subregionu centralnego (2,46%) a w szczególności gminy należące do metropolii górnośląskiej. Poziom bezrobocia osób w przedziale wieku 26-34 najniższy był z kolei w gminach wiejskich subregionu zachodniego. W grupie wiekowej 26-34 w subregionie centralnym i zachodnim poziom bezrobocia był niższy w gminach wiejskich, niż miejskich, odpowiednio o 0,2 pp. – centralny oraz 0,3 pp. – zachodni.

W ponad połowie (57%) powiatów województwa śląskiego najwyższym udziałem zarejestrowanych bezrobotnych charakteryzowały się osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niepełnym podstawowym. Największym udziałem w tej grupie bezrobotnych odznaczało się miasto na prawach powiatu Zabrze 39,5%, najmniejszy z kolei powiat zawierciański – 18,6%. Wysokie udziały miały przede wszystkim miasta na prawach powiatu w subregionie centralnym.

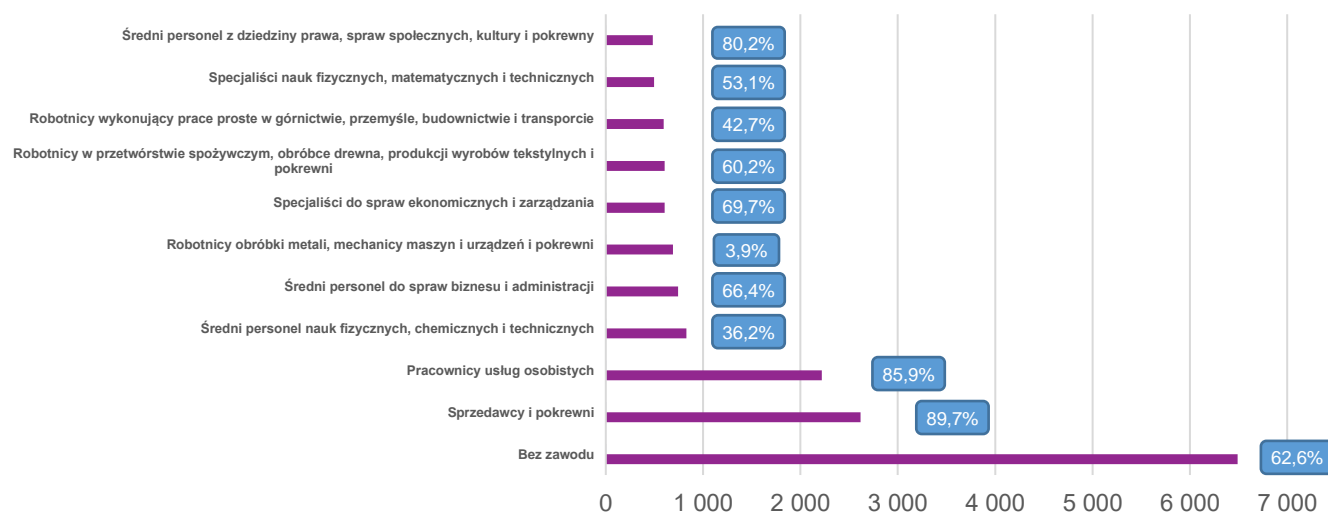
W 34% powiatów regionu największy udział zarejestrowanych bezrobotnych przypadł na osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Największy odsetek w tej grupie osób odnotowano w powiecie kłobuckim, należącym do subregionu północnego – 31,3%.

Tylko w czterech powiatach największy udział przypadł na grupę bezrobotnych z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym i są to powiaty: zawierciański (28,2%) myszkowski (23,8%) oraz miasta na prawach powiatu: Dąbrowa Górnicza (27,3%), i Częstochowa (24,1%).

Udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem w powiatach województwa śląskiego kształtuje się na poziomie od 7,3% w Bytomiu do 22,5% w Tychach, które są miastem na prawach powiatu z największym udziałem bezrobotnych wg poziomu wykształcenia. Wysokim (ponad 20%) odsetkiem bezrobotnych z wyższym wykształceniem charakteryzowały się duże ośrodki miejskie i akademickie, tj. Częstochowa, Bielsko-Biała i Katowice.

W ponad 77% powiatów najmniejszy odsetek bezrobocia przypadł na grupę osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Udział tej społeczności w poszczególnych powiatach kształtował się na poziomie od 8,2% w Chorzowie do 16,2% w Jaworznie.

Wykres 23. Liczba bezrobotnych poniżej 30 roku życia w podziale na główne grupy zawodu w województwie śląskim wg stanu na 31.12.2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Wśród 21,4 tys. bezrobotnych poniżej 30 roku życia, 30% z nich to osoby „bez zawodu” (6,5 tys.). W końcu 2020 roku osoby młode stanowiły blisko 63% procent ogółu bezrobotnych, którzy należeli do kategorii „bez zawodu” (średnio 23,5% bezrobotnych to ludzie do 30 roku życia).

Struktura bezrobocia według kwalifikacji zawodowych w układzie grup wskazuje, iż w populacji młodych bezrobotnych (poniżej 30 roku życia) najczęściej reprezentowane są osoby posiadające zawody z grupy wielkiej „Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy” 23,2% ogółu (blisko 5 tys. osób).

W tej grupie wśród pozostających bez pracy najwięcej było bezrobotnych w następujących zawodach i specjalnościach:

- a. sprzedawcy – 2 618 osób, z czego 89,7% z nich stanowiły kobiety;
- b. pracownicy usług osobistych – 2 219 osób, z czego 85,9% z nich stanowiły kobiety, do których zaliczamy przede wszystkim takie zawody jak:
 - Fryzjerzy, kosmetyczki i pokrewni – 1 106 osób;
 - Kucharze – 690 osób;
 - Kelnerzy i barmani – 306 osób.

Drugą pod względem liczebności wielką grupą zawodową to młodzi bezrobotni sklasyfikowani jako „technicy i inny średni personel”. Bezrobotni z tej grupy stanowili 12,8% ogółu młodych bezrobotnych w województwie śląskim. Wśród zarejestrowanych techników blisko 75,0% reprezentowała następujące zawody/specjalności:

- a. Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych – 829 osób, w tym przede wszystkim technicy nauk fizycznych, chemicznych i technicznych (m. in. technicy mechanicy, technicy budownictwa);
- b. Średni personel do spraw biznesu i administracji – 742 osoby, w tym przede wszystkim pośrednicy usług biznesowych oraz średni personel do spraw finansowych (m. in. technicy ekonomiści);
- c. Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewnej – 484 osoby, w tym przede wszystkim średni personel w zakresie działalności artystycznej, kulturalnej i kulinarnej (m. in. technicy żywieniowi i usług gastronomicznych, fotografowie, plastycy i dekoratorzy wnętrz).

Do dwóch licznych grup młodych bezrobotnych zaliczyć można grupę „specjalistów” – 9,5% ogółu młodych bezrobotnych, czyli osób posiadających wysokie kwalifikacje zawodowe oraz „robotników przemysłowych i rzemieślników” – 9,4% młodych bezrobotnych.

Do pierwszej z tych grup można zaliczyć przede wszystkim takie zawody/specjalności jak:

- a. specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania – 604 osoby, w tym m.in. specjaliści ds. zarządzania i organizacji, ds. administracji, ds. sprzedaży i marketingu;
- b. specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych – 495 osoby, w tym m. in. inżynierowie, architekci, geodeci i projektanci.

W grupie „robotników przemysłowych i rzemieślników” wysoki odsetek bezrobotnych odnotowano wśród takich zawodów/specjalności jak:

- a. Robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń i pokrewni - 690 osób, do których zaliczyć można przede wszystkim mechaników pojazdów samochodowych, ślusarzy;
- b. Robotnicy w przetwórstwie spożywczym, obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewni – 603 osoby, w tym przede wszystkim piekarze i cukiernicy.

Kierunki przyszłości

Zmiana struktury gospodarczej województwa do tej pory opartej na sektorach tradycyjnych będzie wymagała tworzenia nowych miejsc pracy przede wszystkim w branżach związanych z zieloną i innowacyjną gospodarką. Tworzenie nowych miejsc pracy powinno odbywać się w oparciu o potencjał gospodarczy i naukowo-badawczy zidentyfikowany w regionie. Pożądane kierunki rozwoju nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki zostały wskazane w Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2019-2030 oraz w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030, w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji.

Regionalne inteligentne specjalizacje po raz pierwszy wskazano w Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2013-2020. Zidentyfikowano je na podstawie procesu foresightowego przeprowadzonego pod hasłem „Priorytetowe technologie dla zrównoważonego rozwoju województwa śląskiego” oraz uzupełniających prac związanych z przygotowaniem Programu Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020. Ówczesna lista inteligentnych specjalizacji obejmowała trzy obszary: energetykę, medycynę oraz technologie informacyjne i komunikacyjne. W kolejnych latach na bazie procesu przedsiębiorczego odkrywania i analizy śródkresowej (2018) zaproponowano dwa nowe obszary inteligentnych specjalizacji.

Aktualnie wskazanymi regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, ujętymi w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego 2030 – Inteligentne Śląskie są:

- energetyka;
- medycyna;
- technologie informacyjne i komunikacyjne;
- zielona gospodarka;
- przemysły wschodzące.

Starania związane z realizacją skutecznej transformacji regionu będą wymagały przygotowania do wprowadzenia na rynek pracy nowych zawodów, a także "wyposażenia" osób będących już na rynku pracy oraz dopiero na niego wchodzących w nowe umiejętności. Będzie to warunek konieczny, by zapewnić utrzymanie i zwiększenie tempa rozwoju gospodarczego regionu.

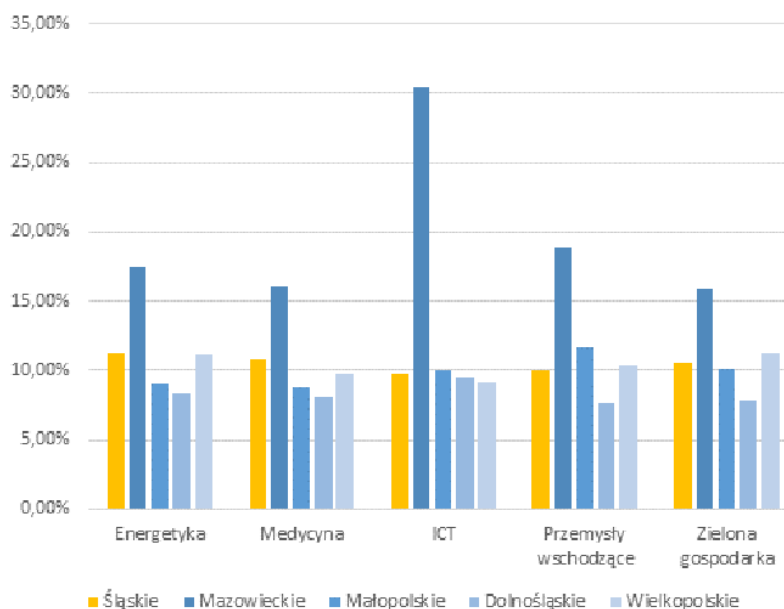
Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON sklasyfikowane według regionalnych inteligentnych specjalizacji (stan na koniec czerwca 2020 r.).

Inteligentna specjalizacja*	Polska	Śląskie	Mazowieckie	Małopolskie	Dolnośląskie	Wielkopolskie
Energetyka	122 833	13 915	21 364	11 053	10 237	13 649
Medycyna	259 650	28 186	41 677	22 897	20 898	25 386
ICT	159 528	15 524	48 663	15 911	15 193	14 559
Przemysły wschodzące	167 925	16 760	31 681	19 530	12 751	17 274
Zielona gospodarka	483 209	51 225	76 827	48 957	38 047	54 266

* Obliczeń dokonano na podstawie klasyfikacji PKD

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030 – Inteligentne Śląskie.

Wykres 24. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON sklasyfikowane według regionalnych inteligentnych specjalizacji (stan na koniec czerwca 2020 r.), w %.

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030 – Inteligentne Śląskie.

Analiza porównawcza województwa śląskiego na tle innych regionów w Polsce pokazuje, że Śląskie nie odstaje od innych wiodących w Polsce regionów w zakresie ilości podmiotów gospodarczych sklasyfikowanych według inteligentnych specjalizacji, natomiast nie wyróżnia się w sposób szczególny (prym wiodzie województwo Mazowieckie).

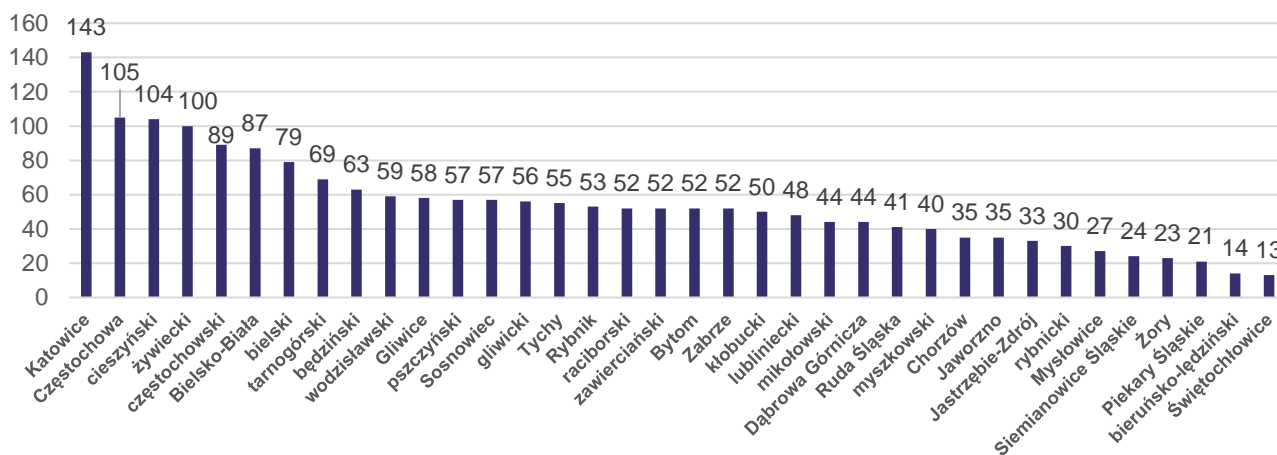
Diagnoza stanu oświaty w województwie śląskim

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne⁵ jest realizowane w przedszkolach oraz w innych formach wychowania przedszkolnego. W trakcie analizowania danych dotyczących zagadnień w ramach wychowania przedszkolnego, należy wziąć pod uwagę zmienność prawa, tj. podstawy programowej. W latach 2009/2010 oraz 2013/2014 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2014/2015 został nałożony obowiązek na dzieci 6-letnie. W roku szkolnym 2016/2017 obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego rozpoczął się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat. Na wniosek rodziców dzieci 6-letnie mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. Natomiast w 2017 roku przywrócono obowiązek rozpoczęcia obowiązku szkolnego od 7 roku życia dziecka.

W 2020 roku w województwie śląskim placówek ogółem zajmujących się wychowaniem przedszkolnym⁶ było 1 964, czyli o 28 obiektów więcej niż w roku poprzednim. Region w tym zakresie od 6 lat zajmuje w kraju 4. miejsce. W 2020 roku liczba placówek w regionie stanowiła 8,8% placówek w Polsce. W ramach placówek do dyspozycji rodziców było 8069 oddziałów⁷ (w 2019 r. było ich 8104). W powyższych placówkach przebywało łącznie w 2020 r. 161 081 dzieci (2019 r.: 159 549). Województwo śląskie w latach 2011-2020 zajmowało niezmiennie 2. miejsce w kraju w zakresie największej liczby oddziałów, miejsc i liczby dzieci. Wyższe wyniki od województwa śląskiego uzyskiwało jedynie województwo mazowieckie.

Wykres 25. Liczba placówek ogółem wychowania przedszkolnego w województwie śląskim w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

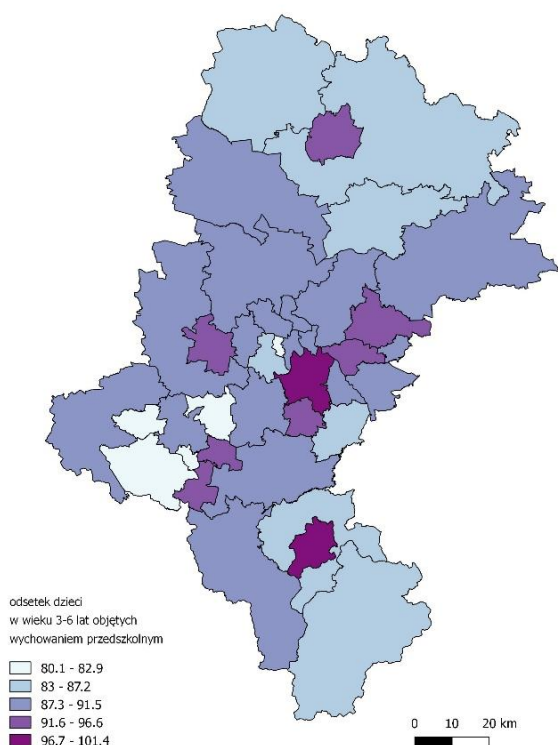
Największą liczbą obiektów przedszkolnych posiadały Katowice (2020 r.: 143 obiektów) a najmniejszą Świętochłowice (13). Za Katowicami w 2020 roku uplasowały się następujące powiaty: Częstochowa (105 obiektów) oraz powiat cieszyński (104). Najmniejszą liczbą obiektów wychowania przedszkolnego oprócz wspomnianych wyżej Świętochłowic, charakteryzował się również powiat bieruńsko-łędzki (14 obiektów), a także Piekary Śląskie (21).

⁵ Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Warto nadmienić, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach wychowaniem przedszkolnym może także zostać objęte dziecko, które ukończyło 2,5 roku.

⁶ Przedszkola, przedszkola specjalne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne.

⁷ W tym przypadku oddział jest rozumiany jako najmniejsza jednostka w przedszkolu zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli – (Dz. U. z 2019 r., poz. 502.).

Mapa 7. Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach województwa śląskiego w 2020 r.

W 2020 roku (w porównaniu do 2019 roku) odnotowano wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w większości powiatów województwa śląskiego (spadek w powiatach: cieszyńskim, myszkowskim, rybnickim, bieruńsko-łędzińskim, Dąbrowie Górniczej, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Sosnowcu i Tychach), a w przypadku liczby oddziałów w 19 powiatach liczba ta wzrosła, a w 17 spadła. Między badanymi latami znacznie rzadziej spadała liczba placówek (5 powiatów: cieszyński, zawierciański, Bielsko-Biała, Chorzów i Gliwice), w 8 powiatach się nie zmieniła, a w 23 wzrosła.

Województwo śląskie charakteryzowało się w 2020 r. wysokim odsetkiem dzieci w wieku 3-6 lat objętych opieką przedszkolną, wyniósł on 90,5% dzieci w tym wieku i był to 2. wynik wśród polskich regionów.

W ciągu 10 lat wskaźnik wzrósł o blisko 1/5 z poziomu 75,1%. Rozkład przestrzenny wartości wskaźnika oscyluje między wartością 101,4% dla Bielska-Białej a 80,1% cechujący powiat rybnicki. Wartości wskaźnika powyżej 90% osiąga 16 powiatów, z kolei wartości poniżej 85% charakteryzują 6 powiatów (poza wspomnianym powiatem rybnickim, były to jeszcze Świętochłowice oraz powiaty: wodzisławski, częstochowski, kłobucki i myszkowski).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Rozpatrując przedszkola w podziale na przedszkola bez specjalnych i przedszkola specjalne, województwo śląskie na tle pozostałych województw w kraju w 2020 roku zajmowało 2. miejsce w kraju w ilości wskazanych powyżej dwóch rodzajów placówek. W 2020 roku liczba przedszkoli bez specjalnych wynosiła 1 573 obiektów, a przedszkoli specjalnych 26 obiektów. W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost o 30 przedszkoli (bez specjalnych). Liczba powyższych obiektów przedszkolnych sukcesywnie z roku na rok wzrastała. Najwięcej przedszkoli bez specjalnych w 2020 roku występowało w Katowicach (125 obiektów), następnie w powiecie cieszyńskim (80) i Bielsku-Białej (78). Najmniej placówek odnotowano w powiecie bieruńsko-łędzińskim (10), Świętochłowicach (12) oraz powiecie myszkowskim (15). W przypadku przedszkoli specjalnych najwięcej obiektów w 2020 roku zarejestrowanych było w Częstochowie i Katowicach (po 4 obiekty na każdy powiat). W dalszej kolejności w Bielsku-Białej i Rybniku (po 3 obiekty). W porównaniu do roku 2019 w żadnym z powiatów nie nastąpił spadek liczby przedszkoli specjalnych, odnotowano natomiast iż powstał nowy obiekt w powiecie pszczyńskim. W ciągu 10 lat liczba przedszkoli specjalnych wzrosła o 420% (w 2011 r. było ich 5), a liczba oddziałów w nich wzrosła jeszcze mocniej (w ciągu 10 lat wzrost o 610%) do poziomu 135 oddziałów. W zakresie liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w przedszkolach specjalnych wyniosła ona w 2020 r. 781 osób i był to 2 wynik w Polsce. Liczba dzieci przypadających na oddział w przedszkolach specjalnych wyniosła 5,8 i była wyższa od ogólnokrajowego (4,6 w Polsce).

Dostępność do placówek przedszkolnych

Najwyższa dostępność przestrzenna do placówek przedszkolnych:

Ponad 50% udziału powierzchni gminy znajduje się w odległości do 1,5 km od placówek przedszkolnych – możliwość dotarcia ruchem pieszym średnio do 15-20 min. lub ruchem kołowym w granicach 5-10 min.

- gminy miejskie w subregionie centralnym – w szczególności gminy należące do Metropolii Górnośląskiej (w szczególności Świętochłowice, Siemianowice Śląskie, Chorzów, Czeladź, Piekary Śląskie);
- największe ośrodki miejskie w tym Katowice, Częstochowa i Bielsko-Biała;
- powiat wodzisławski (Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski);
- gminy wiejskie sąsiadujące z większymi ośrodkami miejskimi (Buczkowice, Gaszowice)
- miasta na prawach powiatu subregionu zachodniego (Rybnik, Żory)
- większe gminy miejskie subregionu południowego (Cieszyn, Czechowice-Dziedzice, Żywiec),
- Łaziska Górne.

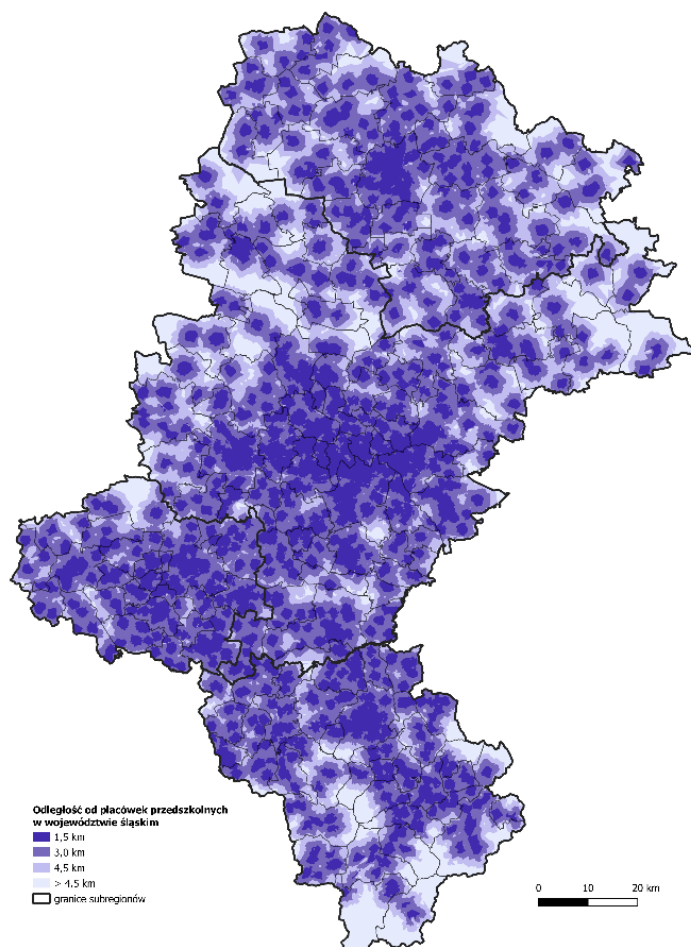
Najniższa dostępność przestrzenna do placówek przedszkolnych:

(Przewaga terenów o odległości ponad 4,5 km od placówek przedszkolnych – konieczność dłuższych dojazdów samochodem lub publicznym transportem zbiorowym)

- gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w płn.-wsch. części subregionu centralnego (Żarnowiec, Szczekociny, Pilica, Kroczyce);
- gminy płn-zach. części subregionu centralnego (Tworóg, Lubliniec, Ciasna);
- południowa i północno-wschodnia część powiatu żywieckiego (Węgierska Górka, Rajcza, Ujszoły, Łękawica, Ślemień);
- Szczyrk (powiat bielski);
- Kłomnice (powiat częstochowski).

Gminy z najniższą dostępnością są zamieszkałe przez ponad 4,8 tys. dzieci w wieku 3-6 lat.

Mapa 9. Dostępność placówek przedszkolnych w województwie śląskim w 2021 r.

Województwo śląskie w 2020 r. charakteryzowało się nierównomierną dostępnością do miejsc w placówkach przedszkolnych.

Najniższa dostępność do miejsc w placówkach przedszkolnych:

Dębowiec (subregion południowy)

Najwyższa dostępność do miejsc w placówkach przedszkolnych:

Lubliniec (subregion centralny)

Największa nadpodaż miejsc w placówkach przedszkolnych:

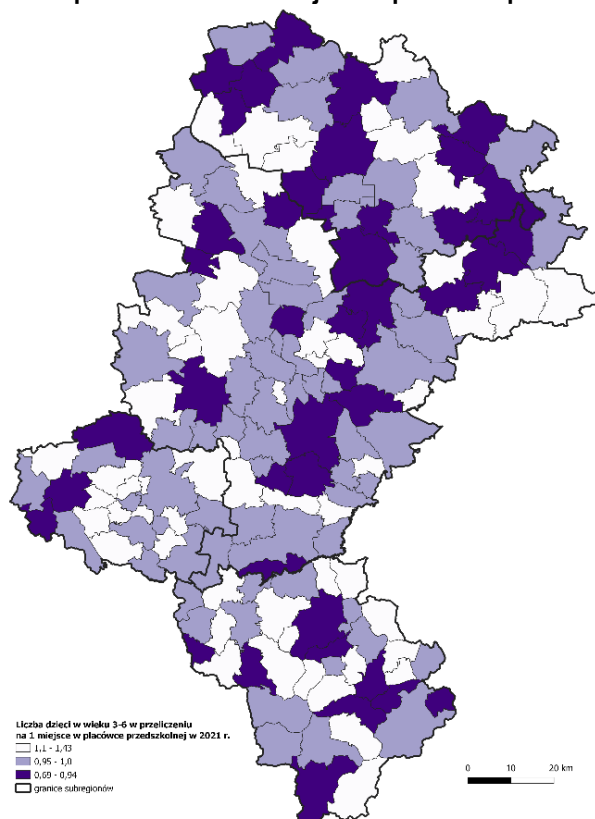
Katowice 1797 miejsc (subregion centralny)

Największy deficyt miejsc w placówkach przedszkolnych:

Ruda Śląska - 381 miejsc (subregion centralny)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Mapa 10. Liczba dzieci w wieku 3-6 w przeliczeniu na 1 miejsce w placówce przedszkolnej w 2020 r.

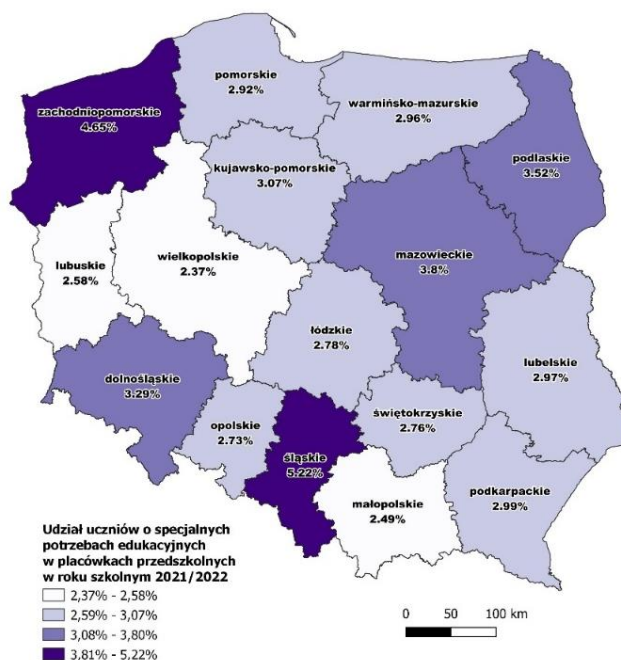

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz BDL, GUS.

Specjalne potrzeby dzieci w placówkach przedszkolnych

W roku szkolnym 2021/2022 w województwie śląskim do placówek przedszkolnych uczęszczało niecałe 8,6 tys. dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, a ich udział osiągnął najwyższy współczynnik w całym kraju wynoszący 5,22% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

Mapa 11. Udział dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych w placówkach przedszkolnych w roku szkolnym 2021/2022.

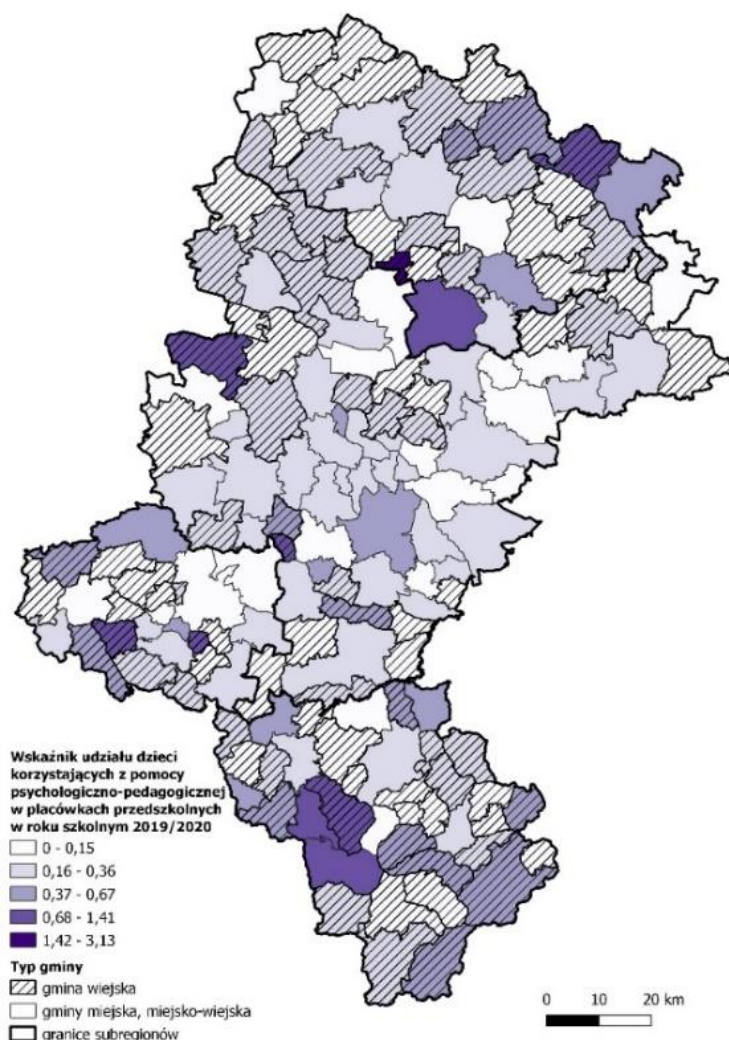
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Prawie połowa (48,95%) wszystkich dzieci o specjalnych potrzebach w przedszkolach w województwie to dzieci z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją. Specjalne potrzeby wśród dzieci przedszkolnych w województwie związane są również z niepełnosprawnościami sprzężonymi (udział na poziomie 17,62%) i autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (25,34%).

Województwo śląskie ma największy w Polsce współczynnik dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym z niepełnosprawnościami ruchowymi, w tym z afazją (2,56%) oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi (0,92%) oraz drugi najwyższy współczynnik w kraju pod względem liczby uczniów słabosłyszących (0,12%).

Największym zapotrzebowaniem na pomoc psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolach wyróżniał się subregion północny (udział dzieci korzystających z pomocy na poziomie 0,35%), a wysoki poziom wskaźnika odnotowano przede wszystkim w gminach miejsko-wiejskich (udział na poziomie 0,47%). Wysokim średnim wskaźnikiem pomocy psychologiczno-pedagogicznej w podziale na subregiony i typ gminy charakteryzują się gminy miejskie subregionu północnego (0,51%).

Mapa 12. Udział dzieci korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w placówkach przedszkolnych w roku szkolnym 2019/2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

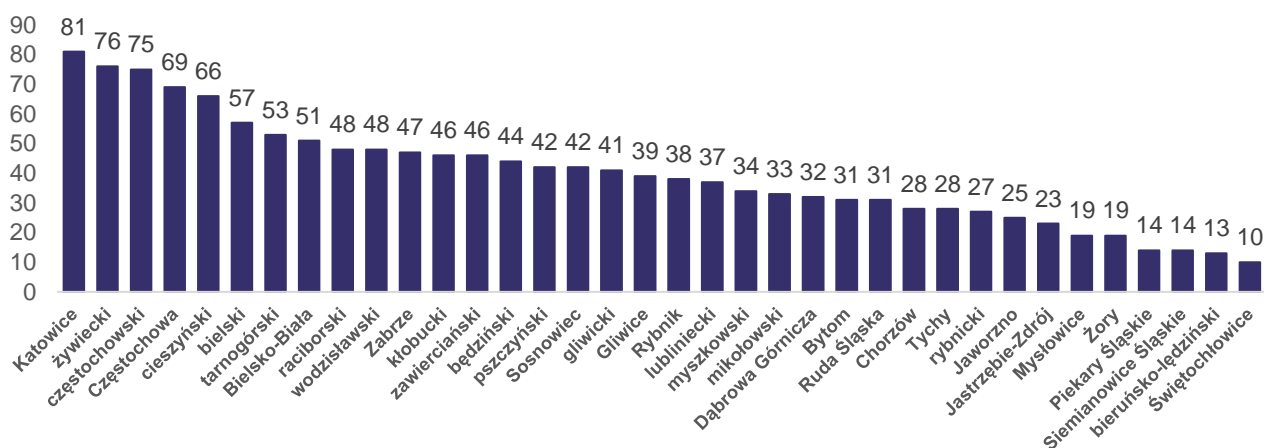
W każdym z subregionów województwa śląskiego główną formą wsparcia dzieci w przedszkolach województwa śląskiego była organizacja zajęć logopedycznych (centralny 57,64%, północny 57,21%, zachodni 52,10%, południowy 44,35%).

Szkoły podstawowe

W 2020 roku w województwie śląskim działało 1 427 szkół podstawowych ogółem (szkoły podstawowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych), w porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba zmniejszyła się o 8. Wśród ogółu szkół podstawowych szkoły specjalne w województwie śląskim to 102 jednostki, a szkół dla dorosłych było 12.

W 2020 roku najwięcej szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży bez specjalnych funkcjonowało w powiatach częstochowskim i żywieckim (po 74 obiekty), następnie w Katowicach (67 obiektów). Z kolei najmniej tego typu obiektów działało w Świętochłowicach (9 obiektów) i Siemianowicach Śląskich (12 obiektów) oraz w powiecie bieruńsko-lędzińskim i Piekarach Śląskich (po 13 obiektów). W przypadku szkół podstawowych specjalnych dla dzieci i młodzieży największą liczbę odnotowano w Katowicach (12), Częstochowie (11) i Bielsku-Białej (8). Natomiast takich szkół nie posiadały jedynie dwa powiaty: myszkowski i bieruńsko-lędziński. Jeśli chodzi o lokalizację szkół podstawowych dla dorosłych to najwięcej takich obiektów funkcjonowało w Częstochowie i Katowicach (po 2 obiekty na każdy powiat).

Wykres 26. Liczba szkół podstawowych w powiatach województwa śląskiego w 2020 r.

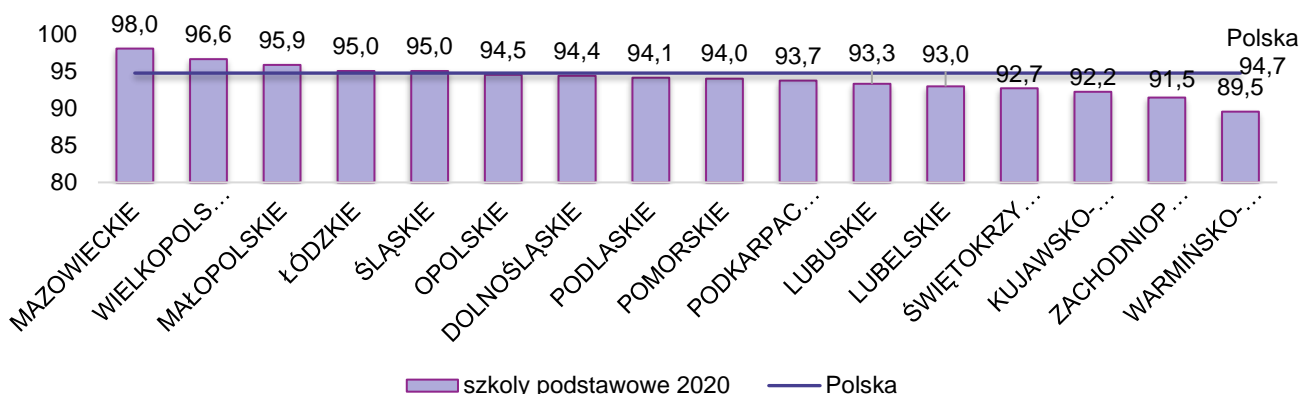

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W szkołach podstawowych w województwie śląskim w 2020 roku uczyło się 348 968 uczniów, co uplasowało województwo śląskie na 2. miejscu w porównaniu do pozostałych regionów. W porównaniu do 2019 roku odnotowano wzrost liczby uczniów w prawie wszystkich powiatach województwa śląskiego, spadek nastąpił w czterech powiatach, tj. powiatach lublinieckim i zawierciańskim oraz w Świętochłowicach i Zabrzu. Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach podstawowych w roku 2020 wynosiła 17 osób.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

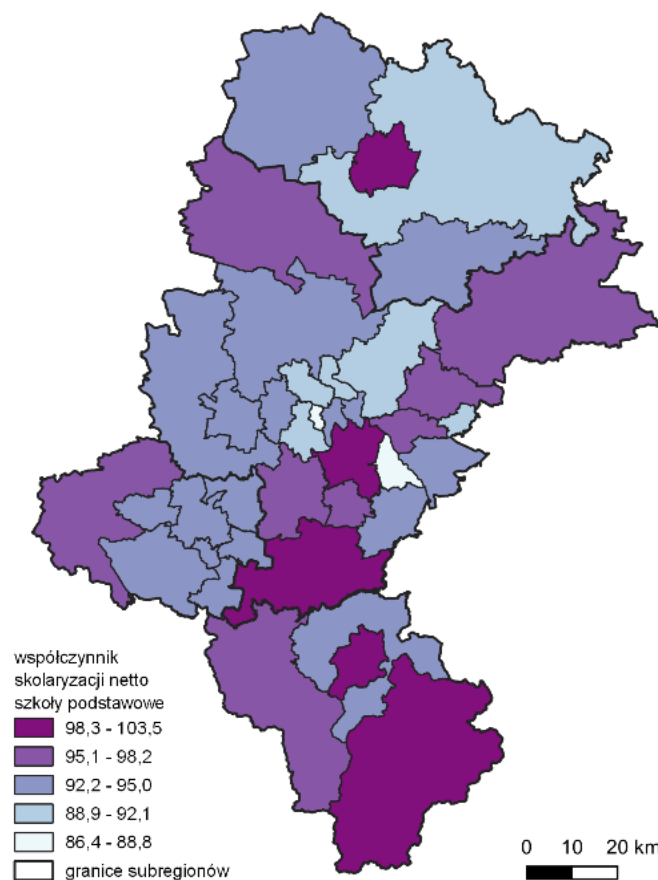
Wykres 27. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w 2020 r. w regionach Polski (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Współczynnik skolaryzacji netto⁸ w 2020 roku dla szkół podstawowych wynosił 95,02%. W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano w regionie wzrost współczynnika dla szkół podstawowych o 1,02 pp. Największa wartość współczynnika została zarejestrowana w 2011 roku na poziomie 95,45% dla szkół podstawowych, z kolei najmniejsza w 2015 roku 91,78%. W podziale na poszczególne województwa w kraju największy współczynnik w 2020 r. odnotowano dla szkół podstawowych w województwie mazowieckim (98%).

Mapa 13. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w województwie śląskim w 2020 roku (%).

Analizując powiaty województwa śląskiego, to największe wartości dla współczynnika skolaryzacji netto szkół podstawowych, występowały w Bielsku-Białej (103,55), którego wysoka pozycja utrzymywana była od 2011 roku. W 2020 roku wyniki powyżej 100% omawianego współczynnika zostały odnotowane również odpowiednio w Katowicach i powiecie żywieckim. Najmniejszy poziom współczynnika został zarejestrowany w Świętochłowicach (86,38), wyniki poniżej 90% uzyskały jeszcze Bytom, Mysłowice i powiat częstochowski.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

⁸ Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Poziom zdawalności egzaminu ósmoklasisty

W 2022 r. najwyższą średnią wyników egzaminów ósmoklasisty w województwie śląskim uzyskały gminy miejskie w subregionie północnym – 65,3%. Była to średnia o 13,7 pp. wyższa od najniższego wyniku uzyskanego przez gminy miejsko-wiejskie subregionu zachodniego (51,6%). Biorąc pod uwagę poszczególne przedmioty egzaminu można zauważyć, iż średnie wyniki z języka angielskiego były wyższe w gminach miejskich w każdym z subregionów. Wyniki z języka polskiego i matematyki w poszczególnych subregionach w podziale na gminy miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie były zróżnicowane, a różnice pomiędzy średnimi sięgały nawet 12,7 pp.

W województwie śląskim spośród wszystkich gmin wiejskich 63% uzyskało w 2022 r. wynik egzaminu z matematyki powyżej średniej dla całego województwa (48,25%). W gminach miejskich wynik powyżej średniej uzyskało 29% gmin miejskich, zaś w miejsko-wiejskich 46% gmin. Dobrymi średnimi wynikami odznaczały się w szczególności gminy subregionu północnego i południowego, gdzie znaczona większość z nich uzyskała wyniki powyżej średniej regionu (północny: 68%; południowy 74%). Wśród 15 najwyższych średnich wyników z matematyki 73% (11 gmin) miało charakter gmin wiejskich. Warty odnotowania jest też fakt, iż spośród 15 najniższych średnich wyników w województwie prawie 67% (10 gmin) należało do gmin subregionu centralnego.

Gminy wiejskie osiągnęły także wysokie średnie wyniki egzaminów z języka polskiego. Ponad 57% z nich uzyskało rezultat powyżej średniej województwa (61%). W gminach miejskich i miejsko-wiejskich wynik powyżej średniej uzyskało odpowiednio 39% i 36% gmin tego typu. Wysokimi średnimi wynikami odznaczały się przede wszystkim gminy subregionu południowego (71% gmin powyżej średniej) oraz północnego (61% gmin powyżej średniej).

Gminy miejskie uzyskały wyższe średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty z języka angielskiego. Rezultat powyżej średniej regionu (65,45%) uzyskało 61% gmin miejskich, 46% gmin wiejskich oraz 46% gmin miejsko-wiejskich. Największą ilość gmin, które uzyskały wynik egzaminu z języka angielskiego powyżej średniej odznaczał się subregion południowy (58%) oraz centralny (55%).

Tabela 2. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w podziale na typ gminy w województwie śląskim w latach 2019-2022.

Typ gminy	2019			2020			2021			2022		
	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka
Subregion południowy	56,88%	66,21%	45,26%	54,19%	61,84%	47,70%	65,69%	61,50%	47,61%	66,49%	62,30%	58,65%
Gmina miejska	60,36%	66,83%	46,88%	59,47%	63,10%	49,71%	69,04%	61,92%	49,26%	71,18%	62,20%	59,71%
Gmina miejsko-wiejska	58,02%	62,75%	44,18%	52,90%	58,23%	43,89%	64,42%	58,10%	44,67%	65,48%	61,46%	54,83%
Gmina wiejska	55,89%	66,71%	45,10%	53,26%	62,23%	47,96%	65,18%	62,04%	47,79%	65,63%	62,48%	59,12%
Subregion północny	57,48%	66,00%	47,00%	52,05%	60,62%	46,69%	64,30%	62,86%	47,82%	64,44%	61,41%	56,87%
Gmina miejska	61,33%	63,03%	44,09%	58,72%	60,60%	46,72%	70,46%	65,61%	49,94%	70,11%	60,58%	57,71%
Gmina miejsko-wiejska	55,51%	63,12%	43,55%	51,94%	60,92%	45,79%	64,84%	61,71%	45,88%	63,89%	63,99%	55,35%
Gmina wiejska	57,66%	67,01%	48,15%	51,50%	60,54%	46,92%	63,62%	62,92%	48,15%	64,10%	60,81%	57,19%
Subregion centralny	59,11%	63,87%	43,17%	53,79%	58,71%	44,52%	65,95%	60,21%	45,86%	66,36%	60,18%	55,78%
Gmina miejska	60,24%	63,50%	43,30%	54,51%	58,15%	43,77%	67,20%	60,25%	45,80%	67,14%	59,51%	54,46%
Gmina miejsko-wiejska	59,05%	65,65%	43,04%	53,18%	61,10%	44,66%	63,95%	59,48%	46,21%	65,50%	59,33%	57,37%
Gmina wiejska	57,92%	63,74%	43,08%	53,18%	58,62%	45,29%	65,20%	60,39%	45,83%	65,78%	61,14%	56,72%
Subregion zachodni	56,89%	63,22%	43,52%	51,90%	58,69%	43,81%	65,37%	59,19%	46,26%	62,49%	59,07%	53,99%
Gmina miejska	57,80%	64,20%	43,01%	52,44%	57,17%	42,67%	66,03%	59,20%	44,53%	64,33%	59,93%	52,00%
Gmina miejsko-wiejska	48,94%	56,05%	39,82%	50,02%	52,56%	41,68%	58,41%	54,30%	42,59%	55,79%	54,85%	47,00%
Gmina wiejska	57,46%	63,66%	44,28%	51,87%	60,32%	44,70%	65,95%	59,85%	47,66%	62,40%	59,18%	55,98%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

W województwie śląskim w latach 2019-2022 zauważalna była znaczna przewaga liczby dzieci podchodzących do egzaminów ósmoklasisty w gminach miejskich, aniżeli wiejskich czy miejsko-wiejskich. Wyjątek stanowił subregion południowy, gdzie każdego roku większa liczba zdających przypadła na gminy wiejskie.

We wszystkich typach gmin województwa widoczna była poprawa średnich wyników z matematyki w analizowanym okresie (2019-2022). Średnie wyniki z języka polskiego i matematyki były zróżnicowane w poszczególnych typach gmin subregionów województwa. Zauważalny jest jednak trend spadkowy średnich wyników z języka polskiego w gminach miejskich subregionu południowego, gminach wiejskich subregionu południowego i zachodniego, a także w gminach miejsko-wiejskich subregionu centralnego.

Ostatnie dwa lata (2021-2022) zauważalny jest znaczny wzrost wyników z języka angielskiego wśród uczniów w całym województwie.

Najlepszą średnią zdawalność egzaminów za okres 2019-2022 z języka polskiego i matematyki uzyskał subregion południowy, natomiast z języka angielskiego – subregion centralny. Najsłabszy wynik wśród wszystkich subregionów odnotowano w subregionie zachodnim, w każdym z przedmiotów. Różnice między poszczególnymi subregionami kształtowały się w granicach 2,1 pp. - 2,9 pp.

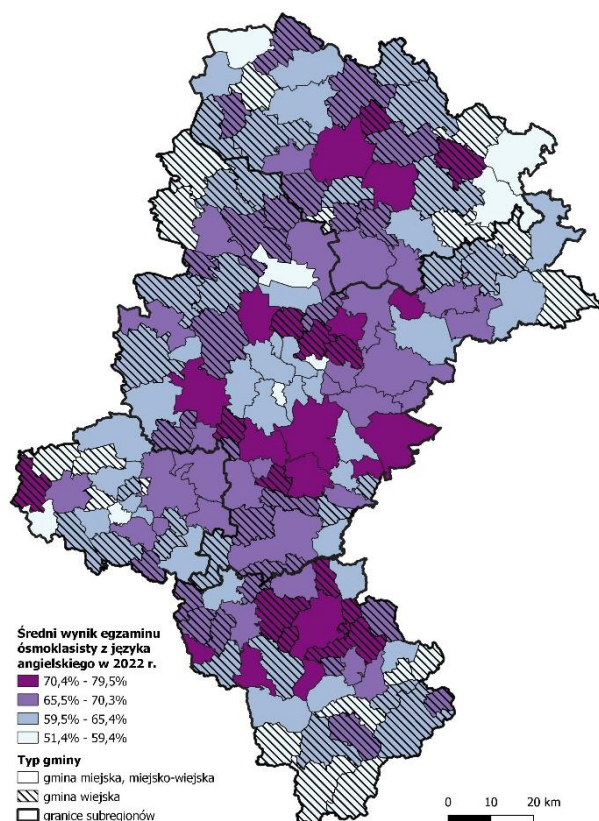
W każdym z subregionów średnie wyniki z języka angielskiego były wyższe w gminach miejskich w porównaniu z gminami miejsko-wiejskimi i wiejskimi. Różnica osiągała poziom maksymalnie 6-7 pp. w przypadku subregionu południowego w 2020 r oraz subregionu północnego w latach 2020-2022.

Gminy wiejskie w subregionie zachodnim odnotowały natomiast wyższe średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki, gdzie różnica w 2022 r. w porównaniu do gmin miejskich kształtowała się na poziomie około 4 pp. i gmin miejsko-wiejskich na poziomie 9 pp.

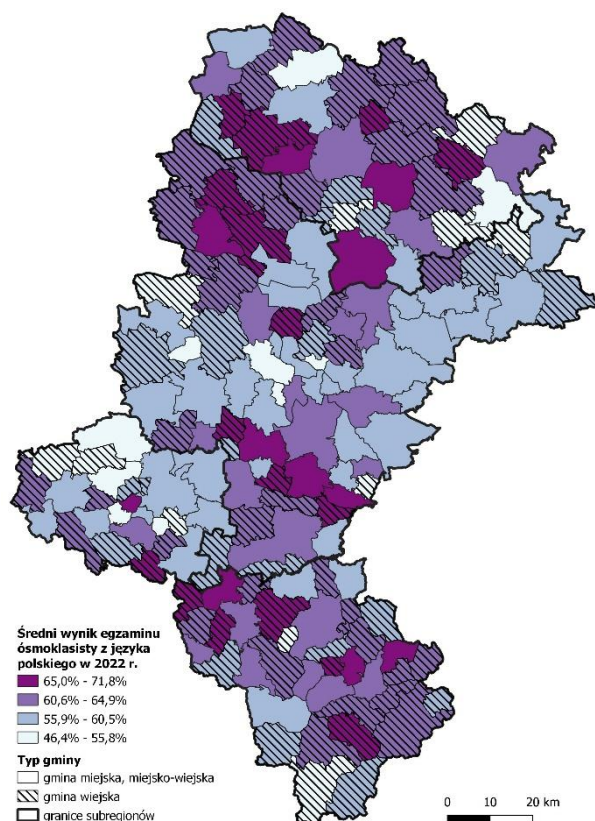
Gminy miejskie subregionu południowego w całym analizowanym okresie osiągnęły najwyższą średnią zdawalność z języka polskiego i matematyki, natomiast z języka angielskiego najwyższa średnia przypadła na gminy miejskie subregionu północnego. Najniższą średnią odnotowano w każdym z przedmiotów w gminach miejsko-wiejskich subregionu zachodniego. Różnica między najwyższą i najniższą średnią w poszczególnych typach gmin kształtowała się na poziomie nawet 11,9 pp. (w przypadku języka polskiego).

Analizując pojedyncze lata w subregionie południowym i zachodnim najniższą średnią egzaminów w każdym z przedmiotów osiągały gminy miejsko-wiejskie. Podobny niekorzystny trend utrzymywał się z egzaminem z matematyki w gminach miejsko-wiejskich subregionu północnego.

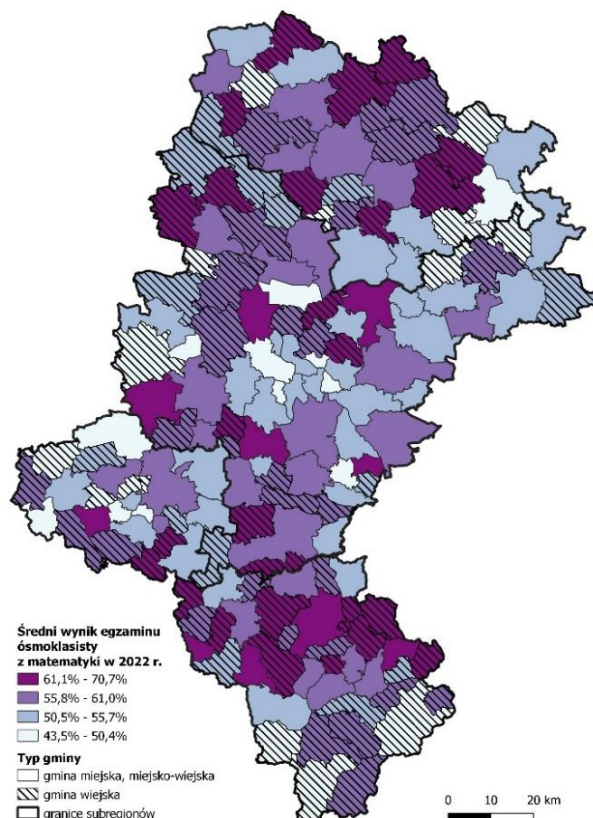
Mapa 14. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 15. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

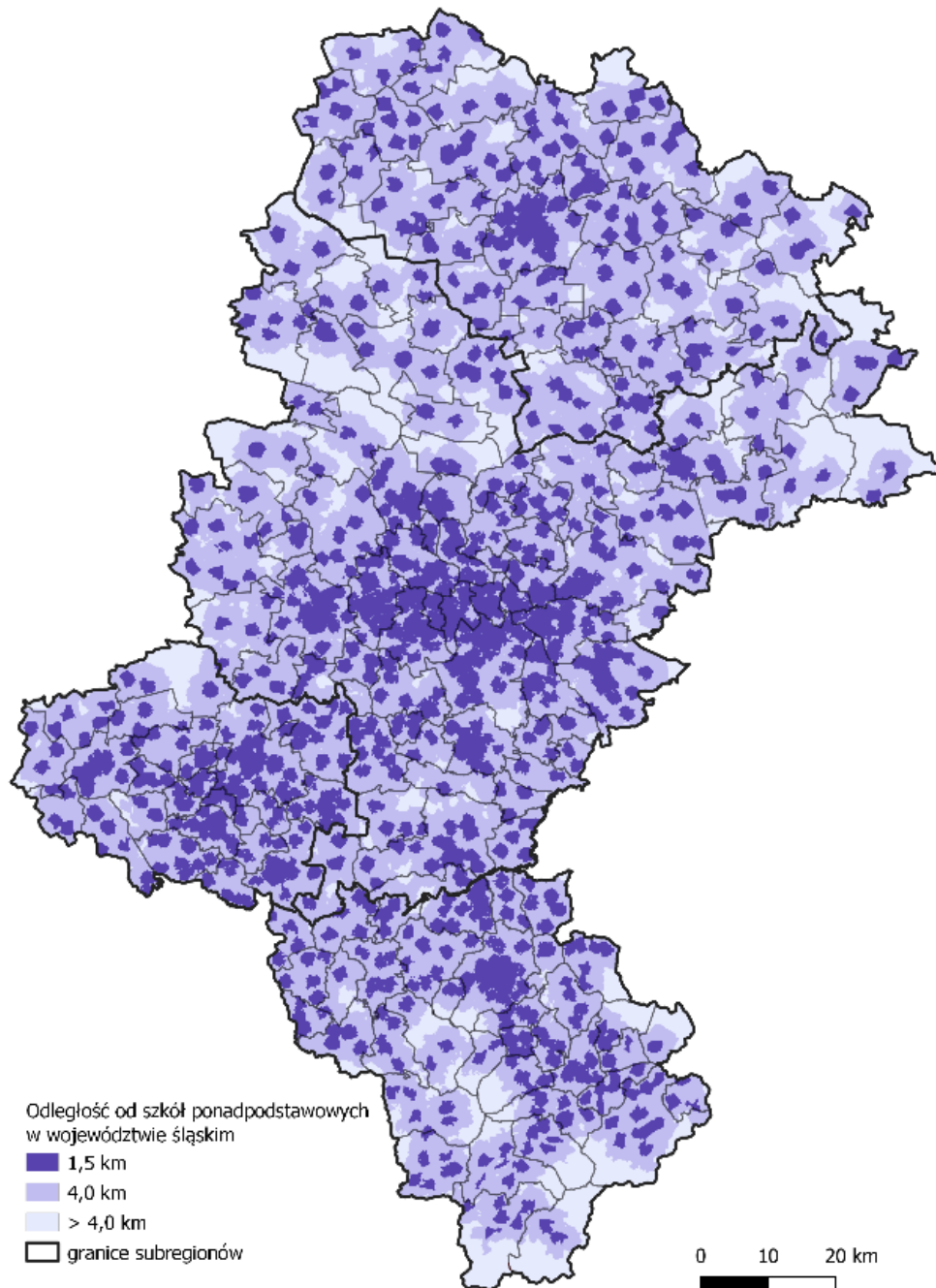
Mapa 16. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Dostępność do szkół podstawowych

Mapa 17. Mapa dostępności szkół podstawowych w województwie śląskim w 2022 r.

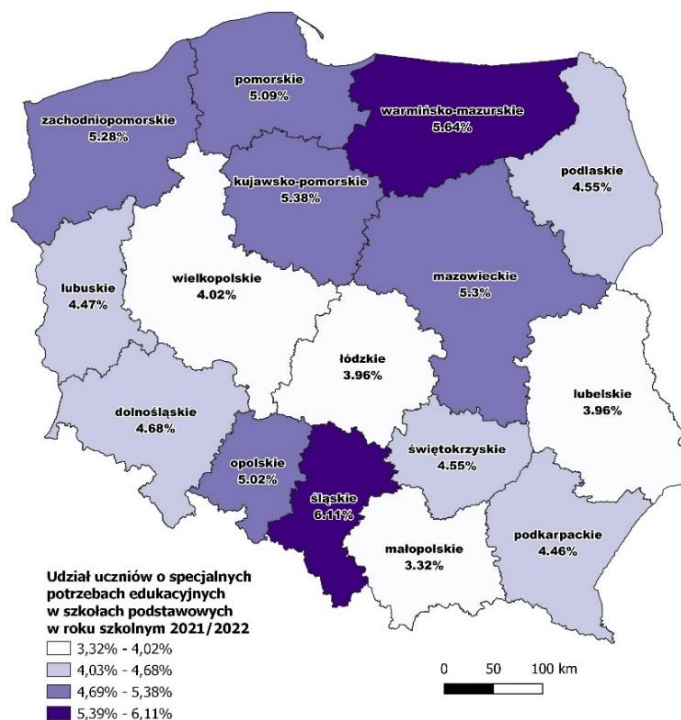
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Dostępność do szkół podstawowych w województwie śląskim jest na bardzo dobrym poziomie. Szczególnie bogatą ofertą szkół podstawowych można wyróżnić w Metropolii Górnośląskiej oraz w gminach leżących w centralnej i zachodniej części subregionu zachodniego, a także w dużych ośrodkach miejskich (przede wszystkim Częstochowa, Bielsko-Biała). Słabszą dostępnością wykazują się natomiast zamieszkałe obszary wiejskie w północno-wschodniej i północno-zachodniej części województwa.

Specjalne potrzeby dzieci szkół podstawowych

W roku szkolnym 2021/2022 w województwie śląskim do szkół podstawowych uczęszczało niecałe 21,4 tys. dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Udział liczby dzieci o specjalnych potrzebach w województwie wynosił 6,11% i był to najwyższy współczynnik wśród wszystkich regionów w kraju.

Mapa 18. Udział uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2021/2022.

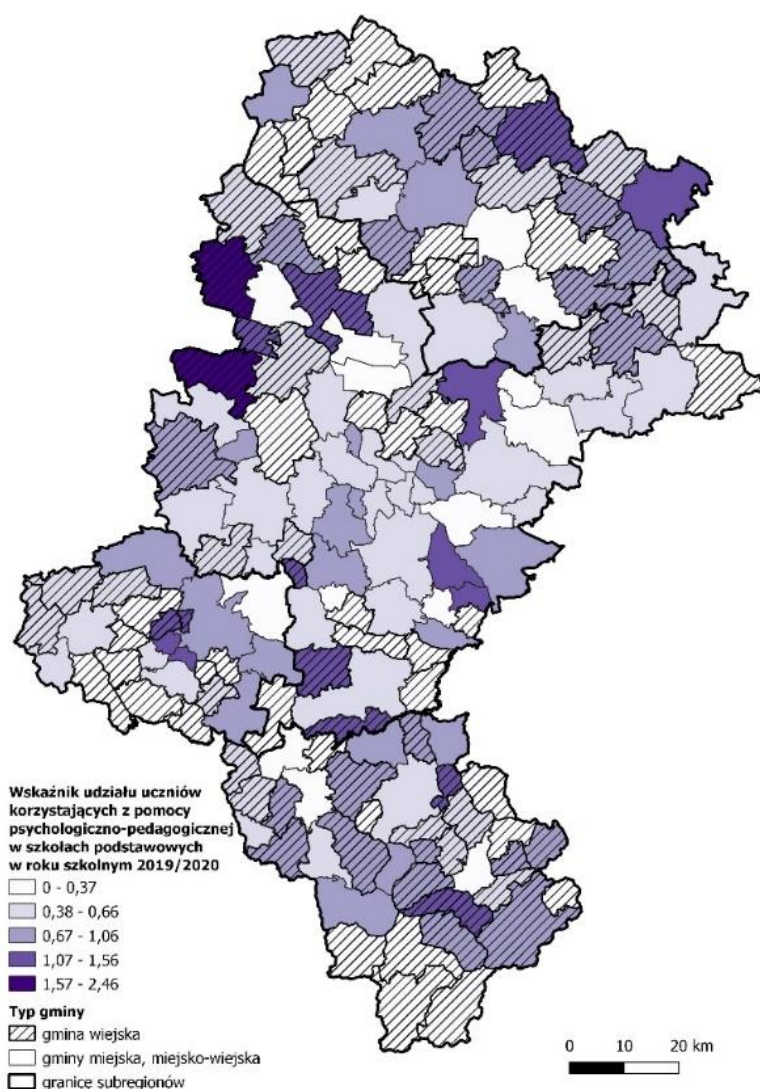

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Największy udział w ogólnej liczbie dzieci o specjalnych potrzebach w szkołach podstawowych miały dzieci z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (26,15%) oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi (21,60%).

Województwo śląskie ma najwyższy w Polsce współczynnik uczniów szkół podstawowych z niepełnosprawnościami sprzężonymi (1,32%), niepełnosprawnościami ruchowymi, w tym z afazją (1,04%) oraz słabosłyszących (0,46%) oraz drugi najwyższy współczynnik w kraju pod względem udziału uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (1,60%) w ogólnej liczbie uczniów.

Mapa 19. Udział uczniów korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Największym zapotrzebowaniem na pomoc psychologiczno-pedagogiczną wykazał się subregion północny (średnia: 0,71) i zachodni (średnia: 0,70), gdzie wysoki współczynnik odnotowano w szczególności w gminach miejskich (zachodni: średnia 0,85; północny: średnia: 0,82).

W subregionie zachodnim dominującą formą pomocy w szkołach podstawowych były zajęcia rozwijające uzdolnienie (15,55% wszystkich uczniów korzystających z pomocy), w pozostałych subregionach zaś główną formą wsparcia była organizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (centralny: 16,33%; południowy: 16,78%; północny: 15,70%). Warty podkreślenia jest, iż w gminach miejskich najważniejszą formą wsparcia są porady i konsultacje (15,69%), przy równoczesnym niższym poziomie tej formy pomocy w gminach miejsko-wiejskich (7,33%) i wiejskich (11,22%). W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich uczniowie szkół podstawowych korzystali najczęściej z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (miejsko-wiejskie: 21,36%; wiejskie: 18,53%).

Szkoły ponadpodstawowe

W 2020 roku w województwie śląskim ogólnie działało 346 placówek szkolnictwa ogólnokształcącego⁹. Obiekty te stanowiły 10,5% obiektów szkolnictwa ogólnokształcącego w Polsce. Województwo śląskie na tle pozostałych województw w kraju w zakresie liczby szkół ogólnokształcących ogółem, liczby uczniów oraz liczby absolwentów zajmowało niezmiennie od 2011 roku 2. miejsce w kraju. Lepsze wyniki od województwa śląskiego uzyskiwało jedynie województwo mazowieckie.

W województwie śląskim w 2020 r. działało 91 liceów dla dorosłych. Najwięcej liceów ogólnokształcących dla dorosłych działało w Katowicach (10 obiektów), Bytomiu (7) oraz Częstochowie, Gliwicach i powiecie raciborskim (po 6 obiektów na każdy powiat). W województwie śląskim odnotowano w latach 2011 – 2020 spadek liczby liceów ogólnokształcących dla dorosłych o 40,5%. W tym przypadku spadek liczby podmiotów zarejestrowano w 21 powiatach regionu.

W regionie w 2020 r. funkcjonowało 238 liceów ogólnokształcących dla młodzieży nie licząc specjalnych. Najwięcej tego typu liceów funkcjonowało w Bielsku-Białej (24 licea) i Katowicach (21 obiektów), a następnie w Częstochowie (18). Liczba tego rodzaju liceów wzrosła o 10,3% w regionie, przy czym wzrost ten był warunkowany przyrostem liceów w 6 powiatach.

W województwie śląskim istniało w 2020 r. 17 specjalnych liceów ogólnokształcących dla młodzieży. Licea te funkcjonowały w 12 powiatach, przy czym po dwa z nich działały w Częstochowie, Katowicach i powiatach cieszyńskim, mikołowskim i tarnogórskim. Najmniej z nich przypada na subregion południowy i zachodni (po dwa licea w każdym z nich).

Wskaźnik dotyczący uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w 2020 roku w województwie śląskim wynosił 26 osób – tyle samo co rok wcześniej i o 1 osobę mniej od roku 2011. W przypadku liceów ogólnokształcących dla młodzieży bez specjalnych wskaźnik wyniósł również 26 osób, natomiast dla liceów ogólnokształcących specjalnych dla młodzieży 4 osoby. Wskaźnik ten dla szkół ogólnokształcących dla młodzieży bez specjalnych najwyższy był w powiatach: mikołowskim, bieruńsko-łędzkim, wodzisławskim, zawierciańskim i Dąbrowie Górniczej, gdzie sięgał 29 uczniów. Najniższe wyniki osiągał powiat częstochowski (16 uczniów). Wskaźnik ten, dotyczący uczniów specjalnych szkół ogólnokształcących dla młodzieży, oscylował przeważnie między wartościami 0 a 5, tylko w przypadku powiatu kłobuckiego wyniósł on 8 uczniów.

W latach 2011-2020 z roku na rok w województwie śląskim malała liczba absolwentów szkół ogólnokształcących, liczba ta w badanych latach spadła o 30,6% by ostatecznie osiągnąć 19 253 absolwentów.

W 2020 roku w województwie śląskim w ramach szkolnictwa policealnego funkcjonowało 172 szkół (szkoły policealne dla młodzieży bez specjalnych, szkoły policealne dla młodzieży specjalne, szkoły policealne dla dorosłych w tym kolegium pracowników służb społecznych). W latach 2011-2020 liczba wskazanych podmiotów z roku na rok malała z poziomu 389 szkół do 172, od 2011 roku województwo śląskie na tle kraju było liderem pod względem liczby posiadanych szkół policealnych aż do lat 2019 i 2020, w tym ostatnich latach wartość ta była niższa aniżeli w województwie mazowieckim. Największa liczba szkół policealnych funkcjonowała niezmiennie w badanych latach w Katowicach (w 2020 r. było ich 30), a 10 i więcej zlokalizowanych było w Częstochowie, Bielsku-Białej, Bytomiu i Chorzowie. W województwie śląskim istniały w 2020 r. 2 policealne szkoły specjalne, od 2011 roku działały one w powiecie raciborskim i Zabrze.

W 2020 roku liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach policealnych wyniosła 18 i w porównaniu do 2011 roku spadła o 4 uczniów. Adekwatne liczby uczniów wyniosły dla policealnych szkół specjalnych 4 uczniów w 2020 r. i 6 w 2011 r. Liczba uczniów szkół policealnych w regionie zaczęła spadać od 2011

⁹ W skład szkolnictwa ogólnokształcącego wchodzi licea ogólnokształcące dla młodzieży, specjalne licea ogólnokształcące dla młodzieży oraz licea dla dorosłych.

roku z poziomu 48 819 osób do 25 326 osób w 2020 roku. Jest to druga wielkość wśród polskich regionów po województwie mazowieckim.

W województwie śląskim w 2020 roku funkcjonowało 247 szkół średnich zawodowych¹⁰. Region w porównaniu do pozostałych województw zajął 1. miejsce w kraju pod względem liczby średnich szkół zawodowych. W analizowanym okresie lat 2011-2020 liczba szkół średnich zawodowych zmniejszyła się o 37,3%, przy czym liczba szkół specjalnych zawodowych zmniejszyła się z 9 do 7.

W województwie śląskim było w 2020 r. 215 techników dla młodzieży bez specjalnych. Wartość ta zanotowała spadek w stosunku do roku 2011 o 4 szkoły tego typu. Największa liczba tego rodzaju techników działała w Katowicach (19 obiektów), a w dalszej kolejności w Częstochowie (15 obiektów) i Bielsku-Białej (13 obiektów).

Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach średnich zawodowych wyniosła w 2020 r. 24 uczniów i była taka sama jak 10 lat wcześniej, z kolei w technikum dla młodzieży bez specjalnych w 2020 roku w województwie śląskim wynosiła 25 osoby i w porównaniu do 2011 r. również się nie zmieniła. Natomiast liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w technikum specjalnym dla młodzieży wynosiła w 2011 roku 7 osób i w 2020 roku spadła do 4 uczniów.

W analizowanym okresie lat 2011-2020 w szkołach średnich zawodowych wzrosła liczba uczniów o 0,7% (w 2020 r. było ich 76 tys. uczniów). Z kolei w technikum dla młodzieży bez specjalnych liczba ta wzrosła w badanych latach (z 64 061 osób do 73 185 osób), a w technikum dla młodzieży specjalnych liczba uczniów wzrosła o 7 osób do wielkości 136 uczniów.

W 2020 roku w województwie śląskim funkcjonowało w sumie 64 szkół artystycznych: 24 szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych (7. miejsce w kraju pod względem liczby szkół), 25 ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe (1. miejsce w kraju) oraz 15 szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych (2. miejsce w kraju). Liczba szkół w 2020 roku w porównaniu do roku 2011 w kategorii szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych zmalała o 5 szkół, w kategorii ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe wzrosła o 4 szkoły, tymczasem liczba szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych spadła o 4 szkoły.

W przypadku szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe najwięcej szkół działało w Częstochowie (4 szkoły), zaś w Katowicach i Bielsku-Białej (po 3 szkoły). Natomiast największa liczba szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych działała w Częstochowie, Gliwicach i Katowicach (2).

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe w województwie śląskim w latach 2011-2020 spadła o 4 osoby, by osiągnąć wynik wynoszący 20 uczniów. Wśród powiatów województwa śląskiego największą wartość odnotowano w powiecie tarnogórskim (24 uczniów). W dalszej kolejności były to: Dąbrowa Górnicza (23) i Katowice, Gliwice oraz wodzisławski (po 22 osób na każdy powiat). Najmniejsza wartość odnotowana została w Żorach (11 osób).

W latach 2011-2017 liczba uczniów w szkołach artystycznych niedających uprawnień zawodowych systematycznie rosła z roku na rok z poziomu 3417 uczniów do 5 067 uczniów (wzrost o 44,7% od 2011 r.). Jednakże wartość ta następnie spadała, by w roku 2020 wynieść 4317 osoby. Liczba uczniów w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe wzrosła z 2358 osób w 2011 roku do 2670 osób w 2020 roku (wzrost o 13,2%). Z kolei liczba uczniów w szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych wzrosła o 9,1% w przeciągu 10 lat do poziomu 1366 uczniów.

Licząc razem szkoły branżowe I stopnia (dawniej zasadnicze szkoły zawodowe) oraz szkoły specjalne przysposabiające do pracy zauważalny jest spadek ich liczebności w latach 2011-2020 o 3,5% do poziomu

¹⁰ W skład szkół średnich zawodowych wchodzi: technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, technika specjalne, a do 2014 r. wchodziły licea profilowane. Kategorie obejmują także szkoły dla dorosłych.

246 szkół. Populacja uczniów szkół tego typu spadła wyraźniej w badanych latach o 6,4% do poziomu 23330 uczniów.

W 2020 roku funkcjonowało w województwie śląskim 138 szkół branżowych I stopnia, co stanowiło 10,8% tego typu szkół w Polsce. Wynik ten dał regionowi pierwsze miejsce w rankingu województw w liczbie posiadanych szkół branżowych I stopnia. Najwięcej tego typu szkół funkcjonowało w Częstochowie i Katowicach (po 10 placówek). W województwie śląskim funkcjonowały 42 szkoły specjalne branżowe I stopnia dla młodzieży, co dało województwu 2. miejsce w kraju w tym zakresie (za woj. mazowieckim). Najwięcej szkół dla młodzieży specjalnych odnotowano w powiecie tarnogórskim (6 szkół), a w dalszej kolejności w powiecie raciborskim (3 szkoły).

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach branżowych I stopnia dla województwa śląskiego wynosiła 23 osoby. W przypadku szkół dla młodzieży specjalnych wartość ta wyniosła 6 osób.

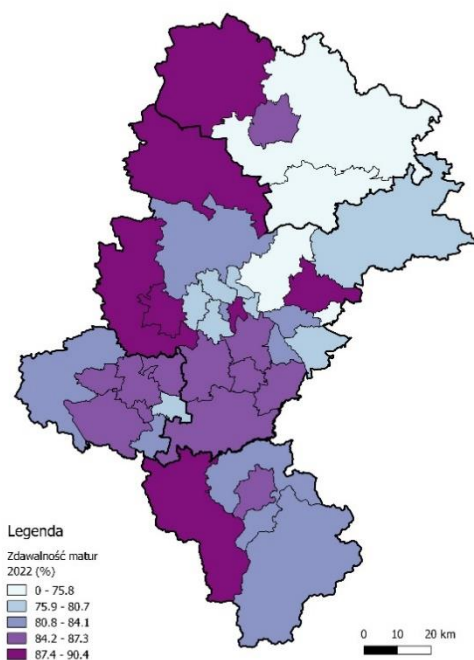
W województwie śląskim w 2020 roku w szkole branżowej I stopnia bez specjalnych uczyło się 20 048 uczniów, co dało regionowi 2. miejsce w kraju (10,6% uczniów krajowych). Większą liczbę uczniów wykazano w województwie wielkopolskim. W przypadku szkół branżowych I stopnia specjalnych w 2020 roku w województwie śląskim uczyło się 1581 uczniów, co uplasowało region na 2. miejscu (12,4% uczniów krajowych) zaraz po województwie mazowieckim.

Najwięcej uczących się w szkołach branżowych I stopnia bez specjalnych odnotowano kolejno w powiecie cieszyńskim, w Częstochowie, Bielsku-Białej oraz Rybniku, w każdym z tych powiatów było to powyżej 1000 uczniów łącznie stanowiąc blisko 1/4 uczniów tego typu szkół w regionie. Natomiast najmniejszy udział uczniów wynoszący poniżej 1% występował w powiecie częstochowskim i Świętochłowicach.

Poziom zdawalności egzaminu maturalnego

W województwie śląskim w latach 2011-2020 zdawalność egzaminów maturalnych ogółem kształtowała się nierównomiernie. Największy spadek odnotowano zarówno w Polsce jak i w regionie w 2014 r. W początkowym okresie zdawalność w regionie była wyższa aniżeli w całym kraju, trend ten odwrócił się w roku 2016.

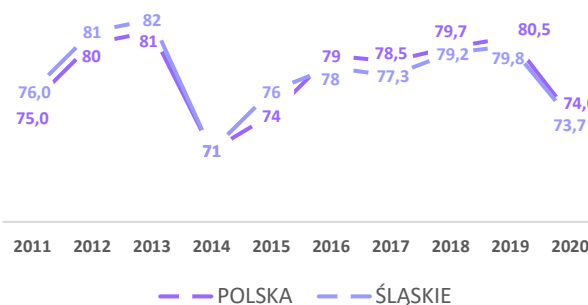
Mapa 20. Poziom zdawalności egzaminu maturalnego w powiatach województwa śląskiego w 2022 r. (termin główny, dodatkowy i poprawkowy).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

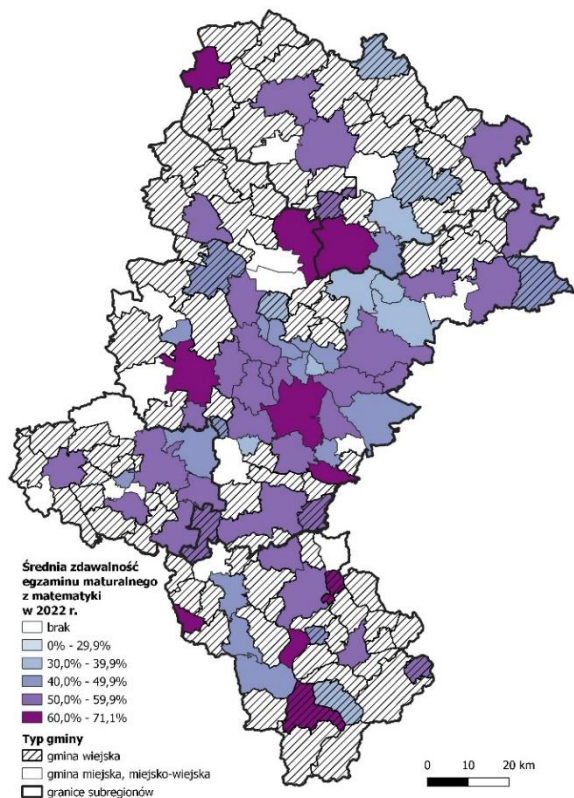
W 2022 roku egzamin maturalny zdawało 28 762 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Spośród nich 24 257 osób zdało egzamin, tj. 84,3%. Gorszy wynik zdawalności egzaminu dla regionu, czyli poniżej 84,3% odnotowany został w 19 powiatach (będzińskim, myszkowskim, częstochowskim, Bytomiu, Zabrze, Jaworznie, zawierciańskim, Siemianowicach Śląskich, Piekarach Śląskich, Rudzie Śląskiej, Żorach, Sosnowcu, Mysłowicach, Świętochłowicach, bielskim, Jastrzębiu-Zdroju, żywieckim, tarnogórskim i raciborskim). Najstłabszy wynik uzyskał powiat będziński (72,1%). Największa zdawalność egzaminu maturalnego 2022 r. na poziomie 90,4% wystąpiła w powiecie cieszyńskim.

Wykres 28. Poziom zdawalności egzaminu maturalnego w terminie głównym w Polsce i w województwie śląskim w latach 2011 – 2020.

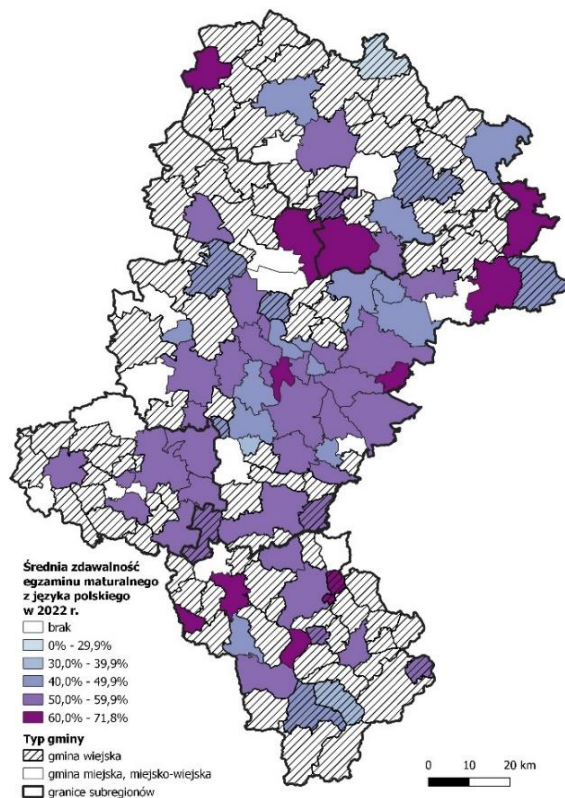

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

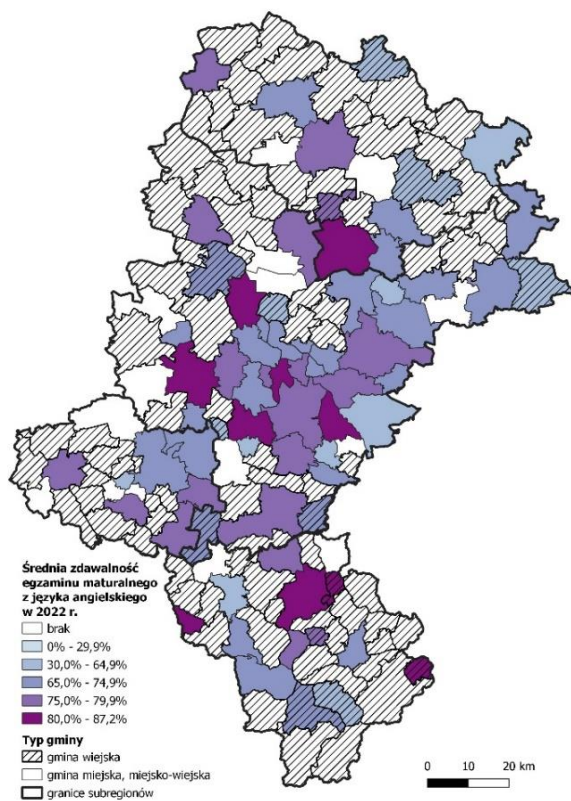
Mapa 21. Średni wynik egzaminu maturalnego z matematyki poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 22. Średni wynik egzaminu maturalnego z języka polskiego poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 23. Średni wynik egzaminu maturalnego z języka angielskiego poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Na przestrzeni lat 2019-2022 w gminach miejskich województwa śląskiego odnotowano systematyczny wzrost liczby osób zdających matury z przedmiotów podstawowych. Taka tendencja miała miejsce przede wszystkim w trzech subregionach: centralnym (wzrost do roku 2021 o 11,4% w porównaniu do 2019 r.), zachodnim (systematyczny wzrost o 5,7%) oraz południowym (wzrost o 4,4%). W subregionie południowym systematyczny wzrost liczby zdających dotyczył również szkół w gminach miejsko-wiejskich (wzrost o 16,9%) i wiejskich (wzrost o 15,7%).

Tabela 3. Średnie wyniki egzaminów maturalnych z przedmiotów podstawowych w podziale na typ gminy w województwie śląskim w latach 2019 - 2022.

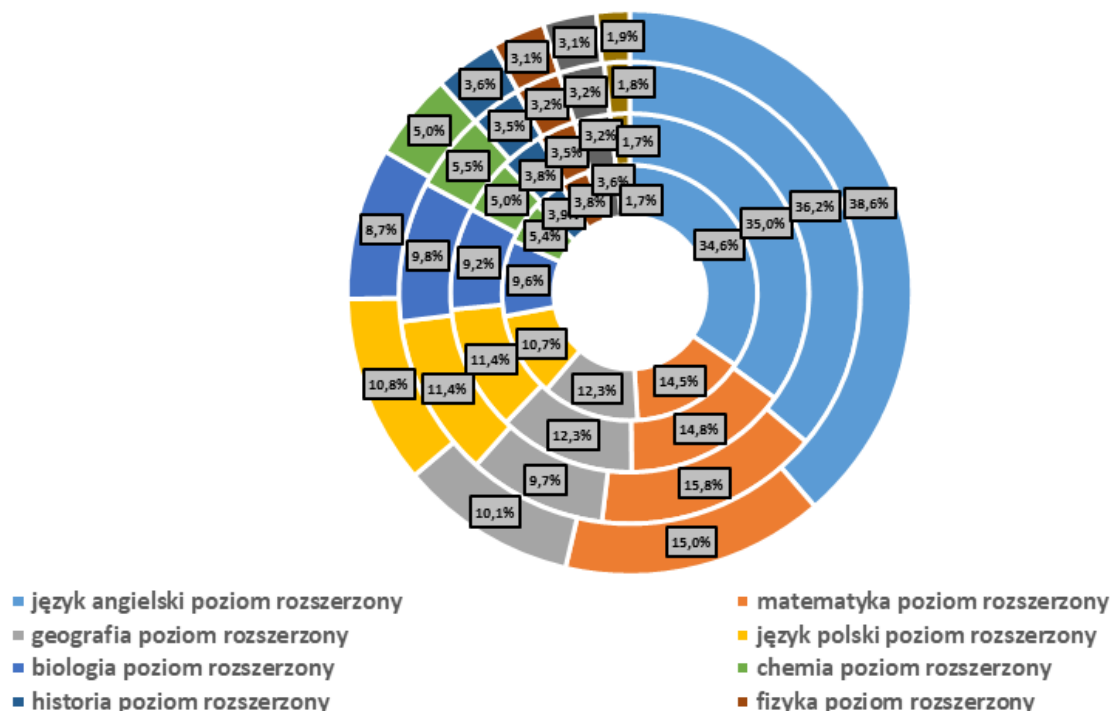
Typ gminy	2019			2020			2021			2022		
	język polski	matematyka	język angielski	język polski	matematyka	język angielski	język polski	matematyka	język angielski	język polski	matematyka	język angielski
Subregion południowy	48,23%	52,43%	66,62%	54,97%	45,58%	68,30%	57,35%	56,03%	73,57%	54,26%	53,73%	74,42%
Gmina miejska	51,15%	58,24%	74,09%	52,76%	45,53%	66,96%	59,17%	58,91%	76,51%	56,63%	55,77%	75,49%
Gmina miejsko-wiejska	43,87%	46,86%	61,10%	52,01%	38,70%	63,01%	49,66%	42,49%	61,33%	57,22%	49,27%	68,47%
Gmina wiejska	46,46%	47,69%	59,87%	59,76%	49,10%	72,95%	58,61%	58,57%	75,53%	51,30%	53,50%	75,52%
Subregion północny	48,14%	47,53%	62,30%	49,05%	44,08%	60,43%	50,70%	53,24%	65,27%	51,64%	49,94%	68,58%
Gmina miejska	48,97%	55,91%	70,09%	47,75%	50,86%	68,79%	54,88%	57,73%	74,41%	59,70%	52,41%	71,72%
Gmina miejsko-wiejska	52,16%	50,14%	64,42%	49,30%	47,48%	60,47%	56,69%	58,27%	68,58%	55,15%	55,60%	70,02%
Gmina wiejska	40,89%	37,60%	53,56%	49,72%	28,81%	51,98%	37,91%	41,88%	53,64%	40,42%	38,88%	64,09%
Subregion centralny	49,38%	52,52%	68,26%	52,05%	45,64%	67,17%	54,11%	53,93%	73,20%	52,70%	49,63%	71,95%
Gmina miejska	49,74%	52,36%	70,28%	51,31%	45,98%	68,93%	53,92%	54,09%	74,60%	52,62%	50,15%	73,24%
Gmina miejsko-wiejska	48,90%	55,42%	66,88%	57,83%	47,90%	66,93%	56,39%	55,68%	74,99%	56,66%	49,33%	73,84%
Gmina wiejska	48,15%	50,42%	59,83%	51,01%	42,64%	60,09%	52,78%	51,39%	64,65%	49,12%	47,34%	63,60%
Subregion zachodni	52,14%	49,57%	67,50%	48,10%	43,53%	67,14%	53,85%	56,59%	74,77%	53,98%	52,95%	73,56%
Gmina miejska	52,32%	52,26%	68,70%	51,32%	45,91%	69,09%	54,75%	57,91%	75,86%	54,27%	53,99%	74,50%
Gmina miejsko-wiejska	45,47%	47,20%	62,61%	40,67%	43,13%	69,06%	48,46%	48,67%	68,23%	52,20%	46,67%	67,91%
Gmina wiejska	57,56%	33,11%	64,00%	33,00%	27,33%	51,56%	-	-	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Do egzaminu maturalnego w zdecydowanej większości podchodzili uczniowie szkół gmin miejskich (około 90% wszystkich zdających). Największą liczbą zdających maturę z przedmiotów podstawowych odznaczały się trzy największe miasta województwa: Częstochowa (około 10% zdających z całego województwa, średnio około 2 870 zdających rocznie), Bielsko-Biała (średnio ok. 2 404 zdających rocznie), Katowice (średnio ok. 2 390 zdających rocznie). Największymi udziałami w gminach miejsko-wiejskich odznaczały się gminy subregionu północnego (szczególnie gmina Kłobuck), które odnotowały udział na poziomie ok. 10% zdających całego subregionu północnego. Największy udział zdających w gminach wiejskich zarejestrowano w subregionie południowym (szczególnie gmina Milówka) i kształtował się na poziomie ok. 4% całego subregionu.

Średnio ponad 97% maturzystów w województwie wybiera język angielski na egzaminie maturalnym jako język obcy obowiązkowy (podstawowy). Poza językiem angielskim maturzyści wybierali na egzaminie maturalnym język niemiecki (średnio 770 osób rocznie w latach 2019-2022), w szczególności w gminach miejskich subregionu centralnego (około 54,2% wszystkich zdających z języka niemieckiego, najwięcej osób w Gliwicach i Tarnowskich Górach). Największy odsetek zdających podstawową maturę z języka niemieckiego w województwie miała gmina Racibórz (udział na poziomie 14-16% wszystkich zdających język niemiecki w województwie). Warty podkreślenia jest jednak fakt, iż liczba zdających język niemiecki w województwie systematycznie spada (w latach 2019-2022 – spadek o 35%).

Wykres 29. Wybór przedmiotów rozszerzonych wśród maturzystów województwa śląskiego w latach 2019-2022.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

W regionie uczniowie szkół średnich najchętniej wybierali język angielski jako przedmiot na poziomie rozszerzonym (średnio prawie 18,2 tys. osób rocznie). Liczba ta z roku na rok się zwiększa, a średni wzrost w roku 2022 kształtował się na poziomie 6,5-9,5%, w zależności od subregionu. Popularnymi kierunkami są również matematyka, geografia i język polski.

Największy udział w całkowitej liczbie przystąpień do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym mają gminy miejskie subregionu centralnego (na poziomie średnio około 50% z każdego przedmiotu).

Średni udział przystąpień do egzaminu maturalnego z poszczególnych przedmiotów poziomu rozszerzonego w pozostałych subregionach kształtuje się na poziomie około: 14% w subregionie północnym oraz 16% w subregionie zachodnim i południowym.

Wśród poszczególnych wyników wartym podkreślenia jest wyróżniający się, wysoki udział maturzystów zdających fizykę na poziomie rozszerzonym w subregionie zachodnim (na poziomie 23-26% wszystkich zdających ten przedmiot w województwie).

Wśród zauważalnych tendencji w latach 2019-2022 związanych z zainteresowaniem przedmiotami maturalnymi o poziomie rozszerzonym można zauważyć:

- Systematyczny wzrost maturzystów z chemii w gminach miejskich subregionu centralnego (o 7,5% 2019-2022) oraz spadek w gminach miejskich północnego (o 23,6%);
- Duży spadek liczby osób zdających geografię pomiędzy 2020 a 2021 r. we wszystkich subregionach (nawet o 29% subregion centralny);
- Spadek zainteresowania maturzystów fizyką w gminach miejskich subregionu południowego (o 25,4% w porównaniu do 2019 r.) i gminach miejskich subregionu północnego (o 23,5%);
- Wzrost liczby osób podchodzących do egzaminu maturalnego z matematyki w subregionie centralnym o 13,1% (szczególnie na przełomie 2019 i 2020 r.) oraz w subregionie zachodnim o 10,7%;
- Wzrost zainteresowania egzaminem maturalnym z informatyki w subregionie północnym i południowym.

Poziom zdawalności egzaminów zawodowych

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie/egzamin zawodowy jest przeprowadzany z zakresu danej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie lub w zawodach zgodnie z klasyfikacją szkolnictwa zawodowego oraz na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach.

W latach 2019-2022 egzaminy zawodowe przeprowadzane były w trzech formułach:

- W Formule 2012 – zgodnie z przepisami ustawy o systemie oświaty w brzmieniu obowiązującym przed 1 września 2017 r. Egzaminem objęte były osoby, które rozpoczęły naukę nie wcześniej niż 1 września 2012 r., ale nie później niż 31 sierpnia 2017 r., lub przystępowały do egzaminu eksternistycznego potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie na podstawie wniosku o dopuszczenie do egzaminu złożonego nie później niż do dnia 31 stycznia 2019 r.
- W Formule 2017 – zgodnie z przepisami ustawy o systemie oświaty w brzmieniu obowiązującym przed 1 września 2019 r i w oparciu o podstawę programową kształcenia w zawodach z 2017 r. Egzaminem objęte były osoby, które rozpoczęły kształcenie nie wcześniej niż w 2017 r. lub złożyły po raz pierwszy wniosek o dopuszczenie do egzaminu eksternistycznego w okresie od 31 stycznia 2019 do 31 stycznia 2021 i realizowały podstawę programową z 2017 r.
- W Formule 2019 – w oparciu o podstawę programową kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego z 2019 r. Egzaminem objęte były osoby, które rozpoczęły kształcenie po 1 września 2019 lub osoby, które złożyły pierwszy wniosek o dopuszczenie do eksternistycznego egzaminu zawodowego po 1 stycznia 2021 r.¹¹

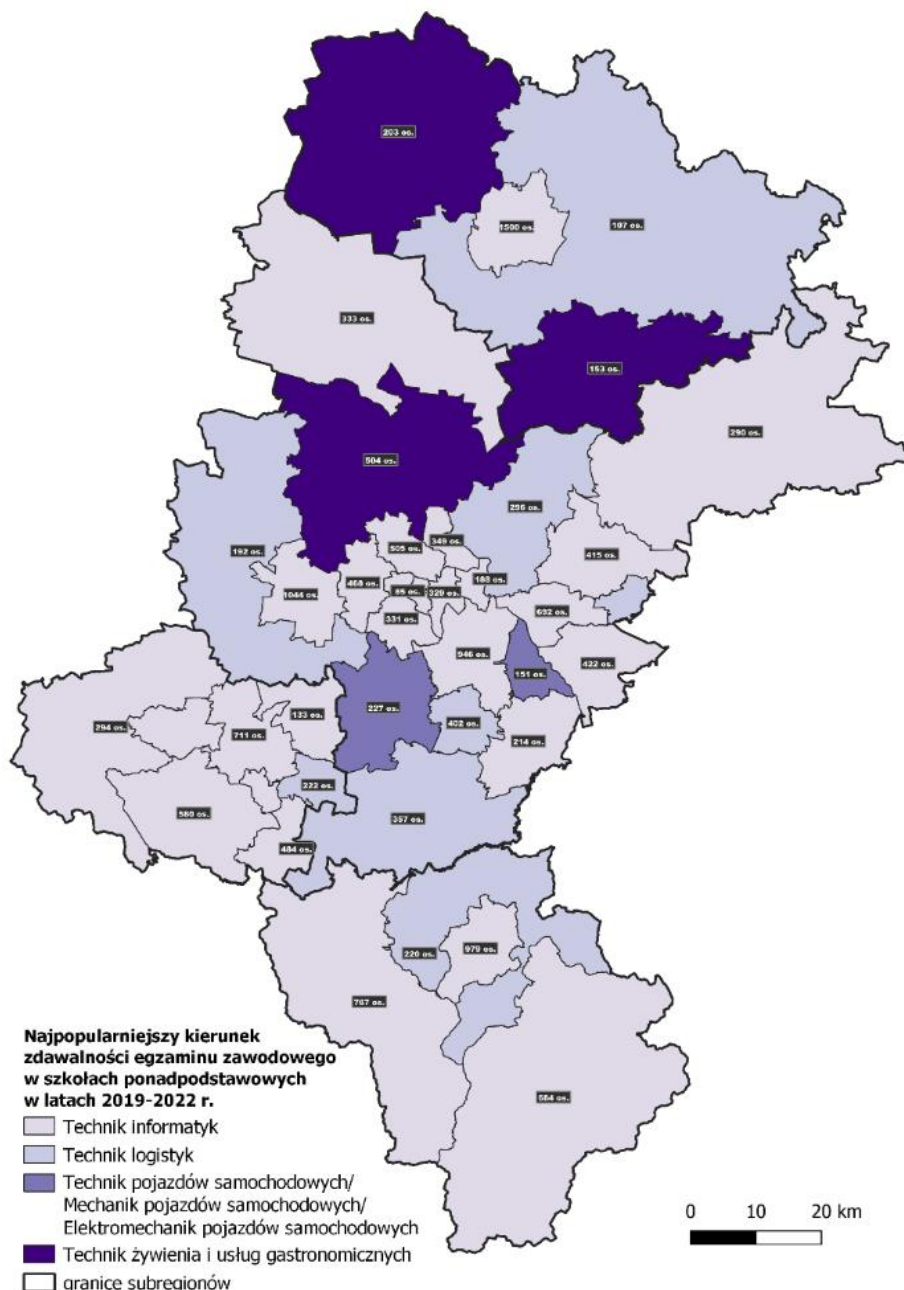
W analizowanym okresie czasu w województwie śląskim przeprowadzono 146 960 egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie (pełny egzamin, tj. w części pisemnej i praktycznej), natomiast 109 897 zakończyło się wynikiem pozytywnym. Najwięcej egzaminów przeprowadzono w Częstochowie, natomiast najmniej w Świętochłowicach. Nie przeprowadzono analizy dotyczącej poziomu zdawalności egzaminów w regionie, ponieważ w przypadku egzaminów zdawanych przez pojedyncze osoby wyniki nie zostały ujawnione. W przypadku powiatów, charakteryzujących się mniejszą liczbą szkół i osób przystępujących do egzaminów zawodowych, brak informacji o pojedynczych osobach istotnie wpływa na wyniki analizy.¹²

Analiza kierunków kształcenia, pod względem liczby zdawalności egzaminów zawodowych w województwie śląskim w latach 2019-2022 wykazała, że wśród najpopularniejszych kierunków znalazły się: technik informatyk (14 671 osób), technik żywienia i usług gastronomicznych (8 734), technik logistyk (8 501), technik mechatronik/monter mechatronik (4 846), technik pojazdów samochodowych/mechanik pojazdów samochodowych/elektromechanik pojazdów samochodowych (4 670) oraz technik hotelarstwa (3 940). Należy zauważyć, że w poszczególnych powiatach województwa wystąpiło stosunkowo niewielkie zróżnicowanie w wyżej wskazanym zakresie.

¹¹ Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie oraz egzamin zawodowy w województwie śląskim, sesje egzaminacyjne, które odbyły się w 2021 roku, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna, Jaworzno 2021, s. 6-8.

¹² Analiza obejmuje absolwentów tj. uczniów technikum, uczniów szkół branżowych/ZSZ oraz słuchaczy szkół policealnych, którzy ukończyli przystąpili do egzaminu w roku ukończenia szkoły.

Mapa 24. Najpopularniejszy kierunek zdawalności egzaminu zawodowego w szkołach ponadpodstawowych w latach 2019-2022 w podziale na powiaty województwa śląskiego.

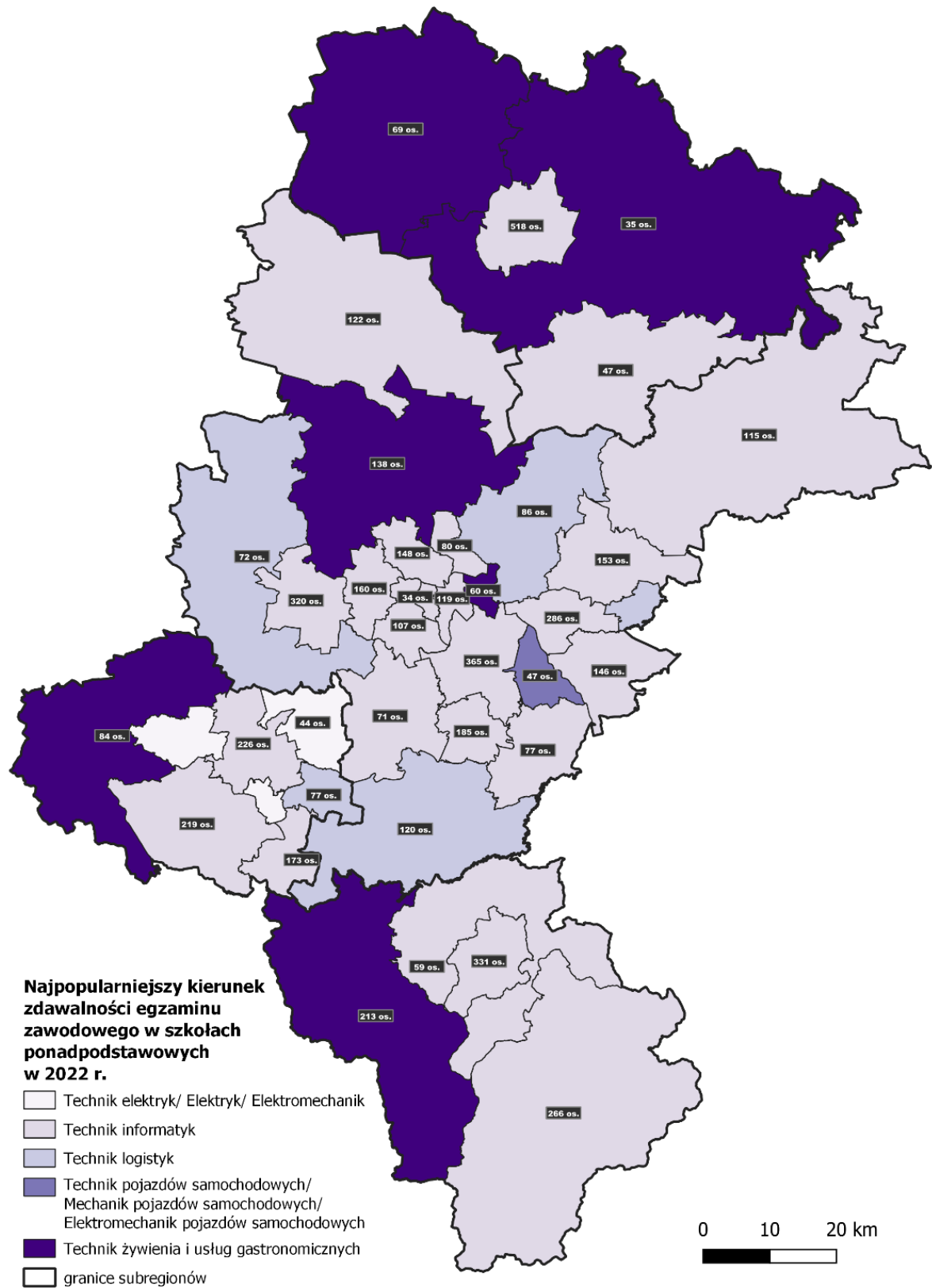

Źródło: Opracowanie własne na sprawozdań Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Należy zwrócić uwagę, że porównując rok 2019 do roku 2022 stwierdzono wzrost liczby przystępujących do egzaminów zawodowych, która wzrosła z poziomu 37 821 do 44 883. Największy przyrost w liczbach bezwzględnych odnotowano na takich kierunkach kształcenia jak: technik informatyk (wzrost o 2562), technik grafiki i poligrafii cyfrowej (1034), technik żywienia i usług gastronomicznych (591), technik organizacji reklamy (502) oraz technik usług fryzjerskich/fryzjer (496). Natomiast największy spadek stwierdzono na takich kierunkach jak: technik usług kosmetycznych (826), technik budownictwa (665), technik mechatronik/monter mechatronik (434) oraz technik rachunkowości (395). Pojawiły się również nowe kierunki kształcenia, takie jak: technik automatyk (297) czy technik gazownictwa (48)¹³. Analizując powyższe dane należy mieć na uwadze, że niektóre zmiany mogą wynikać ze zmian programowych i klasyfikacji zawodów.

¹³ Nie uwzględniono kierunków, w których wykazano pojedynczych zdających.

Mapa 25. Najpopularniejszy kierunek zdawalności egzaminu zawodowego w szkołach ponadpodstawowych w roku 2022 w podziale na powiaty województwa śląskiego.

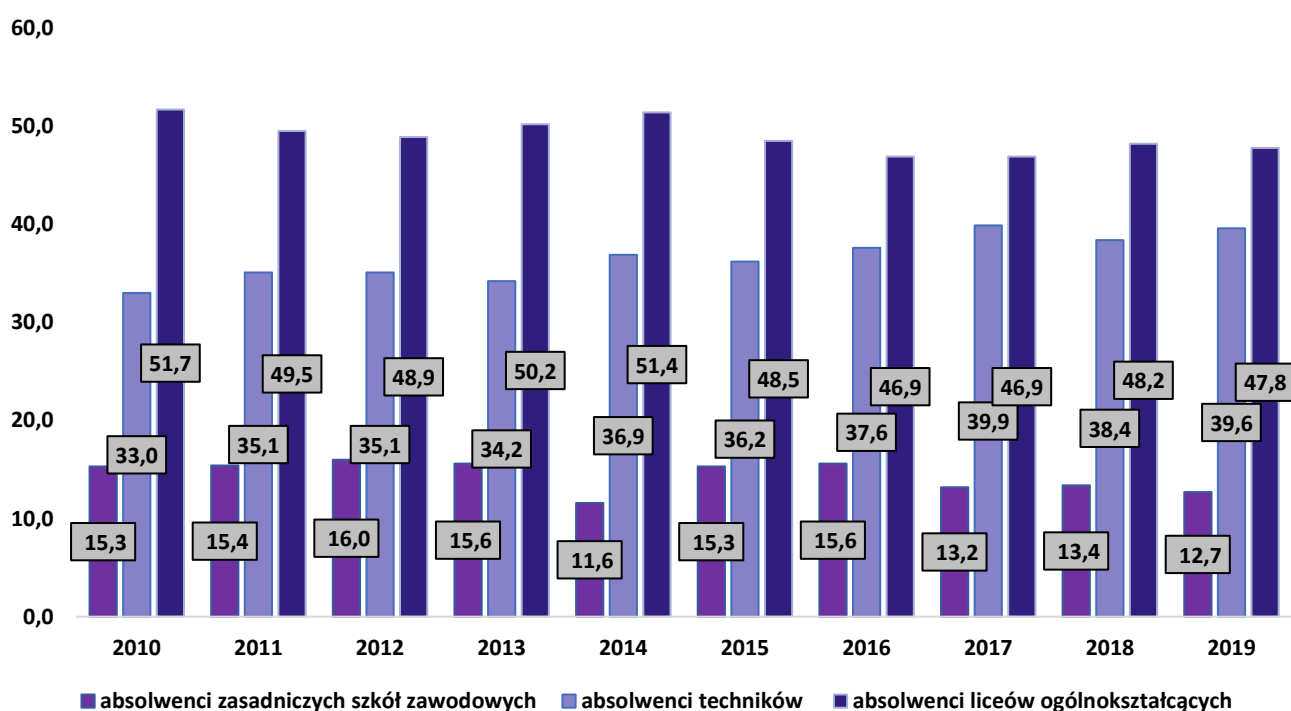
Źródło: Opracowanie własne na sprawozdań Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Należy uzupełnić, że w województwie śląskim oprócz wskazanych powyżej grup uczniów, przeprowadzono również egzaminy zawodowe dla absolwentów z lat wcześniejszych niż rok przystąpienia do egzaminu, osób zdających eksternistyczny egzamin zawodowy i osób, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy. W latach 2019 – 2022 do obu części egzaminu przystąpiło 146 960 osób, w tym z wynikiem pozytywnym ukończyło około 110 tys. osób.

Absolwenci szkół ponadpodstawowych

Na przełomie lat 2010-2019 liczba absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, cechowała się pewną nieregularnością. Niemniej jednak, można zauważyć trend wzrostowy na rzecz szkół technicznych (wzrost udziału absolwentów z 33% do 39,6%). Pozostałe dwie kategorie absolwentów notowały spadki. W badanym dziesięcioleciu zaobserwowano spadek udziału absolwentów liceów ogólnokształcących (z 51,7% do 47,8%) oraz zasadniczych szkół zawodowych (15,3% do 12,7%).

Wykres 30. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w województwie śląskim w latach 2010-2019 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

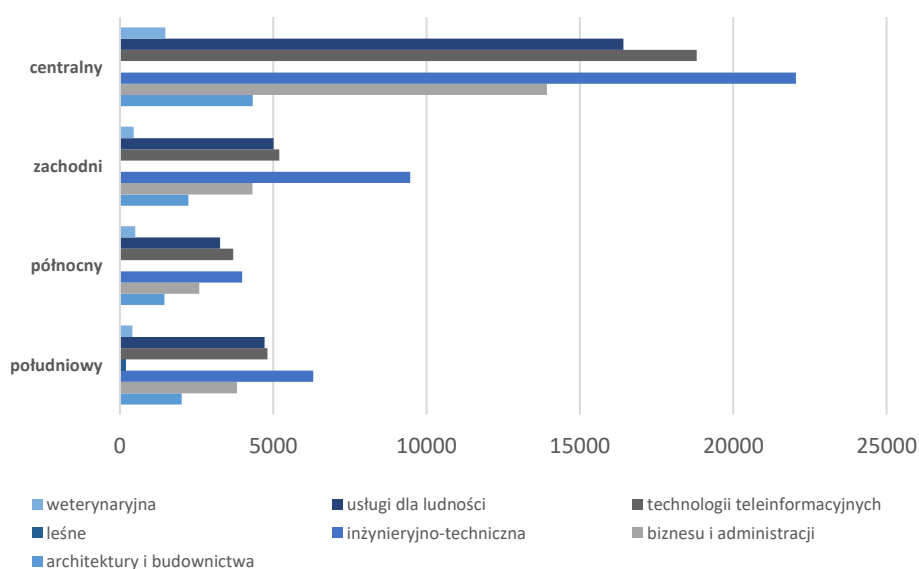
Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 4. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w województwie śląskim w 2020 r.

Kierunek kształcenia	Liczba uczniów w branżowych szkołach I stopnia (bez specjalnych)	Liczba uczniów w technikach (bez specjalnych)
artystyczna	47	116
społeczna	0	847
biznesu i administracji	242	1738
technologii teleinformacyjnych	0	2849
inżynieryjno-techniczna	1631	3200
produkcji i przetwórstwa	379	27
architektury i budownictwa	308	993
rolnicze	17	83
leśne	0	58
weterynaryjna	0	243
medyczna	0	27
usługi dla ludności	1058	2221
ochrony i bezpieczeństwa	0	49
usług transportowych	0	457

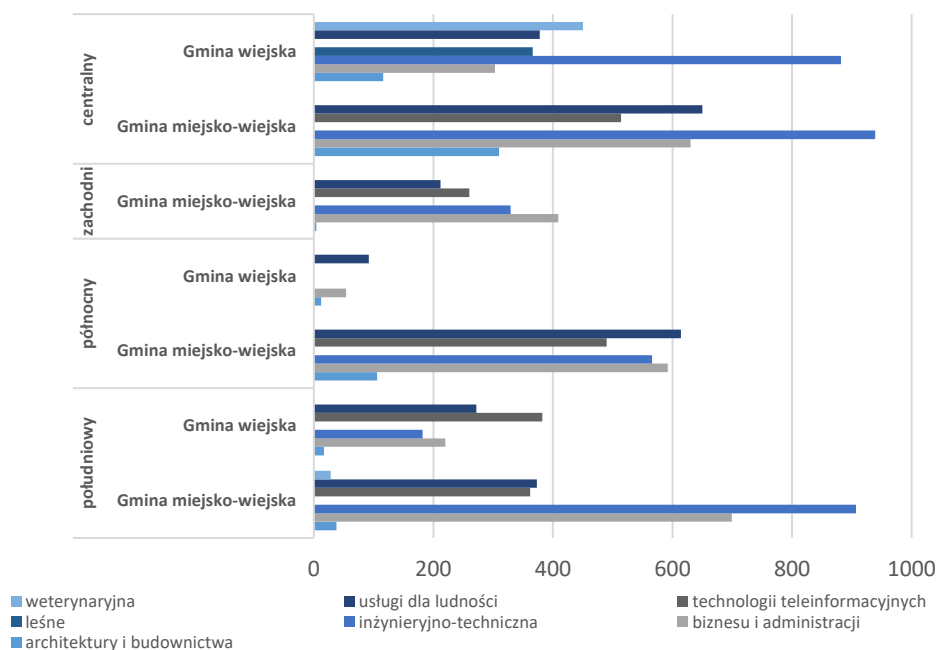
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Wykres 31. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w gminach miejskich województwa śląskiego w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Wykres 32. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich województwa śląskiego w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W gminach miejskich w każdym z subregionów dominującym kierunkiem kształcenia w szkołach ponadpodstawowych (dające uprawnienia zawodowe) są kierunki należące do podgrupy inżynieryjno-technicznej (m. in. kierunki związane z technologią ochrony środowiska, elektrycznością i energetyką, mechaniką i metalurgią, mechaniką pojazdów silnikowych). W gminach miejskich subregionu centralnego w 2020 r. odnotowano także dużą liczbę absolwentów kończących kierunki podgrupy technologii teleinformatycznych. W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich można zaobserwować większe zróżnicowanie kierunków kończonych przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, tj.:

- w gminach subregionu centralnego kierunki inżynieryjno-techniczne;
- w gminach miejsko-wiejskich subregionu zachodniego kierunki biznesu i administracji (m. in. rachunkowość, finanse, bankowość i ubezpieczenia, marketing, zarządzanie i administracja);
- w gminach subregionu północnego kierunki usług dla ludności (m. in. hotelarstwo, usługi domowe, pielęgnacja włosów i urody, turystyka, gastronomia);
- w gminach miejsko-wiejskich subregionu południowego kierunki inżynieryjno-techniczne, a w gminach wiejskich kierunki technologii teleinformatycznych.

Dostępność do szkół ponadpodstawowych

Najwyższa dostępność przestrzenna do szkół ponadpodstawowych:

Ponad 50% udziału powierzchni gminy znajduje się w odległości do 3 km od szkoły – możliwość dotarcia ruchem pieszym średnio do 30 min. lub ruchem kołowym w granicach 5-10 min.

28 gmin (5 subregion południowy, 4 subregion zachodni, 19 subregion centralny)

- gminy miejskie w subregionie centralnym – w szczególności gminy należące do Metropolii Górnośląskiej (z najwyższą dostępnością: Świętochłowice, Radzionków, Czeladź, Chorzów);
- największy ośrodek miejski subregionu południowego - Bielsko-Biała wraz z gminami przyległymi – Jaworze, Kozy;
- powiat wodzisławski (Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski, Pszów);
- większe gminy miejskie subregionu południowego (Cieszyn, Żywiec);
- Ornontowice.

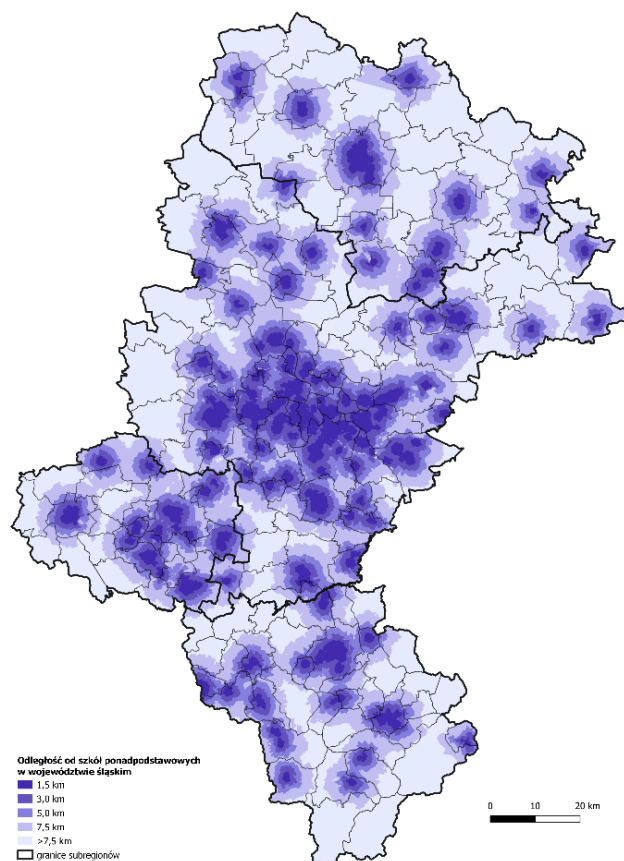
Najniższa dostępność przestrzenna do szkół ponadpodstawowych:

(Ponad 50% udziału powierzchni gminy znajduje się w odległości powyżej 7,5 km od szkoły – konieczność dłuższych dojazdów samochodem lub publicznym transportem zbiorowym)

70 gmin (21 subregion północny, 10 subregion zachodni, 23 subregion centralny, 16 południowy) w tym 60 gmin wiejskich

Gminy o najniższej dostępności zamieszkałe są przez ponad 43,6 tys. osób w wieku 16-22 lat.

Mapa 26. Mapa dostępności szkół ponadpodstawowych w województwie śląskim w 2022 r.

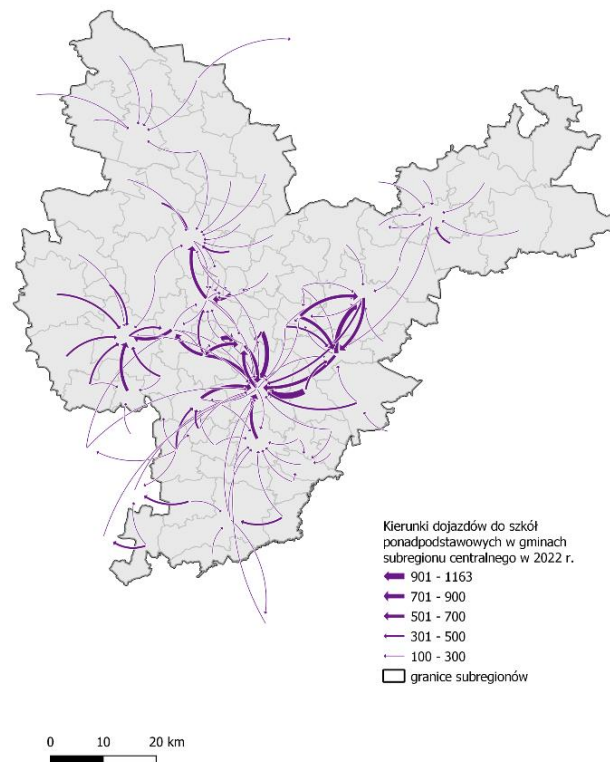
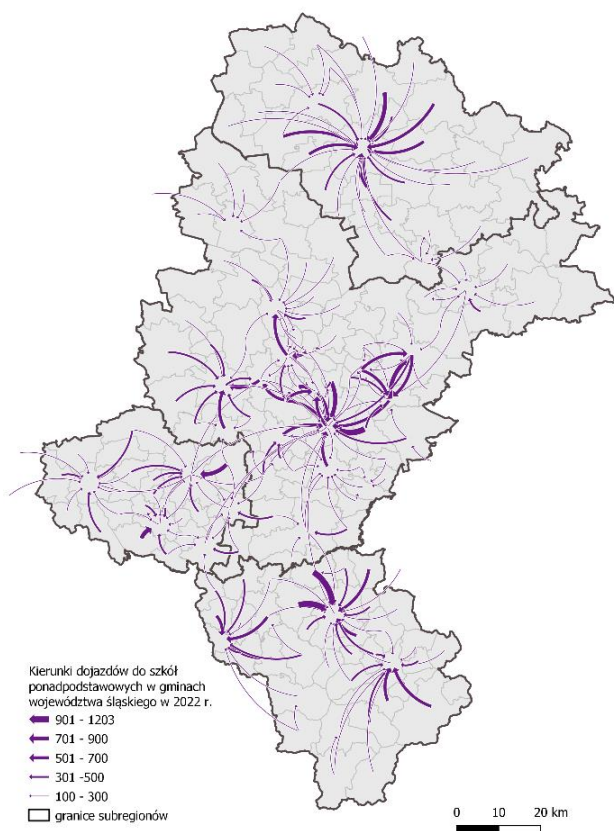
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Analiza dojazdów do szkół ponadpodstawowych

W roku 2022 w województwie śląskim działało 1047 szkół średnich, w których uczyło się ponad 213,1 tys. uczniów. Ponad 60% szkół ponadpodstawowych zlokalizowanych jest w subregionie centralnym.

Mapa 27. Kierunki dojazdów powyżej 100 uczniów do szkół ponadpodstawowych w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 28. Kierunki dojazdów powyżej 100 uczniów do szkół ponadpodstawowych w subregionie centralnym w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

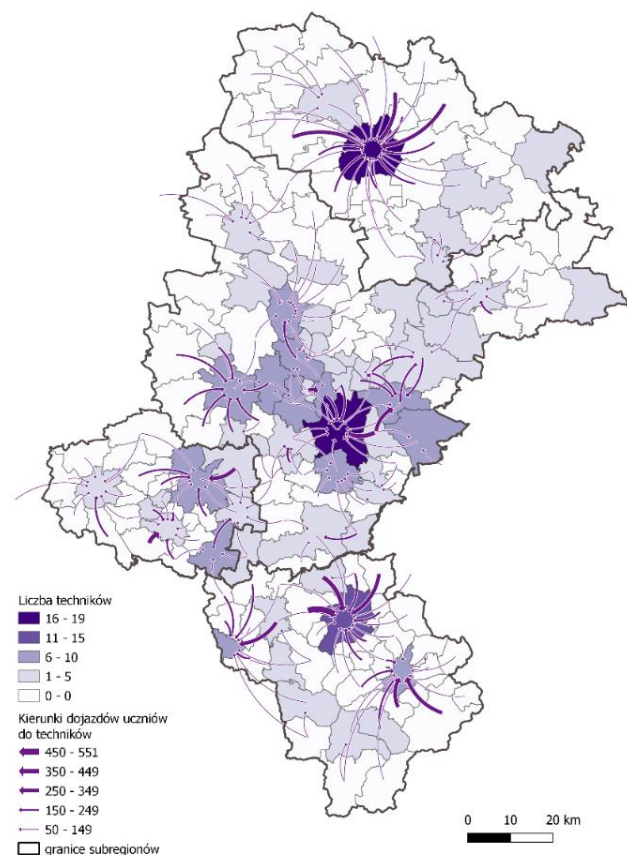
Subregion centralny charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem dostępności przestrzennej do szkół ponadpodstawowych wynoszącym 11,6 szkół. Jest to wynik ponad 3 krotnie wyższy od najniższego wskaźnika dostępności przestrzennej, zanotowanego przez subregion północny, który wyniósł 3,8 szkół.

Najlepszą dostępnością społeczną do szkół (liczba szkół na 10 tys. mieszkańców w wieku 15-19) wyróżniał się subregion północny – 64,6 szkół. Na przeciwnym biegunie znalazł się subregion południowy, którego wskaźnik wyniósł 47,7 szkół.

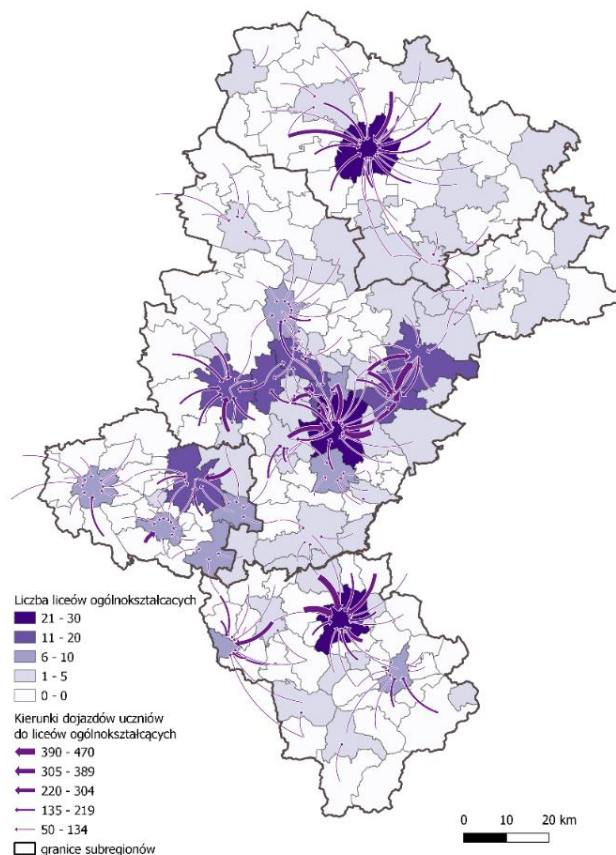
45,4% uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie uczy się poza granicami gminy zamieszkania. Głównymi ośrodkami codziennego dojazdu młodych ludzi do szkół ponadpodstawowych są trzy największe miasta województwa: Katowice (10439 os.), Częstochowa (9953 os.) oraz Bielsko-Biała (8007 os.). Ważnymi ośrodkami edukacji ponadpodstawowej są również miasta: Żywiec (4592 os.), Gliwice (4539 os.), Racibórz (3975 os.), Cieszyn (3956 os.) oraz Tarnowskie Góry (3902 os.).

Najczęstszymi międzygminnymi kierunkami codziennych dojazdów ludzi młodych do szkół ponadpodstawowych są kierunki z Jasienicy (1203 os.) i Czechowic-Dziedzic (1011 os.) do Bielska Białej, a także z Mysłowic do Katowic (1163 os.). Najpopularniejszymi kierunkami codziennych przejazdów do szkół ponadpodstawowych uczniów mieszkających poza województwem to kierunki z Kietrza (woj. opolskie) do Raciborza (281 os.) oraz z Chrzanowa (woj. małopolskie) do Jaworzna (224 os.).

Mapa 29. Kierunki dojazdów powyżej 50 uczniów do techników w województwie śląskim w 2022 r.

Mapa 30. Kierunki dojazdów powyżej 50 uczniów do liceów ogólnokształcących w województwie śląskim w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

W roku 2022 w województwie śląskim działało 337 liceów ogólnokształcących (203 – publicznych i 134 niepublicznych), do których uczęszczało ponad 77,1 tys. uczniów oraz 220 techników (193 – publicznych i 27 niepublicznych), kształcących ponad 75,1 tys. uczniów. Około 60% liceów ogólnokształcących w województwie (199 szkół) i techników (134 szkoły) zlokalizowanych jest w subregionie centralnym. Większa koncentracja szkół przypada na trzy główne ośrodki miejskie województwa, tj. Katowice, Częstochowa, Bielsko Biała.

Najlepszą dostępnością przestrzenną techników i liceów (liczba szkół na 100 km²) cechuje się subregion centralny (dla liceów: 3,7 szkół na 100 km²; dla techników: 2,5 szkół na 100 km²). Subregion centralny charakteryzuje się stosunkowo równomiernym rozkładem przestrzennym szkół w części miast Metropolii Górnośląskiej oraz słabszą dostępnością do placówek oświatowych w pozostałych gminach subregionu, w szczególności w północno-zachodniej jej części. Na przeciwnym biegunie znajduje się subregion północny, którego wskaźnik dostępności przestrzennej wynosi dla liceów: 1,3 szkół na 100 km² oraz dla techników: 0,8 szkół na 100 km². Cechuje się on monocentrycznym rozmieszczeniem szkół z jednym dominującym ośrodkiem – Częstochową.

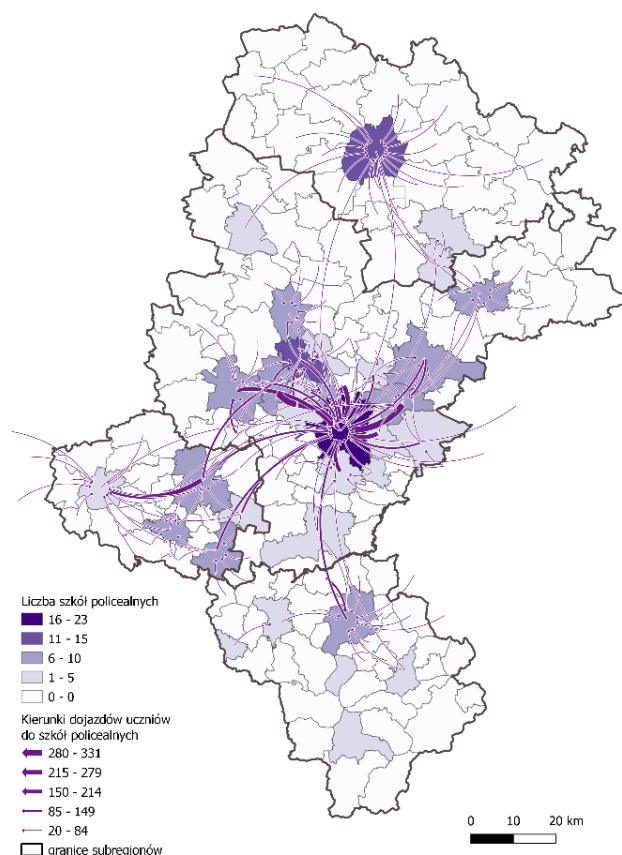
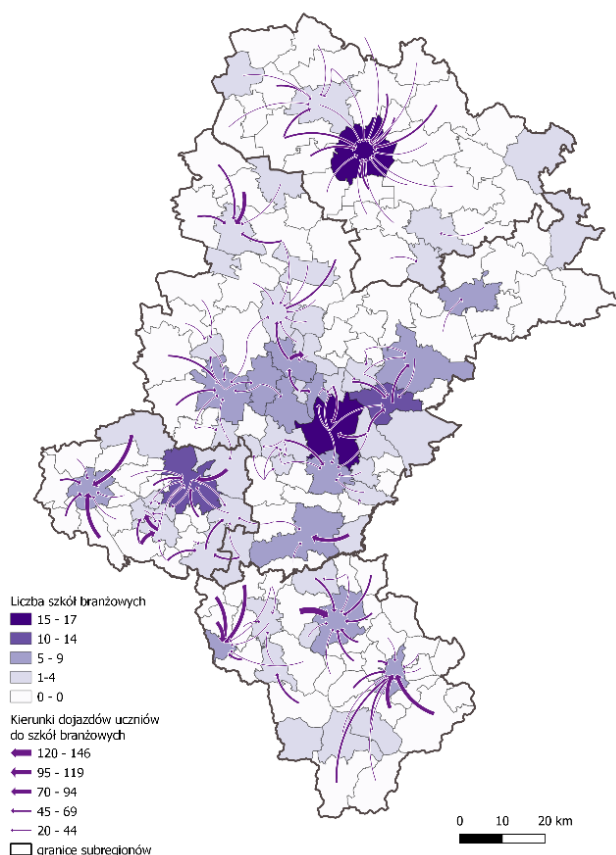
Subregion północny charakteryzował się jednak najwyższym wskaźnikiem dostępności społecznej (liczba szkół na 10 tys. mieszkańców w wieku 15-19) dla obydwu typów szkół i wynosił dla liceów: 21,5 szkół na 10 tys. mieszkańców oraz techników: 12,7 szkół na 10 tys. mieszkańców. Najniższa wartość wskaźnika dostępności społecznej do liceów ogólnokształcących została odnotowana w subregionie zachodnim (16,4 szkół na 10 tys. mieszkańców), a dostępności społecznej do techników w subregionie południowym (10,4 szkół na 10 tys. mieszkańców).

Głównymi ośrodkami codziennego dojazdu uczniów z innych gmin województwa do obydwu typów szkół są największe miasta województwa śląskiego: Częstochowa (licea: 3424 os.; technika: 3692 os.), Bielsko-Biała (licea: 3156 os.; technika: 3040 os.) oraz Katowice (licea: 3454 os.; technika: 1906 os.). Bardzo duży odsetek uczniów dojeżdża także do techników i liceów ogólnokształcących z mniejszych ośrodków miejskich subregionu południowego: Żywiec (licea: 1287 os.; technika: 2321 os.), Cieszyn (licea: 1533 os.; technika: 1648 os.) oraz Gliwice (licea: 1783 os.; technika: 1625 os.). Ponadto, bardzo ważną destynacją uczniów liceów ogólnokształcących są miasta subregionu centralnego: Chorzów (1407 os.), Dąbrowa Górnicza (1333 os.), zaś dla uczniów techników - Tarnowskie Góry (1717 os.) oraz miasta leżące w subregionie zachodnim – Rybnik (1590 os.) i Wodzisław Śląski (1492 os.).

Najczęstszymi międzygminnymi kierunkami codziennych dojazdów ludzi młodych do techników oraz liceów ogólnokształcących są kierunki z Jasienicy (licea: 420 os.; technika: 550 os.) i z Czechowic-Dziedzic (licea: 406 os.; technika: 379 os.) do Bielska-Białej oraz z Mysłowic (licea: 470 os.; technika: 362 os.) do stolicy województwa – Katowic. Ważnymi połączeniami w województwie śląskim dla uczniów liceów ogólnokształcących jest kierunek z Sosnowca do Dąbrowy Górniczej - 428 dojeżdżających uczniów oraz dla uczniów techników z Gorzyc do Wodzisławia Śląskiego - 428 dojeżdżających uczniów.

Mapa 31: Kierunki dojazdów powyżej 20 uczniów do szkół branżowych w województwie śląskim w 2022 r.

Mapa 32: Kierunki dojazdów powyżej 20 uczniów do szkół policealnych w województwie śląskim w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

W roku 2022 w województwie śląskim funkcjonowało 211 szkół branżowych (182 szkoły I stopnia oraz 29 szkół II stopnia), w których kształciło się prawie 23 tys. osób, a także 164 szkoły policealne, do których uczęszczało 5,4 tys. osób. Szkoły branżowe i wojewódzkie koncentrują się głównie w subregionie centralnym (59% wszystkich szkół branżowych oraz 67% wszystkich szkół policealnych). Najbogatszą ofertę szkół branżowych i policealnych posiadają dwa największe miasta województwa: Katowice i Częstochowa. Dużą liczebnością szkół branżowych cechują się także dwa ośrodki miejskie zlokalizowane w subregionie zachodnim i centralnym: Rybnik i Sosnowiec.

Najlepszą dostępnością przestrzenną szkół branżowych i policealnych (liczba szkół na 100 km²) cechuje się subregion centralny (dla branżowych: 2,3 szkół na 100 km²; dla policealnych: 2,0 szkół na 100 km²). Dobłą dostępnością do szkół cechowały się głównie centralna część subregionu, a więc miasta Metropolii Górnośląskiej. Dobłą dostępnością przestrzenną szkół charakteryzuje się także subregion zachodni (dla branżowych: 2,2 szkół na 100 km²; dla policealnych: 1,6 szkół na 100 km²). Najniższą wartość wskaźnika dostępności przestrzennej zarówno do szkół branżowych (0,7 szkół na 100 km²), jak i policealnych (0,5 szkół na 100 km²) odnotował subregion północny. Lokalizacja szkół branżowych i policealnych w subregionie północnym była jednak silnie scentralizowana. Oferta szkół koncentruje się głównie w jednym ośrodku miejskim – Częstochowie, co niewątpliwie miało wpływ na intensyfikację liczby osób dojeżdżających do szkół z okolicznych gmin.

Subregion północny odznacza się jednak najwyższym wskaźnikiem dostępności społecznej (liczba szkół na 10 tys. mieszkańców w wieku 15-19) do szkół branżowych, wynoszącym 12,1 szkół. Najlepszą dostępność społeczną do szkół policealnych posiada subregion centralny – 9,3 szkół. Subregionem cechującym się najniższą wartością wskaźnika dostępności społecznej zarówno do szkół branżowych (10,4), jak i policealnych (4,4) jest subregion południowy. Ponadto należy podkreślić, iż dostępność społeczna do szkół policealnych jest w tej części województwa ponad dwukrotnie niższa w porównaniu do pozostałych części województwa. Ma to wpływ przede wszystkim na konieczność dłuższego dojazdu mieszkańców subregionu północnego do szkół w innych częściach województwa (szczególnie z Bielska-Białej do oddalonych o około 60 km Katowic).

Głównym ośrodkiem codziennych międzygminnych dojazdów uczniów do szkół policealnych jest stolica województwa – Katowice (4292 os.). O istotności tego kierunku może mówić fakt, iż ilość dojeżdżających osób do szkół policealnych zlokalizowanych w Katowicach stanowi 28% wszystkich międzygminnych przejazdów w województwie. Innymi istotnymi destynacjami dojazdów do szkół policealnych były miasto Częstochowa (1633 os.) oraz Chorzów (1140 os.). Uczniowie szkół branżowych w województwie śląskim jako miejsce kształcenia najczęściej wybierają miasto Częstochowa (788 osób). Istotnymi celami dojazdów do szkół branżowych są także miasta subregionu południowego: Żywiec (613 os.), Bielsko-Biała (595 os.), a także subregionu zachodniego: Racibórz (511 os.) i Rybnik (500 os.).

Najczęstszymi międzygminnymi kierunkami codziennych dojazdów ludzi młodych do szkół branżowych jest kierunek z Jasienicy do Bielska-Białej (146 os.), zaś do szkół policealnych z Sosnowca do Katowic (331 os.). Ważnymi połączeniami w województwie śląskim dla uczniów szkół branżowych jest kierunek z Brennej do Skoczowa (114 os.), z Gorzyc do Wodzisławia (97 os.) oraz z Jeleśni do Żywca (94 os.). Dla uczniów szkół policealnych z kolei istotnymi kierunkami codziennych dojazdów są kierunki: z Rudy Śląskiej do Zabrze (305 os.), a także z Rudy Śląskiej (295 os.), Mysłowic (242 os.) i Siemianowic Śląskich (240 os.) do Katowic.

Tabela 5. Macierz dojazdu do szkół ponadpodstawowych z powiatów województwa śląskiego (kolumny) do innych powiatów województwa śląskiego (wiersze) w 2022 r.

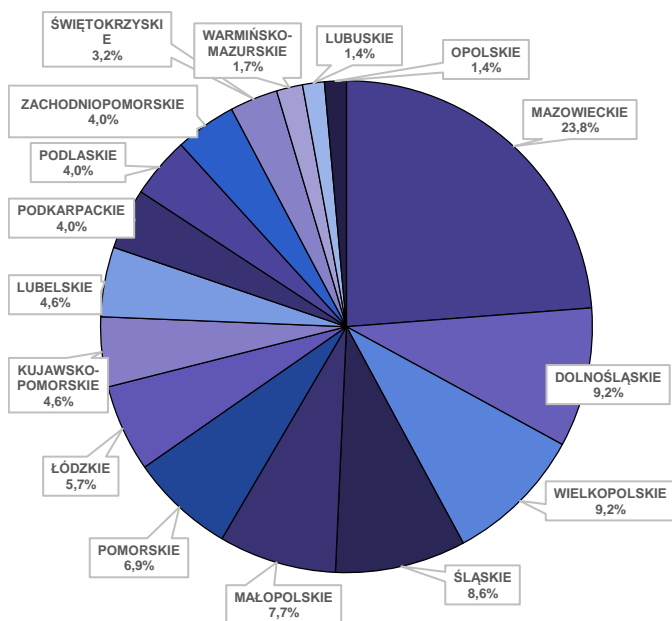
	będzínski	bielski	bieruńsko- łędzński	cieszyński	częstochoowski	gliwicki	kłobucki	lubliniecki	m. Bielsko-Biała	m. Bytom	m. Chorzów	m. Częstochowa	m. Dąbrowa Górnicza	m. Gliwice	m. Jastrzębie-Zdrój	m. Jaworzno	m. Katowice	m. Mysłowice	m. Piekary Śląskie	m. Ruda Śląska	m. Rybnik	m. Siemianowice Śląskie	m. Sosnowiec	m. Świętochłowice	m. Tychy	m. Zabrze	m. Żory	mikolowski	myszkowski	pszczyński	raciborski	rybnicki	tarnogórski	wodzisławski	zawierciański	żywiecki	
będzínski	2702	1	0	0	0	1	0	0	0	5	3	1	205	0	0	4	8	3	20	0	0	38	156	1	3	0	1	1	9	0	0	1	20	0	55	0	
bielski	0	1335	0	37	0	0	0	0	26	0	1	0	1	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	1	0	83	0	0	1	0	2	30	
bieruńsko- łędzński	0	1	1519	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	8	59	0	0	0	0	2	1	67	0	0	0	0	18	0	0	0	0	0	0	
cieszyński	2	76	0	7383	0	0	0	2	9	0	0	0	0	0	23	0	0	1	0	0	2	0	2	0	1	0	3	3	1	56	0	0	0	11	0	6	
częstochoowski	1	0	2	0	405	0	5	2	0	0	1	21	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	39	0	0	0	0	0	5	0	
gliwicki	0	0	0	0	0	1504	0	0	0	0	0	0	0	153	0	0	1	0	1	2	6	1	0	1	0	11	0	31	0	0	1	125	48	1	0	0	
kłobucki	0	0	0	0	7	0	1752	0	0	2	0	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
lubliniecki	1	0	0	1	6	1	3	2173	0	3	1	1	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2	1	0	2	0	27	1	0	0	
m. Bielsko- Biała	2	5501	6	617	0	4	0	2	7387	3	1	1	6	2	7	3	2	4	3	2	6	1	7	2	13	1	7	6	1	253	9	10	0	7	5	998	
m. Bytom	290	10	7	7	1	24	0	17	10	5588	147	9	16	81	3	8	72	8	606	334	11	33	18	277	17	209	9	19	3	13	3	6	614	7	7	8	
m. Chorzów	58	1	8	12	2	12	1	13	6	252	4508	5	7	52	10	11	564	32	92	538	78	450	47	815	7	49	8	32	7	4	5	30	83	32	7	7	
m. Częstochowa	11	4	2	7	5487	8	1867	332	16	17	14	9879	8	9	6	4	27	3	2	11	4	3	7	5	11	4	5	8	735	4	10	3	14	26	116	0	
m. Dąbrowa Górnicza	1258	5	6	4	6	0	3	2	2	2	9	2	3931	2	2	71	25	31	3	7	2	7	782	6	14	1	2	1	20	3	1	1	4	4	286	2	
m. Gliwice	6	10	4	8	0	2999	5	7	7	58	12	6	1	6888	2	2	17	5	4	72	28	9	5	8	8	510	11	144	1	5	17	49	322	10	8	8	
m. Jastrzębie- Zdrój	0	4	0	369	0	3	4	0	2	0	0	0	2	0	3652	0	1	0	0	0	13	0	0	0	3	1	120	6	0	365	7	39	0	494	0	0	
m. Jaworzno	0	1	14	0	0	1	0	0	1	2	1	0	2	1	1	3578	11	78	0	2	0	1	20	0	2	2	0	1	0	0	2	0	1	0	0	1	
m. Katowice	691	42	387	67	34	89	16	37	145	264	600	53	309	193	123	317	10720	1163	173	631	148	759	698	263	550	167	121	1040	86	177	58	55	131	81	167	49	
m. Mysłowice	3	0	95	5	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	39	82	1350	0	1	0	0	39	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
m. Piekary Śląskie	156	0	0	0	0	0	0	3	0	141	6	0	0	0	0	0	7	0	999	4	0	25	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	123	0	0	0
m. Ruda Śląska	3	2	0	0	0	14	0	1	1	54	52	0	0	5	0	0	46	0	5	4320	0	2	0	98	1	121	1	90	0	1	0	3	4	0	0	0	
m. Rybnik	0	0	0	3	0	66	1	0	0	1	0	1	0	9	52	0	0	0	0	2	5749	0	0	0	0	3	221	151	0	45	209	2158	0	922	0	1	
m. Siemianowice Śląskie	58	0	0	0	0	0	0	0	0	7	72	0	1	1	0	0	167	2	55	3	0	1339	5	2	1	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0
m. Sosnowiec	1296	0	16	3	6	3	0	2	5	16	7	547	3	7	115	189	440	8	9	50	38	6515	5	20	8	1	8	37	2	4	7	6	13	227	3		
m. Świętochłowice	0	0	0	0	0	1	0	0	0	23	84	0	0	0	0	0	9	0	1	124	0	0	0	739	0	5	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	
m. Tychy	5	4	614	7	2	3	0	0	12	3	4	1	9	1	1	12	135	77	2	7	2	0	3	2	5229	4	0	484	0	400	0	2	0	2	2	3	
m. Zabrze	14	3	3	4	4	174	0	12	7	218	19	6	6	350	8	1	34	8	10	634	110	4	9	22	3	6086	17	41	0	6	10	40	137	34	7	4	
m. Żory	0	1	0	19	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	271	0	4	0	0	1	184	0	0	1	2	1	2621	210	0	531	3	298	0	41	0	1	
mikolowski	0	0	0	0	0	96	0	0	0	1	0	0	0	4	0	0	199	0	0	17	3	0	0	0	21	3	4	2512	0	5	1	44	0	0	0	1	
myszkowski	55	1	0	0	33	0	0	3	0	0	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2135	0	0	0	0	0	50	0
pszczyński	1	104	29	187	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	64	1	0	0	0	0	4	0	0	0	11	0	41	8	0	3601	0	0	0	7	0	2	
raciborski	1	4	1	9	1	15	1	3	2	4	2	4	2	6	32	1	6	2	0	14	235	1	1	0	4	1	50	5	0	10	4399	204	0	382	0	4	
rybnicki	0	0	0	0	1	89	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	16	0	0	0	0	0	0	0	49	0	0	0	705	0	2	0	
tarnogórski	167	5	3	5	17	130	33	831	2	780	31	4	7	30	6	2	27	2	347	23	7	12	11	9	5	103	6	8	27	14	4	1	4916	10	10	3	
wodzisławski	0	0	0	2	0	1	0	0	7	0	1	0	0	1	94	0	1	1	0	1	257	0	0	0	0	0	0	13	2	0	20	94	215	0	5635	0	0
zawierciański	88	2	1	0	37	2	0	0	0	0	2	3	21	1	0	0	5	2	0	0	2	1	10	0	0	1	1	0	353	0	0	0	1	4	4408	0	
żywiecki	5	79	5	32	2	5	0	0	53	4	3	10	5	9	3	1	17	5	4	3	8	3	6	0	12	4	5	6	1	19	1	4	1	11	1	6595	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Szkolnictwo wyższe

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w województwie śląskim w 2020 roku funkcjonowało 30 szkół wyższych oraz 20 jednostek zamiejscowych. Stanowiło to ponad 8,5% wszystkich szkół wyższych w Polsce i dało województwu trzecią lokatę. Największa liczba uczelni znajduje się w województwie mazowieckim aż 83, co stanowi prawie ¼ wszystkich uczelni w Polsce.

Wykres 33. Udział szkół wyższych w podziale na województwa w 2020 roku.

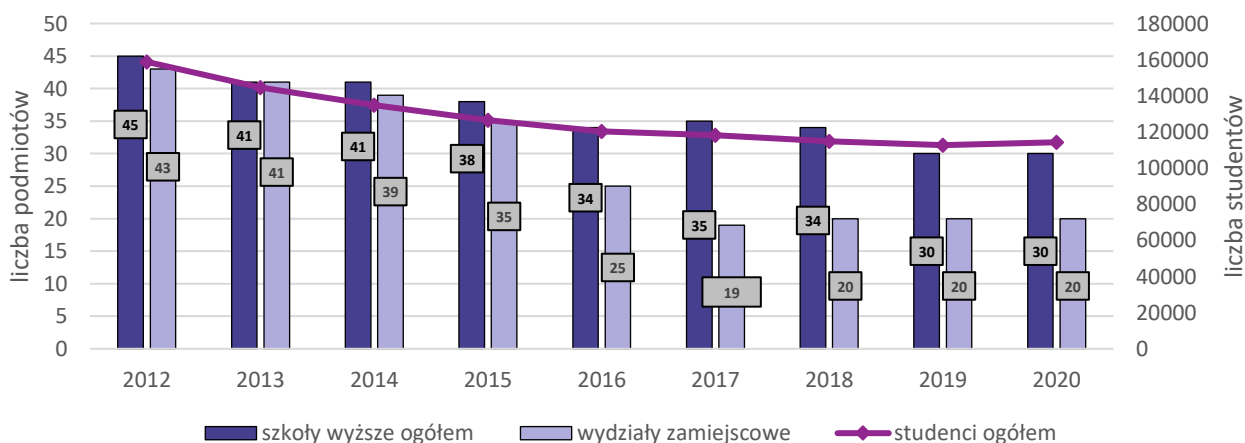

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Należy zauważyć, że liczba uczelni – w całym kraju – z roku na rok malała, jedynie niewielki wzrost zanotowano w 2017 roku. Do 2017 r. malała także liczba jednostek zamiejscowych, od 2018 r. zauważalny jest wzrost ich liczby w skali kraju. Liczba uczelni wyższych w województwie śląskim w 2020 r. w stosunku do roku 2012 spadła o 33,3% (tj. ubyło 15 uczelni), natomiast średnio w Polsce spadek ten był mniejszy i wyniósł 23% (ubyło 104 uczelnie). Spadek ten zarówno odnośnie województwa śląskiego, jak i całego kraju wiąże się przede wszystkim z spadkiem liczby studentów. Wpływa to również na zmianę jakościową, tj. z uwagi na wzrost konkurencji między uczelniami, te muszą sprostać coraz wyższym wymaganiom stawianym przez studentów, co powoduje, że na rynku edukacji pozostają jedynie najlepsze jednostki.

W 2020 roku liczba studentów w województwie śląskim wyniosła 114,3 tys. osób, co stanowiło 9,4% wszystkich studentów w kraju, dając regionowi dopiero 5. lokatę w kraju. W tym roku, po raz pierwszy od 2012 r. liczba studentów zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego. Natomiast dotychczas co roku liczba studentów malała i spadek ten w stosunku do roku 2012 wyniósł 28% (ubyło 44,4 tys. studentów). W Polsce spadek ten był niewiele mniejszy i wyniósł w stosunku do 2012 roku 27,5% studiujących (ubyło 460,7 tys. studentów). Największy spadek liczby uczelni zauważyć można w 2019 roku i studentów w 2013 roku.

Wykres 34. Uczelnie wyższe i jednostki zamiejscowe w województwie śląskim w latach 2012-2020.

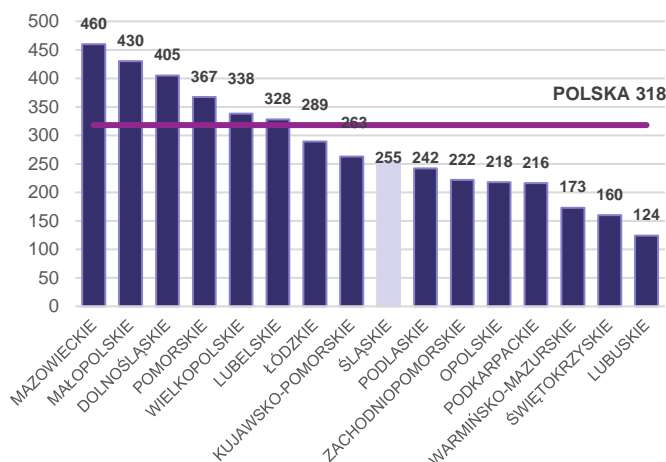

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Na fakt zmniejszenia liczby studentów mają wpływ przede wszystkim zjawiska demograficzne związane ze zmniejszającą się liczbą ludności zwłaszcza osób młodych. Główną grupę studiujących stanowią osoby w wieku 20-24. Analizując zmiany w liczbie ludności w grupie wiekowej 20-24 w województwie śląskim okresie 2010-2020 liczba osób spadła o 35,7%, natomiast w Polsce średnio o 30,9% co w głównej mierze pokrywa się ze spadkiem liczby studentów. Stawia to wyzwania przed uczelniami wyższymi, które by utrzymać swoje funkcjonowanie muszą walczyć o studentów, oferując lepsze warunki i atrakcyjniejsze kierunki studiowania.

Wykres 35. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców w województwach w 2020 roku.

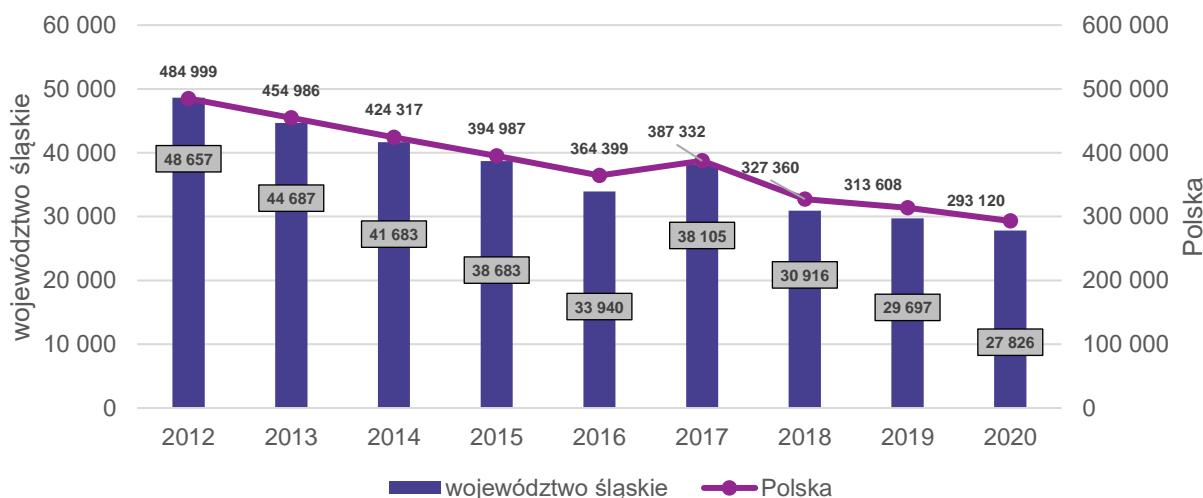

Pod względem wartości wskaźnika liczba studentów na 10 tys. ludności województwo śląskie plasuje się poniżej średniej kraju z wartością 255 osób, przy wartości dla kraju 318 osób. Wartość ta umiejscawia województwo dopiero na 8. miejscu. Od 2015 roku województwo śląskie zmniejsza swój dystans do średniej krajowej, pomimo zmniejszania się wartości wskaźnika (277 w 2015 r. do 255 w 2020 r.), co także jest tendencją ogólnopolską.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W związku z malejącą liczbą studentów, maleje także liczba absolwentów. W 2020 r. studia wyższe ukończyło 27,8 tys. absolwentów, co stanowiło 9,5% wszystkich absolwentów w kraju, dając regionowi czwartą pozycję za województwami mazowieckim, małopolskim oraz dolnośląskim. Liczba absolwentów studiów na poziomie magisterskim wyniosła w 2020 roku 12,7 tys. osób, co stanowiło 9,5% wszystkich absolwentów na poziomie magisterskim w kraju. W stosunku do roku 2012 w województwie śląskim liczba absolwentów zmniejszyła się o niemal 43% (ubyło niecałe 21 tys. osób). Średnio na poziomie kraju ten ubytek jest niewiele mniejszy i wynosi 39,6%.

Wykres 36. Liczba absolwentów w województwie śląskim i w kraju w latach 2012-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonego badania¹⁴ największą liczbą osób studiujących charakteryzował się subregion centralny, gdzie na początku 2021 roku studiowało 87,1 tys. osób, tj. 80,8% ogółu studentów. W subregionie północnym uczyło się 10,7 tys. osób (9,9% ogółu studentów), południowym 8,0 tys. osób (7,4% ogółu studentów), a najmniej osób, tj. 2,1 tys. studiowało w subregionie zachodnim (2,0% ogółu studentów).

Najwięcej studentów w przeliczeniu na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym studiowało w subregionie centralnym (527 osób), a w dalszej kolejności w subregionie północnym (342 osoby), południowym (193 osoby) i zachodnim (53 osoby).

Tabela 6. Liczba studentów na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym według miejsca zameldowania i miejsca studiowania oraz odsetek studentów stacjonarnych i niestacjonarnych w poszczególnych subregionach w województwie śląskim w 2021 roku.

subregion	według miejsca studiowania			według miejsca zameldowania		
	ogółem (na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym) [os.]	stacjonarne [%]	niestacjonarne [%]	ogółem (na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym) [os.]	stacjonarne [%]	niestacjonarne [%]
centralny	527	65,1	34,9	321	65,2	34,8
północny	342	71,7	28,3	283	77,2	22,8
południowy	193	54,5	45,5	261	58,7	41,3
zachodni	53	66,5	33,5	241	59,1	40,9

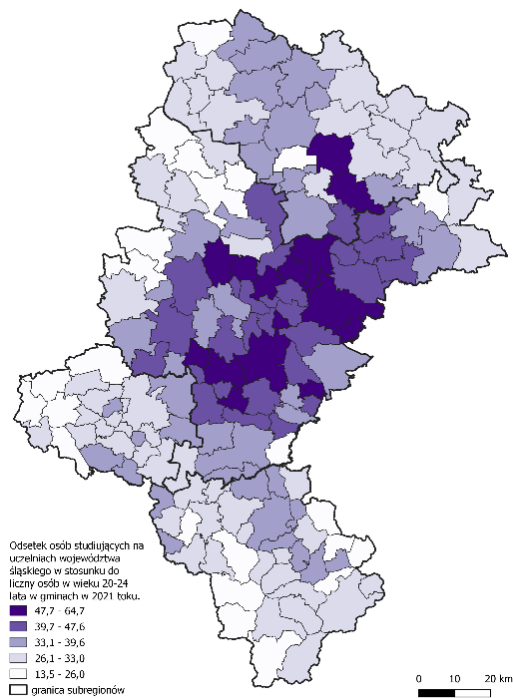
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Najwięcej studentów zameldowanych było w subregionie centralnym, gdzie ich liczba wyniosła na początku 2021 roku 53,0 tys. osób - (49,2%) natomiast na pozostałe subregiony przypadło: 10,8 tys. osób w południowym - (10,0%), w zachodnim 9,6 tys. osób - (8,9%) oraz północnym 8,9 tys. osób - (8,2%). Liczba studentów w przeliczeniu na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym przedstawiała się następująco: subregion centralny (321 osoby), subregion północny (283 osoby), subregion południowy (261 osób) oraz subregion zachodni (241 osób).

Wszystkie subregiony województwa śląskiego charakteryzowały się przewagą studentów stacjonarnych. Największy odsetek studentów uczących się stacjonarnie zamieszkiwało subregion północny (77,2%), a najmniejszy południowy (58,7%). W przypadku studiów niestacjonarnych, największym odsetkiem charakteryzował się subregion południowy (41,3%), a najmniejszym północny (22,8%).

¹⁴ Badanie ankietowe przeprowadzone przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ze szkołami wyższymi województwa śląskiego w 2021 r.

Mapa 33. Odsetek liczby osób studiujących na uczelniach i wydziałach zamiejscowych województwa śląskiego w stosunku do liczby osób w wieku 20-24 lata w gminach województwa śląskiego w 2021 roku.

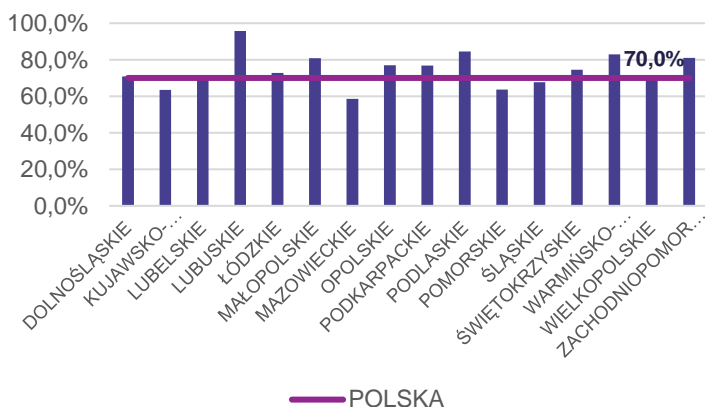

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Odsetek osób studiujących na uczelniach województwa śląskiego w stosunku do liczby ludności w wieku 20-24 lata w 2021 roku w gminach był bardzo zróżnicowany. Przedział procentowy między dwoma skrajnymi gminami wyniósł 51,1pp. Gdzie największy odsetek studentów zarejestrowano w Olsztynie 64,7% a najmniej w Ciasnej 13,5%. Powyżej średniej wskaźnika, który wyniósł w danym roku 34,8% znalazły się 73 gminy a poniżej 94 gminy. Najwyższe wartości wskaźnika przypadają na centralną część województwa śląskiego głównie w subregionie centralnym oraz w gminach Żarki i Olsztyn w subregionie północnym. Wyraźnie mniejsze wartości wskaźnika zarejestrowano w zachodniej oraz południowej części województwa. Analizując rozkład odsetka osób studiujących do osób w wieku 20-24 lata w gminach województwa śląskiego można zauważyć, że wyższe wartości procentowe notują gminy z dostępem do głównych szlaków komunikacyjnych kolejowych i drogowych.

Analizując studiujących wg płci wskazuje się na większy udział kobiet. Zgodnie z danymi GUS kobiety stanowiły 58,1% studentów (Polska 58%). Przewaga liczby kobiet wśród studentów jest prawidłowością zauważaną we wszystkich województwach i w niewielkim stopniu wiąże się to ze strukturą płci osób w grupie wiekowej 20-24 (tutaj w województwie śląskim kobiety w tej grupie wiekowej stanowią 48,9% osób, co odpowiada średniej dla Polski).

Wykres 37. Udział studentów uczelni publicznych w województwach w 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Na uczelniach publicznych w województwie śląskim studiowało 67,8% wszystkich studentów, co było wynikiem niewiele niższym niż średnia dla Polski, która wyniosła 70%. Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się niewielki, ale stopniowy spadek udziału studentów uczelni publicznych.

Forma studiów, tzn. studia są stacjonarne (dzienne) lub niestacjonarne, w dużej mierze zależy od typu szkoły. Wśród wyższych szkół publicznych województwa śląskiego przeważają studenci studiów stacjonarnych, którzy stanowili prawie 80% studentów tego typu szkół. W przypadku szkół niepublicznych proporcje pomiędzy studiującymi na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych jest dokładnie odwrotna niż w szkołach publicznych, przeważali studenci podejmujący kształcenie na innych formach studiów niż

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

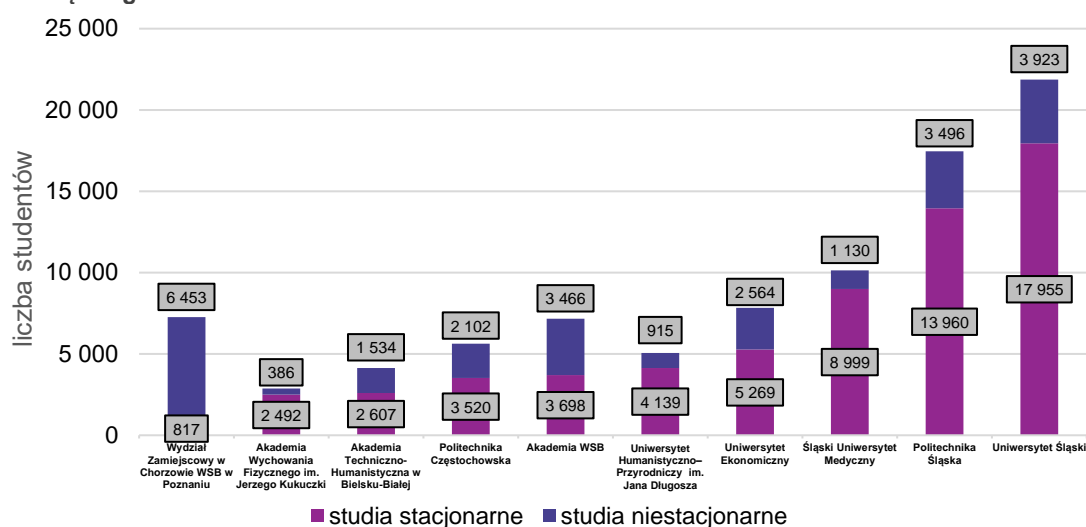
dzienne (stanowili ponad 71% studiujących). Podsumowując oba typy szkół, na studiach stacjonarnych studiowało w województwie śląskim niemal 63% wszystkich studentów (przy średniej dla Polski 65,6%).

Tabela 7. Studenci województwa śląskiego wg typów szkół i form studiów w 2020 roku.

Typ szkoły	Forma studiów	Liczba studentów	Udział [%]	Udział w ogólnej liczbie studentów [%]
Szkoły publiczne	studia stacjonarne (dienne)	61 331	79,1	67,8
	studia niestacjonarne	16 166	20,9	
Szkoły niepubliczne	studia stacjonarne (dienne)	10 609	28,8	32,2
	studia niestacjonarne	26 243	71,2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wykres 38. Liczba studentów studiujących w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym na wybranych uczelniach województwa śląskiego 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wyniki badania ankietowego wskazują, że najpopularniejszymi uczelniami pod względem kształcenia w trybie studiów stacjonarnych niezmiennie od 2015 r. pozostają: Uniwersytet Śląski w Katowicach oraz Politechnika Śląska w Gliwicach, kształcąc kolejno 18 tys. oraz 14 tys. studentów. Na trzecim miejscu jest Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach z 9 tys. studentów stacjonarnych. Te trzy uczelnie kształcą ponad 50% studentów studiujących w trybie stacjonarnym.

Ponadto Akademia WSB wykazała także tryb studiów stacjonarny dualny¹⁵. Zgodnie z danymi ze strony www.studiadualne.eu¹⁶ jest to jedyna uczelnia w województwie śląskim, która prowadzi nauczanie w ten sposób.

W przypadku studiów niestacjonarnych najpopularniejszą placówką jest Wydział Zamiejscowy w Chorzowie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, która kształci w tym trybie 6,5 tys. studentów, na dalszych miejscach pozostają kolejno Uniwersytet Śląski w Katowicach oraz Politechnika Śląska w Gliwicach z 4 tys. oraz 3,5 tys. studentów niestacjonarnych.

W 2020 r. najliczniejszą grupę stanowili studenci podejmujący kierunki związane z biznesem i administracją – stanowili oni w województwie śląskim niemal 17% ogółu (przy średniej krajowej wynoszącej 18%). Drugą grupę stanowił kierunek medyczny – 16,1% studiujących w województwie (średnia dla Polski 11,3%),

¹⁵ Studia dualne to połączenie studiów dziennych z pracą zawodową.

¹⁶ Data dostępu: 22.10.2021 r.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

natomiast na trzecim miejscu znalazły się kierunki techniczno-inżynierskie – 9,2% przy średniej dla kraju – 8,7%.

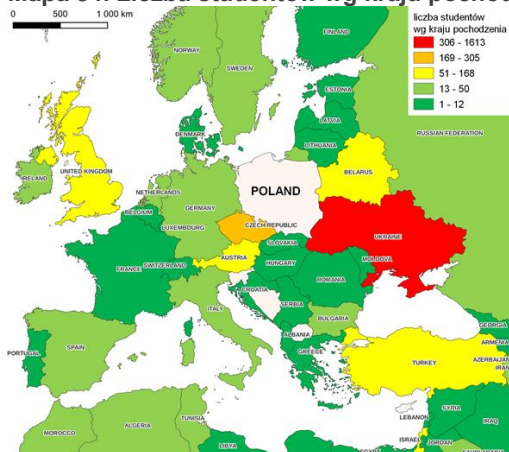
Tabela 8. Studenci wg kierunków nauczania w województwie śląskim i w Polsce w 2020 roku (%).

L.p.	podgrupy kierunków studiów	województwo śląskie	Polska
1	biznesu i administracji	16,8	18,0
2	medyczna	16,1	11,3
3	inżyniersko-techniczna	9,2	8,7
4	społeczna	8,3	10,3
5	językowa	6,6	5,2
6	pedagogiczna	5,7	6,2
7	technologii teleinformatycznych	4,8	3,9
8	artystyczna	3,7	2,9
9	indywidualne studia międzyobszarowe	3,2	3,8
10	usługi dla ludności	3,1	3,1
11	architektury i budownictwa	3,0	4,0
12	ochrony i bezpieczeństwa	3,0	3,4
13	prawna	2,8	3,7
14	interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, administracją i prawem	2,4	0,5
15	interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji obejmujących technologie informacyjno-komunikacyjne	1,8	1,6
16	produkcji i przetwórstwa	1,7	1,7
17	usług transportowych	1,5	1,1
18	humanistyczna (z wyłączeniem języków)	1,4	1,7
19	fizyczna	1,2	1,5
20	dziennikarstwa i informacji	1,1	1,4
21	matematyczna i statystyczna	0,5	0,7
22	opieki społecznej	0,5	0,4
23	interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji obejmujących zdrowie i opiekę społeczną	0,5	0,1
24	biologiczna	0,4	1,0
25	higieny i bezpieczeństwa pracy	0,3	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W ramach uzyskanych wyników badania ankietowego niemal 20% studiujących w województwie śląskim pochodziło spoza województwa a 4% z zagranicy. Analiza w ujęciu krajowym wskazuje, że spośród studentów niezameldowanych w województwie śląskim najwięcej osób pochodziło z województw ościennych: małopolskiego - niemal 10 tys. studentów, łódzkiego - niemal 3,5 tys. studentów, opolskiego - 2,1 tys. studentów, świętokrzyskiego - ponad 1,5 tys. studentów. Stosunkowo duża liczba studentów pochodziła także z województwa podkarpackiego – prawie 1,4 tys. osób.

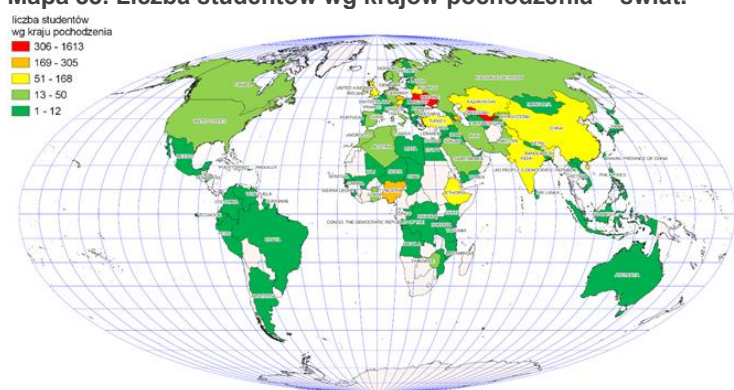
Mapa 34. Liczba studentów wg kraju pochodzenia – Europa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wyniki analizy wskazują, że studenci zagraniczni pochodzili łącznie ze 109 krajów. Spośród studentów spoza kraju, największą reprezentację w Europie ma Ukraina. Pochodzi z niej 1,6 tys. osób, z Czech – 255 oraz Białorusi 156 osób.

Mapa 35. Liczba studentów wg krajów pochodzenia – świat.

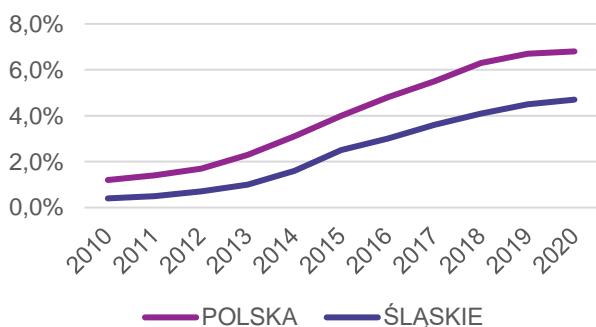

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety.

Najliczniej reprezentowanym krajem spoza Europy jest Uzbekistan, z którego na studia do województwa śląskiego przyjechało 306 studentów. Na dalszej pozycji jest Azerbejdżan, z którego pochodzi 275 studentów, Nigeria – 169 studentów oraz Izrael - 153 studentów.

Wśród studentów zagranicznych studiujących stacjonarnie w województwie śląskim największy odsetek pochodził z Ukrainy (31,4% wszystkich studentów pochodzących z zagranicy), następnie z Uzbekistanu (7,1%), Azerbejdżanu (6,3%), z Izraela (3,5%) i Białorusi (3,4%). Najwięcej studentów niestacjonarnych przybyło z Ukrainy (5,9%), Czech (3,7%), Austrii (1,7%) i Nigerii (1,5%).

Wykres 39. Odsetek studentów cudzoziemców w województwie śląskim i w Polsce w latach 2010-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zgodnie z danymi GUS w latach 2010-2020 wzrósł odsetek cudzoziemców studiujących w województwie śląskim. W 2010 roku wyniósł 0,4% by wzrosnąć do wartości 4,7% w 2020 roku. Niemniej wartości te pozostają poniżej średniej dla Polski wynoszącej odpowiednio: 1,2% i 6,8%. Województwo śląskie jest 11 wśród województw pod względem udziału studentów cudzoziemców w liczbie studentów ogółem. Najwyższą wartość wskaźnika osiągnęło w 2020 roku województwo lubelskie (11,6%), następnie mazowieckie (10%). Najniższe wskaźniki osiągnęły z kolei województwa: warmińsko-mazurskie (1,9%) i lubuskie (1,6%).

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Przeprowadzone badanie ankietowe wykazało, że głównym ośrodkiem akademickim pod względem liczby studiujących, jest miasto Katowice. Uczyło się tam 45,5 tys. studentów, co stanowiło 42% wszystkich studentów uczących się w województwie. Na drugim miejscu są Gliwice z 13,8 tys. studentów (12,8%), następnie Częstochowa 10,7 tys. (9,9%), Dąbrowa Górnicza – 8,4 tys. (7,8%), Chorzów – 7,3 tys. (6,7%). Bielsko – Biała znajduje się na 7. pozycji z 5,5 tys. studentów (5,1%)¹⁷.

Większość ośrodków skupia studentów studiujących w trybie stacjonarnym. W przypadku Katowic i Gliwic udział studentów stacjonarnych w ogóle studentów tych uczelni wyniósł kolejno 72,8% oraz 78,8%. Odwrotną sytuację widać wyraźnie natomiast w Chorzowie i Dąbrowie Górniczej, gdzie przeważający jest udział studentów niestacjonarnych – 88,8% i 57,5%.

Tabela 9. Największe ośrodki akademickie ze względu na liczbę studentów w 2021 r.

nazwa ośrodka akademickiego	studenci w tys.	studia stacjonarne [%]	studia niestacjonarne [%]
Katowice	45,5	72,8	27,2
Gliwice	13,8	78,8	21,2
Częstochowa	10,7	71,7	28,3
Dąbrowa Górnicza	8,4	42,5	57,5
Chorzów	7,3	11,2	88,8
Sosnowiec	5,8	58,6	41,4
Bielsko-Biała	5,5	49,9	50,1
Zabrze	5,1	75,0	25,0
Cieszyn	1,9	70,0	30,0
Racibórz	1,2	100,0	0,0

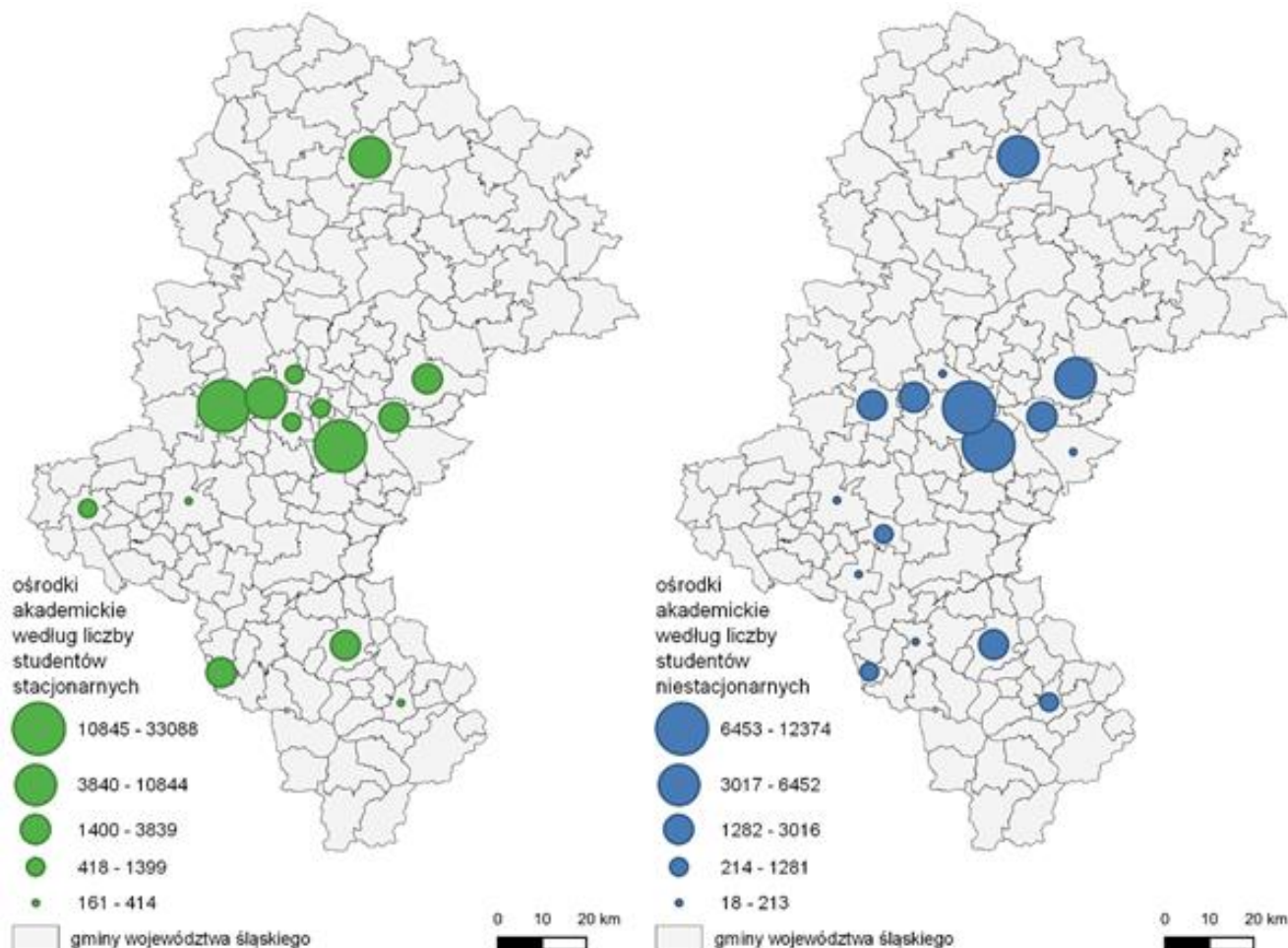
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

¹⁷ Należy jednak zaznaczyć, że nie wszystkie uczelnie zlokalizowane w województwie udzieliły informacji na temat studentów.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wielkość ośrodków akademickich według liczby studentów stacjonarnych i niestacjonarnych przedstawiono na mapach poniżej.

Mapa 36. Wielkość ośrodków akademickich w województwie śląskim według liczby studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w 2021 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami, najwięcej studentów uczy się na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Studiowało na nim 21 878 osób, co stanowiło 20,3% wszystkich studentów uczelni województwa. Na 2. miejscu jest Politechnika Śląska w Gliwicach, na której uczyło się 17 456 os., czyli 16,2% studiujących w województwie. Dalsze pozycje zajmują Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach z ponad 10 tys. studentów stanowiących 9,4% ogółu oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach z 7,8 tys. studentów (7,3%). Wskazane wyżej uczelnie publiczne kształcą ponad 50% studentów uczących się w województwie śląskim.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 10. Największe uczelnie w województwie śląskim pod względem liczby studentów wraz z najpopularniejszymi kierunkami kształcenia w 2021 r.

L.p.	nazwa uczelni	publiczna/ niepubliczna	liczba studentów	% studentów w populacji	3 najpopularniejsze kierunki
1	Uniwersytet Śląski w Katowicach	P	21 878	20,3	Literatura i językoznawstwo (lingwistyka) Prawo Zarządzanie i administracja
2	Politechnika Śląska w Gliwicach	P	17 456	16,2	Elektronika i automatyka Tworzenie i analiza oprogramowania i aplikacji Zarządzanie i administracja
3	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	P	10 131	9,4	Medycyna Pielęgniarstwo i położnictwo Terapia i rehabilitacja
4	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	P	7 833	7,3	Ekonomia Interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, administracją i prawem Zarządzanie i administracja
5	Wydział Zamiejscowy w Chorzowie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu	NP	7 270	6,8	Zarządzanie i administracja Rachunkowość i podatki Tworzenie i analiza oprogramowania i aplikacji
6	Akademia WSB	NP	7 164	6,7	Zarządzanie i administracja Transport Technologie teleinformacyjne nieokreślone dalej
7	Politechnika Częstochowska	P	5 622	5,2	Zarządzanie i administracja Tworzenie i analiza oprogramowania i aplikacji Rachunkowość i podatki
8	Uniwersytet Humanistyczno – Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie	P	5 054	4,7	Kształcenie Nauka języków Terapia i rehabilitacja
9	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	P	4 141	3,8	Nauka języków Tworzenie i analiza oprogramowania i aplikacji Inżynieria chemiczna i procesowa
10	Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach	P	2 878	2,7	Terapia i rehabilitacja Kształcenie nauczycieli ze specjalizacją tematyczną Zarządzanie i administracja

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Losy absolwentów

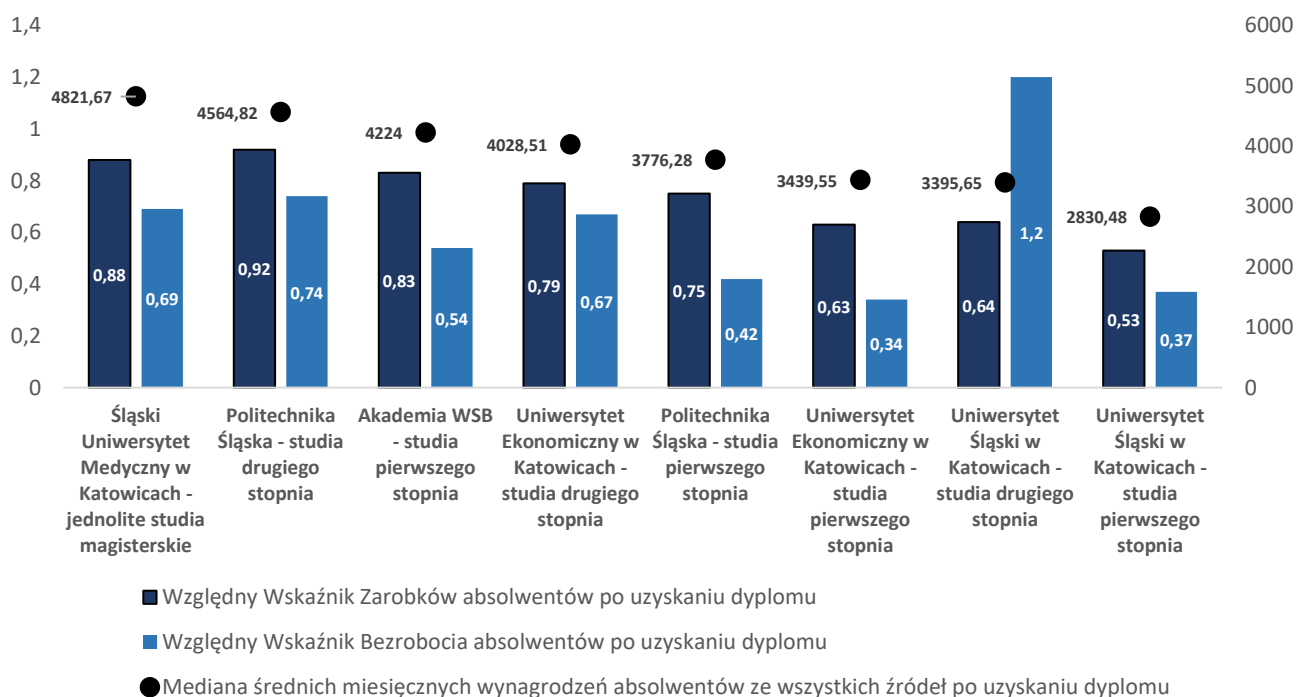
Wskazaną tematykę w Polsce monitoruje ogólnopolski system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych (ELA), który analizuje dane pobierane z zasobów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz systemu POL-on. W 2020 r. największą liczbę absolwentów w województwie śląskim można było przyporządkować do kategorii studiów pierwszego stopnia Politechniki Śląskiej (2756 osób) oraz Uniwersytetu Śląskiego (2543 osób). Więcej niż 1000 absolwentów zakończyło edukację na 6 kolejnych rodzajach studiów. 1969 absolwentów ukończyło studia drugiego stopnia na Politechnice Śląskiej, a 1644 na Uniwersytecie Śląskim. Z kolei 1347 osób ukończyło studia pierwszego stopnia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach, a studia drugiego stopnia ukończyło 1098 osób. Nieznacznie wartość 1000 absolwentów przekroczyła jeszcze Akademia WSB w formie studiów pierwszego stopnia oraz Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach w formie jednolitych studiów magisterskich. Wśród szkół wyższych,

dla których liczebność absolwentów liczyła między 500 a 1000 osób, przeważały nieznacznie szkoły publiczne. Grupa ta obejmuje studia pierwszego i drugiego stopnia Politechniki Częstochowskiej i Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach oraz jednolite studia magisterskie Uniwersytetu Śląskiego po stronie szkół publicznych, a także studia drugiego stopnia Wyższej Szkoły Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej i Akademii WSB oraz studia pierwszego stopnia Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej i Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie po stronie szkół prywatnych. Absolwenci 10 uczelni kończący w 2020 r. swoje studia postanowili je kontynuować w formie doktoranckiej. Największy udział kontynuujący studia w formie doktoranckiej mieli absolwenci studiów drugiego stopnia na Uniwersytecie Śląskim (4%). Poziom udziału 3% przekroczyli jeszcze absolwenci jednolitych studiów magisterskich Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (3,3%) i Uniwersytetu Śląskiego (3,2%), z kolei udział ponad jednocentowy osiągnęli absolwenci studiów drugiego stopnia Politechniki Śląskiej (2,9%), Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (2,2%), Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego (1,7%), Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki (1,3%) i Politechniki Częstochowskiej (1,3%). Mniej niż 1% udział mieli absolwenci Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. Wojciecha Korfańskiego, Akademii Techniczno-Humanistycznej, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza i Uniwersytetu Ekonomicznego. Dla absolwentów z 2020 r. wyliczono szereg wskaźników dotyczących ich losów na rynku pracy w ciągu pierwszego roku po uzyskaniu dyplomu. Największe ryzyko bezrobocia dotyczyło absolwentów jednolitych studiów magisterskich w Akademii Sztuk Pięknych i wynosiło 23,9%. Większym niż 10% ryzykiem obarczone było ukończenie studiów drugiego stopnia na ASP w Katowicach (12,2%), Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza (11,1%), Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach (10,6%) oraz jednolitych studiów magisterskich w Wyższej Szkole Finansów i Prawa w Bielsku-Białej (10,5%). W odwrotnej sytuacji były trzy uczelnie, na których ryzyko bezrobocia absolwentów wyniosło 0%. Były to studia drugiego stopnia w Wyższej Szkole Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej i w Wyższej Szkole Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej oraz studia pierwszego stopnia w Wyższej Szkole Zarządzania w Częstochowie. Wszystkie trzy uczelnie specjalizują się w kształceniu zawodów medycznych, w szczególności pielęgniarstwa. Ryzyko poniżej 1% osiągnęły jeszcze studia drugiego stopnia Wyższej Szkoły Medycznej w Sosnowcu i Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej oraz studia pierwszego stopnia w Wyższej Szkole Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej, Akademii Polonijnej i Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie. Ryzyko bezrobocia na uczelniach, które wykształciły największą liczbę absolwentów nie przekraczało 7%. Względny wskaźnik bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu¹⁸ sytuował podobnie poszczególne rodzaje studiów na uczelniach województwa śląskiego. Najtrudniejszą sytuację na rynku pracy mieli absolwenci jednolitych studiów magisterskich na ASP w Katowicach (3,84), agranicę 2 punktów przekraczali jeszcze absolwenci studiów drugiego stopnia na ASP w Katowicach, WST w Katowicach, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie oraz jednolitych studiów magisterskich w Wyższej Szkole Finansów i Prawa w Bielsku-Białej. Ten sam wskaźnik wyniósł 0 dla 3 uczelni, które kształciły w zawodach medycznych, w szczególności pielęgniarstwa (studia pierwszego stopnia w Wyższej Szkole Zarządzania w Częstochowie oraz studia drugiego stopnia Wyższej Szkoły Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej i Wyższej Szkole Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej), a kolejne 3 rodzaje studiów notują wskaźnik poniżej 0,1 punktu (absolwenci studiów pierwszego stopnia w WSNS w Rudzie Śląskiej i Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie oraz studiów drugiego stopnia Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej). Najwyższą medianę średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł po uzyskaniu dyplomu w wysokości 9086,59 zł uzyskali absolwenci studiów drugiego stopnia WSNS w Rudzie Śląskiej. Dwa następne miejsca uzyskali także absolwenci studiów medycznych drugiego stopnia (WSPS w Dąbrowie Górniczej i Wyższa Szkoła Medyczna w Sosnowcu) przekraczając 8000 zł, z kolei wartość 7000 zł mediany przekroczyli absolwenci trzech uczelni, tj. absolwenci studiów medycznych pierwszego stopnia (WSNS w Rudzie Śląskiej i WSZ w Częstochowie) oraz absolwenci studiów informatycznych drugiego stopnia (Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Katowicach). Drugi koniec kontinuum wyznaczają mediany o wartości poniżej 2000 zł, które osiągnęli

¹⁸ Wskaźnik ten odnosi ryzyko bezrobocia absolwenta do stopy bezrobocia na jego powiatowym rynku pracy (w powiecie zamieszkania)

absolwenci jednolitych studiów magisterskich Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej oraz absolwenci studiów pierwszego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich ASP w Katowicach. Wynagrodzenie minimalne w 2021 r. wynosiło 2800 zł, niższą medianę wynagrodzeń uzyskali absolwenci siedmiu różnych uczelni, najczęściej studiów pierwszego stopnia. Cztery z nich były uczelniami prywatnymi (Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej, Śląska Wyższa Szkoła Medyczna w Katowicach, Bielska Wyższa Szkoła im. Józefa Tyszkiewicza w Bielsku-Białej i Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie) a trzy były uczelniami państwowymi (Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach i Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach). Studia pierwszego stopnia Politechniki Śląskiej, które liczyły największą liczbę absolwentów osiągnęły medianę o wartości 3776,28 zł. Drugie pod względem liczności absolwentów studia pierwszego stopnia Uniwersytetu Śląskiego wykazały się mniejszą wartością 2830,48 zł. Wśród studiów z największą liczebnością absolwentów (powyżej 1000 osób) najwyższą wartością mediany charakteryzowali się absolwenci jednolitych studiów magisterskich Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach – 4821,67 zł. Uwzględniający lokalny rynek pracy Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu najwyższy był w przypadku absolwentów studiów drugiego stopnia Wyższej Szkoły Medycznej w Sosnowcu (1,65 przeciętnych zarobków w powiecie zamieszkania absolwenta). Bliskie tej wartości uzyskali jeszcze absolwenci studiów drugiego stopnia WSPS w Dąbrowie Górniczej (1,64), WSTI w Katowicach (1,63) i WSNS w Rudzie Śląskiej (1,63). Wartość 1 przekraczały jeszcze wskazania 6 studiów (studia drugiego stopnia Akademii Polonijnej w Częstochowie oraz studia pierwszego stopnia WSNS w Rudzie Śląskiej, WSZ w Częstochowie, WSM w Sosnowcu, AP w Częstochowie i WSTI w Katowicach). Najniższy wynik w tym zakresie osiągnęli absolwenci jednolitych studiów magisterskich ASP w Katowicach (0,33) a wyniki niższe od wartości 0,5 osiągnęli absolwenci studiów pierwszego stopnia ASP w Katowicach, AWF w Katowicach, Śląskiej Wyższej Szkoły Medycznej w Katowicach, Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, studiów drugiego stopnia ŚWSM w Katowicach oraz jednolitych studiów magisterskich Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej. Wśród najliczniejszych roczników absolwentów studiów (powyżej 1000 osób) najwyższy wynik miernika osiągnęli absolwenci studiów drugiego stopnia Politechniki Śląskiej (0,92), z kolei najniższy dotyczył absolwentów studiów pierwszego stopnia Uniwersytetu Śląskiego (0,53).

Wykres 40. Sytuacja ekonomiczna absolwentów na studiach wyższych w województwie śląskim, których liczebność w 2020 r. przekraczała 1000 osób.

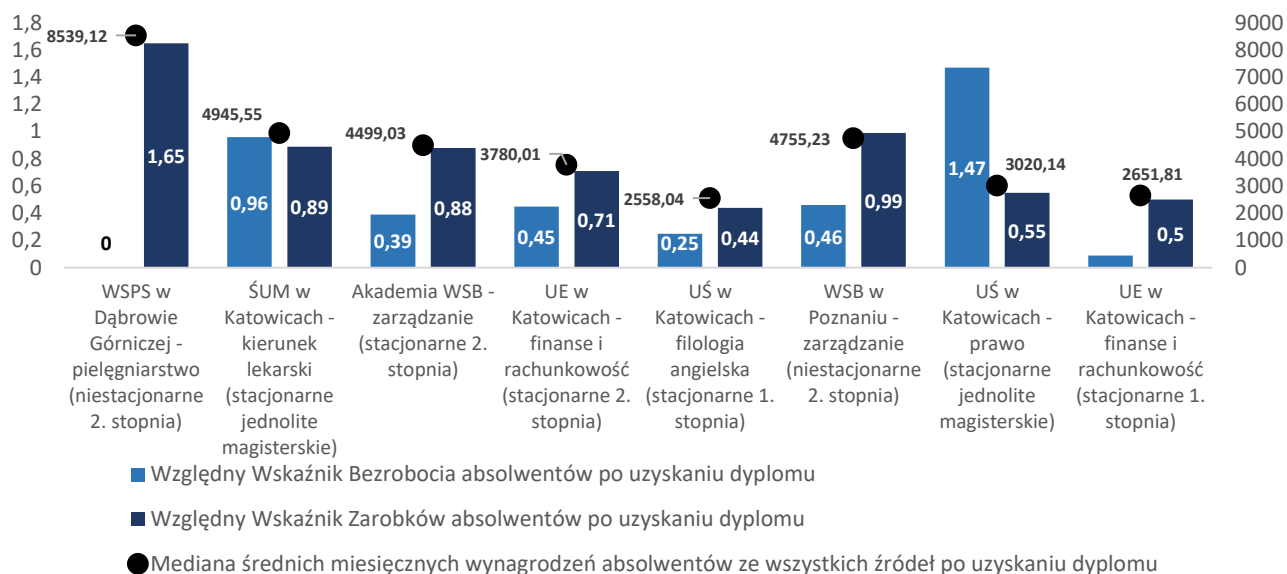

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych (ELA).

Spośród kierunków największą liczbę absolwentów wypuściła w 2020 r. Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej na kierunku pielęgniarstwa (niestacjonarne 2 stopnia) – było ich 873 osób. Drugi pod tym względem był kierunek lekarski w Śląskim Uniwersytecie Medycznym (jednolite magisterskie stacjonarne) z liczbą 530 absolwentów. Między 200 a 300 absolwentów wypuściło 6 kierunków: zarządzanie w Akademii WSB (2 stopień), finanse i rachunkowość w UE w Katowicach (1 i 2 stopień), filologia angielska (1 stopień) i prawo (jednolite magisterskie) w UŚ w Katowicach oraz zarządzanie w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu (2 stopień). Wśród tych wymienionych tylko zarządzanie na WSB w Poznaniu odbywało się w trybie niestacjonarnym. Kolejnych 29 kierunków, na których odbywało się kształcenie w województwie śląskim, liczyło sobie między 100 a 200 absolwentów. Pozostałych 616 kierunków nauczanych w regionie wypuściło w badanym roku mniej niż 100 absolwentów. Dla 100 kierunków ryzyko bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu wyniosło 0% miesięcy, wśród nich najliczniejsze były pielęgniarstwo na WSPS w Dąbrowie Górniczej (studia niestacjonarne 2. stopnia) – 873 absolwentów, następnie dwie liczebności to położnictwo na ŚUM w Katowicach (studia stacjonarne 2. stopnia) – 85 absolwentów oraz automatyka i robotyka na Politechnice Śląskiej (studia niestacjonarne 1 stopnia) – 72 absolwentów. Dla kolejnych 367 kierunków wskaźnik był niższy od 5%. Wśród tych z kolei najliczniejsze były: kierunek lekarski w ŚUM w Katowicach (stacjonarne studia jednolite magisterskie) – 530 absolwentów, zarządzanie w Akademii WSB (studia stacjonarne 2. stopnia) – 296 absolwentów oraz finanse i rachunkowość w UE w Katowicach (studia stacjonarne 2. stopnia) – 250 absolwentów. Na drugim biegunie sytuowało się budownictwo w ATH w Bielsku Białej (studia niestacjonarne 2. stopnia) z wynikiem 21,8%, a wartość wskaźnika 21% uzyskało wychowanie fizyczne na AWF w Katowicach (studia stacjonarne 2. stopnia). Wartość miernika między 10 a 20% uzyskało 35 kierunków. Pozostałe uzyskiwały wskazania poniżej 10%. Najliczniejszy z tych kierunków, dla których ryzyko było równe 10% lub więcej wykształcił w 2020 r. 74 absolwentów. Względny Wskaźnik Bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu kształtował się podobnie do wskazań ryzyka. Podobnie 100 kierunków osiągnęło wartość 0. I także tutaj najtrudniejsza była sytuacja absolwentów budownictwa w ATH w Bielsku-Białej (studia niestacjonarne 2. stopnia), które osiągnęło wartość 6. Następną najniższą wartość uzyskała logistyka w Politechnice Częstochowskiej (stacjonarne studia jednolite magisterskie) – 4,21. Stosunek ryzyka bezrobocia do lokalnego rynku pracy absolwenta był ponad trzykrotnie wyższy jeszcze w przypadku 6 kierunków, a wyższy niż 1 był łącznie wśród absolwentów 180 kierunków. Zakres wartości mediany średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł zarobków po uzyskaniu dyplomu na kierunku, w którym kształcono się w województwie śląskim sięgał od 348,52 zł do 9509,20 zł. Tę najwyższą wartość uzyskali absolwenci niestacjonarnych studiów 2. stopnia na kierunku górnictwo i geologia Politechniki Śląskiej – 35 absolwentów. Wśród studiów stacjonarnych najwyższą medianę zarobków uzyskali studenci 2. stopnia na kierunku Makrokierunek - automatyka i robotyka, elektronika i telekomunikacja, informatyka – 59 absolwentów. Medianę 9000 zł przekroczyli jeszcze absolwenci informatyki w UŚ w Katowicach (studia niestacjonarne 2. stopnia). Z kolei medianę zarobków o wysokości 8000 zł przekroczyli absolwenci 7 kierunków, w większości niestacjonarnych. Wśród nich 3-krotnie pojawiło się pielęgniarstwo, informatyka, technologia chemiczna, mechanika i budowa maszyn oraz zarządzanie. Mediana średnich wynagrodzeń przekroczyła płacę minimalną dla 2021 r. w przypadku absolwentów 477 kierunków studiów. W 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie śląskim wyniosło 5907,84 zł i granicę tę przekroczyła mediana zarobków absolwentów 56 kierunków. Spośród nich 40 stanowiły kierunki nauczane niestacjonarnie, a 29 stanowiły kierunki nauczane na poziomie 1. stopnia. Zauważalna jest także wysoka mediana zarobków na kierunkach z licznymi absolwentami pielęgniarstwa. Mediana zarobków absolwentów pielęgniarstwa WSPS w Dąbrowie Górniczej wyniosła 8539,12 zł, a wśród absolwentów pielęgniarstwa WSM w Sosnowcu 8381,85 zł. Z kolei wartości mediany poniżej 1000 zł charakteryzowały absolwentów pięciu kierunków stacjonarnych, a równych bądź niższych płacy minimalnej dotyczyły absolwentów 166 kierunków nauczanych w województwie śląskim. Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu wykazuje podobne miary kierunków jak mediana, przy czym tym razem na pierwszym miejscu są niestacjonarne studia 2. stopnia na kierunku informatyka UŚ w Katowicach (1,79), a drugą najwyższą wartość uzyskały niestacjonarne studia 2. stopnia na kierunku jazz i muzyka estradowa Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach (1,73), na trzecim miejscu pojawia się lider mediany czyli górnictwo i geologia Politechniki Śląskiej. Wartość wskaźnika wyższą od 1 uzyskuje 98 kierunków.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wykres 41. Sytuacja ekonomiczna absolwentów na kierunkach studiów wyższych w województwie śląskim, których liczebność w 2020 r. przekraczała 200 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych (ELA).

Tabela 11. Sytuacja ekonomiczna absolwentów uczelni wyższych uzyskujących dyplom w 2020 r. w województwie śląskim.¹⁹

Nazwa uczelni	Poziom	Liczba absolwentów	Ryzyko bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²⁰	Względny Wskaźnik Bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²¹	Mediana średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł po uzyskaniu dyplomu	Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²²
Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	Studia I stopnia	187	1,7	0,26	2179,51	0,49
	Studia II stopnia	115	5	1,02	3591,14	0,69
Akademia Polonijna w Częstochowie	Studia I stopnia	89	0,6	0,11	4968,53	1,05
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	Jednolite studia magisterskie	12	23,9	3,84	1626,78	0,33
	Studia I stopnia	48	2,1	0,33	1735,22	0,39

¹⁹ Sytuacja ekonomiczna obrazowana jest losami absolwentami w ciągu roku od uzyskania dyplomu.

²⁰ Średni procent miesięcy w okresie objętym badaniem, w których absolwenci byli zarejestrowani jako bezrobotni.

²¹ Ryzyko bezrobocia absolwenta w stosunku do stopy bezrobocia w jego powiecie zamieszkania.

²² Poziom zarobków absolwenta w stosunku do zarobków w jego powiecie zamieszkania.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Nazwa uczelni	Poziom	Liczba absolwentów	Ryzyko bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²⁰	Względny Wskaźnik Bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²¹	Mediana średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł po uzyskaniu dyplomu	Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²²
	Studia II stopnia	27	12,2	2,74	3364,09	0,58
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	Studia I stopnia	724	2,7	0,57	3932	0,82
	Studia II stopnia	390	3,5	0,69	4194,41	0,86
Akademia WSB	Studia I stopnia	1009	3	0,54	4224	0,83
	Studia II stopnia	636	2,8	0,51	4352,52	0,87
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach	Studia I stopnia	353	3,4	0,59	2296,99	0,43
	Studia II stopnia	392	4,4	0,99	3161,23	0,57
Bielska Wyższa Szkoła im. Józefa Tyszkiewicza w Bielsku-Białej	Studia I stopnia	112	7	1,7	2679,28	0,51
Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach	Jednolite studia magisterskie	28	7,9	1,33	3567,38	0,75
	Studia I stopnia	323	2,9	0,54	3862,12	0,84
	Studia II stopnia	133	4,2	0,92	3234,54	0,66
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu	Studia I stopnia	320	4,7	0,78	3449,63	0,73
Politechnika Częstochowska	Studia I stopnia	838	3,2	0,56	3217,07	0,75
	Studia II stopnia	598	6,3	1,09	3617,28	0,81
Politechnika Śląska	Studia I stopnia	2765	2	0,42	3776,28	0,75
	Studia II stopnia	1969	3,5	0,74	4564,82	0,92

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Nazwa uczelni	Poziom	Liczba absolwentów	Ryzyko bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²⁰	Względny Wskaźnik Bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²¹	Mediana średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł po uzyskaniu dyplomu	Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²²
Śląska Wyższa Szkoła Medyczna w Katowicach	Studia I stopnia	311	6,7	1,28	2535,89	0,49
	Studia II stopnia	61	1,8	0,2	6879,89	1,56
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	Jednolite studia magisterskie	1005	2,9	0,69	4821,67	0,88
	Studia I stopnia	595	1,5	0,25	4394,12	0,76
	Studia II stopnia	642	2,9	0,63	4320,59	0,87
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Studia I stopnia	1347	2	0,34	3439,55	0,63
	Studia II stopnia	1098	3,1	0,67	4028,51	0,79
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie	Studia I stopnia	706	3,9	0,69	2775,42	0,6
	Studia II stopnia	362	11,1	2,01	2785,17	0,58
Uniwersytet Śląski w Katowicach	Jednolite studia magisterskie	538	6,7	1,46	3186,78	0,6
	Studia I stopnia	2543	1,9	0,37	2830,48	0,53
	Studia II stopnia	1644	6,1	1,2	3395,65	0,64
Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej	Studia I stopnia	31	4,5	0,72	3534,87	0,77
	Studia II stopnia	46	0,4	0,09	3762,32	0,67
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	Studia I stopnia	52	1	0,14	3992,03	0,83
	Studia II stopnia	35	2,4	0,5	4142,55	0,87
Wyższa Szkoła Finansów i	Jednolite studia magisterskie	18	10,5	2,37	1979,15	0,41

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Nazwa uczelni	Poziom	Liczba absolwentów	Ryzyko bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²⁰	Względny Wskaźnik Bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²¹	Mediana średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł po uzyskaniu dyplomu	Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²²
Prawa w Bielsku-Białej	Studia I stopnia	165	3,7	0,82	3657,37	0,69
	Studia II stopnia	101	3,1	0,63	4254,82	0,82
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu	Studia I stopnia	387	1,5	0,23	4584,41	0,98
	Studia II stopnia	196	3,7	0,61	3876,05	0,76
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Bielsku-Białej	Studia I stopnia	27	1,1	0,27	4673,55	0,86
Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie	Studia I stopnia	82	0,7	0,07	3768,02	0,71
	Studia II stopnia	97	5,1	0,88	4626,12	0,93
Wyższa Szkoła Medyczna w Sosnowcu	Studia I stopnia	133	1,8	0,29	6119,83	1,18
	Studia II stopnia	186	0,3	0,1	8381,85	1,65
Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej	Studia I stopnia	75	0,3	0,04	7311,29	1,46
	Studia II stopnia	59	0	0	9086,59	1,63
Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej	Studia II stopnia	907	0	0	8487,85	1,64
Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach	Studia I stopnia	155	4,1	0,74	3547	0,72
	Studia II stopnia	60	10,6	2,73	3545,86	0,69
Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Katowicach	Studia I stopnia	125	3,7	0,74	4867,92	1,01
	Studia II stopnia	26	2,7	0,54	7689,38	1,63
Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach	Studia I stopnia	248	3,9	0,76	3655,55	0,74
	Studia II stopnia	159	3	0,63	4313,3	0,8

Nazwa uczelni	Poziom	Liczba absolwentów	Ryzyko bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²⁰	Względny Wskaźnik Bezrobocia absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²¹	Mediana średnich miesięcznych wynagrodzeń absolwentów ze wszystkich źródeł po uzyskaniu dyplomu	Względny Wskaźnik Zarobków absolwentów po uzyskaniu dyplomu ²²
Wyższa Szkoła Zarządzania w Częstochowie	Studia I stopnia	65	0	0	7114,59	1,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych (ELA).

Kształcenie ustawiczne

Pojęcie kształcenia ustawicznego UNESCO zdefiniowało w 1976 r. jako cały kompleks organizowanych procesów oświatowych, formalnych lub innych, niezależnie od treści, poziomu i metod, kontynuujących lub uzupełniających kształcenie w szkołach, uczelniach i uniwersytetach, a także naukę praktyczną, dzięki czemu osoby, uznawane jako dorosłe przez społeczeństwo, do którego należą, rozwijają swoje zdolności, wzbogacają wiedzę, udoskonalają swoje techniczne i zawodowe kwalifikacje lub zdobywają nowy zawód, zmieniają swoje postawy i zachowania w zakresie wszechstronnego kształtowania osobowości oraz uczestnictwa w zrównoważonym i niezależnym społecznym i kulturalnym rozwoju.²³ Z kolei OECD zaproponowała w Paryżu w 1996 r. definicję kształcenia ustawicznego jako koncepcję uczenia się obejmującą rozwój indywidualny i rozwój cech społecznych we wszystkich formach i wszystkich kontekstach – w systemie formalnym, tj. w szkołach, placówkach kształcenia zawodowego, uczelniach i placówkach kształcenia dorosłych oraz w ramach kształcenia nieformalnego, a więc w domu, w pracy i w społeczności.²⁴

W Polsce GUS systematycznie mierzy natężenie tego zjawiska poprzez badanie BAEL. W 2020 r. 3,4% mieszkańców województwa śląskiego w wieku 25-64 lata uczestniczyło w kształceniu ustawicznym²⁵, co było wynikiem nieco niższym aniżeli ten charakteryzujący cały kraj (3,7 %) i znacząco niższym niż wynik dla Unii Europejskiej (9,2%). Wśród regionów Polski województwo śląskie zajmuje 7. miejsce, najwyższy wynik pod tym względem osiągnęło województwo mazowieckie (5,5%). W latach 2011-2020 najwyższy wynik województwo śląskie osiągnęło w 2018 r. (6,1%). W badanej dekadzie widoczny jest początkowy spadek z poziomu 4,5% do najniższego w 2015 r. (3,1%), by ponownie zacząć wzrastać, aż do szczytu w 2018 r. i ponownie zacząć spadać.

²³ J. Kukier, Kluczowe działania UNESCO w zakresie kształcenia ustawicznego, Kogniastyka i Media w Edukacji, 2019 nr 1, str. 46

²⁴ <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,4622,ksztalcenie-ustawiczne-komentarz-eksperscki,119294.htm>

²⁵ W tym miejscu przez kształcenie ustawiczne rozumiane jest jako uczestnictwo w edukacji obejmującej uczenie się formalne (szkoła i studia wyższe) i kształcenie pozaformalne (różnego rodzaju kursy i szkolenia).

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wykres 42. Udział osób w wieku 25-64 lat kształcących się ustawicznie w ogóle ludności w tym wieku w Polsce i województwie śląskim w latach od 2011 do 2020.

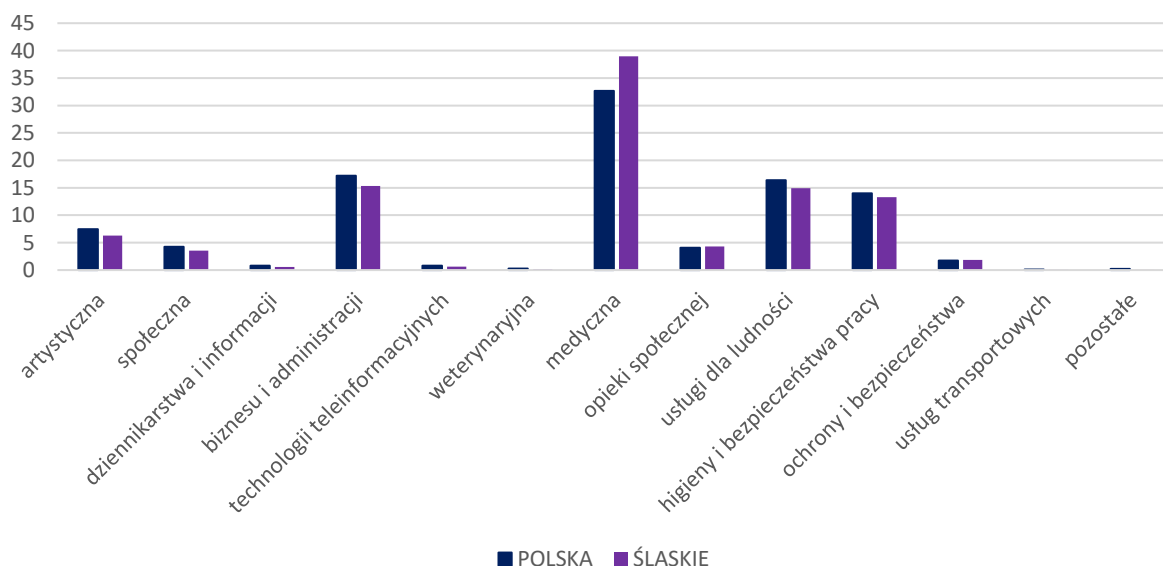

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Kapitał ludzki w Polsce w latach 2016-2020”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2021.

Innym wskaźnikiem obrazującym poziom zaangażowania społeczeństwa w kształcenie ustawiczne jest liczba słuchaczy studiów podyplomowych przypadających na 10 tys. ludności. Dla studiów podyplomowych w 2020/2021 r. indeks wyniósł 16,2 słuchacza w województwie śląskim i był niższy od wartości ogólnopolskiej (38,4 słuchaczy). Wśród polskich regionów zajął 12. miejsce, co oznacza, że 11 województw osiągnęło wyższą wartość (znow najwyższy wynik osiągnęło województwo mazowieckie).

Liczba słuchaczy studiów podyplomowych w regionie wyniosła 9294 i stanowiła 6,2% wszystkich słuchaczy w Polsce. Prawie wszyscy z nich studiowali na uczelniach podlegających nadzorowi ministra ds. szkolnictwa wyższego (98,8%). Nieliczni studiowali na uczelniach podlegających nadzorowi ministrów ds. zdrowia oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, a także instytuty badawcze i PAN, CMPK (łącznie było to 115 osób). Pewien rodzaj kształcenia ustawicznego stanowi także nauka w szkołach policealnych (wskaźnik obejmuje też kolegia pracowników służb społecznych). W 2020 r. uczyło się w województwie śląskim 25 326 osób w tego typu szkołach, stanowiło to 12,4% wszystkich słuchaczy tego typu w Polsce. W województwie śląskiej najwięcej osób wybierało specjalizacje medyczne (39% słuchaczy szkół policealnych), biznesu i administracji (15,3%), usługi dla ludności (14,9%) oraz higiena i bezpieczeństwo pracy (13,3%).

Wykres 43. Struktura słuchaczy szkół policealnych według wybieranych w 2020 r. kierunków kształcenia w Polsce i w województwie śląskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

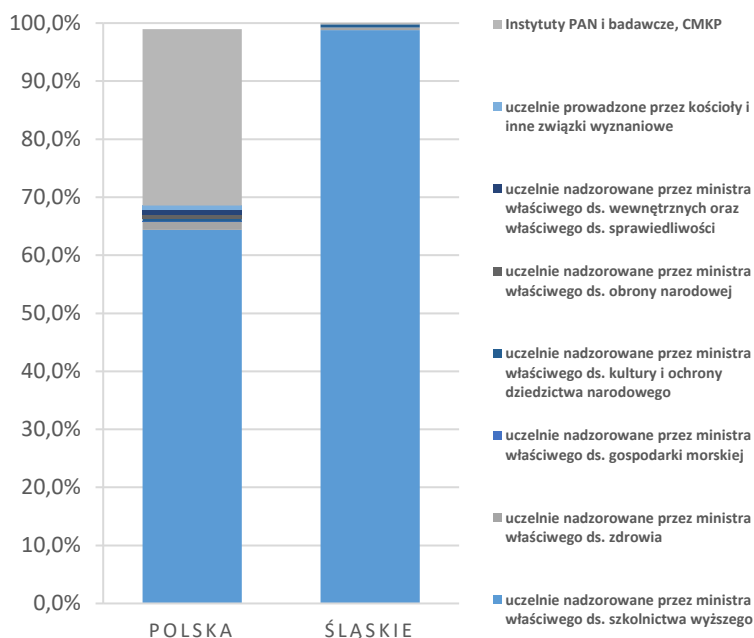
Istotnym działem kształcenia w wieku dorosłym są szkoły umożliwiające uzupełnienie wykształcenia tak w zakresie podstawowym, jak i średnim. W województwie śląskim w 2020 r. istniało 91 liceów ogólnokształcących dla dorosłych, co stanowiło 9,4% wszystkich szkół tego typu w Polsce, była to też 3. liczebność wśród polskich regionów. Liczba liceów ogólnokształcących dla dorosłych spadła w przeciągu 10 lat o 40% i był spadek większy aniżeli dla całego kraju (-25%). Liczba uczniów kształcących się w tych szkoła wyniosła w 2020 r. 11 313 osób i był to drugi wynik w kraju po województwie mazowieckim. Liczba uczniów w latach 2011 – 2020 spadła o 29% i był to mocniejszy spadek niż w całym kraju. W województwie śląskim zauważalna jest także w 2020 r. wyższa niż w kraju liczba uczniów przypadających na 1 oddział,

w przypadku województwa jest to 29 uczniów, a w przypadku Polski 27 uczniów. Rozmieszczenie liceów dla dorosłych jest nierównomierne i największe liczebności szkół występują w dużych miastach (Bielsko-Biała – 4, Chorzów – 5, Częstochowa – 6, Gliwice – 6, Bytom – 7 i Katowice – 10) i w powiecie raciborskim – 6 szkół. Żadna tego typu szkoła nie jest zlokalizowana w powiecie gliwickim, Mysłowicach i Piekarach Śląskich. W latach 2011 – 2020 nastąpił istotny rozwój szkół podstawowych dla dorosłych. O ile w 2011 r. istniała tylko 1 taka szkoła w województwie śląskim (w Zabrze), to w 2020 było ich już 12 z 34 oddziałami. Koresponduje to z ogólnopolskim rozwojem szkół podstawowych dla dorosłych (liczba szkół wzrosła z 5 do 78). Województwo śląskie dysponuje największą liczbą szkół tego typu spośród wszystkich regionów Polski. Liczba uczniów w badanych latach wzrosła w regionie o ponad 6000% z poziomu 10 uczniów do 626. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział wyniosła w 2020 r. 18,4 i jest to wynik najwyższy spośród wszystkich regionów. Szkoły podstawowe dla dorosłych były zlokalizowane w 10 powiatach (po 1 szkole w: powiecie będzińskim, Bytomiu, Chorzowie, Dąbrowie Górniczej, Gliwicach, Rudzie Śląskiej, Rybniku i Siemianowicach Śląskich, po 2 szkoły w Częstochowie i Katowicach).

Liczba słuchaczy studiów podyplomowych w 2020 roku wyniosła w województwie śląskim niecałe 9,3 tys. osób, co stanowiło 6,2% wszystkich słuchaczy w kraju (149,6 tys. studentów) i dało czwarty wynik w Polsce – po województwach mazowieckim, dolnośląskim i lubelskim. Należy wskazać, że województwo mazowieckie, które zajęło pierwsze miejsce, miało udział w liczbie studentów podyplomowych na poziomie prawie 48,5%. W 2020 r. wartość dla województwa śląskiego jest najniższa od 2010 r. W porównaniu z rokiem 2010, w województwie ubyło niemal 40% słuchaczy, a w kraju 18,7%.

Spadek w województwie śląskim jest jednak niewielki w porównaniu z innymi województwami, pod tym względem województwo śląskie znalazło się na 10. miejscu wśród województw; największy ubytek liczby słuchaczy zanotowały województwa: warmińsko - mazurskie (ubyło niemal 77% studentów podyplomowych w stosunku do 2010 r.) oraz podlaskie (72,5%), a największy przyrost - województwa: mazowieckie (30,4%) oraz opolskie (14,2%). Jednak spadek liczby słuchaczy studiów podyplomowych w województwie śląskim nie miał charakteru liniowego - w latach 2014-2017 odnotowano wzrost ich liczby.

Wykres 44. Odsetek studentów studiów podyplomowych w województwie śląskim i w Polsce w 2020 r.

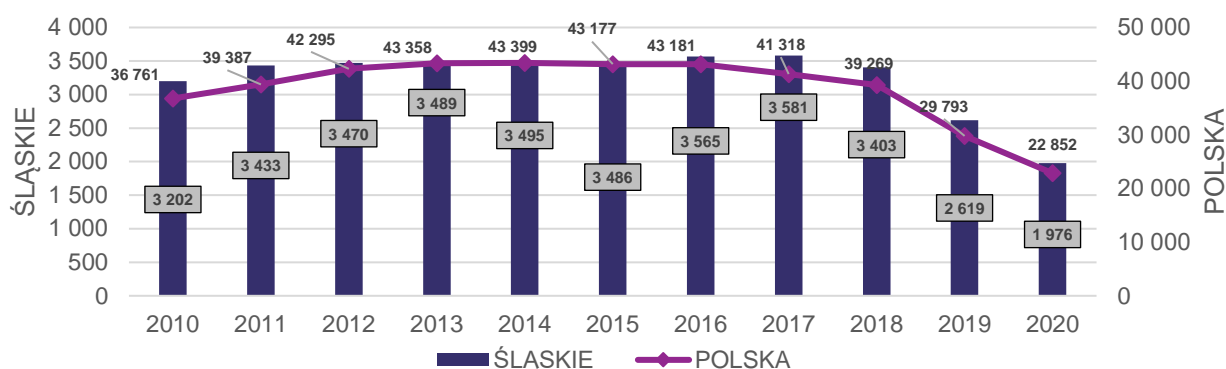

Od 2019 dane dotyczące instytucji systemu szkolnictwa wyższego i nauki podawane są zgodnie z nową typologią. W badanym okresie przeważającą grupą studentów studiów podyplomowych były osoby uczące się w uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego (98,8%), w mniejszym stopniu na uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego ds. zdrowia (0,5%) oraz ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (0,5%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Jednym z aspektów kształcenia ustawicznego są programy podnoszące kwalifikacje, szkolenia i kursy doszkalające w ramach outplacementu²⁶ - dla pracowników będących w stanie rozwiązania umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Kryzys wywołany pandemią COVID-19 oraz wojną w Ukrainie, a także rozpoczęty proces transformacji regionu, w niedługim czasie może skutkować koniecznością zamykania przedsiębiorstw i tym samym koniecznością przekwalifikowywania pracowników. Zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego w ramach RPO WSL 2014-2020²⁷ szkolenia i kursy zawodowe są jednym z najbardziej skutecznych działań wpływających na poprawę sytuacji zawodowej ich uczestników, choć bardzo ważna jest kompleksowość takiego wsparcia i wykorzystanie szerokiego wachlarza dodatkowych metod aktywizujących. Zgodnie z wynikami badania, wyniku wsparcia typu outplacement, znacząco polepszyła się sytuacja uczestników projektów. Zasadna jest zatem kontynuacja obecnych projektów podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz projekty wykorzystujące metodę outplacementową.

Wykres 45. Liczba doktorantów w województwie śląskim i w kraju w latach 2010-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Uzupełnieniem kształcenia poza studiami podyplomowymi są również studia doktoranckie. W porównaniu z 2010 rokiem, w województwie śląskim, liczba doktorantów zmalała o 38,3%, by osiągnąć wynik ok. 2 tys. osób. W porównaniu z pozostałymi województwami, pod względem liczby doktorantów, województwo śląskie znajduje się na 4. pozycji za województwami mazowieckim, małopolskim i dolnośląskim. W latach 2010-2020 tylko 3 województwa zanotowały przyrost liczby doktorantów - świętokrzyskie (87,8%), lubuskie (20,7%) i podlaskie (0,6%). W tym okresie w regionie największy przyrost liczby doktorantów zanotowano w 2011 r. (231 osób), od 2017 odnotowuje się spadek, przy czym najwięcej studentów ubyło w 2019 r. (784 osób). W skali kraju spadek liczby uczestników studiów doktoranckich zanotowano już w 2017 r. W 2020 r. ich liczba wyniosła niemal 23 tys. osób, co stanowi ubytek o 37,8% w stosunku do 2010 r.

W województwie śląskim udział doktorantów w średniej krajowej charakteryzuje się niewielkimi zmianami (waha się od 2010 w przedziale 8,1% do 8,6% w 2020 r.).

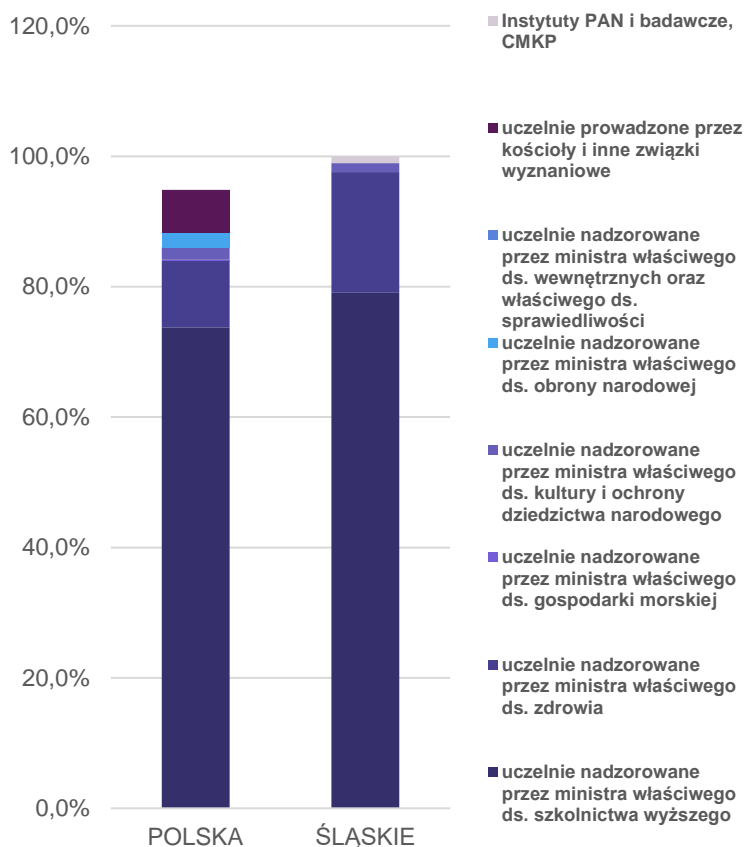
²⁶ Outplacement - jest to program aktywizacji zawodowej osób (określany również jako zwolnienie monitorowane), u których doszło do rozwiązania stosunku pracy z przyczyn zakładu pracy tj. na rzecz pracowników będących w stanie rozwiązania umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia pracodawca, który zamierza zwolnić co najmniej 50 pracowników w ciągu 3 miesięcy zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom programu pomocy oraz zgłosić to odpowiednim instytucjom. Outplacement może obejmować: doradztwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w szukaniu nowego miejsca pracy, określenie optymalnej ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego, finansowanie szkoleń, kursów doszkalających, doradztwo w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, pomoc w przeprowadzce do nowego miejsca zamieszkania.

²⁷ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie...Op. Cit.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że studia doktoranckie (szkoły doktorskie²⁸) prowadzi 7 placówek, wśród których prym wiodą: Uniwersytet Śląski w Katowicach z ponad 800 doktorantami oraz Politechnika Śląska w Gliwicach z niemal 700 osobami.

Wykres 46. Udział liczby doktorantów poszczególnych typów instytucji w województwie śląskim i w kraju w 2020 r.

W podziale na typy szkół, w województwie dominują doktoranci kształcący się na uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego (79% wszystkich doktorantów) oraz na uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego ds. zdrowia (18,5%). Średnia dla kraju kształtuje się podobnie – odpowiednio 73,8% oraz 10,2%.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

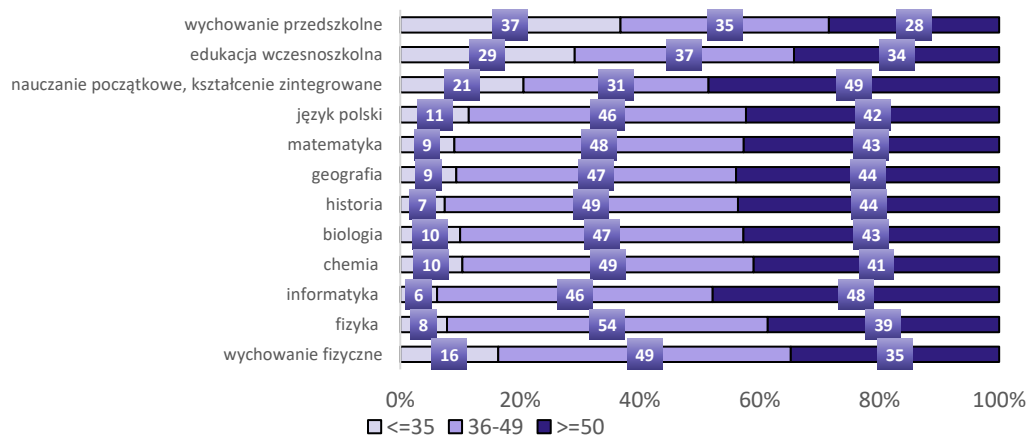
Kadry systemu edukacji

W województwie śląskim wg stanu na 30.09.2021 r. we wszystkich szkołach i placówkach pracowało 77 730 nauczycieli. Wśród nauczycieli największa grupa posiada kwalifikacje w zakresie wychowania przedszkolnego (16,5% tej grupy). Następne dwie najczęściej spotykane typy kwalifikacji wśród nauczycieli to edukacja wczesnoszkolna (12,5%) oraz nauczanie początkowe i kształcenie zintegrowane (9%). Takie skupienie najczęściej spotykanych typów kwalifikacji na edukacji przed- i wczesnoszkolnej wynika z faktu, że w późniejszym etapie nauczania kwalifikacje są wyspecjalizowane na poszczególne przedmioty oraz typy działań wspierających nauczanie (np. wg rodzaju niepełnosprawności ucznia). Wśród nauczycieli najczęściej spotykanymi kwalifikacjami w zakresie konkretnych przedmiotów były: język angielski (8,3%), wychowanie fizyczne (8,1%), język polski (7,9%), matematyka (6,5%) oraz informatyka (5,8%), z kolei w zakresie kwalifikacji dotyczących rodzajów pedagogiki najwięcej nauczycieli posiadało kompetencje w zakresie oligofrenopedagogiki (7,7%), pedagogik pozostałych (6,5%), pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej (5,9%) oraz terapii pedagogicznej (4,9%). Wśród nauczycieli języków obcych najczęściej reprezentowani są nauczyciele języka angielskiego (8,3%) oraz niemieckiego (2,5%). Pozostałe języki są reprezentowane przez mniejsze grupy nauczycieli, ponieważ każda z nich jest mniejsza niż 0,5% nauczycieli (języki rosyjski i francuski między 300 a 400 nauczycieli, a języki hiszpański i włoski między 100 a 200 nauczycieli). Liczby wykwalifikowanych nauczycieli przedmiotów zawodowych są jeszcze niższe.

²⁸ Od 1 października studia doktoranckie zostały zastąpione przez szkoły doktorskie.

Największą liczebnością charakteryzują się nauczyciele przedmiotów mechanicznych (0,6%) oraz gastronomicznych i medycznych (po 0,5%), lecz w przypadku każdego przedmiotu zawodowego liczba osób uprawnionych do jego nauczania jest niższa niż 500.

Wykres 47. Struktura wiekowa nauczycieli wg rodzajów posiadanych kwalifikacji w województwie śląskim (stan na 30.09.2021).

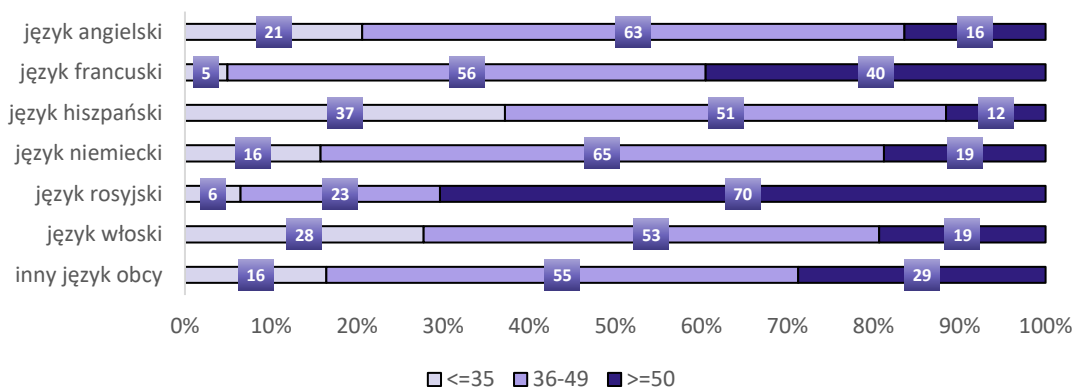

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Struktura wiekowa nauczycieli ma zróżnicowany charakter w zależności od nauczanego przedmiotu. Dyscypliny zajmujące się wychowaniem przedszkolnym czy edukacją wczesnoszkolną cechują się strukturą zrównoważoną. Najlepsza sytuacja występuje w wychowaniu przedszkolnym, gdzie dominującą grupą wiekową jest grupa najmłodsza. W przypadku edukacji wczesnoszkolnej grupą dominującą jest środkowa grupa wiekowa (36-49 lat), jednak skrajne grupy wiekowe są względnie zrównoważone. Z kolei nauczyciele z kwalifikacjami do nauczania początkowego najczęściej mają 50 lat lub więcej, jednak także tu występuje ponad 20% grupa osób mających lat 35 lub mniej. Trudniejsza sytuacja występuje w nauczaniu poszczególnych przedmiotów. Wśród nauczycieli języka polskiego i matematyki licznie reprezentowana jest najstarsza grupa wiekowa nauczycieli (odpowiednio 42% i 43%). Nieco większe udziały mają grupy nauczycieli w wieku od 36 do 49 lat (46% dla języka polskiego i 48% dla matematyki). Bardzo niskie wartości uzyskują najmłodsze grupy w strukturze wiekowej nauczycieli (11% dla języka polskiego i 9% dla matematyki). W każdym z analizowanych w powyższej tabeli przedmiotów struktura wiekowa nauczycieli prezentuje się niekorzystnie. Jedynie wychowanie fizyczne prezentuje ponad dziesięcioprocentowy udział najmłodszej grupy wiekowej (16%), w pozostałych przypadkach najwyższy udział grupy wiekowej do 35 lat zatrzymuje się na poziomie 10% (biologia i chemia). Poza dwoma przypadkami (fizyki i wychowania fizycznego), w każdym analizowanym przedmiocie udział najstarszej grupy wiekowej przekraczał 40%, przy czym w informatyce wartość ta wynosiła 48%. Bardziej zróżnicowanymi strukturami charakteryzowali się nauczyciele posiadający kwalifikacje do nauczania języków obcych. Największą grupę nauczycieli języka angielskiego cechowała dominacja kategorii wiekowej od 36 do 49 lat (63%), z kolei 21% stanowiła najmłodsza kategoria wiekowa, a nauczyciele najstarsi stanowili 16% ogółu. Najmłodszymi grupami nauczycieli byli nauczyciele języka hiszpańskiego (37% do 35 r. życia) oraz języka włoskiego (28% do 35 r. życia). W każdej kategorii nauczycieli językowych dominowała środkowa grupa wiekowa. Poza jednym przypadkiem stanowili oni powyżej połowy danego rodzaju nauczycieli. Tym jednym wyjątkiem są nauczyciele języka rosyjskiego, gdzie 70% stanowi najstarsza grupa wiekowa. Wśród nauczycieli języka rosyjskiego tylko 6% stanowiła najmłodsza grupa wiekowa (mniej jest tylko w przypadku języka francuskiego – 5%).

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wykres 48. Struktura wiekowa nauczycieli wg rodzajów posiadanych kwalifikacji w województwie śląskim (stan na 30.09.2021).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Tabela 12. Struktura nauczycieli w podziale na wiek i rodzaj kwalifikacji w województwie śląskim (stan 30.09.2021 r.)²⁹

Rodzaj kwalifikacji	Przedziały wiekowe			Razem
	<=35	36-49	>=50	
biologia	200	946	854	2 000
chemia	171	802	672	1 645
geografia	180	898	845	1 923
przyroda	168	759	909	1 836
historia	241	1 594	1 419	3 254
historia i społeczeństwo	51	250	243	544
wiedza o społeczeństwie	137	841	585	1 563
informatyka	273	2 010	2 232	4 515
technologia informacyjna	9	228	265	502
język angielski	1 322	4 045	1 054	6 421
język francuski	16	180	128	324
język hiszpański	74	102	23	199
język niemiecki	301	1 251	359	1 911
język włoski	33	63	23	119
język rosyjski	22	79	240	341
inny język obcy	12	40	21	73
język polski	703	2 838	2 593	6 134
matematyka	456	2 446	2 160	5 062
muzyka	226	585	636	1 447
plastyka	119	710	680	1 509
sztuka	60	198	267	525
wiedza o kulturze	18	213	192	423
podstawy przedsiębiorczości	20	319	328	667
technika	72	767	875	1 714
wychowanie fizyczne	1 036	3 087	2 202	6 325
nauczanie początkowe, kształcenie zintegrowane	1 443	2 164	3 399	7 006

²⁹ Nauczyciele mogą posiadać jednocześnie kilka różnych typów kwalifikacji.

Rodzaj kwalifikacji	Przedziały wiekowe			
	≤35	36-49	≥50	Razem
wychowanie przedszkolne	4 702	4 458	3 637	12 797
pedagogika opiekuńczo-wychowawcza	624	2 333	1 634	4 591
pedagogika szkolna	238	735	472	1 445
oligofrenopedagogika	951	3 152	1 921	6 024
tyflop pedagogika	68	354	156	578
surdopedagogika	126	622	295	1 043
pedagogika resocjalizacyjna	408	1 267	414	2 089
pedagogika lecznicza	62	197	134	393
pedagogika terapeutyczna	379	718	243	1 340
pedagogika obronna	2	26	31	59
pedagogiki pozostałe	1 145	2 656	1 291	5 092
doradztwo zawodowe	81	606	333	1 020
psychologia	491	594	273	1 358
logopedia	541	1 455	834	2 830
terapia pedagogiczna	719	1 717	1 372	3 808
gimnastyka korekcyjna	174	586	407	1 167
bibliotekarstwo	123	986	1 038	2 147
religia	553	1 531	1 236	3 320
etyka	18	175	125	318
wychowanie do życia w rodzinie	66	933	975	1 974
filozofia	19	134	73	226
fizyka	117	832	606	1 555
zajęcia komputerowe	32	92	126	250
edukacja wczesnoszkolna	2 836	3 571	3 338	9 745
edukacja dla bezpieczeństwa	186	616	369	1 171
zajęcia techniczne	7	115	153	275
zajęcia artystyczne	75	142	130	347
filologia klasyczna	5	25	13	43
inna specjalność ogólnokształcąca	220	630	433	1 283
administracyjne	20	102	126	248
artystyczne	327	494	497	1 318
awionika lotnicza	4	3	3	10
budowlane	20	94	144	258
sanitarne	2	9	15	26
budowa i eksploatacja dróg i mostów	0	0	1	1
chemiczne	9	41	39	89
drzewne	0	7	17	24
ekonomiczne lub handlowe	30	327	266	623
elektroenergetyka automatyki transportu szynowego	0	3	1	4
elektroniczne	9	98	113	220
elektryczne	11	92	159	262

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

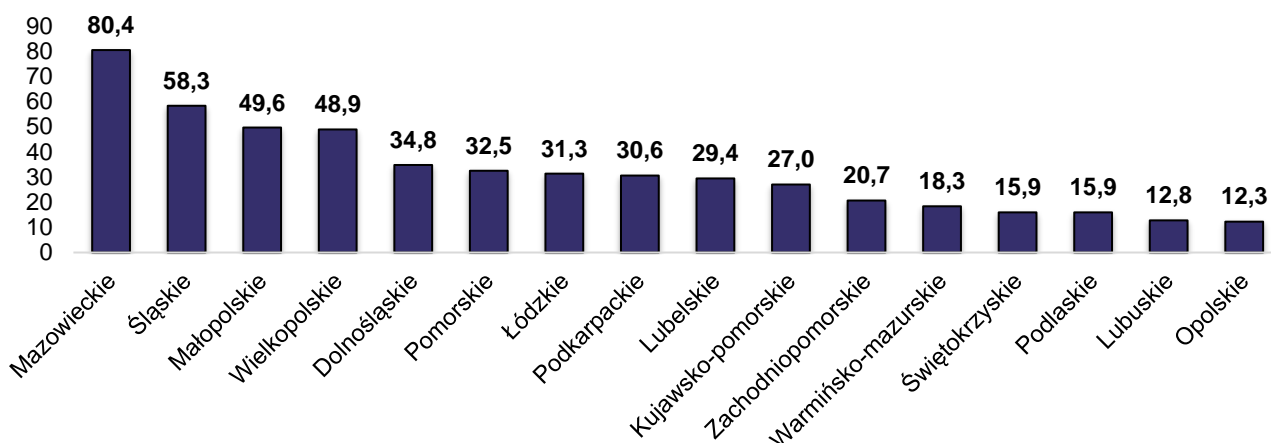
Rodzaj kwalifikacji	Przedziały wiekowe			Razem
	<=35	36-49	>=50	
energetyczne	8	31	27	66
fizyczne	6	14	5	25
gastronomiczne	21	211	173	405
geodezyjne	12	20	6	38
geologiczne	2	9	10	21
górnictwo	4	29	67	100
hotelarskie	7	86	55	148
hutnicze	1	1	7	9
informatyczne	53	411	229	693
kosmetyczne	13	57	23	93
fryzjerskie	20	89	27	136
leśne	3	10	1	14
logistyczno-spedycyjne	45	137	99	281
mechaniczne	17	132	322	471
mechanika lotnicza	3	2	3	8
mechatroniczne	6	65	45	116
medyczne	68	157	152	377
ochrona środowiska	7	55	41	103
odzieżowe	1	22	36	59
krawieckie	0	9	16	25
poligraficzne	11	59	33	103
radiokomunikacyjne	0	0	1	1
rolnicze	14	28	60	102
ogrodnicze	16	39	50	105
samochodowe lub elektromechanika pojazdowa	16	67	114	197
socjologiczne	12	41	24	77
psychologiczne	101	124	53	278
spożywcze	2	23	22	47
technika ruchu kolejowego	3	5	10	18
technika komputerowa i teleinformatyka	4	19	14	37
telekomunikacyjne	0	6	4	10
transportowe	8	22	28	58
turystyczne	12	93	37	142
włókiennicze	0	6	15	21
zarządzanie i marketing	28	435	587	1 050
inne	278	756	559	1 593

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej przekazanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

GUS podaje liczbę nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych przeliczając ich na pełne etaty. W publikacji „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2020/2021” tak liczonych nauczycieli było w województwie śląskim 58 273 co stanowiło 11,2% wszystkich nauczycieli w Polsce (była to druga wielkość w Polsce po województwie mazowieckim). GUS określił taką liczbę dla roku szkolnego 2021/2022 poprzez przeliczenie wszystkich pełnych i częściowych etatów na liczbę pełnozatrudnionych nauczycieli. Z kolei liczba osób zatrudnionych w zawodzie nauczyciela w województwie śląskim, wg Systemu Informacji Oświatowej, na dzień 30 września 2021 r. kształtowała się na poziomie 77 730 osób.

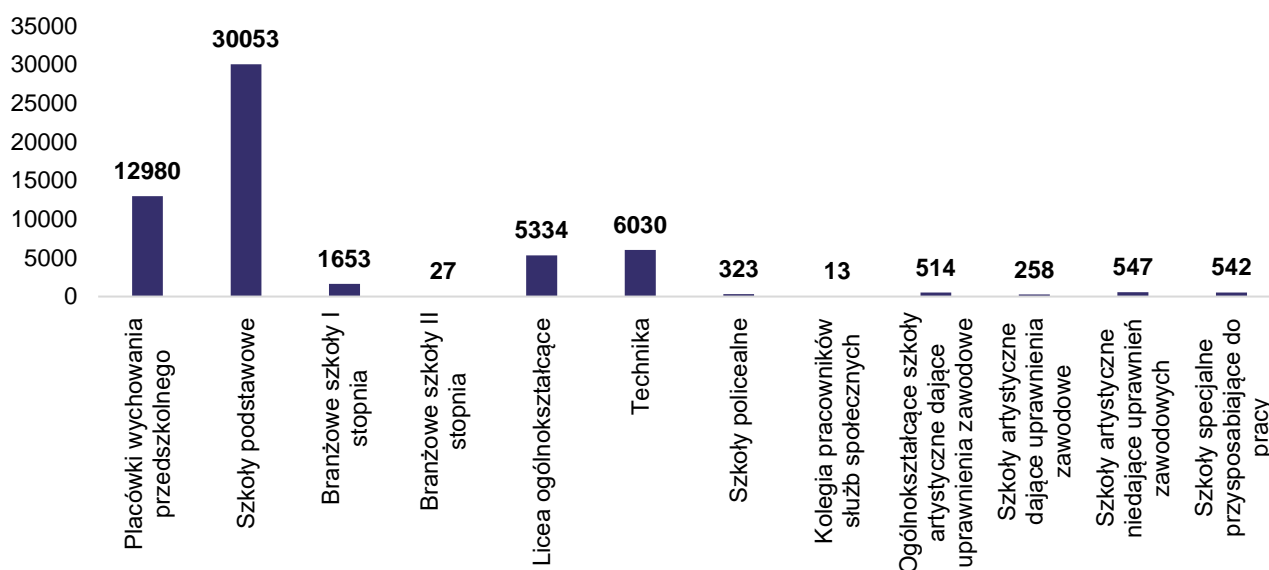
Wykres 49. Liczba nauczycieli w województwach Polski w roku szkolnym 2020/2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2020/2021” GUS.

W województwie śląskim największa liczba nauczycieli uczyła w szkołach podstawowych, była to ponad połowa wszystkich zatrudnionych pedagogów. Blisko ¼ stanowili nauczyciele wychowania przedszkolnego, a wynik w okolicach 10% osiągnęli tak nauczyciele techników, jak i liceów ogólnokształcących. Z kolei udział nauczycieli szkół branżowych I stopnia w ogóle pedagogów wyniósł 2,8%. Liczebność nauczycieli w okolicach 500 osób liczyły populacje nauczycieli ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe, szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Niska liczebność grupy pedagogów szkół branżowych II stopnia wynikała z rozpoczęcia dopiero etapu otwierania tego typu szkół.

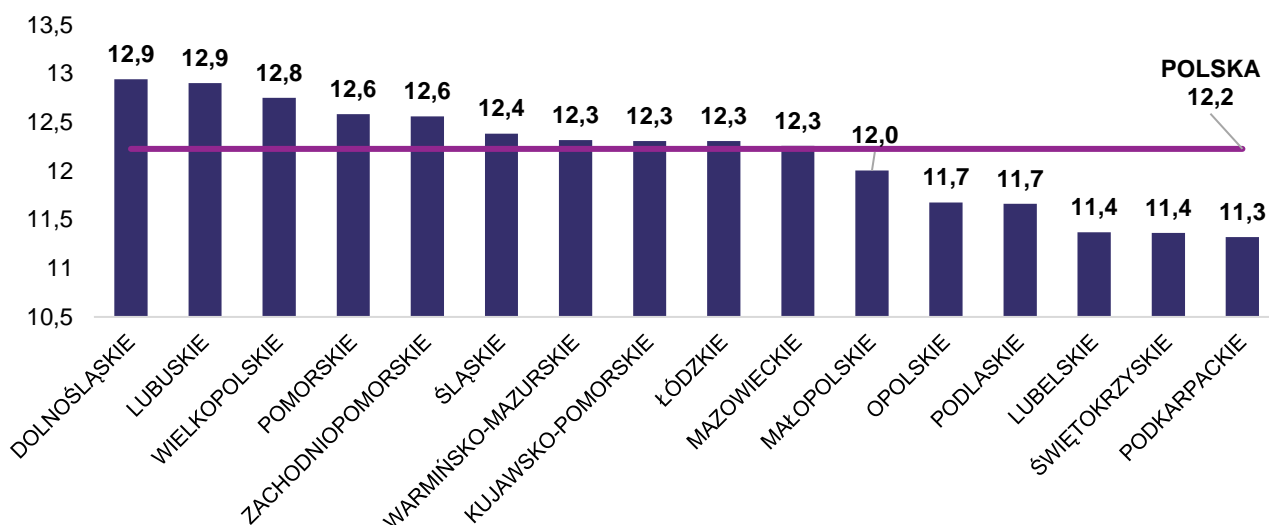
Wykres 50. Liczba nauczycieli w województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021 według rodzaju szkoły.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2020/2021”, GUS, Warszawa Gdańsk 2021.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wykres 51. Uczniowie przypadający na 1 nauczyciela w szkolnictwie podstawowym, gimnazjalnym i ponadpodstawowym w regionach Polski w roku szkolnym 2020/2021.

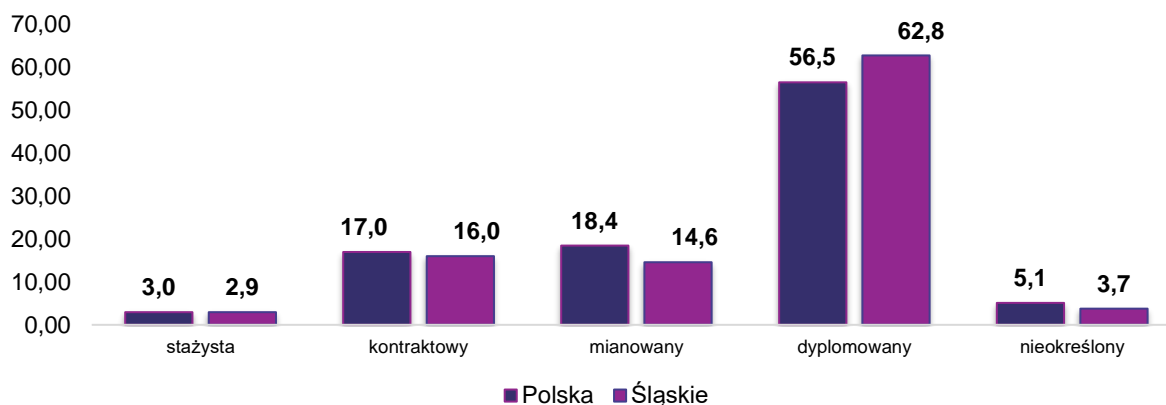

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Kapitał ludzki w Polsce w latach 2016-2020”, GUS, Warszawa Gdańsk 2021.

Liczba uczniów przypadających na 1 nauczyciela w szkolnictwie podstawowym, gimnazjalnym i ponadpodstawowym wynosiła w województwie śląskim 12,4 i była jednym z wyższych wyników wśród polskich regionów (6. wynik wśród regionów). Przewyższała wynik ogólnopolski o 0,2. Najlepsze wyniki w tym zakresie osiągały regiony położone na wschodzie Polski, przy czym różnica między województwem śląskim a podkarpackim wyniosła 1,1 ucznia na korzyść tego ostatniego regionu. Zauważalny był jednak spadek wartości wskaźnika w ciągu 10 lat o 1,8 ucznia (w roku szkolnym 2011/2012 wynosił 22,1).

Struktura kadry pedagogicznej pod względem stopnia awansu zawodowego wykazywała w województwie śląskim dominację nauczycieli dyplomowanych. Było ich w roku szkolnym 2020/2021 36,5 tys. (62,8% zatrudnionych nauczycieli). Porównywalne udziały w strukturze miały kategorie nauczycieli kontraktowych – 9,3 tys. (16%) oraz mianowanych 8,5 tys. (14,6%). Najmniej liczne kategorie stanowili nauczyciele o nieokreślonym statusie 2,2 tys. (3,7%) oraz stażysty - 1,7 tys. (2,9%). Struktura regionalna od ogólnopolskiej różniła się większą dominacją kategorii nauczycieli dyplomowanych w kadrze pedagogów. W województwie śląskim ich udział w populacji nauczycieli był o 6,3 pp. większy niż w Polsce. Z kolei udział nauczycieli mianowanych w grupie nauczycieli był w regionie niższy o 3,8 pp. aniżeli w kraju. Pozostałe elementy struktury notowały zbliżone wartości.

Wykres 52. Struktura nauczycieli według stopnia awansu zawodowego w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2020/2021”, GUS, Warszawa Gdańsk 2021.

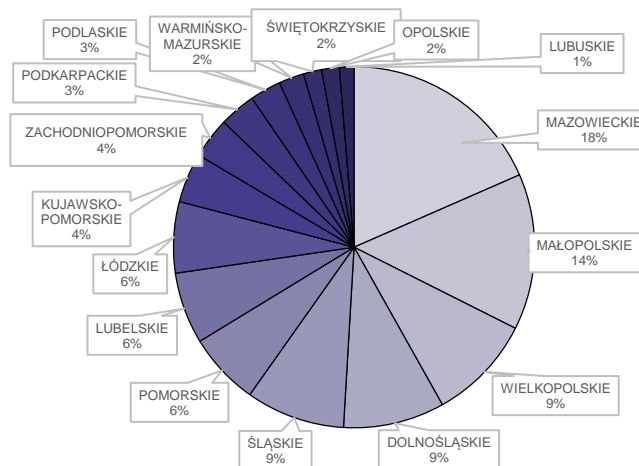
Każdy nauczyciel ma możliwość rozwoju i nauczania więcej niż jednego przedmiotu. Często prowadzą oni lekcje z innych przedmiotów niż wskazywało by na to ich podstawowe wykształcenie. Największa liczba nauczycieli posiada uprawnienia do prowadzenia wychowania przedszkolnego, edukacji wczesnoszkolnego a także języka angielskiego.

Nauczyciele akademicki

W województwie śląskim liczba nauczycieli akademickich wyniosła w 2020 roku ponad 8,2 tys. osób, co stanowiło 8,9% wszystkich nauczycieli akademickich w kraju. Dało to regionowi 5. lokatę, za województwami: mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

Od 2010 r. widoczny jest spadek liczby nauczycieli akademickich, który w tym okresie w województwie wyniósł 15,5% i 8,3% w skali kraju. Wyjątek stanowił rok 2019, kiedy to liczba nauczycieli nieznacznie wzrosła.

Wykres 53. Udział nauczycieli akademickich w województwach w 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Największa grupa nauczycieli akademickich w województwie śląskim związana była z uczelniami nadzorowanymi przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego. Stanowili oni niecałe 80% wszystkich nauczycieli regionu. Następną grupą byli nauczyciele uczelni nadzorowanych przez ministra właściwego ds. zdrowia (16,3%), na trzecim miejscu wskazać można nauczycieli uczelni nadzorowanych przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (ok. 4%). W Polsce układ ten kształtował się identycznie.

Wymiana międzynarodowa

Ważnym elementem nauki, wykraczającym poza ramy formalnej oraz wzbogacającym doświadczenie zawodowe jest możliwość uczestnictwa w projektach międzynarodowych. W ostatnich latach największym zainteresowaniem cieszył się unijny program Erasmus+, wspierający rozwój edukacji i szkoleń oraz realizację przedsięwzięć młodzieżowych i sportowych w latach 2014 – 2020. Wsparcie oferowane w ramach programu jest konsekwencją połączenia inicjatyw realizowanych przez Komisję Europejską w latach 2007 – 2013, przede wszystkim programów „Uczenie się przez całe życie” i „Młodzież w działaniu”, a także innych inicjatyw oferujących wsparcie na rzecz rozwoju systemów edukacyjnych, w ramach różnych obszarów sektorowych i na różnych poziomach edukacji (m.in. Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink).³⁰

Głównym zadaniem programu jest wspieranie krajów w nim uczestniczących, w efektywnym wykorzystaniu potencjału kapitału społecznego oraz promowaniu idei uczenia się przez całe życie. Został on opracowany w ten sposób, aby wpływać na poprawę jakości i zwiększenia przydatności kwalifikacji i umiejętności, m.in. poprzez umożliwienie doskonalenia kompetencji podczas zagranicznych studiów lub szkoleń oraz wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych w modernizacji i wprowadzaniu innowacji.³¹

Uczestnikami/grupami docelowymi w ramach programu Erasmus+ mogą być:

³⁰ Program Erasmus+ w Polsce, Raport 2016, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2017, s. 10.

³¹ Program Erasmus+ w Polsce, Raport 2016, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2017, s. 10.

- Studenci – mogą wyjeżdżać na zagraniczne studia i staże zawodowe, korzystać ze wspólnych programów studiów oraz rezultatów innych projektów skierowanych do kadry akademickiej;
- Nauczyciele, kadra szkolnictwa wyższego, osoby prowadzące szkolenia i specjaliści w sektorze przedsiębiorstw – mogą wyjeżdżać na zagraniczne staże i praktyki, prowadzić wykłady i szkolenia na zagranicznych uczelniach oraz podejmować współpracę międzyinstytucjonalną, służącą np. rozwojowi nowych metod i programów nauczania;
- Uczniowie i praktykanci w trakcie kształcenia i szkolenia zawodowego – mogą wyjeżdżać na zagraniczne staże i praktyki, jak również korzystać z efektów projektów międzyinstytucjonalnych;
- Specjaliści i osoby prowadzące szkolenia zawodowe, przedstawiciele kadry organizacji kształcenia zawodowego oraz inne osoby prowadzące szkolenia i specjaliści w przedsiębiorstwach – mogą wyjeżdżać na zagraniczne staże i realizować projekty służące wymianie dobrych praktyk oraz angażować się we współpracę międzyinstytucjonalną;
- Kadra oświatowa, w tym nauczyciele – mogą wyjeżdżać na zagraniczne kursy, obserwacje pracy zagranicznej organizacji (job shadowing), prowadzić zajęcia dydaktyczne w szkole partnerskiej za granicą (teaching assignment) oraz realizować projekty współpracy międzyszkolnej;
- Uczniowie w przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich – mogą korzystać z efektów współpracy międzyszkolnej oraz z oferty międzynarodowych wymian i wolontariatu;
- Młodzież w wieku od 13 do 30 lat – może brać udział w międzynarodowych wymianach młodzieżowych, projektach wolontariatu oraz przedsięwzięciach mających pogłębiać dialog dotyczący polityki młodzieżowej;
- Kadra pracująca z młodzieżą – jej przedstawiciele mogą uczestniczyć w zagranicznych mobilnościach służących pogłębianiu wiedzy i wymianie doświadczeń np. podczas warsztatów, kursów i projektów współpracy międzyinstytucjonalnej;
- Kadra edukacji dorosłych – jej przedstawiciele mogą wyjeżdżać na zagraniczne kursy, obserwować pracę w zagranicznej organizacji, prowadzić zajęcia w takiej organizacji oraz realizować projekty współpracy międzyinstytucjonalnej;
- Sportowcy, trenerzy oraz inni specjaliści i wolontariusze związani ze sportem – mogą brać udział w międzynarodowych projektach współpracy, a także uczestniczyć w imprezach sportowych.³²

Jak wynika z podsumowania programu³³, w latach 2014-2020 ze środków programu Erasmus+ skorzystało 5,2 tys. placówek oświatowych, instytucji i organizacji w całej Polsce. W samym 2019 r. na dofinansowanie projektów z nim związanych Narodowa Agencja Programu Erasmus+ przeznaczyła ponad 82 mln euro. W sumie od roku 1998 na studia i staże wyjechało niemal ćwierć miliona polskich studentów.

Instytucje włączające się w program Erasmus+ mają możliwość podejmowania różnego rodzaju działań dotyczących: mobilności edukacyjnej (Akcja 1), współpracy na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk (Akcja 2) oraz wsparcia w reformowaniu polityk (Akcja 3).

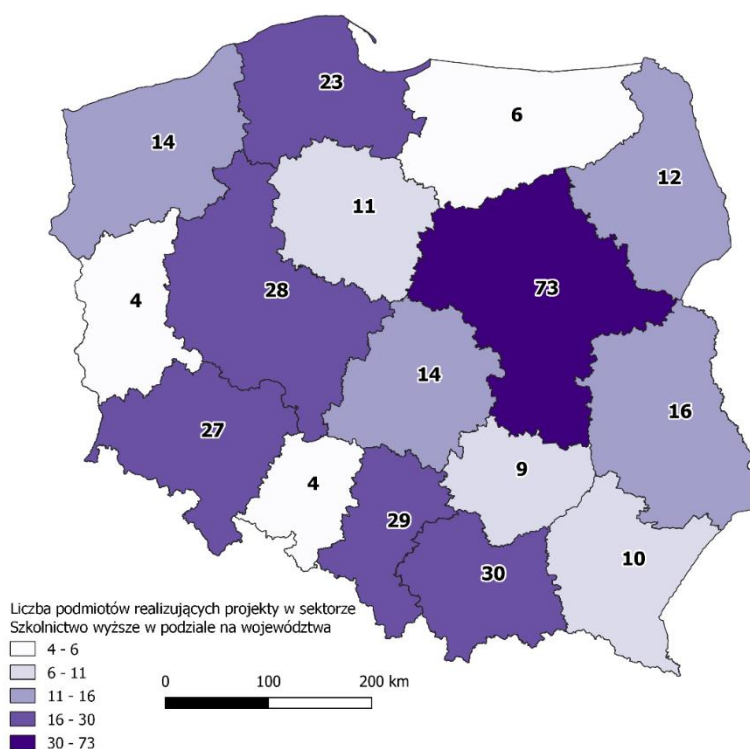
W Akcjach 1 i 2 sektora Szkolnictwo wyższe dofinansowano łącznie 2 596 projektów, a na ich realizację przeznaczono 437 304 643 euro. Beneficjenci zwyciężskich inicjatyw wyjeżdżali na studia, szkolenia i wizyty organizowane w 120 krajach. W latach 2014-2020 liczba dofinansowanych projektów w ramach Akcji 1 wahała się od 257 (w 2014 r.) do 383 (w 2019 r.). Pomimo panującej pandemii, w roku 2020 dofinansowano 373 projekty. Najwięcej polskich uczestników projektów odwiedziło Hiszpanię (23 383 wyjazdy), Niemcy (16 638) i Włochy (15 822).³⁴

³² Program Erasmus+ w Polsce, Raport 2016, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2017, s. 12-13.

³³ Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu w latach 2014-2020, tom 1, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2020.

³⁴ Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021.

Mapa 37. Liczba podmiotów realizujących projekty w sektorze Szkolnictwo wyższe w podziale na województwa, stan na 18.07.2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji: Oblicza Erasmusa+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 17.

Wśród najczęściej podejmowanej tematyki projektów realizowanych w ramach Akcji 2 należy wskazać:

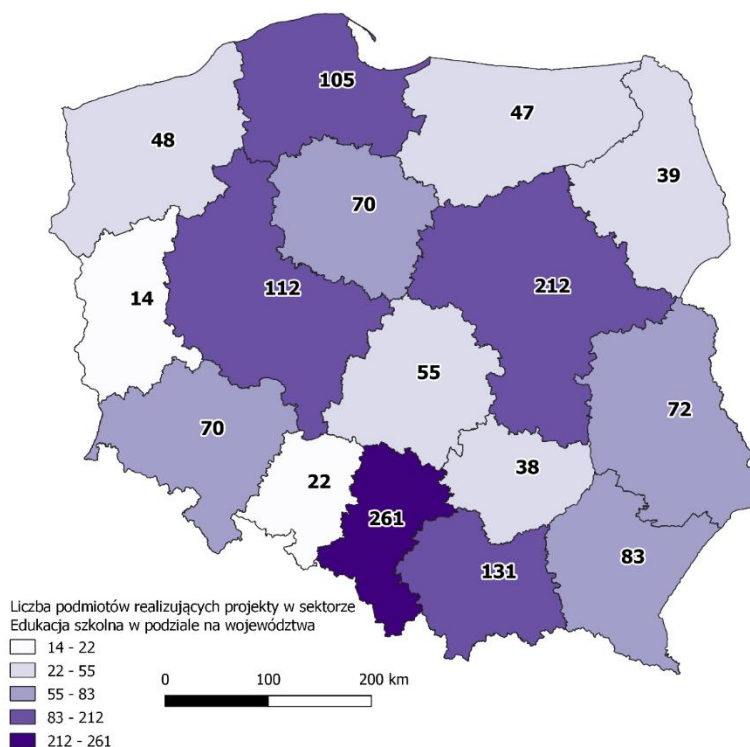
- Innowacyjne programy nauczania, metody edukacyjne, rozwój kursów i szkoleń (72,09%);
- Technologie informacyjno-komunikacyjne, kompetencje cyfrowe (31,98%);
- Otwarta nauka i kształcenie na odległość (22,09%);
- Współpraca międzynarodowa, współpraca na rzecz rozwoju (18,02%);
- Jakość i powiązanie szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich (15,12%);
- Kształcenie przedsiębiorczości (12,79%);
- Badania i innowacje (10,47%).³⁵

W sektorze Edukacja szkolna, w latach 2014-2020 zrealizowano 2 001 projektów koordynowanych przez polskie placówki, a wydatkowano łącznie 149 935 864 euro. W ramach działań wspieranych przez Narodową Agencję uczeniowie i nauczyciele zaplanowali lub odbyli 45 775 mobilności pomiędzy 31 krajami. W samym roku 2020 w ramach Akcji 1 dofinansowano 212 projektów, w ramach Akcji 2 - 207 projektów. Ponadto zawarto 383 partnerstwa (partnerstwa zawarte przez polskie placówki w ramach współpracy szkół). Polscy uczestnicy projektów najczęściej odwiedzali Wielką Brytanię (2 961 wyjazdów), Włochy (2 418) i Maltę (2 202). Projekty były najczęściej koordynowane przez szkoły podstawowe (558), ogólnokształcące szkoły średnie (300), technika i szkoły branżowe (182) oraz zespoły placówek oświatowych (178).³⁶

³⁵ Oblicza Erasmusa+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 17.

³⁶ Oblicza Erasmusa+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021.

Mapa 38. Liczba podmiotów realizujących projekty w sektorze Edukacja szkolna w podziale na województwa, stan na 18.07.2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji: Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 25.

Wśród najczęściej podejmowanej tematyki realizowanych projektów w ramach Akcji 1 należy wskazać:

- Nauczanie i uczenie języków obcych (25,80%);
- Innowacyjne programy nauczania, metody edukacyjne, rozwój kursów i szkoleń (14,28%);
- Technologie informacyjno-komunikacyjne, kompetencje cyfrowe (13,80%);
- Edukacja międzykulturowa lub międzypokoleniowa i uczenie się przez całe życie (8,97%);
- Pedagogika i dydaktyka (6,48%).³⁷

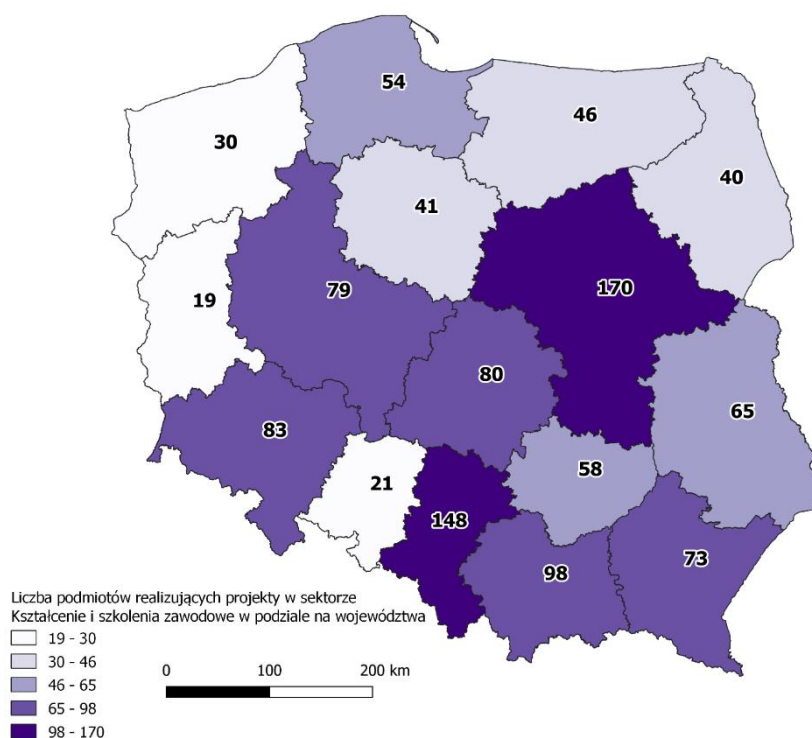
W ramach sektora Kształcenie i szkolenia zawodowe, w ramach dofinansowania przyznanego przez Narodową Agencję na poziomie kraju wsparcie otrzymały 1984 projekty, o łącznej wartości 222 218 948 euro. Przez siedem lat zaplanowano i zorganizowano łącznie 68 432 mobilności, natomiast wyjazdy i przyjazdy odbywały się pomiędzy 32 krajami. W ramach Akcji 1 w samym roku 2020 dofinansowano 275 projektów, na łączną kwotę 31 132 329 euro.

Odnotowano 6549 wyjazdów z Polski, natomiast jedynie 7 przyjazdów. Wśród obszarów kształcenia polskich uczniów realizujących praktyki i staże zawodowe w ramach projektów dofinansowanych we wskazanym sektorze, najczęściej pojawiały się: hotelarstwo, gastronomia i catering, a także technologie informacyjno-komunikacyjne.³⁸

³⁷ Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 25.

³⁸ Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021.

Mapa 39. Liczba podmiotów realizujących projekty w sektorze Kształcenie i szkolenia zawodowe w podziale na województwa, stan na 18.07.2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji: Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 33.

Należy zauważyć, że program Erasmus+ nie jest jedyną możliwością uczestnictwa w wymianie międzynarodowej. Na rynku pojawiają się oferty wyjazdów przygotowane m.in. przez organizacje non-profit opierające swą działalność na wolontariacie. Innym sposobem są wymiany pracowników oraz uczniów/studentów w ramach współpracy między szkołami/uczelniemi. Wskazane rozwiązania są jednak bardziej kosztowne i finansowane głównie przez uczestnika lub jego rodzinę (w przypadku ucznia/studenta).

Uczestnictwo w projektach międzynarodowych ma szczególne znaczenie w przypadku kształcenia zawodowego i osób wchodzących na rynek pracy. Jak wynika z badań dotyczących zagranicznej mobilności zawodowej, pod względem możliwości zdobywania nowej wiedzy i umiejętności praktycznych, uczestnicy pozytywnie oceniają swój udział we wskazanych inicjatywach. Zdecydowana większość uczestników projektów wskazywała, że udział w wyjazdach zagranicznych był ważnym elementem nauki, wzbogacającym doświadczenie zawodowe, wykraczającym poza ramy formalnej edukacji, umożliwiającym poznanie realiów pracy na danym stanowisku. Wśród istotnych różnic pomiędzy stażami w kraju i za granicą wskazywano inne podejście do wykonywania obowiązków na danym stanowisku, do kwestii etyki pracy oraz specyficzny dla danej instytucji zagranicznej sposób realizacji zadań. Wśród powodów podjęcia decyzji o wyjeździe często wskazywano na chęć poznania innego kraju, przy czym nie tylko jego kultury i mieszkańców, lecz także sposobów organizacji pracy i funkcjonowania tamtejszego rynku pracy. Należy zwrócić uwagę, że niemal połowa badanych uważa, że polscy uczniowie szkół zawodowych są przygotowani do zawodu w takim samym stopniu, jak osoby pobierające naukę w innych krajach. Takie opinie pozwalają sądzić, że bardziej pozytywne postrzeganie przez uczniów nauki zawodu za granicą wynika nie tyle z gorszej jakości kształcenia w polskich szkołach, ale z niedostatku oferty i małej atrakcyjności praktyk u polskich pracodawców. Zwracano również uwagę na utrudniony dostęp do nowoczesnych rozwiązań i technologii w polskich przedsiębiorstwach, co wynikało często z niższego poziomu zaawansowania technologicznego przedsiębiorstw.³⁹

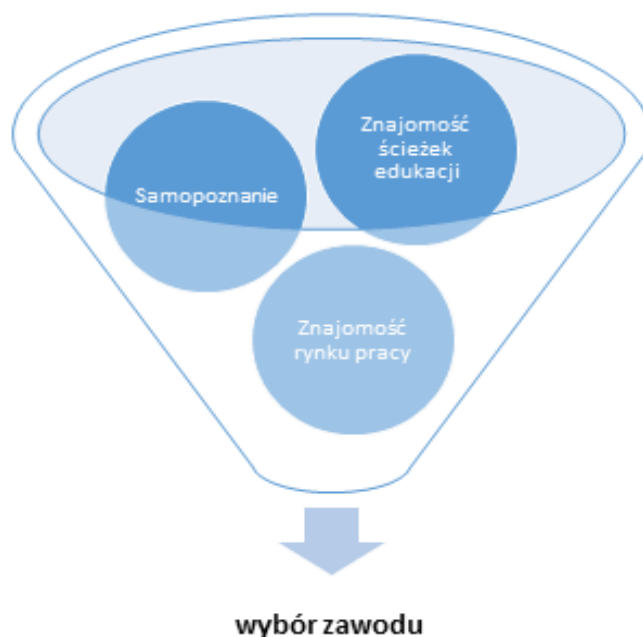
³⁹ *Mobilność kluczem do kariery?*, Raport z badania losów uczestników zagranicznych staży i praktyk zawodowych, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2018, s. 24-33.

Doradztwo zawodowe i współpraca z pracodawcami

Proces odkrywania powołania zawodowego zaczyna się już na wczesnych etapach rozwoju człowieka, natomiast sam moment świadomego wyboru ścieżki edukacyjno-zawodowej przypada na okres zakończenia szkoły podstawowej. Zgodnie z teorią rozwoju zawodowego Donalda Supera okres ten nazywany jest stadium poszukiwania (podokres wstępny 15 - 17 rok życia i podokres przejściowy 18 - 21 rok życia). Według wskazanego badacza w wieku 14 lat młody człowiek zaczyna sprawdzać własne kompetencje w kontekście istniejących zawodów oraz zaczyna budować swój obraz jako aktywnego uczestnika rynku pracy. Jest to bardzo trudny moment w rozwoju nie tylko ze względu na przyszłe efekty podejmowanych decyzji zawodowych, ale również trudny dla nastolatka czas zmian w obszarze rozwoju emocjonalno-poznawczym oraz funkcjonowania w rodzinie i grupie rówieśniczej. Należy również zwrócić uwagę, że w tym wieku w wybór przyszłego zawodu zaangażowana jest nie tylko sama osoba zainteresowana, ale również jej rodzina, nauczyciele i rówieśnicy.⁴⁰

Przy podejmowaniu decyzji zawodowych przejawiają się dwa scenariusze. Pierwszy z nich koncentruje się na zainteresowaniach i predyspozycjach jednostki. Drugi natomiast opisuje wybory zgodne z potrzebami społeczeństwa, czyli zakłada podporządkowanie się jednostki uwarunkowaniom rynkowym, wyznaczanym przez trendy społeczno-ekonomiczne. Młodzież w procesie analizy podejmuje próby połączenia tych dwóch scenariuszy. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że uczniowie mają często trudności z nazwaniem swoich zainteresowań, a także nie posiadają wiedzy ani narzędzi, które pozwalają im określić jak rozwijać zainteresowania i umiejętności, aby móc je wykorzystać na rynku pracy. Stąd ogromna rola doradców, którzy dysponują warształem (testy, obserwacje, rozmowa) i wiedzą (o edukacji, rynku pracy), dzięki którym mogą pomóc uczniom/słuchaczom w podjęciu decyzji.⁴¹

Rysunek 1. Aspekty kluczowe przy wyborze zawodu.

Źródło: Opracowanie własne.

⁴⁰ *Decyzje edukacyjno-zawodowe uczniów szkół gimnazjalnych*, Raport podsumowujący, Magdalena Kamieniecka, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015, s. 12.

⁴¹ *Decyzje edukacyjno-zawodowe uczniów szkół gimnazjalnych*, Raport podsumowujący, Magdalena Kamieniecka, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015, s. 12.

Przemiany gospodarcze, w tym zmieniający się rynek pracy, spowodowały nowy sposób budowania kariery zawodowej. Planowanie ścieżki zawodowej stało się procesem długotrwałym, dynamicznym i złożonym. Współczesny rynek pracy w pewnym sensie wymusza na osobach aktywnych zawodowo konieczność ciągłego uczenia się, zdobywania nowych umiejętności, zawodów i kompetencji. Rozbudzenie przez doradców zawodowych takiego podejścia, szczególnie wśród osób młodych, może w przyszłości zaowocować ich wysoką pozycją na rynku pracy.⁴²

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego, doradztwo zawodowe stanowi jeden z elementów podstawy programowej w przedszkolach, szkole podstawowej (w klasach I – VIII), szkołach ponadpodstawowych, szkołach policealnych, szkołach specjalnych przysposabiających do pracy oraz w szkołach dla dorosłych. W przypadku wskazanych powyżej placówek treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego składają się z trzech rodzajów informacji tj. dotyczących samopoznania, rynku pracy i informacji edukacyjno-zawodowych. Zgodnie z omawianym dokumentem doradca zawodowy w ramach pełnionych obowiązków powinien nie tylko prowadzić zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego, ale również systematycznie diagnozować potrzeby uczniów/słuchaczy w wyżej wskazanym zakresie, opracowywać na tej podstawie program nauczania i koordynować działalność informacyjno-doradczą. Doradcy zawodowi mogą również korzystać z przykładowych zestawów programów preorientacji zawodowej dostosowanej do różnych grup odbiorców, publikowanych m.in. na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Zgodnie z Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego oraz szkoły (z wyjątkiem szkół artystycznych) prowadzą zaplanowane i systematyczne działania w zakresie doradztwa zawodowego. Celem tych działań jest wspieranie dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych. W przypadku przedszkoli prowadzone działania polegają na preorientacji zawodowej, która ma na celu wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami oraz pobudzenie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień. Natomiast w klasach I-IV podejmowane działania dotyczą orientacji zawodowej, która ma na celu zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami, kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i edukacji, jak również rozpoznawanie, pobudzanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień.

Zgodnie z artykułem 2 wskazanej powyżej ustawy obowiązek prowadzenia doradztwa zawodowego dotyczy również placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego oraz ośrodków doksztalcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 20219 r. w sprawie doradztwa zawodowego, program doradztwa zawodowego ma zawierać takie elementy jak: poznawanie własnych zasobów, świat zawodów i rynek pracy, rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie, a także planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.

Należy również uzupełnić, że prowadzeniem usług z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego zajmują się również poradnie psychologiczno-pedagogiczne, centra kształcenia praktycznego, centra kształcenia ustawicznego, zakłady doskonalenia zawodowego, akademickie biura karier, organizacje pozarządowe, ochotnicze hufce pracy, urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, prywatne centra doradcze i agencje zatrudnienia. Większość z wymienionych powyżej placówek i instytucji jest ogólnie dostępna i świadczy usługi doradcze bezpłatnie.

Efektywny system doradztwa zawodowego powinien być nie tylko elastyczny, dostosowany do zmieniających się warunków na rynku pracy, ale również powstały w oparciu o wyniki monitoringu dotychczasowego funkcjonowania systemu. W ostatnich latach publikowano wiele wyników badań i analiz

⁴² Raport dotyczący stanu doradztwa edukacyjno-zawodowego w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej, Daniel Kukla, Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2012, s. 33-34.

ze wskazanego zakresu tematycznego, jednak ich weryfikacja jest znacznie utrudniona z powodu małej dostępności danych na poziomie regionalnym i ogólnokrajowym. Dodatkowym utrudnieniem są również wprowadzone w ostatnich latach zmiany w systemie edukacyjnym, które rozpoczęły proces wyznaczania nowych standardów w funkcjonowaniu doradców zawodowych. Pomimo wprowadzenia wielu istotnych zmian w systemie edukacyjno-zawodowym, nadal nie wprowadzono obowiązku przeprowadzania ewaluacji podejmowanych działań.

Bardzo ważnym aspektem jest również wprowadzenie zmian systemowych w zakresie funkcjonowania szkolnictwa branżowego, opierającego się na ścisłej współpracy szkół z pracodawcami, dzięki czemu poprzez system edukacji uczniowie nabędą wiedzy z zakresu zarówno teorii jak i praktycznego przygotowania do wejścia na rynek pracy. Zapisy ustawy Prawo oświatowe zobowiązały również dyrekcję szkół prowadzących kształcenie zawodowe, aby przed wprowadzeniem nowego zawodu do systemu kształcenia nawiązały współpracę z pracodawcą właściwym dla zawodu lub branży lub osobą prowadzącą indywidualne gospodarstwo rolne. Wskazana współpraca może być realizowana na podstawie umowy lub porozumienia przez minimum jeden cykl kształcenia. Należy uzupełnić, że obowiązek współpracy od roku szkolnego 2022/2023 będzie obowiązywał we wszystkich szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, za wyjątkiem branżowych szkół II stopnia, gdzie kształcenie zawodowe opiera się na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.⁴³

Wśród potencjalnych form współpracy szkół zawodowych z pracodawcami, wskazano m.in.:

- Tworzenie klas patronackich;
- Nauka praktyczna zawodu we współpracy z pracodawcą;
- Wyposażenie warsztatów lub pracowni szkolnych;
- Organizacja egzaminów zawodowych;
- Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowanie szkoleń branżowych;
- Promocja kształcenia zawodowego.⁴⁴

W związku z restrukturyzacją przemysłu ciężkiego konieczną ze względu na transformację regionu, ważne będzie wspieranie pracowników pracujących w przemyśle w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji i umiejętności. W tym zakresie zasadne będzie wypracowanie zasad współpracy pracodawców ze szkołami i uczelniami wyższymi województwa śląskiego w celu umożliwienia realizacji programów ponoszących kwalifikacje z wykorzystaniem potencjału śląskich placówek edukacyjnych⁴⁵.

⁴³ Raport z badania: Ogólnopolskie badanie „Bieżący monitoring sektora” obszar edukacji (szkolnictwo ponadpodstawowe), w kontekście zakresu i sposobu kształcenia dla sektora motoryzacyjnego, SYNERGIA Badania i Analizy Doradztwo, dokument opracowany dla Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., Gostynin 2020.

⁴⁴ Raport z badania: Ogólnopolskie badanie „Bieżący monitoring sektora” obszar edukacji (szkolnictwo ponadpodstawowe), w kontekście zakresu i sposobu kształcenia dla sektora motoryzacyjnego, SYNERGIA Badania i Analizy Doradztwo, dokument opracowany dla Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., Gostynin 2020.

⁴⁵ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014- 2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej VII Regionalny rynek pracy, czerwiec 2020.

Potrzeby jednostek samorządu terytorialnego w zakresie systemu edukacji

W 2021 r. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego przeprowadził metodą CAWI badanie ankietowe wśród jednostek samorządu lokalnego zarządzających placówkami edukacyjnymi w zakresie ich potrzeb odnoszących się do edukacji przedszkolnej, kształcenia ogólnego, kształcenia zawodowego, działań w zakresie ICT oraz wsparcia uczniów cudzoziemców. W badaniu udział wzięło 175 organów prowadzących szkoły i placówki oświatowe, a odsetek zwrotu wypełnionych ankiet wyniósł 100% w przypadku powiatów i miast na prawach powiatu oraz 94% w przypadku gmin (9 gmin nie wypełniło ankiety). W przedstawionej analizie zagregowane odpowiedzi „zdecydowanie tak” oraz „raczej tak” wskazują na stwierdzenie zaistnienia potrzeby przez jednostkę samorządu terytorialnego, z kolei odpowiedzi „zdecydowanie tak” posłużyły do określenia potrzeb priorytetowych.

Wśród potrzeb infrastrukturalnych wszystkie powiaty grodzkie wymieniły w ramach edukacji przedszkolnej zakup wyposażenia oraz dostosowanie miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, w ramach kształcenia ogólnego doposażenie pracowni przedmiotowych, doposażenie w pomoce dydaktyczne oraz potrzebny sprzęt w edukacji osób ze specjalnymi potrzebami, a także doposażenie szkół w pomoce i narzędzia technologii informacyjnych. Za priorytetowe ponad 70% z nich uznało doposażenie pracowni praktycznej nauki zawodu bądź warsztatów szkolnych, doposażenie pracowni przedmiotowych, doposażenie szkół w sprzęt i pomoce dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także narzędzia z zakresu technologii informatyczno-komunikacyjnych. Ważną kwestią był także zakup wyposażenia dla przedszkoli. Ponad 90% gmin wskazało podobne potrzeby infrastrukturalne, jak wcześniej wymienione przez powiaty grodzkie. Różnicą było częstsze wskazanie potrzeby w zakresie działań w obszarze ICT, tj. zakupu programów i aplikacji wspomagających procesy nauczania i pomocy dydaktycznych dla nauki programowania oraz zakup niezbędnych pomocy dydaktycznych dla przedszkoli. Za podstawowe priorytety ponad 2/3 gmin uznało wspomniane działania w zakresie ICT oraz zakup wyposażenia i pomocy dydaktycznych dla przedszkoli. Z kolei powiaty (ponad 90% z nich) wskazały na takie potrzeby, jak doposażenie szkół i placówek w sprzęt komputerowy i multimedialny, doposażenie pracowni praktycznej nauki zawodu, warsztatów szkolnych bądź pracowni przedmiotowych w potrzebny sprzęt i pomoce dydaktyczne, a także narzędzia technologii informatyczno-komunikacyjnych. Ważną potrzebą było także doposażenie w pomoce dydaktyczne i specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ponad 80% powiatów uznało, że wcześniej wymienione potrzeby są priorytetowe (poza doposażeniem szkół w sprzęt komputerowy, które osiągnęło wynik 76,5% powiatów). Większość proponowanych odpowiedzi uzyskiwało wysokie wyniki (ponad 80% wskazań w każdym typie jednostki samorządu lokalnego). Mniej niż 65% wskazań osiągnęły tylko potrzeby w zakresie dostępu do Internetu mobilnego i szerokopasmowego oraz dostosowywanie pomieszczeń przedszkolnych do nowo tworzonych miejsc wychowania przedszkolnego.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 13. Potrzeby infrastrukturalne w zakresie systemu edukacji zgłaszane przez poszczególne rodzaje jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r. w województwie śląskim.

	Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat		
	ZT ⁴⁶	WT ⁴⁷	ZT	WT	ZT	WT	
Przedszkola	Zakup wyposażenia (m.in. meble, wyposażenie wypoczynkowe, sprzęt komputerowy, multimedialny)	73,7	100	66,2	95	-	-
	Zakup niezbędnych pomocy dydaktycznych	68,4	89,5	68,3	95,6	-	-
	Dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	57,9	100	46,0	90,6	-	-
	Budowa, wyposażenie i montaż placu zabaw	57,9	84,2	48,9	85,6	-	-
	Dostosowanie/Adaptacja pomieszczeń przedszkolnych do nowo tworzonych miejsc wychowania przedszkolnego	52,6	63,1	25,9	54	-	-
Kształcenie ogólne	Doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK	73,7	100	59,7	96,4	88,2	94,1
	Doposażenie w pomoce dydaktyczne i specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb, wspomaganie rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	73,7	100	61,9	95,7	82,4	94,2
	Doposażenie pracowni przedmiotowych w niezbędny sprzęt i materiały dydaktyczne	78,9	100	61,9	95,7	88,2	94,1
Kształcenie zawodowe	Doposażenie pracowni praktycznej nauki zawodu/warsztatów szkolnych	84,2	94,7	-	-	88,2	94,1

⁴⁶ ZT – udział respondentów, którzy odpowiedzieli na pytanie „Zdecydowanie tak”

⁴⁷ WT – zagregowany udział respondentów odpowiadających na pytanie „ Zdecydowanie tak” oraz „raczej tak”

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

		Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat	
		ZT ⁴⁶	WT ⁴⁷	ZT	WT	ZT	WT
Działania w zakresie ICT	Zakup programów i aplikacji wspomagających procesy nauczania	52,6	94,8	70,5	100	76,5	88,2
	Doposażenie szkół/placówek w sprzęt komputerowy	63,2	100	64,7	97,1	76,5	94,1
	Doposażenie szkół/placówek w sprzęt multimedialny	63,2	100	68,3	96,4	82,4	94,2
	Doposażenie szkół/placówek w pomoce dydaktyczne wspierające naukę programowania	63,2	94,8	69,8	95,7	70,6	88,2
	Zakup sprzętu niezbędnego do nauki zdalnej	63,2	89,5	55,4	89,9	58,8	88,2
	Modernizacja infrastruktury sieciowej w szkołach	36,8	89,4	36,0	77,7	52,9	88,2
	Poprawa dostępu szkół do Internetu mobilnego	31,6	57,9	25,9	56,1	29,4	58,8
	Poprawa dostępu do Internetu szerokopasmowego	26,3	42,1	26,6	49,6	29,4	47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Diagnoza potrzeb Organów prowadzących w zakresie wsparcia szkół i placówek oświatowych w perspektywie UE 2021-2027”, UMWSL EFS, Katowice 2021.

Potrzeby kadrowe stanowią istotną część zgłaszanych przez jednostki samorządu lokalnego postulatów. Wszystkie powiaty grodzkie biorące udział w badaniu wskazały na konieczność wzmocnienia działań w zakresie podnoszenia kompetencji nauczycieli w zakresie korzystania z narzędzi ICT w nauczaniu przedmiotowym, a powyżej 90% miast na prawach powiatu wskazało na potrzebę doskonalenia kompetencji cyfrowych nauczycieli, wzmacnianie kompetencji nauczycieli zawodu, a także przygotowanie ich do indywidualizacji pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami oraz do pracy z uczniami pochodzącymi z zagranicy. Wszystkie potrzeby wzmacniające kompetencje kadr edukacyjnych były często wskazywane przez respondentów, najrzadziej wskazana potrzeba wzmocnienia kompetencji nauczycieli w zakresie przeprowadzania procesu nauczania w formie eksperymentu uzyskała 79% akceptację ze strony powiatów grodzkich. Powyżej 60% powiatów grodzkich wskazało jako priorytetowe doskonalenie umiejętności nauczycieli przedszkolnych, nauczycieli i instruktorów zawodu oraz wzmacnianie kwalifikacji kadry w zakresie ICT oraz pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami. W przypadku gmin wszystkie wymienione potrzeby uzyskały wyniki między 79% a 92%, przy czym najczęściej wskazywano na wzmacnianie umiejętności pracy nauczycieli z dziećmi pochodzącymi z zagranicy. Najczęściej gminy za priorytetowe uznawały doskonalenie kompetencji cyfrowych i umiejętności pracy z dziećmi przybyłymi z zagranicy (po 46%). Z kolei powiaty najczęściej wskazywały (ponad 80% z nich) na potrzebę przygotowania nauczycieli do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami, doskonalenie kompetencji cyfrowych kadry oraz ich umiejętności pracy w formie eksperymentu, a także podnoszenie kwalifikacji nauczycieli i instruktorów zawodu. Powiaty najrzadziej (50%) wskazywały na potrzebę szkoleń w zakresie pracy z dziećmi pochodzącymi z zagranicy, co interesujące te 50% powiatów uznało to za priorytet, a najwięcej (53%) uznało za tak istotne podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie korzystania z narzędzi ICT w nauczaniu przedmiotowym.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 14. Potrzeby kadrowe w zakresie systemu edukacji zgłaszane przez poszczególne rodzaje jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r. w województwie śląskim.

		Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat	
		ZT	WT	ZT	WT	ZT	WT
Przedszkola	Doskonalenie umiejętności, kompetencji/kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego	63,2	84,3	39,6	89,2	nd.	nd.
Kształcenie ogólne	Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	63,2	94,8	37,4	88,5	47,1	82,4
	Doskonalenie kompetencji cyfrowych nauczycieli	63,2	94,8	46,0	87,7	41,2	82,4
	Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu	47,4	79	36,0	79,9	23,5	82,4
Kształcenie zawodowe	Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu	68,4	94,7	nd.	nd.	41,2	82,4
Działania w zakresie ICT	Podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie wykorzystywania narzędzi TIK w nauczaniu przedmiotowym	47,4	100	43,9	88,5	52,9	76,4
Wsparcie uczniów cudzoziemców	Szkolenia/kursy dla nauczycieli przygotowujące do pracy z uczniami przybywającymi z zagranicy	50,0	93,8	45,9	91,8	50,0	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Diagnoza potrzeb Organów prowadzących w zakresie wsparcia szkół i placówek oświatowych w perspektywie UE 2021-2027”, UMWSL EFS, Katowice 2021.

Licznie wskazywano także potrzeby uczniów w zakresie określonych zajęć edukacyjnych. Wszystkie miasta na prawach powiatu wskazują na potrzebę organizacji zajęć podnoszących kompetencje cyfrowe, tak w zakresie kształcenia ogólnego jak zawodowego. W ramach kształcenia ogólnego powszechnie wskazuje się też na potrzebę organizacji zajęć specjalistycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wszystkie powiaty grodzkie w ramach kształcenia zawodowego wskazały na konieczność realizacji kursów i szkoleń w celu zdobycia dodatkowych uprawnień, zajęć dla wszystkich uczniów ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych oraz realizację programów stażowych w rzeczywistym środowisku pracy. Wszystkie też wskazały na konieczność organizacji zajęć w celu wsparcia uczniów cudzoziemców. Najrzadziej (mniej niż 80% powiatów grodzkich wskazywało na konieczność realizacji

dotychczasowych zajęć artystycznych i z języków obcych w przedszkolach oraz realizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i kształtowanie postaw prozdrowotnych i ekologicznych w ramach kształcenia ogólnego. Najczęściej wyznaczanym priorytetem była realizacja specjalistycznych kursów i szkoleń umożliwiających zdobycie dodatkowych uprawnień (94,7% powiatów grodzkich wskazało zdecydowanie tak przy tej odpowiedzi) w ramach kształcenia zawodowego. Inne priorytety wskazywane przez więcej niż 70% powiatów grodzkich to realizacja programów stażowych w rzeczywistym środowisku pracy, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla uczniów cudzoziemców oraz rozwijanie kompetencji kluczowych w kształceniu zawodowym. Najrzadziej wskazywanymi priorytetami przez powiaty grodzkie (poniżej 40%) były udział w zajęciach prowadzonych na wyższych uczelniach w kształceniu zawodowym oraz kształtowanie postaw prozdrowotnych i ekologicznych. Z kolei wszystkie gminy wskazały na konieczność realizacji dodatkowych zajęć z języka polskiego dla dzieci cudzoziemców. Pozostałe odpowiedzi uzyskiwały powyżej 85% wskazań, z wyjątkiem realizacji dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych poza szkołą (wskazało je 68,4% gmin). Najczęściej wskazywanym priorytetem były dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla dzieci cudzoziemców (86,5% gmin), zaraz za nim były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z innych obowiązkowych przedmiotów dla uczniów cudzoziemców (78,4% gmin). Blisko 62% gmin uznało za priorytet organizację zajęć specjalistycznych dla dzieci ze specjalnymi potrzebami w ramach kształcenia ogólnego oraz dodatkowe zajęcia specjalistyczne i stymulujące rozwój psychoruchowy w ramach edukacji przedszkolnej. Gminy najrzadziej wśród priorytetów wskazywały (mniej niż 40% gmin) realizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych poza szkołą oraz rozwijanie u uczniów umiejętności planowania kariery edukacyjno-zawodowej. Wszystkie powiaty wskazały na konieczność prowadzenia dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz dydaktyczno-wyrównawczych z innych przedmiotów obowiązkowych dla uczniów cudzoziemców. Więcej niż 90% powiatów wskazało także na zajęcia wzmacniające kompetencje cyfrowe oraz specjalistyczne kursy i szkolenia dające dodatkowe uprawnienia w ramach kształcenia zawodowego. Najrzadziej (70,6% powiatów) wskazywano na realizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych poza szkołą. Powyżej 80% powiatów jako priorytet widziało realizację specjalistycznych kursów i szkoleń dających dodatkowe uprawnienia oraz dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów cudzoziemców, a ponad ¼ powiatów uznało, że do priorytetów należy realizacja programów stażowych w rzeczywistym środowisku pracy. Mniej niż 1/3 powiatów jako priorytet wskazała udział w zajęciach prowadzonych na wyższych uczelniach w ramach kształcenia zawodowego oraz realizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych poza szkołą i realizację zajęć dydaktyczno-wyrównawczych służących wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych.

Tabela 15. Potrzeby w zakresie zajęć dla uczniów w zakresie systemu edukacji zgłaszane przez poszczególne rodzaje jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r. w województwie śląskim.

	Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat	
	ZT	WT	ZT	WT	ZT	WT
	Przedszkola					
Realizacja dodatkowych zajęć specjalistycznych tj. korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne	63,2	84,3	61,9	95	nd.	nd.
Realizacja dodatkowych zajęć stymulujących rozwój psychoruchowy np. gimnastyka korekcyjna	63,2	84,3	61,9	90,7	nd.	nd.
Realizacja dodatkowych zajęć z języków obcych	47,4	79	46,8	86,4	nd.	nd.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

		Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat	
		ZT	WT	ZT	WT	ZT	WT
	Realizacja dodatkowych zajęć artystycznych (plastyczne, teatralne, muzyczne, taneczne)	52,6	79	51,1	85,6	nd.	nd.
Kształcenie ogólne	Rozwój i podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów, w tym realizacja zajęć z robotyki i nauki programowania	63,2	100	53,2	96,4	58,8	88,2
	Realizacja zajęć specjalistycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tj. zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne	63,2	100	61,9	97,2	64,7	82,3
	Realizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych służących wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych	52,6	94,7	58,3	95,7	29,4	82,3
	Realizacja zajęć ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych uczniów	52,6	100	47,5	92,8	52,9	88,2
	Realizacja zajęć rozwijających uzdolnienia uczniów	68,4	89,5	56,8	98,5	58,8	88,2
	Rozwijanie u uczniów umiejętności planowania kariery edukacyjno – zawodowej - doradztwo zawodowe	42,1	94,7	37,4	87,8	41,2	82,4
	Kształtowanie postaw prozdrowotnych i ekologicznych (edukacja ekologiczna i prozdrowotna)	31,6	73,7	51,1	89,2	35,3	76,5
	Realizacja dodatkowych zajęć pozalekcyjnych organizowanych poza szkołą	42,1	78,9	32,4	68,4	29,4	70,6
Kształcenie zawodowe	Realizacja specjalistycznych kursów i szkoleń umożliwiających uczniom zdobycie dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy	94,7	100	nd.	nd.	88,2	94,1
	Realizacja zajęć rozwijających kompetencje cyfrowe uczniów	63,2	100	nd.	nd.	64,7	94,1
	Realizacja programów stażowych, umożliwiających nabywanie kompetencji zawodowych w rzeczywistym środowisku pracy	78,9	100	nd.	nd.	76,5	88,3

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

		Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat	
		ZT	WT	ZT	WT	ZT	WT
	Realizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe uczniów	73,7	94,8	nd.	nd.	64,7	88,3
	Doradztwo edukacyjno-zawodowe	57,9	89,5	nd.	nd.	47,1	82,4
	Udział w zajęciach prowadzonych na wyższych uczelniach, w tym w zajęciach laboratoryjnych, kołach i obozach naukowych	36,8	89,5	nd.	nd.	23,5	82,4
Wsparcie uczniów cudzoziemców	Dodatkowe zajęcia z języka polskiego	62,5	100	86,5	100	83,3	100
	Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z innych obowiązkowych przedmiotów	75,0	100	78,4	97,3	66,7	100
	Zajęcia integracyjne dla uczniów	50,0	100	45,9	91,8	66,7	83,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Diagnoza potrzeb Organów prowadzących w zakresie wsparcia szkół i placówek oświatowych w perspektywie UE 2021-2027”, UMWSL EFS, Katowice 2021.

Wśród pozostałych potrzeb nie przyporządkowanych do żadnej grupy najczęściej miasta na prawach powiatu wymieniały współpracę z pracodawcami w zakresie dostosowania oferty edukacyjnej do rynku pracy (94,7%). Więcej niż 85% powiatów grodzkich wskazało też na takie potrzeby jak: pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych, wsparcie szkoły w zakresie prowadzenia skutecznej edukacji włączającej, organizację kursów przygotowawczych do egzaminu maturalnego i na studia oraz konsultacje z psychologiem. Najrzadziej miasta na prawach powiatu wskazywały na konieczność wydłużenia godzin pracy przedszkoli (47,4%). Najczęściej jako priorytet wskazywano pomoc stypendialną dla uczniów szczególnie uzdolnionych (68,4%), a ponad połowa powiatów grodzkich jako najważniejsze potrzeby wskazała współpracę z pracodawcami przy dostosowaniu oferty edukacyjnej do rynku pracy, wsparcie szkoły w zakresie edukacji włączającej oraz wdrożenie innowacyjnych form nauczania. Gminy najczęściej wskazywały na konieczność wsparcia działań społeczno-wychowawczych mających na celu wzmocnienie społecznej roli szkoły (90,6% gmin), a ponad 80% zauważyło konieczność wspierania szkoły w zakresie prowadzenia skutecznej edukacji włączającej, wdrażanie innowacyjnych form i programów nauczania oraz konsultacje z psychologiem. Z kolei mniej niż połowa odpowiadających gmin wskazała na wydłużenie godzin pracy przedszkola oraz zatrudnienie asystenta międzykulturowego. Jako priorytet najczęściej gminy wskazały pomoc stypendialną dla szczególnie uzdolnionych uczniów (43,9%), a więcej niż 30% gmin wskazało właśnie te potrzeby, które są wyżej wymienione i dotyczą edukacji włączającej, konsultacji z psychologiem oraz wdrażania innowacyjnych form kształcenia. Gminy jako priorytet najrzadziej (poniżej 20%) wymieniały współpracę z otoczeniem zewnętrznym, w tym instytucjami edukacyjnymi, szkołami wyższymi czy ośrodkami badawczymi oraz wydłużenie godzin pracy przedszkoli i zatrudnienie asystenta międzykulturowego. Powiaty najczęściej wymieniały potrzebę wsparcia stypendialnego dla szczególnie uzdolnionych uczniów (94,1%), często też (powyżej 80% powiatów) wskazywały na potrzebę współpracy z innymi instytucjami edukacyjnymi, szkołami wyższymi czy ośrodkami naukowo-badawczymi oraz z pracodawcami przy dostosowywaniu oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, a także na potrzebę organizacji kursów przygotowawczych do egzaminu maturalnego i na studia. Najrzadziej (połowa powiatów) wskazywano na wagę zatrudnienia asystenta międzykulturowego. Wśród priorytetów najczęściej pojawiała się kwestia pomocy stypendialnej dla szczególnie uzdolnionych uczniów (70,6% powiatów), a ponad połowa powiatów wskazała współpracę z pracodawcami przy dostosowywaniu oferty edukacyjnej do rynku pracy.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Najbardziej (poniżej 20% powiatów) jako priorytet wskazywano współpracę z otoczeniem zewnętrznym, w tym instytucjami edukacyjnymi, szkołami wyższymi, ośrodkami naukowo-badawczymi, zatrudnienie asystenta międzykulturowego oraz promowanie rozwiązań angażujących w życie szkoły.

Tabela 16. Pozostałe potrzeby w zakresie systemu edukacji zgłaszane przez poszczególne rodzaje jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r. w województwie śląskim.

	Miasto na prawach powiatu		Gmina		Powiat		
	ZT	WT	ZT	WT	ZT	WT	
Przedszkola	Włączenie rodziców w życie przedszkola	42,1	73,7	23,7	69	nd.	nd.
	Zapewnienie działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego	42,1	68,4	28,8	58,3		
	Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego	36,8	68,4	28,1	51,1	nd.	nd.
	Wydłużenie godzin pracy przedszkola	31,6	47,4	18,0	44,6	nd.	nd.
Kształcenie ogólne	Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych	68,4	89,5	43,9	79,9	70,6	94,1
	Działania społeczno-wychowawcze mające na celu wzmocnienie społecznej roli szkoły (w tym przeciwdziałanie przemocy, zaburzeniom psychicznym wśród dzieci i młodzieży)	42,1	78,9	38,1	90,6	23,5	76,4
	Wsparcie szkoły w zakresie prowadzenia skutecznej edukacji włączającej, w tym zapewnieniem odpowiedniego wyposażenia, usług asystenckich dla uczniów, a także podniesieniem kompetencji kadr pedagogicznych	57,9	89,5	38,1	87	23,5	64,7
	Wdrażanie nowych, innowacyjnych form i programów nauczania	36,8	84,2	34,5	82	29,4	64,7
	Promowanie rozwiązań angażujących rodziców w życie szkoły	21,1	57,9	20,1	68,3	11,8	58,9
	Współpraca z otoczeniem zewnętrznym, w szczególności z instytucjami edukacyjnymi i szkołami wyższymi	15,8	68,4	18,7	61,9	17,6	88,2
	Współpraca szkół z ośrodkami naukowo-badawczymi	21,1	73,7	18,7	59	11,8	64,7

Kształcenie zawodowe	Współpraca z pracodawcami w zakresie dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	57,9	94,7	nd.	nd.	58,8	88,2
	Organizacja kursów przygotowawczych do egzaminu maturalnego, kursów przygotowawczych na studia	47,4	89,5	nd.	nd.	41,2	88,2
	Współpraca szkół z pracodawcami przy opracowaniu lub modyfikacji programów nauczania	31,6	84,2	nd.	nd.	41,2	82,4
	Współpraca z ośrodkami badawczo-rozwojowymi	15,8	84,2	nd.	nd.	23,5	88,2
	Wdrożenie nowych innowacyjnych form nauczania	52,6	84,2	nd.	nd.	47,1	76,5
Wsparcie uczniów cudzoziemców	Konsultacje z psychologiem	43,8	87,8	32,4	81	50,0	83,3
	Zatrudnienie asystenta międzykulturowego	25,0	62,5	13,5	34,2	16,7	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Diagnoza potrzeb Organów prowadzących w zakresie wsparcia szkół i placówek oświatowych w perspektywie UE 2021-2027”, UMWSL EFS, Katowice 2021.

Nauka zdalna podczas Covid-19

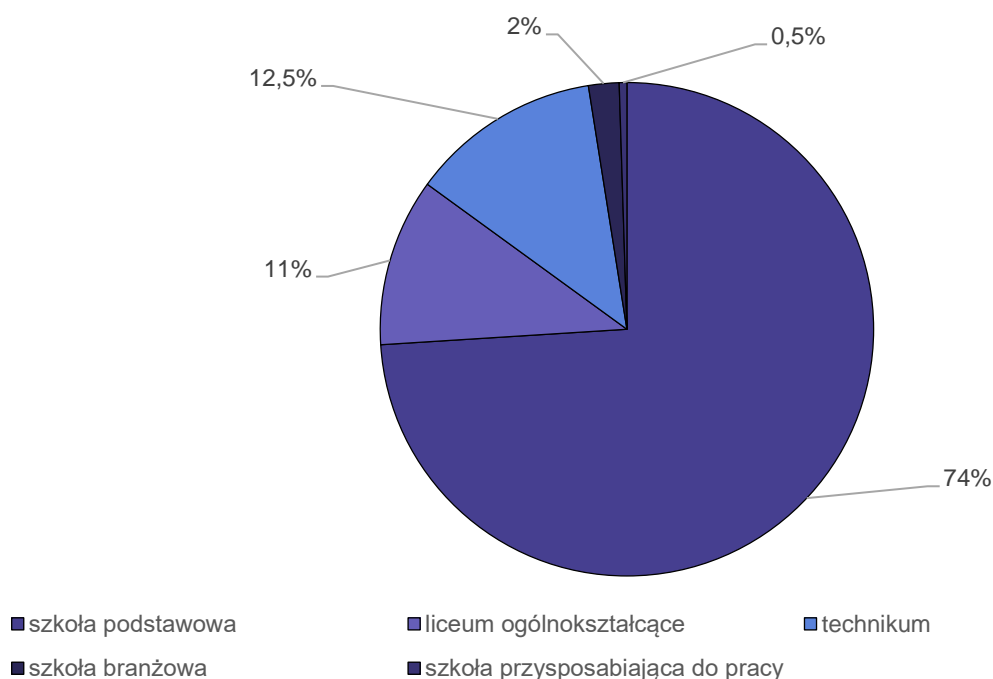
Pojawienie się w marcu 2020 roku pandemii wirusa SARS-CoV-2 i jej dynamiczne rozprzestrzenianie się zmieniło rzeczywistość, w tym funkcjonowanie różnych sektorów gospodarczych. Pandemia w szczególności odcisnęła piętno na zachowania społeczno-gospodarcze człowieka, w tym na jego poczucie bezpieczeństwa, stan zdrowia, wzajemne relacje oraz postrzeganie przyszłości. Epidemia wpłynęła także na system edukacji oraz funkcjonowanie instytucji i placówek edukacyjnych, które doświadczyły szokowej zmiany funkcjonowania i były zmuszone całkowicie przenieść swoje działania w przestrzeń wirtualną podczas pracy zdalnej.

Przez wiele miesięcy dyrektorzy placówek oświatowych, nauczyciele, rodzice i uczniowie adaptowali się do nowej rzeczywistości szkolnej i przedszkolnej oraz stawali przed wieloma wyzwaniami: infrastrukturalnymi,

technologicznymi, administracyjno-organizacyjnymi, a także psychologicznymi i pedagogicznymi. Nabyta wiedza oraz doświadczenia związane z nauką zdalną mogą stać się impulsem do zmiany myślenia o edukacji na poszczególnych szczeblach jej realizowania. Znaczenia nabrała większa otwartość i gotowość dostosowania systemów edukacyjnych do istniejących uwarunkowań zewnętrznych (m.in. postępująca cyfryzacja, transformacja gospodarcza, zmiany środowiskowe) oraz potrzeb życiowych i edukacyjnych uczniów.

W województwie śląskim przeprowadzona została diagnoza funkcjonowania procesów edukacyjnych w nauczaniu zdalnym w roku szkolnym 2020/2021, która powstała w oparciu o badania sondażowe i monitoringowe opracowane przez Kuratorium Oświaty w Katowicach. Głównym założeniem analizy była chęć uzyskania wielowymiarowego, złożonego obrazu organizacji i realizacji edukacji zdalnej. Badaniem objęto łącznie 93% szkół funkcjonujących na obszarze województwa śląskiego (2227 publicznych i niepublicznych szkół ogólnodostępnych i specjalnych). Zostało ono przeprowadzone wśród dyrektorów szkół, nauczycieli (ponad 21,5 tys.) oraz rodziców uczniów (64,8 tys.).

Wykres 54. Typy szkół objętych badaniem.

Źródło: Raport z monitorowania sposobu organizacji kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2020/2021, w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Celem monitorowania procesu nauczania zdalnego było zidentyfikowanie i wyeliminowanie zagrożeń w prawidłowej realizacji zadań szkół województwa śląskiego w okresie czasowego ograniczenia ich funkcjonowania w zakresie:

- 1) organizacji i przebiegu procesów edukacyjno-wychowawczych,
- 2) sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego.

Adaptacja

W celu dostosowania placówek oświatowych do organizacji nauczania zdalnego wskazano na konieczność ich doposażenia w infrastrukturę informatyczną poprzez zakup niezbędnego sprzętu komputerowego, oprogramowania oraz zintegrowanie dzienników elektronicznych z platformami edukacyjnymi. Możliwość wypożyczenia sprzętu komputerowego uczniom i nauczycielom oraz zapewnienie nauczycielom możliwości prowadzenia lekcji z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w siedzibie szkoły zapobiegły wykluczeniu oraz przyspieszyły adaptację do nowych warunków. Tylko w nielicznych przypadkach odnotowano brak pozyskania przez szkoły informacji od uczniów i rodziców na temat możliwości

technicznych, tj. posiadanego sprzętu i dostępu do Internetu, niezbędnego do uczestniczenia w lekcjach online.

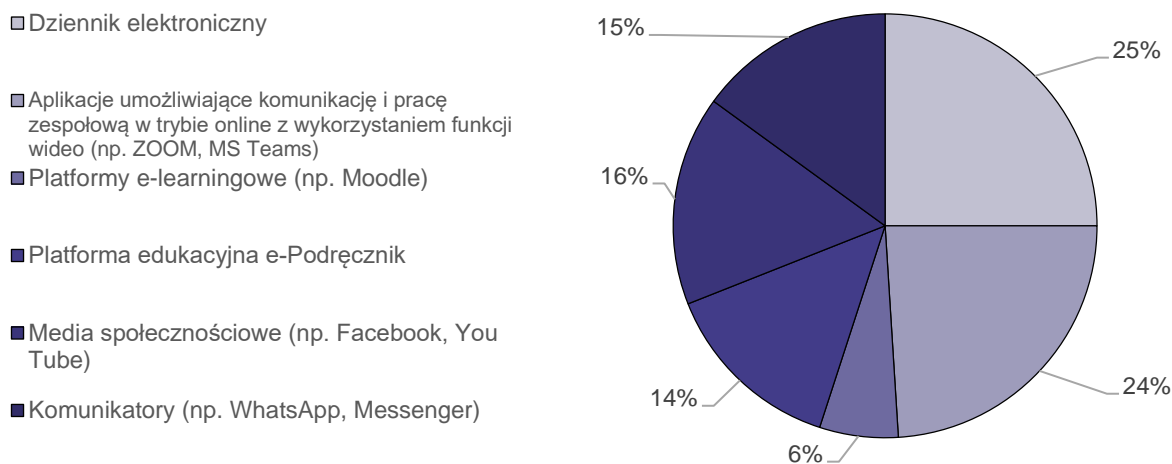
Przystosowanie się do nowych warunków było związane również z koniecznością adaptacji form oceniania uczniów. W ponad 42% badanych szkół została zmieniona forma oceniania w porównaniu do nauczania stacjonarnego, a w ponad 36% konieczne było zastosowanie nowych form oceniania uczniów. Zmiana form oceniania, która została podjęta przez 68% badanych nauczycieli dotyczyła w głównej mierze: zwiększenia częstotliwości oceniania odpowiedzi ustnych w stosunku do liczby odpowiedzi pisemnych, zmianie wag ocen oraz zwiększenia częstotliwości oceny aktywności uczniów podczas zajęć. W ponad 30% szkół objętych monitorowaniem (684 szkół) czas zajęć edukacyjnych (45 minutowy) był w uzasadnionych przypadkach skracany. Ponadto w 43% szkół objętych monitorowaniem (957 szkół) zaistniała potrzeba organizacji uczniowi zajęć w szkole z uwagi na rodzaj jego niepełnosprawności lub brak możliwości realizowania zajęć w domu.

Szkoły i placówki podjęły także szereg działań na rzecz doskonalenia kształcenia zawodowego i jego adaptacji do metod i technik kształcenia na odległość. Wskazano m.in. realizację praktyk w innych terminach (korekty w rozkładzie zajęć) lub ich realizację w formie zdalnego projektu, organizację konsultacji w małych grupach dla uczniów zdających egzaminy, zakup platformy online do kształcenia zawodowego, udostępnienie uczniom autorskich materiałów przygotowanych przez nauczycieli, nawiązanie współpracy z pracodawcami w ramach projektu unijnego realizowanego przez szkołę, przygotowywanie i przeprowadzenie w formie online próbnych egzaminów zawodowych.

Komunikacja

Z przeprowadzonego monitoringu wynika, iż podczas zdalnej edukacji głównymi formami komunikacji między szkołą a rodzicem/ucniem był dziennik elektroniczny. Duży odsetek nauczycieli wykorzystywał również formę zdalnych rozmów (w tym rozmów telefonicznych) oraz spotkań online. Jednocześnie odnotowano duże zróżnicowanie rodzajów narzędzi wykorzystywanych przez nauczycieli podczas kształcenia na odległość.

Wykres 55. Rodzaje narzędzi wykorzystywanych przez nauczycieli podczas kształcenia na odległość.

Źródło: Raport z monitorowania sposobu organizacji kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2020/2021, w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Badania dowodzą, iż w 49% monitorowanych szkół zdalne zajęcia edukacyjne odbywały się z wykorzystaniem więcej niż jednej platformy edukacyjnej, co mogło mieć wpływ na problemy z komunikacją oraz generować chaos informacyjny.

Dobrym rozwiązaniem, wskazanym przez rodziców w celu poprawy jakości kształcenia zdalnego było ograniczenie pracy i nauki do jednej platformy edukacyjnej dla całej szkoły. Rodzice uczniów wyrażali także potrzeby organizacji szkoleń z obsługi narzędzi oraz platform edukacyjnych.

Korzyści i deficyty organizacji nauki zdalnej

Jedną z głównych korzyści organizacji nauki zdalnej zidentyfikowanej wśród rodziców uczniów była oszczędność czasu, ze względu na brak konieczności dojazdów do szkoły. Czas ten zarówno przez dzieci, jak i rodziców mógł zostać spożytkowany dodatkowo na pracę/naukę bądź na odpoczynek oraz realizację pasji i swoich zainteresowań.

W opinii rodziców nauka zdalna dzieci wpłynęła na poczucie większego bezpieczeństwa uczniów, zarówno w kontekście rozprzestrzeniania się wirusa Covid-19, jak i innych zjawisk. Edukacja zdalna przyczyniła się również do zwiększenia elastyczności nauczania. Nielimitowany dostęp do materiałów udostępnianych na platformach oraz możliwość nagrywania lekcji pozwoliła uczniom na przyswajanie i powtarzanie programu edukacyjnego w dowolnym miejscu i czasie.

Dzięki doświadczeniom związanym z nauczaniem zdalnym dyrektorzy szkół oraz nauczyciele zidentyfikowali u siebie oraz swoich podopiecznych rozwój posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, a także poprawę organizacji czasu pracy, umiejętności samodzielnego wyszukiwania informacji, samodyscypliny i samodzielności uczenia się. Wśród badanych nauczycieli ponad 25% dostrzega korzyści związane z wzbogaceniem warsztatu pracy poprzez zwiększenie możliwości technicznych, zwiększeniem czasu spędzonego z najbliższymi oraz poprawą stanu zdrowia (redukcja obciążenia hałasem, ograniczenie dojazdów do pracy i ograniczenie sytuacji stresowych). W przeprowadzonych badaniach wykazano, iż nauczyciele chcą rozwijać i wykorzystywać po powrocie do stacjonarnych form nauczania nabyte umiejętności tworzenia przez nich multimedialnych materiałów dydaktycznych.

Wykres 56. Dobre praktyki w zakresie organizacji nauczania zdalnego w szkołach województwa śląskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raport z monitorowania sposobu organizacji kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2020/2021, w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Dużym utrudnieniem dla właściwej organizacji nauki zdalnej po stronie nauczycieli (61% badanych nauczycieli) oraz uczniów (11% badanych rodziców) były problemy techniczne, w tym problemy sprzętowe i związane z łączem internetowym. Na uwagę zasługuje również wysoki współczynnik nauczycieli (37%), którzy przed pandemią nie korzystało z narzędzi do kształcenia na odległość. Około 13 % badanych rodziców wskazało również problem z nadmiernym wykorzystaniem urządzeń elektronicznych w ciągu dnia przez dzieci, wynikającym z zbyt dużego obciążenia zadaniami domowymi, a w konsekwencji zbyt długim

przesiadymaniem przed ekranem i przyswajaniem materiałów, co ostatecznie prowadziło do zmęczenia fizycznego i psychicznego dzieci.

Wśród najczęściej zaobserwowanych przez rodziców, nauczycieli oraz dyrektorów emocji występujących u dzieci podczas nauczania zdalnego było zubożenie, brak motywacji do nauki, smutek oraz postępujące stany lękowe i depresyjne (zidentyfikowane przez dyrektorów). Ponad 55% badanych nauczycieli zadeklarowało, iż praca zdalna wpływała na pogorszenie ich stanu zdrowia (nadwaga, bóle kręgosłupa i oczu), przemęczenie i zniechęcenie, czy też odczucie izolacji, stresu oraz przygnębienia.

Rodzice zwracali uwagę, iż dzieci w szkołach podstawowych podczas nauki zdalnej wymagały pomocy i nadzoru osoby dorosłej, a odpowiedzialność za to spadała na rodziców, którzy pełnią rolę „nauczyciela wspomagającego”. Rodzice, zwłaszcza na poziomie podstawowym, oczekiwali odciążenia ich z tej funkcji poprzez m. in. ograniczenie ilości prac domowych (szczególnie prac na weekend). U starszych uczniów zidentyfikowano z kolei słabszą motywację do nauki, problemy z samodyscypliną i nieuczciwe podchodzenie uczniów do sprawdzania wiedzy. Problemy zidentyfikowane przez rodziców, z którymi najczęściej spotykały się dzieci podczas nauki zdalnej wynikały głównie z braku kontaktu z rówieśnikami (17,7% badanych), braku kontaktu z nauczycielami (13,0% badanych).

Pogorszeniu uległy także kompetencje społeczne uczniów, poziom aktywności fizycznej, spadek motywacji do nauki, kompetencje związane z pracą zespołową, spadek świadomości i ekspresji kulturalnej oraz kompetencji językowych (umiejętności czytania ze zrozumieniem, wystawiania się).

Najczęstszymi przyczynami niezrealizowania zaplanowanego zakresu podstawy programowej były trudności komunikacyjne, poznawcze, wolniejsze tempo pracy, nieobecności spowodowane chorobą nauczyciela, a w przypadku szkół ponadpodstawowych m.in. brak możliwości realizacji zajęć praktycznych w innych miejscach poza szkołą, zamknięte laboratoria, problemy związane z terminowością i właściwym ocenianiem uczniów, a także skrócenie wymiaru zajęć do 30 min. Wśród deficytów związanych z organizacją kształcenia zawodowego nadmieniano również ograniczenia związane z realizacją praktyk zawodowych na określonym poziomie w pełnym wymiarze czasu, wynikające m.in. z braku możliwości organizacji praktyki zdalnej ze względu na specyfikę zawodu lub zawieszenie działalności pracowników (branża gastronomiczna).

Wskazane przeszkody w skutecznej i efektywnej organizacji nauczania zdalnego przyczyniły się do zdiagnozowania potrzeby zorganizowania dodatkowych zajęć uzupełniających zaległości w wiedzy powstałej w okresie nauczania zdalnego. Za tym rozwiązaniem odpowiedziało się ponad połowa badanych rodziców (51%) i blisko połowa nauczycieli (49,6%), biorących udział w badaniu.

Monitoring

Nad jakością kształcenia i realizacją zajęć on-line nadzór sprawowali dyrektorzy szkół. Wyniki badań kontroli doraźnych szkół województwa śląskiego wskazują, iż w granicach około 93-94% przypadków dyrektorzy szkół:

- a) pozyskują informacje od rodziców i uczniów w zakresie dotyczącym funkcjonowania w szkole organizacji kształcenia zdalnego;
- b) kontrolują przestrzeganie przez nauczycieli ustalonych w nauczaniu zdalnym zasad, w tym dotyczących oceniania wewnątrzszkolnego;
- c) monitorują realizację podstawy programowej w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów;
- d) wspomagają i motywują nauczycieli w obszarze wewnętrznego i zewnętrznego doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Jeszcze wyższy współczynnik procentowy dotyczy ich działań w zakresie monitorowania realizacji przez nauczycieli dziennego planu zajęć (w 97% szkół) oraz prowadzenia obserwacji zajęć przeprowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (w 99% szkół).

Wskazane jest, aby dyrektorzy szkół lub organu nadzoru pedagogicznego systematycznie nadzorowali dokumentację elektroniczną, a także sprawowali nadzór nad jakością prowadzenia zajęć online i stopniem obciążenia uczniów zleczanych przez nauczyciela zadań z danego przedmiotu.

Przeprowadzone badania monitoringowe dowiodły, iż placówki oświatowe w województwie śląskim, poza jednostkowymi przypadkami, sprawnie poradziły sobie z organizacją zajęć edukacyjnych na różnych szczeblach. Dyrektorzy i nauczyciele w zdecydowanej większości wywiązali się z zadań związanych z organizacją i prowadzeniem kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Przystosowanie się nauczycieli do zdalnego nauczania było możliwe dzięki wsparciu dyrektora szkół w zakresie organizacji szkoleń rozwoju kompetencji TIK w ramach Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli oraz szkoleń z zakresu metodyki kształcenia na odległość, w tym obsługi platform i niezbędnego oprogramowania. Tylko 3% badanych nauczycieli wskazało, iż nie otrzymało żadnego wsparcia związanego z przygotowaniem się do pracy zdalnej.

Mniejszości narodowe

Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2021, w województwie śląskim przebywało 120,4 tysiące osób będących obcokrajowcami. We wskazanej liczbie, najliczniejszą grupę stanowili obywatele krajów Unii Europejskiej (11,7 tys. osób) i obywatele pozostałych krajów europejskich (96,7). Kolejną grupę, pod względem liczebności stanowili obywatele kontynentu azjatyckiego (9,1 tys. osób). Niestety, z powodu stopnia agregacji danych nie ma możliwości wskazania, z jakich konkretnie krajów pochodzą wskazane powyżej osoby.

Na terenie Polski zamieszkują również osoby kwalifikujące się do mniejszości narodowych i etnicznych. W przypadku województwa śląskiego, najbardziej liczną mniejszością narodową są Niemcy, a kolejną Romowie. W chwili obecnej nie są jeszcze dostępne dane statystyczne zebrane w ramach Narodowego Spisu Powszechnego 2021, aby przedstawić dokładne dane dotyczące wyżej wskazanego zakresu.

Zgodnie z danymi Systemu Informacji Oświatowej według stanu na 30 września 2021 r. w województwie śląskim jest ponad 8,8 tys. uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi.

Największa ich liczba przypada na duże ośrodki miejskie, tj. Katowice (1781 uczniów), Bielsko-Biała (1057 uczniów) i Częstochowa (919 uczniów). Wysoki odsetek uczniów cudzoziemców odnotowano także w miastach metropolii górnośląskiej, a w szczególności w Gliwicach (651 uczniów) oraz Tychach (597 uczniów).

Rysunek 2 Liczba uczniów uczących się języka niemieckiego jako głównego języka mniejszości narodowych w szkołach podstawowych województwa śląskiego w roku szkolnym 2021/2022.

Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających z nauki języka niemieckiego

prowadzonych w 239 szkołach województwa śląskiego w roku szkolnym 2021/2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otwartych danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Inwazja Rosji na Ukrainę wywołała zakłócenia na światowych rynkach gospodarczych i ma katastrofalny wpływ na życie i funkcjonowanie społeczeństwa. Swoje piętno odcisnęła także na polskim systemie edukacji. W ostatnich dniach lutego 2022 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki przygotowało zbiór rekomendacji i wskazówek dotyczących funkcjonowania uczniów z Ukrainy w polskich placówkach oświatowych. Stanowiło to podstawę do opracowania Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. Według stanu na dzień 3 października 2022 r. do szkół w województwie śląskim uczęszczało 21 327 ukraińskich uczniów. W porównaniu z końcem roku szkolnego 2021/2022 liczba ta wzrosła o 886 uczniów.⁴⁸ Najwięcej ukraińskich dzieci uczęszczało do szkół podstawowych województwa śląskiego (prawie 14 tys. uczniów). Powiatami, które charakteryzowały się największą asymilacją uczniów z Ukrainy były miasta na

⁴⁸ W porównaniu wg stanu na 27.06.2022r.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

prawach powiatu: Katowice (2802 uczniów), Gliwice (1558 uczniów), Częstochowa (1555 uczniów) oraz Bielsko-Biała (1419 uczniów).

Na przełomie nowego roku szkolnego 2021/2022 (w porównaniu do czerwca 2021) w aż 18 powiatach odnotowano przyrost dzieci w szkołach. Największy przyrost liczby uczniów ze względu na rodzaj szkoły:

Największy bezwzględny przyrost liczby uczniów:

Katowice 491 uczniów

Największy bezwzględny spadek liczby uczniów:

powiat gliwicki -186 uczniów
(wynik może być związany z translokacją osób do miasta – Gliwice)

Największy przyrost liczby uczniów w podziale na rodzaj szkoły:

Katowice -269 uczniów – szkoła policealna
Bielsko-Biała -220 uczniów – szkoła podstawowa

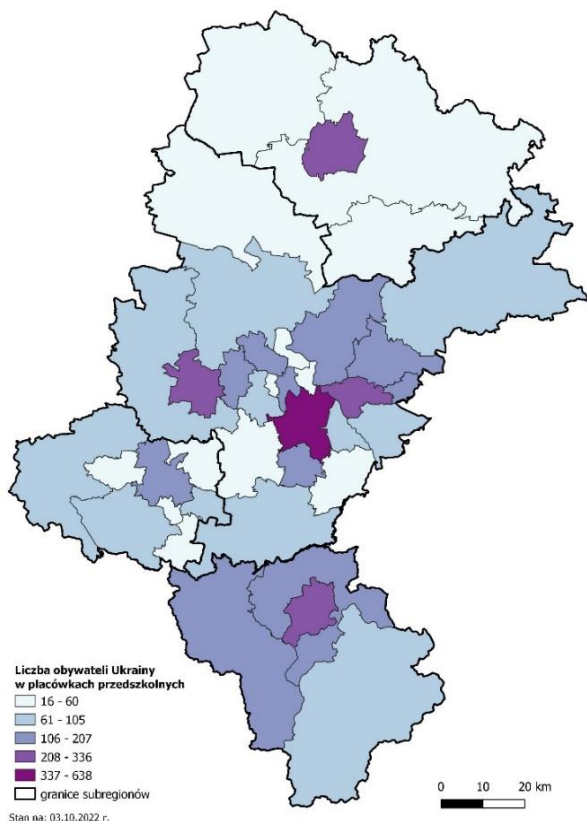
Największy ubytek liczby uczniów w podziale na rodzaj szkoły:

powiat gliwicki -171 uczniów - szkoła podstawowa

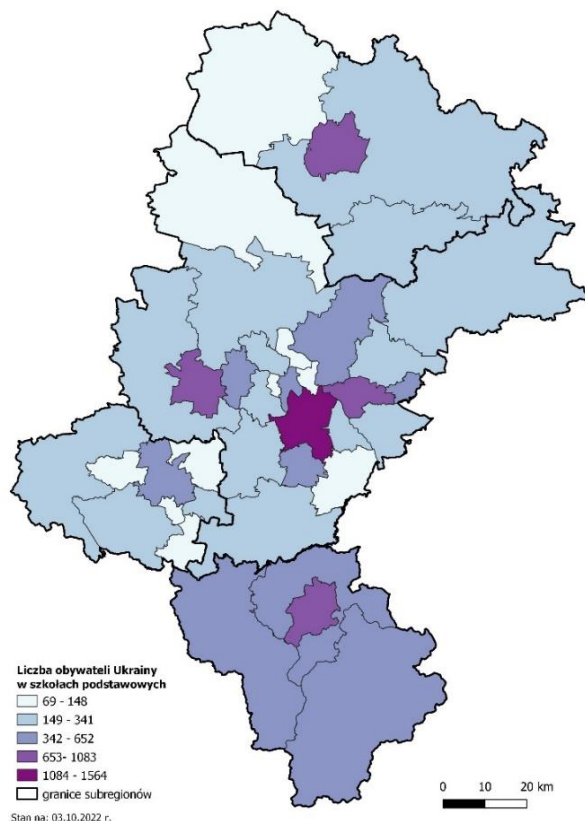
Wzrost liczby uczniów w nowym roku szkolnym 2022/2023 był szczególnie widoczny w szkołach zawodowych i branżowych.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

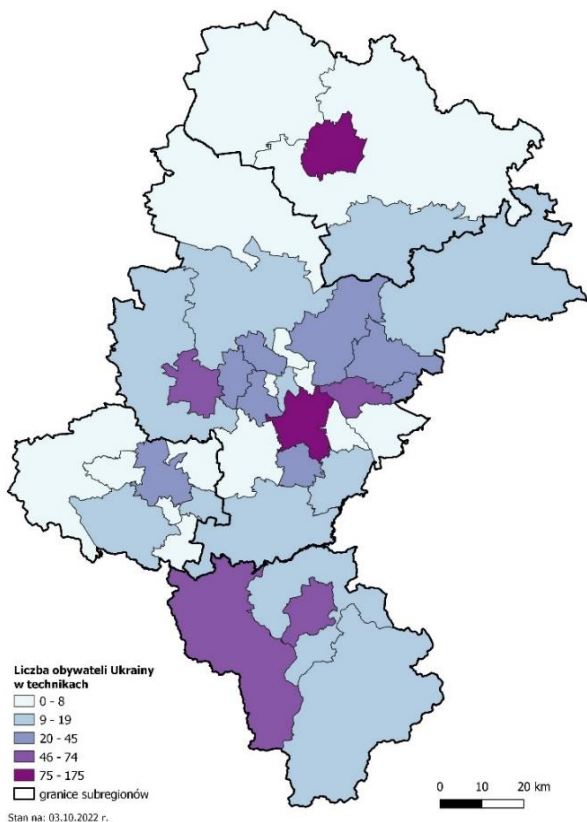
Mapa 40. Liczba obywateli Ukrainy w placówkach przedszkolnych województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.

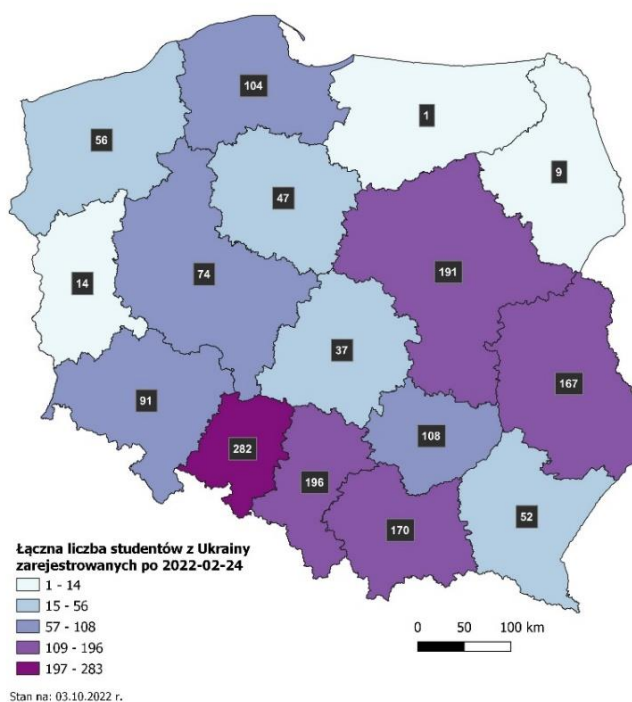
Mapa 41. Liczba obywateli Ukrainy w szkołach podstawowych województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.

Mapa 42. Liczba obywateli Ukrainy w technikach województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.

Mapa 43. Łączna liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po 24.02.2022 r. wg stanu na 3 października 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otwartych danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Spis wykresów, rysunków, tabel i map

Spis wykresów

WYKRES 1. LICZBA LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWACH POLSKI W 2020 R.	4
WYKRES 2. ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWACH I POLSCE W LATACH 2000-2020, 2010-2020, 2015-2020 (%).	5
WYKRES 3. PIRAMIDA LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WG STANU NA 2020 R.	5
WYKRES 4. LUDNOŚĆ W WIEKU DO 24 ROKU ŻYCIA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	6
WYKRES 5. URODZENIA I ZGONY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH 2010-2020.	8
WYKRES 6. PRZYROST NATURALNY NA 1000 OSÓB W WOJEWÓDZTWACH I POLSCE W 2015 I 2020 R.	8
WYKRES 7. URODZENIA WEDŁUG WIEKU MATKI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	9
WYKRES 8. SKUMULOWANE SALDO MIGRACJI ZAGRANICZNYCH OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM WG WOJEWÓDZTW W LATA 2005-2020.	10
WYKRES 9. SKUMULOWANE SALDO MIGRACJI W LATACH 2000-2020.	11
WYKRES 10. PROGNOZOWANA ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWACH POLSKI W LATACH 2020-2050.	11
WYKRES 11. PROGNOZOWANE ZMIANY LUDNOŚCI WG FUNKCJONALNYCH GRUP WIEKOWYCH (UDZIAŁ W %) W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM DO ROKU 2050.	12
WYKRES 12. PIRAMIDA LUDNOŚCI DLA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W ROKU 2050.	12
WYKRES 13. WSKAŹNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2010-2021.	15
WYKRES 14. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2010-2021.	15
WYKRES 15. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO W POWIATACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA TLE POLSKI W 2020 R.	16
WYKRES 16. UDZIAŁ ABSOLWENTÓW PODEJMUJĄCYCH PRACĘ PO RAZ PIERWSZY WG TYPU SZKOŁY W UJĘCIU WOJEWÓDZKIM W 2020 R.	17
WYKRES 17. UDZIAŁ ABSOLWENTÓW PODEJMUJĄCYCH PRACĘ PO RAZ PIERWSZY WG TYPU SZKOŁY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	18
WYKRES 18. WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI W WIEKU 15-24 LATA W 2020 R.	18
WYKRES 19. WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI W WIEKU 15-24 LATA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	19
WYKRES 20. STOSUNEK BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH WG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W 2020 ROKU DO LICZBY OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM.	20
WYKRES 21. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH WG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W STOSUNKU DO LICZBY ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH OGÓŁEM W 2020 R.	21
WYKRES 22. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH DO 30 ROKU ŻYCIA W PODZIALE NA POZIOM WYKSZTAŁCENIA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	21
WYKRES 23. LICZBA BEZROBOTNYCH PONIŻEJ 30 ROKU ŻYCIA W PODZIALE NA GŁÓWNE GRUPY ZAWODU W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM WG STANU NA 31.12.2020 R.	23
WYKRES 24. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON SKLASYFIKOWANE WEDŁUG REGIONALNYCH INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI (STAN NA KONIEC CZERWCA 2020 R.), W %.	25
WYKRES 25. LICZBA PLACÓWEK OGÓŁEM WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2020 R.	26
WYKRES 26. LICZBA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W POWIATACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2020 R.	31
WYKRES 27. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI NETTO DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W 2020 R. W REGIONACH POLSKI (%).	32
WYKRES 28. POZIOM ZDAWALNOŚCI EGZAMINU MATURALNEGO W TERMINIE GŁÓWNYM W POLSCE I W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH 2011 – 2020.	42
WYKRES 29. WYBÓR PRZEDMIOTÓW ROZSZERZONYCH WŚRÓD MATURZYSTÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2019-2022.	45
WYKRES 30. ABSOLWENCI ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH, TECHNIKÓW ORAZ LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH W OGÓLNEJ LICZBIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH 2010-2019 (%).	49
WYKRES 31. ABSOLWENCI W PONADGIMNAZJALNYCH I PONADPODSTAWOWYCH SZKOŁACH DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) WEDŁUG PODGRUP KIERUNKÓW KSZTAŁCENIA ISCED-F – 2013 W GMINACH MIEJSKICH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2020 R.	50
WYKRES 32. ABSOLWENCI W PONADGIMNAZJALNYCH I PONADPODSTAWOWYCH SZKOŁACH DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) WEDŁUG PODGRUP KIERUNKÓW KSZTAŁCENIA ISCED-F – 2013 W GMINACH MIEJSKO-WIEJSKICH I WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2020 R.	51
WYKRES 33. UDZIAŁ SZKÓŁ WYŻSZYCH W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA W 2020 ROKU.	58
WYKRES 34. UCZELNIE WYŻSZE I JEDNOSTKI ZAMIEJSCOWE W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH 2012-2020.	58
WYKRES 35. LICZBA STUDENTÓW NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WOJEWÓDZTWACH W 2020 ROKU.	59
WYKRES 36. LICZBA ABSOLWENTÓW W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I W KRAJU W LATACH 2012-2020.	59
WYKRES 37. UDZIAŁ STUDENTÓW UCZELNI PUBLICZNYCH W WOJEWÓDZTWACH W 2020 ROKU.	61
WYKRES 38. LICZBA STUDENTÓW STUDIUJĄCYCH W TRYBIE STACJONARNYM I NIESTACJONARNYM NA WYBRANYCH UCZELNIACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2021 R.	62
WYKRES 39. ODSĘTEK STUDENTÓW CUDZOZIEMCÓW W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I W POLSCE W LATACH 2010-2020.	64
WYKRES 40. SYTUACJA EKONOMICZNA ABSOLWENTÓW NA STUDIACH WYŻSZYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM, KTÓRYCH LICZEBNOŚĆ W 2020 R. PRZEKRACZAŁA 1000 OSÓB.	69
WYKRES 41. SYTUACJA EKONOMICZNA ABSOLWENTÓW NA KIERUNKACH STUDIÓW WYŻSZYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM, KTÓRYCH LICZEBNOŚĆ W 2020 R. PRZEKRACZAŁA 200 OSÓB.	71
WYKRES 42. UDZIAŁ OSÓB W WIEKU 25-64 LAT KSZTAŁCĄCYCH SIĘ USTAWICZNIE W OGÓLE LUDNOŚCI W TYM WIEKU W POLSCE I WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH OD 2011 DO 2020.	76
WYKRES 43. STRUKTURA SŁUCHACZY SZKÓŁ POLICEALNYCH WEDŁUG WYBIERANYCH W 2020 R. KIERUNKÓW KSZTAŁCENIA W POLSCE I W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	76
WYKRES 44. ODSĘTEK STUDENTÓW STUDIÓW PODYPLOMOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I W POLSCE W 2020 R.	77
WYKRES 45. LICZBA DOKTORANTÓW W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I W KRAJU W LATACH 2010-2020.	78
WYKRES 46. UDZIAŁ LICZBY DOKTORANTÓW POSZCZEGÓLNYCH TYPÓW INSTYTUCJI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I W KRAJU W 2020 R.	79
WYKRES 47. STRUKTURA WIEKOWA NAUCZYCIELI WG RODZAJÓW POSIADANYCH KWALIFIKACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM (STAN NA 30.09.2021).	80
WYKRES 48. STRUKTURA WIEKOWA NAUCZYCIELI WG RODZAJÓW POSIADANYCH KWALIFIKACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM (STAN NA 30.09.2021).	81
WYKRES 49. LICZBA NAUCZYCIELI W WOJEWÓDZTWACH POLSKI W ROKU SZKOLNYM 2020/2021.	84

WYKRES 50. LICZBA NAUCZYCIELI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W ROKU SZKOLNYM 2020/2021 WEDŁUG RODZAJU SZKOŁY.	84
WYKRES 51. UCZNIOWIE PRZYPADAJĄCY NA 1 NAUCZYCIELA W SZKOLNICTWIE PODSTAWOWYM, GIMNAZJALNYM I PONADPODSTAWOWYM W REGIONACH POLSKI W ROKU SZKOLNYM 2020/2021.	85
WYKRES 52. STRUKTURA NAUCZYCIELI WEDŁUG STOPNIA AWANSU ZAWODOWEGO W POLSCE I WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W ROKU SZKOLNYM 2020/2021.	85
WYKRES 53. UDZIAŁ NAUCZYCIELI AKADEMICKICH W WOJEWÓDZTWACH W 2020 ROKU.	86
WYKRES 54. TYPY SZKÓŁ OBJĘTYCH BADANIEM.	103
WYKRES 55. RODZAJE NARZĘDZI WYKORZYSTYWANYCH PRZEZ NAUCZYCIELI PODCZAS KSZTAŁCENIA NA ODLEGŁOŚĆ.	104
WYKRES 56. DOBRE PRAKTYKI W ZAKRESIE ORGANIZACJI NAUCZANIA ZDALNEGO W SZKOŁACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.	105

Spis rysunków

RYСУNEK 1. ASPEKTY KLUCZOWE PRZY WYBORZE ZAWODU.	91
RYСУNEK 2 LICZBA UCZNIÓW UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA NIEMIECKIEGO JAKO GŁÓWNEGO JĘZYKA MNIEMIEJSZOŚCI NARODOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2021/2022.	107

Spis tabel

TABELA 1. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON SKLASYFIKOWANE WEDŁUG REGIONALNYCH INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI (STAN NA KONIEC CZERWCA 2020 R.).	25
TABELA 2. ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINÓW ÓSMOKLASISTY W PODZIALE NA TYP GMINY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH 2019-2022.	33
TABELA 3. ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINÓW MATURALNYCH Z PRZEDMIOTÓW PODSTAWOWYCH W PODZIALE NA TYP GMINY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W LATACH 2019 - 2022.	44
TABELA 4. ABSOLWENCI W PONADGIMNAZJALNYCH I PONADPODSTAWOWYCH SZKOŁACH DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) WEDŁUG PODGRUP KIERUNKÓW KSZTAŁCENIA ISCED-F – 2013 W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2020 R.	50
TABELA 5. MACIERZ DOJAZDU DO SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH Z POWIATÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO (KOLUMNY) DO INNYCH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO (WIERSZE) W 2022 R.	57
TABELA 6. LICZBA STUDENTÓW NA 10 TYS. OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM WEDŁUG MIEJSCA ZAMELDOWANIA I MIEJSCA STUDIOWANIA ORAZ ODSETEK STUDENTÓW STACJONARNYCH I NIESTACJONARNYCH W POSZCZEGÓLNYCH SUBREGIONACH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2021 ROKU.	60
TABELA 7. STUDENCI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WG TYPÓW SZKÓŁ I FORM STUDIÓ W 2020 ROKU.	62
TABELA 8. STUDENCI WG KIERUNKÓW NAUCZANIA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I W POLSCE W 2020 ROKU (%).	63
TABELA 9. NAJWIĘKSZE OŚRODKI AKADEMICKIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ STUDENTÓW W 2021 R.	65
TABELA 10. NAJWIĘKSZE UCZELNIE W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM POD WZGLĘDEM LICZBY STUDENTÓW WRAZ Z NAJPOPULARNIEJSZYMI KIERUNKAMI KSZTAŁCENIA W 2021 R.	67
TABELA 11. SYTUACJA EKONOMICZNA ABSOLWENTÓW UCZELNI WYŻSZYCH UZYSKUJĄCYCH DYPLOM W 2020 R. W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	71
TABELA 12. STRUKTURA NAUCZYCIELI W PODZIALE NA WIEK I RODZAJ KWALIFIKACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM (STAN 30.09.2021 R.)	81
TABELA 13. POTRZEBY INFRASTRUKTURALNE W ZAKRESIE SYSTEMU EDUKACJI ZGŁASZANE PRZEZ POSZCZEGÓLNE RODZAJE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W 2021 R. W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	95
TABELA 14. POTRZEBY KADROWE W ZAKRESIE SYSTEMU EDUKACJI ZGŁASZANE PRZEZ POSZCZEGÓLNE RODZAJE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W 2021 R. W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	97
TABELA 15. POTRZEBY W ZAKRESIE ZAJĘĆ DLA UCZNIÓW W ZAKRESIE SYSTEMU EDUKACJI ZGŁASZANE PRZEZ POSZCZEGÓLNE RODZAJE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W 2021 R. W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	98
TABELA 16. POZOSTAŁE POTRZEBY W ZAKRESIE SYSTEMU EDUKACJI ZGŁASZANE PRZEZ POSZCZEGÓLNE RODZAJE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W 2021 R. W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.	101

Spis map

MAPA 1. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO (LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM) W 2020 R.	7
MAPA 2. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO (LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM) W 2020 R.	7
MAPA 3. PRZYROST NATURALNY W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2020 R.	9
MAPA 4. PROGNOZOWANA ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W POWIATACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2050 R. W STOSUNKU DO 2020 R.	13
MAPA 5. UDZIAŁ OSÓB W RODZINACH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W OGÓLE LUDNOŚCI W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2021 R.	17
MAPA 6. UDZIAŁ OSÓB W RODZINACH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ Z POWODU UBÓSTWA W OGÓLE LUDNOŚCI W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2021 R.	17
MAPA 7. POZIOM BEZROBOCIA OSÓB W WIEKU 18-24 W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2021 ROKU.	22
MAPA 8. POZIOM BEZROBOCIA OSÓB W WIEKU 25-34 W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2021 ROKU.	22
MAPA 9. DOSTĘPNOŚĆ PLACÓWEK PRZEDSZKOLNYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2021 R.	28
MAPA 10. LICZBA DZIECI W WIEKU 3-6 W PRZELICZENIU NA 1 MIEJSCE W PLACÓWCE PRZEDSZKOLNEJ W 2020 R.	29
MAPA 12. UDZIAŁ DZIECI O SPECJALNYCH POTRZEBACH EDUKACYJNYCH W PLACÓWKACH PRZEDSZKOLNYCH W ROKU SZKOLNYM 2021/2022.	29
MAPA 13. UDZIAŁ DZIECI KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ W PLACÓWKACH PRZEDSZKOLNYCH W ROKU SZKOLNYM 2019/2020.	30
MAPA 14. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI NETTO DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2020 ROKU (%).	32
MAPA 15. ŚREDNI WYNIK EGZAMINU ÓSMOKLASISTY Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	35
MAPA 16. ŚREDNI WYNIK EGZAMINU ÓSMOKLASISTY Z JĘZYKA POLSKIEGO W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	35

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

MAPA 17. ŚREDNI WYNIK EGZAMINU ÓSMOKLASISTY Z MATEMATYKI W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	35
MAPA 18. MAPA DOSTĘPNOŚCI SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2022 R.	36
MAPA 19. UDZIAŁ UCZNIÓW O SPECJALNYCH POTRZEBACH EDUKACYJNYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH W ROKU SZKOLNYM 2021/2022.	37
MAPA 20. UDZIAŁ UCZNIÓW KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH W ROKU SZKOLNYM 2019/2020.	38
MAPA 21. POZIOM ZDAWALNOŚCI EGZAMINU MATURALNEGO W POWIATACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R. (TERMIN GŁÓWNY, DODATKOWY I POPRAWKOWY).	42
MAPA 22. ŚREDNI WYNIK EGZAMINU MATURALNEGO Z MATEMATYKI POZIOMU PODSTAWOWEGO W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	43
MAPA 23. ŚREDNI WYNIK EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO POZIOMU PODSTAWOWEGO W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	43
MAPA 24. ŚREDNI WYNIK EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO POZIOMU PODSTAWOWEGO W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	43
MAPA 25. NAJPOPULARNIEJSZY KIERUNEK ZDAWALNOŚCI EGZAMINU ZAWODOWEGO W SZKOŁACH PONADPODSTAWOWYCH W LATACH 2019-2022 W PODZIALE NA POWIATY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.	47
MAPA 26. NAJPOPULARNIEJSZY KIERUNEK ZDAWALNOŚCI EGZAMINU ZAWODOWEGO W SZKOŁACH PONADPODSTAWOWYCH W ROKU 2022 W PODZIALE NA POWIATY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.	48
MAPA 27. MAPA DOSTĘPNOŚCI SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2022 R.	52
MAPA 28. KIERUNKI DOJAZDÓW POWYŻEJ 100 UCZNIÓW DO SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2022 R.	53
MAPA 29. KIERUNKI DOJAZDÓW POWYŻEJ 100 UCZNIÓW DO SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH W SUBREGIONIE CENTRALNYM W 2022 R.	53
MAPA 30. KIERUNKI DOJAZDÓW POWYŻEJ 50 UCZNIÓW DO TECHNIKÓW W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2022 R.	54
MAPA 31. KIERUNKI DOJAZDÓW POWYŻEJ 50 UCZNIÓW DO LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2022 R.	54
MAPA 32: KIERUNKI DOJAZDÓW POWYŻEJ 20 UCZNIÓW DO SZKÓŁ BRANŻOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2022 R.	55
MAPA 33: KIERUNKI DOJAZDÓW POWYŻEJ 20 UCZNIÓW DO SZKÓŁ POLICEALNYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2022 R.	55
MAPA 34. ODSETEK LICZBY OSÓB STUDIUJĄCYCH NA UCZELNIACH I WYDZIAŁACH ZAMIEJSCOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W STOSUNKU DO LICZBY OSÓB W WIEKU 20-24 LATA W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2021 ROKU.	61
MAPA 35. LICZBA STUDENTÓW WG KRAJU POCHODZENIA – EUROPA.	64
MAPA 36. LICZBA STUDENTÓW WG KRAJÓW POCHODZENIA – ŚWIAT.	64
MAPA 37. WIELKOŚĆ OŚRODKÓW AKADEMICKICH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM WEDŁUG LICZBY STUDENTÓW STUDIÓW STACJONARNYCH I NIESTACJONARNYCH W 2021 ROKU.	66
MAPA 38. LICZBA PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH PROJEKTY W SEKTORZE SZKOLNICTWO WYŻSZE W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA, STAN NA 18.07.2021R.	88
MAPA 39. LICZBA PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH PROJEKTY W SEKTORZE EDUKACJA SZKOLNA W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA, STAN NA 18.07.2021R.	89
MAPA 40. LICZBA PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH PROJEKTY W SEKTORZE KSZTAŁCENIE I SZKOLENIA ZAWODOWE W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA, STAN NA 18.07.2021R.	90
MAPA 41. LICZBA OBYWATELI UKRAINY W PLACÓWKACH PRZEDSZKOLNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WG STANU NA 3 PAŹDZIERNIKA 2022 R.	109
MAPA 42. LICZBA OBYWATELI UKRAINY W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WG STANU NA 3 PAŹDZIERNIKA 2022 R.	109
MAPA 43. LICZBA OBYWATELI UKRAINY W TECHNIKACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WG STANU NA 3 PAŹDZIERNIKA 2022 R.	109
MAPA 44. ŁĄCZNA LICZBA STUDENTÓW Z UKRAINY ZAREJESTROWANYCH PO 24.02.2022 R. WG STANU NA 3 PAŹDZIERNIKA 2022 R.	109